

Jezični nesporazumi

Dobronamjeran građanin ovih me dana potaknuo da porazmislim je li jezik doista sredstvo sporazumijevanja, ili i ovdje vrijedi ona u zakonima često navođena sintagma »ako nije drugačije propisano«.

»Zar vi, gospodo u Saboru, ne znate kamo vam ide predsjednik i zar o tome ne obavještavate novine pa jedne pišu da je predsjednik Hrvatskog sabora oputovao u Litvu i Latviju, a druge u Litvu i Letoniju?«

– Latvija i Letonija dva su naziva za istu državu – objašnjavam zabrinutom dobričini.

»Pa, zar ti jezičari nemaju što pametnije raditi, nego nas zbunjuju s dva imena za jednu državu?« negoduje dalje građanin.

Jesu li u ovom slučaju »krivi« lingvisti ili drugi poslenici koji se jezikom služe kao glavnim »alatom«, a o njemu znaju znatno manje, teško je reći. No, sudeći po dva nedavno tiskana paralelna pravopisa, očigledno za različite oblike izričaja postoje argumenti za i protiv. Pa, kad je već tako, bilo bi doista dobro da se usuglase, kako nam ne bi jezik, umjesto sredstva sporazumijevanja, postao sredstvo nesporazuma! Pritom bi se valjalo upitati: Ako danas od prvašića krenemo s novim jezičnim pravilima, kada ćemo imati prvu generaciju »pismenog« stanovništva? Kojim jezičnim pravilima će se služiti, primjerice, današnji učitelji, profesori (koji ne predaju hrvatski jezik), novinari i drugi javni djelatnici koji su odavno naučili jezik i formirali vlastiti stil? Kako od njihova »pogrešnog« utjecaja zaštititi nove znalce, a kako od njihova zlobna podsmijeha zaštititi vremešne kolege koji su, bez svoje krivnje ili zasluge, postali jezične neznalice.

M. K.

Strana

- Uvodnik urednika
- Konačni prijedlog zakona o Hrvatskoj radioteleviziji 3
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu 30
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjeni Zakona o obrani 48
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lovu 56
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda 59
- Prijedlog zakona o prijestupima i prekršajima 61
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obrtu 66
- Prijedlog zaključaka Odbora Županijskog doma za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku povodom rasprave o vanjsko-političkoj orijentaciji i međunarodnom položaju Republike Hrvatske 72
- Odgovori na zastupnička pitanja 73

PRIKAZ RADA:

- 51. SJEDNICE ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 23., 24., 25., 30. I 31. SIJEČNJA TE 1. VELJAČE 2001.
- 52. SJEDNICE ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 13., 14. I 15. VELJAČE 2001.
- 10. SJEDNICE ZASTUPNIČKOG DOMA HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 24., 25., 26. I 31. SIJEČNJA TE 1., 2., 7., 8., 9., 14., 15., 16. VELJAČE TE... 2001.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O HRVATSKOJ RADIOTELEVIZIJI

HRT u službi javnosti

Nakon cjelodnevne rasprave, na sjednici početkom veljače Zastupnički dom je, odbivši sugestije da se ide u treće čitanje, izglasao Zakon o HRT-u kojim se to javno poduzeće pretvara u javnu ustanovu (osnivač je Republika Hrvatska) koja bi samo u iznimnim slučajevima obavljala djelatnost kao javnu službu. Prema predloženom, HRT bi isprva imala dvije organizacijske jedinice – Hrvatski radio i Hrvatsku televiziju – koje bi se do 1. srpnja iduće godine trebale razdvojiti, dok bi se Odašiljači i veze, do kraja ove godine, izdvojili u posebno trgovačko društvo. Hrvatski radio bi i ubuduće emitirao tri radijska programa u tri radijske mreže a Hrvatska televizija dva TV programa u dvjema televizijskim mrežama na državnoj razini.

• Novim zakonom HRT se pretvara u javnu ustanovu (osnivač je Republika Hrvatska) s dvije organizacijske jedinice – Hrvatska televizija i Hrvatski radio – koje bi se do 1. srpnja iduće godine trebale razdvojiti. Predviđa se, također, da će se Odašiljači i veze, do kraja ove godine, izdvojiti u posebno trgovačko društvo.

Zahvaljujući brojnim amandmanskim intervencijama (prvobitni prijedlog Vlade značajno je korigiran amandmanima Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, koji je predlagatelj prihvatio kao svoje, te

amandmanima klubova zastupnika šestorke) proširen je sastav, a i ovlasti Vijeća HRT-a, koje će ubuduće imati 25 članova (22 će biti predstavnici raznih institucija i udruga dok će trojica biti imenovani na prijedlog predsjednika Sabora, premijera i predsjednika države). Spomenimo još da bi po novome pristojba, koju su dužni plaćati vlasnici radijskih i televizijskih prijemnika na području Republike Hrvatske, iznosila 1,5 posto prosječne neto mjesečne plaće zaposlenih u Republici Hrvatskoj iz prethodne godine.

Kažimo još da put do donošenja ovog zakonskog propisa nije nimalo jednostavan, a možda još nije ni posve okončan. Naime, riječ je o zakonu o kojem bi, po mišljenju Odbora za usuglašavanje, trebala ravnopravno odlučivati oba saborska doma, ali se Zastupnički dom još nije izjasnio o tome. Podsjetimo, Županijski dom je krajem siječnja u dva navrata raspravljao o prvobitnoj verziji zakonskog teksta koji je u proceduru uputila Vlada. Taj je tekst u međuvremenu znatno izmijenjen, budući da je predlagatelj uvažio amandmane Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav te klubova zastupnika šestorke, koji su postali sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona. Nakon izglasavanja zakona u Zastupničkom domu Županijski je dom ponovno razmotrio taj zakon, ali ga nije podržao.

Složi li se i Zastupnički dom s time da je ovaj zakon u ravnopravnoj nadležnosti obaju domova, uslijedit će procedura usuglašavanja, a nakon toga objava prihvaćenog Zakona.

O PRIJEDLOGU

Obrazlažući osnovne intencije predloženog zakona dr. **Biserka Cvjetičanin**, zamjenica ministra kulture, uvodno je naglasila u Županijskom domu da je predlagatelj Konačnim prijedlogom zakona želio ponuditi jedan jasan, transparentan zakonski tekst koji govori o preobrazbi Hrvatske televizije u javni radio i televiziju. Naime, prema predloženim rješenjima, Hrvatska radio-televizija postaje javna ustanova koja samostalno, u skladu sa zakonom, odlučuje o sadržajima svojih programa, te vremenu njihova emitiranja ili prijenosa, vodeći brigu o interesima javnosti. Njena je zadaća da promiče javne interese, odnosno da njeni programi budu namijenjeni javnosti koja ih financira i nadzire.

Gospođa Cvjetičanin je posebno naglasila ulogu Vijeća HRT-a, čije bi članove, prema predloženom, imenovao Zastupnički dom, na temelju prikupljenih prijedloga različitih društvenih udruga i institucija (15). Na taj bi se način osiguralo da članovi tog tijela zastupaju interese cijelog društva, a ne pojedina politička stajališta ili interese onih koji su ih na tu dužnost imenovali.

Po riječima predstavnice predlagatelja Konačni prijedlog zakona predviđa odvajanje dosadašnje organizacijske jedinice Odašiljači i veze, d.o.o. iz sustava HRT-a i to u roku od godine dana od njegova donošenja. Predviđa se, nadalje, privatizacija programa u trećoj televizijskoj mreži na državnoj razini (prva dva programa ostaju javna). Gospođa Cvjetičanin je podsjetila na to da su prilikom

dosadašnjih rasprava o HRT-u vođene velike diskusije oko trećeg radijskog programa (programa kulture), ali da ni u jednom svom tekstu predlagatelj nije predvidio ukidanje tog programa. To, međutim, ne znači da taj program neće doživjeti odgovarajuću preobrazbu.

Napomenula je, također, da su u izradi ovog propisa, ali i teksta koji je išao u prvo čitanje, sudjelovale brojne stručne radne skupine, a poseban doprinos dali su stručnjaci Vijeća Europe i UNESCO-a.

HRT-u status javne ustanove

Budući da je prvobitno predloženi zakonski tekst prije sjednice Zastupničkog doma pretrpio bitne izmjene (predlagatelj je uvažio amandmane Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav te klubova zastupnika šestorke) u nastavku donosimo izlaganje predsjednika tog radnog tijela, **mr. Mate Arlovića** koji je u Zastupničkom domu obrazložio navedene izmjene.

• U Vijeću HRT-a sjedit će predstavnici različitih udruga i društvenih institucija (22), dok bi se tri člana imenovala na prijedlog predsjednika Sabora, premijera i predsjednika države.

Po njegovim riječima Odbor je pošao od pretpostavke da HRT treba imati status javne ustanove, a ne trgovačkog društva s tim da u iznimnim uvjetima (npr. u slučaju rata, elementarnih nepogoda, epidemija i sl.) obavlja svoju funkciju kao javnu službu (u tim slučajevima zaposlenici HRT-a ne bi imali pravo na štrajk). U navedenim uvjetima to im je pravo zajamčeno ali svi ne mogu štrajkati istodobno (mora se osigurati obavljanje javne funkcije glede odgoja i obrazovanja, informiranja).

U zakonski tekst ugrađeno je i nekoliko novih članaka kojima se nastoji osigurati upravo ta funkcija javnosti i samostalnosti, odnosno neovisnosti HRT-a, kaže Arlović. Precizirano je, naime, da HRT promiče javne interese, novim člancima 12a. i 12b. razrađeno je kako se ta samostalnost postiže (na temelju Zakona, statuta i drugih akata HRT-a). Odbor je zauzeo stajalište da se na zaposlenike na hrvatskoj radioteleviziji trebaju primjenjivati propisi koji reguliraju radne odnose te kolektivni ugovori.

Ubuduće tri radijska i dva televizijska programa

Njegovi amandmani idu za tim da Hrvatski radio i ubuduće ima tri mreže i tri programa, a Hrvatska televizija dva programa i dvije mreže na kojima osigurava sve sadržaje koje je dosad emitirala. To podrazumijeva i regionalne te programe na jezicima nacionalnih manjina.

Odbor je prvobitno, predviđao da bi se HRT, do kraja ove godine, razdvojio na dvije ustanove – Hrvatsku televiziju i Hrvatski radio. Priklopio se, međutim, prijedlogu klubova zastupnika vladajuće koalicije, da se taj rok produži do 1. srpnja iduće godine (HRT bi u međuvremenu bio ustrojen kao javna ustanova s dvije organizacijske jedinice). To bi omogućilo da se na temelju stanja u poslovnim knjigama, s danom 31. prosinca 2000., izvrši raspodjela prava, obveza i sredstava, kako bi se mogle osnovati i registrirati dvije javne ustanove.

Odašiljači i veze izdvojit će se u posebno trgovačko društvo

Polazeći od pretpostavke da bi bilo racionalno i korisno, s aspekta daljnje razvoja HRT-a, Odašiljače i veze izdvojiti u posebno trgovačko društvo (također na temelju knjigovodstvenih podataka do kraja ove godine), Odbor je svojim amandmanima dodatno precizirao da vlasnička prava nad njihovom imovinom zasad ostaju kod osnivača, dakle Republike Hrvatske. U slučaju da se ide na privatizaciju tog sektora Sabor će morati donijeti poseban zakon kojim bi se razradili uvjeti, načini, prava i mogućnosti privatizacije Odašiljača i veza.

Zahvaljujući amandmanima Odbora ukinuta je RTV pretplata te transformirana u taksu, odnosno pristojbu, koja bi trebala iznositi 1,5 posto prosječne plaće u Hrvatskoj iz prethodne godine. Budući da pristojba ne može biti opterećena PDV-om (radi se o svojevrsnom porezu) na taj bi se način povećali stvarni prihodi HRT-a i ojačala njena samostalnost i neovisnost, napominje Arlović (trenutno gubici te medijske kuće, uključujući i zaostatke za neplaćeni PDV za prošlu godinu, prelaze nekoliko stotina mln. kuna). Budući da ovim zakonom Sabor postaje osnivačem javne ustanove HRT-a, iz toga proizlazi da je on solidarno odgovoran i za njene gubitke, kaže Arlović.

• Upravno vijeće imenovalo bi osnivač, odnosno Zastupnički dom Hrvatskog sabora. To tijelo imenovalo bi i razrješavalo ravnatelja HRT-a, na temelju javnog natječaja i uz prethodno mišljenje Vijeća HRT-a, koje bi, pak, imenovalo glavne urednike Hrvatskog radija i Hrvatske televizije (također na temelju javnog natječaja i uz prethodnu suglasnost Upravnog vijeća).

Amandmanima je, nadalje, razrađeno da su sva sredstva, prava i obveze Hrvatske radiotelevizije u 100-postotnom vlasništvu osnivača. To, među ostalim, znači da se nad HRT-om, kao javnom ustanovom, ne može otvoriti stečaj bez suglasnosti Hrvatskog sabora. Ako osnivač u roku od 90 dana s vjerovnikom ne razriješi pitanja mogućeg potraživanja, vjerovnik može pokrenuti stečaj i u stečajnom postupku se primarno naplatiti iz imovine javne ustanove, a ako je to nedostavno, i od osnivača.

Po riječima **mr. Arlovića** Odbor je prihvatio koncept da se u Vijeće HRT-a ne mogu birati dužnosnici zakonodavne izvršne i sudbene vlasti.

Na prijedlog Hrvatskog novinarskog društva utvrdio je amandman kojim mijenja odredbu o imenovanju Vijeća HRT-a. Predlaže, naime, da Vijeće HRT-a ima devetnaest članova. Šesnaest bi imenovala udruge i društvene institucije koje reprezentiraju javnost, a tri člana predsjednik Hrvatskog sabora, uz prethodno pribavljeno mišljenje mjerodavnog radnog tijela Zastupničkog doma, predsjednik Vlade Republike Hrvatske i Predsjednik Republike. Ministar kulture donosio bi deklaratornu odluku kojom konstatira da su članovi Vijeća HRT-a imenovani u skladu sa Zakonom.

Nadalje, posebnim amandmanom razrađuju se uvjeti razrješavanja članova Vijeća HRT-a prije isteka vremena na koje su imenovani.

Mr. Arlović je spomenuo da je Odbor podržao i amandmane klubova zastupnika vladajuće šestorke koji udrugama olakšavaju postupak i način izbora tih članova. Predložili su, naime, da one to obavljaju u skladu sa zakonom i statutom propisanim postupkom za izbor članova u svojim tijelima upravljanja. Daljnja je njihova

va sugestija da, u slučaju nemoćnosti izbora zajedničkog predstavnika nekoliko udruga, ministar kulture može svojom odlukom propisati postupak, uvjete i načine izbora takvog člana.

Programsko djelovanje odvojiti od poslovanja

Članovi Odbora smatraju da program i programsko djelovanje treba odvojiti od poslovanja i kontrole zakonitosti rada i poslovanja na HRT-u. Dok bi Vijeće HRT-a imalo sve ovlasti vezane uz radijski i televizijski program, Upravno vijeće bi vodilo poslovanje HRT-a.

Prema predloženim amandmanima, Upravno vijeće HRT-a imenovao bi osnivač, odnosno Zastupnički dom Hrvatskog sabora. Jedan član Upravnog vijeća imenovao bi se iz reda zaposlenih na HRT-u, a ostalih 6 iz reda ekonomskih, financijskih i pravnih, te stručnjaka za medije i kulturnih djelatnika. Uređeno je i razrješenje članova Upravnog vijeća prije isteka vremena na koje su imenovani. Po riječima mr. Arlovića prvobitni prijedlog Odbora bio je da to tijelo, uz suglasnost Vijeća HRT-a, imenuje i razrješava glavne urednike Hrvatskog radija i Hrvatske televizije. Međutim, klubovi zastupnika SDP-a, HSLŠ-a, HSS-a, i PGS-a i SBHS-a te nacionalnih manjina (klubovi IDS-a, te HNS-a i LS-a nisu potpisali te amandmane) predložili su prihvatljivije rješenje, da se to pravo vrati Vijeću HRT-a. Slične korekcije napravljene su i kad je riječ o izboru ravnatelja HRT-a. Naime, Odbor je najprije predlagao da ravnatelja imenuje i razrješava Zastupnički dom Hrvatskog sabora, na prijedlog Upravnog vijeća, koje bi raspisivalo i provodilo postupak natječaja, i uz prethodno mišljenje Vijeća HRT-a. Kasnije se priklonio prijedlogu klubova zastupnika, da ravnatelja treba imenovati Upravno vijeće, uz prethodno mišljenje Vijeća HRT-a, dakako, na temelju javnog natječaja. Amandmanima se uređuje i razrješenje ravnatelja, njegova odgovornost za zakonitost rada i uspješnost poslovanja javne ustanove itd. Jednom riječju, on postaje, u izvjesnom smislu, menadžer.

• RTV pretplata je pretvorena u pristojbu koja bi trebala iznositi 1,5 posto prosječne plaće u Hrvatskoj iz prethodne godine.

Zahvaljujući amandmanskim intervencijama Odbora i klubova zastupnika dobili smo jedan suvremeni zakon koji omogućuje da HRT postane javna ustanova koja će raditi u interesu javnosti i štiti javni interes, konstatirao je Arlović. Da bi se ti ciljevi mogli postići, veoma je važno odvojiti program od upravljačke, odnosno ravnateljske funkcije. Naime, prema predloženom, program donosi Vijeće HRT-a a glavni urednici Radija odnosno Televizije moraju biti dovoljno stručni i sposobni da daju odgovarajuće prijedloge i osiguraju realizaciju tih programa. Ono čime su programi ograničeni s aspekta upravnog vijeća i ravnateljske, odnosno poslovodne funkcije, nema veze s političkim utjecajem, već s raspoloživim sredstvima, naglašava Arlović.

Budući da je zakonom propisano u koju se svrhu osniva ova javna ustanova (u prvom redu radi informiranja, odgoja i obrazovanja, športa i zabave, itd.) logično je – kaže – da se ona ne može baviti komercijalnim poslovima, poput privatnih televizija. Primjerice, zabranjena je teleprodaja, smanjena minutaža reklama, itd. S druge strane, HRT će imati stanovitu sigurnost, budući da će joj sve gubitke solidarno pokrivati osnivač, kaže Arlović. Na kraju je napomenuo da je matični odbor spreman proširiti Vijeće HRT-a na 21 člana, čemu su skloni i klubovi zastupnika vladajuće šestorice.

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo ocijenio je da Konačnim prijedlogom zakona o HRT-u, koji je predsjedniku Zastupničkog doma podnijela Vlada RH, nije osiguran dovoljno demokratičan pristup materiji koju regulira. U raspravi na sjednici tog radnog tijela posebno je apostrofirao članak 3. stavak 3. ovog zakonskog prijedloga, prema kojem HRT nema obvezu uvrštavanja regionalnih programa u televizijske i radijske programe na državnoj razini. Istaknuto je, također, da promjena naziva (misli se na termin javna televizija) na znači i to da se mijenja suština. Čuo se i prijedlog da HRT treba biti trgovačko društvo koje mora poslovati po principima tržišne profitabilnosti, a ukazano je i na neusklađenost članka 16., koji regulira ovlasti Vijeća HRT-a, s odredbama Zakona o udrugama.

Nakon provedene rasprave Odbor je većinom glasova svojih članova (5 su glasovali »protiv«, 1 »za« i 1 je bio suzdržan) odlučio sugerirati Županijskom domu da ne podrži donošenje predloženog zakona.

Za razliku od njega istoimeni Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA je podupro donošenje ovog Zakona, korigiran amandmanima Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Naime, Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav razmotrio je Konačni prijedlog zakona kao zainteresirano radno tijelo. U raspravi je većina članova Odbora podržala njegovo donošenje, uz zamjerku da se predloženim rješenjima nedostavno uređuju pitanja koja proizlaze iz definicije HRT-a kao javne ustanove. Primjerice, prigovorili su da Konačni prijedlog zakona ne regulira u kojem slučaju HRT obavlja djelatnost kao javnu službu, te da ne sadrži odredbe o zaposlenicima, o imovini, načinu raspolaganja dobiti, pokrivanju gubitaka itd. Stoga je Odbor utvrdio tridesetak amandmana kojima se uređuju navedena pitanja (predsjednik Odbora ih je usmeno obrazložio na sjednici Zastupničkog doma). Sugerirao je, uz to, Zastupničkom domu da posebnim zaključcima obveže Vladu RH da, u suradnji s tijelima Hrvatske radiotelevizije, još jedanput razmotri potrebu razdvajanja Hrvatskog radija i Hrvatske televizije, te da ovlasti Stručnu službu Hrvatskog sabora da prije objave u »Narodnim novinama«, redakcijski uredi tekst Zakona o HRT-u.

U raspravi na sjednici Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu sudjelovali su i članovi istoimenog Odbora Županijskog doma, pojedini zastupnici Zastupničkog doma nečlanovi tog radnog tijela, zatim predstavnici HRT-a i predlagatelja, Ministarstva znanosti i tehnologije te brojni zainteresirani stručnjaci iz oblasti radija i televizije.

Naglašeno je da novi Zakon o HRT-u treba donijeti u obliku koji će omogućiti konstituiranje HRT-a kao javne službe, primjerene potrebama razvijenog društva i javnosti u demokratskom političkom poretku. Naime, radio i televiziju treba organizirati kao javnu službu i kao medije kojima pripada budućnost, s obzirom na njihovu nezamjenjivu ulogu u demokratskom poretku, posebno u promicanju obrazovnih, kulturnih, znanstvenih i nacionalno značajnih sadržaja, te na očekivano uključivanje Hrvatske u vodeća svjetska kulturna i gospodarska kretanja. Spomenimo i zamjerku članova tog radnog tijela da

u Konačni prijedlog zakona nisu na primjeren način ugrađena stajališta izražena u raspravama prilikom prvog čitanja tog propisa u Zastupničkom domu Hrvatskog sabora te da nisu u dovoljnoj mjeri uzeti u obzir ni zahtjevi stručne javnosti.

Većina članova Odbora izjasnila se za razloge u korist organiziranja HRT-a kao trgovačkog društva, svjesna posebnosti o kojima vlasnik tog društva, Republika Hrvatska, mora voditi računa kroz osnivačke akte i utjecajima na upravljačku politiku. Smatraju, naime, da bi takav organizacijski oblik za HRT, kao javnu službu, značio veću institucionalnu neovisnost o državnom proračunu i o uplitanju političkih vlasti u ovu osjetljivu i zahtjevnju djelatnost. U skladu s tim zatražili su (amandmanski) da se promijeni odredba članka 1. stavka 1., tako da glasi: »Hrvatska radiotelevizija je društvo s ograničenom odgovornošću s većinskim temeljnim ulogom Republike Hrvatske u temeljnom kapitalu« (stavak 3. se briše). Budući da se radi o amandmanu koji bitno mijenja sadržaj Konačnog prijedloga zakona (s njime treba uskladiti i ostala zakonska rješenja) Odbor je sugerirao Zastupničkom domu da uputi taj propis u treće čitanje.

Na sjednici tog radnog tijela izneseno je i niz argumenata za i protiv izdvajanja kapaciteta Odašiljača i veza iz sustava HRT-a, te o obliku njihova konstituiranja (mišljenja su ostala podijeljena). Odbor, inače, smatra, da pretplatu, kao pristojbu za korištenje radijskih i televizijskih prijemnika, ne bi trebalo utvrđivati u apsolutnom iznosu, budući da je podložna čestim i arbitrarnim izmjenama. Predlaže, stoga, da je se utvrdi u odgovarajućem postotku (1,25 posto ili u drugom postotku što će ga zakonodavac ocijeniti primjerenim) od iznosa prosječne mjesečne bruto plaće u Hrvatskoj (to je u skladu s načelom neovisnosti javne radiotelevizije i sa zahtjevom da se toj javnoj službi omogući sigurnost dugoročnog djelovanja).

Većinom glasova članovi Odbora izjasnili su se za predloženo rješenje prema kojem Zastupnički dom imenuje članove Vijeća HRT-a (smatraju da i njihov Odbor treba sudjelovati u postupku izbora članova tog tijela). Većina članova Odbora slaže se s tim da članovi Vijeća HRT-a ne mogu biti zastupnici u Hrvatskom saboru niti drugi državni dužnosnici. Podupiru i rješenja iz članka 12. Konačnog prijedloga o vremenskom ograničenju i o drugim okolnostima emitira-

nja promidžbenih poruka, te zastupaju stajalište da Hrvatska radio-televizija, kao javna služba, treba raspolažati s tri radijske i tri televizijske mreže na državnoj razini. Predložili su i odgovarajuće izmjene u članku 3. stavak 2. zahtijevajući precizno definiranje regionalnog radijskog i televizijskog sustava.

Prilikom rasprave o ovoj temi na sjednici **Odbora za informiranje, informatizaciju i medije** bili su, uz predstavnike predlagatelja, prisutni direktor HRT-a te predstavnici Odbora za javnu i cjelovitu TV, Foruma 21, HND-a, HHO, sindikata HRT-a i zaposlenika Odašiljača i veza HRT-a. Predstavnici medija i novinarskih udruga istakli su da je osnovni smisao njihovih primjedbi u tome da se osigura neovisnost uređivačke od upravljačke politike te da bi financijsku neovisnost televizije trebalo osigurati fiksiranjem pretplate. Smatraju da bi u Vijeću HRT-a, koje treba predstavljati široke slojeve civilnog društva, morali biti zastupljeni i ljudi od struke.

U raspravi su članovi Odbora ukazali na problem načina selekcije udruga koje će biti zastupljene u tom tijelu, pri čemu je istaknuto da će kod toga uvijek biti nezadovoljnih. Stoga je izraženo mišljenje da bi u izboru Vijeća HRT-a, kao tijela koje će ostvarivati utjecaj i kontrolu javnosti, veću ulogu trebalo dati gledateljima koji i plaćaju usluge HRT-a. Dio sudionika rasprave založio se za to da se u zakon ugradi obveza regionalizacije i decentralizacije TV, budući da je to i europski trend. U skladu s tim regionalnim televizijskim centrima trebalo bi dati veću autonomiju i u produkciji odgovarajućih programa. Odbor, inače, smatra da amandmani koje su zajednički predložili klubovi zastupnika SDP-a, HSLS-a, HSS-a PGS-a i SBHS-a te nacionalnih manjina, bitno poboljšavaju rješenja iz Konačnog prijedloga zakona te da omogućavaju demokratsku preobrazbu HT-a u skladu s europskim standardima. Sugerirao je, stoga, Zastupničkom domu da donese predloženi Zakon korigiran tim amandmanima (**dr. Vesna Pusić** i **dr. Petar Turčinović** iznijeli su izdvojeno mišljenje vezano uz način biranja Vijeća HRT-a).

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina proveo je raspravu o ovom zakonskom prijedlogu kao zainteresirano radno tijelo (raspolagao je i s pročišćenim tekstom Konačnog prijedloga zakona koji je predložio Odbor za Ustav, Poslovnik i

politički sustav) u nazočnosti predstavnika Zbora novinara elektroničkih medija, Hrvatskog novinarskog društva, Foruma 21 te predstavnika udruga za zaštitu ljudskih prava. U raspravi su iznesena različita mišljenja o predloženom zakonu – od toga da predstavlja korak naprijed u odnosu na postojeći, pa do ocjene da ne udovoljava temeljnim pretpostavkama koje su potrebne da bi se dosegla razina na kojoj već odavno funkcioniraju odgovarajuće institucije u društvu demokratskim zemljama.

Postupajući u okviru svog djelokругa Odbor je osobitu pažnju usmjerio na odredbe Vladinog zakonskog prijedloga i to one koje smatra neophodnim da bi se osiguralo ostvarivanje prava na slobodu izražavanja misli i govora te pravo građana na objavještenost, kao temeljnih ljudskih prava uređenih pravnim sustavom države. To radno tijelo se nije posebno izjašnjavalo u pogledu pravne naravi i statusa HRT-a. Po njegovu mišljenju najvažnije je da HRT bude pod svekolikim nadzorom javnosti te da bude osigurana transparentnost njenog rada u svim segmentima.

Osobitu pažnju članovi Odbora posvetili su pitanjima proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog programa (smatraju da treba zadržati i treći radijski program). Imaju u vidu ostvarivanje ljudskih prava, posebno podupiru promicanje regionalnih programa jer se preko njih na najbolji način artikuliraju interesi lokalnog stanovništva – a to znači i specifične potrebe pripadnika nacionalnih manjina. U skladu s tim uložili su amandman na članak 3. stavak 3. Konačnog prijedloga zakona kojim se precizira da je »HRT dužna u ostvarivanju nacionalnih programa osigurati područne (regionalne) programe s lokalnim informacijama i posebnostima. Predložili su i dopunu članka 32. novim stavkom 2. koji bi glasio: »Područni (regionalni) TV studiji su javna glasila HRT-a s posebnom zadaćom promicanja regionalnih programa«. Naime, postojanje i opstanak tih studija bitno je za stvaranje programa na jezicima nacionalnih manjina, s obzirom na činjenicu da je većina pripadnika manjina koncentrirana u pojedinim regijama, ističu članovi Odbora.

Prema navodima u izvješću tog radnog tijela Odbor podržava opredjeljenje predlagatelja da HRT svojim programom mora zadovoljiti interese najšire javnosti, kao i potrebe pripadnika hrvatskih manjina izvan zemlje te nacionalnih manjina u zemlji.

Također podupire odredbe kojima se propisuje obveza HRT-a da u ostvarivanju programa promiče temeljna ljudska prava i slobode te da poštuje privatnost, čast i ugled građana. Upozorava, međutim, na nedostatak senzibiliteta u odnosu na posebne potrebe invalida te osoba s teškoćama u razvoju, te predlaže doradu članka 6. (u alineji 3. iza riječi: »mladeži«, brisati točku i dodati riječi: »te invalida i osoba s teškoćama u razvoju«).

Stajalište je Odbora da je HRT dužna izvještavati javnost o svim događajima u zemlji i inozemstvu, cjelovito i istinito. (Pravo na cjelovitu, pravodobnu i objektivnu informaciju jedno je od temeljnih ljudskih prava). Stoga Odbor smatra nedopustivim cenzuriranje bilo koje informacije, što ga je ponukalo i na amandmanski zahtjev da se dopunom članka 8. stavka 1. Konačnog prijedloga zakona o programima HRT-a zabrani provođenje cenzure.

Odbor je podnio još dva amandmana (u stavcima 3. i 4. članka 9. iza riječi »hrvatskog jezika«, dodati riječi »i latiničnog pisma«; u članku 22. alineji 9. riječi: »Zastupničkoj domu Hrvatskog sabora«, zamijeniti riječima: »Hrvatskom saboru«). Nije, međutim, dao konačno mišljenje o ovom zakonu, budući da članovi tog radnog tijela nisu bili načistu o kojem će tekstu raspravljati Zastupnički dom – Vladinom ili prijedlogu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Odbor za pomorstvo, promet i veze je sugerirao Zastupničkom domu da donese predloženi zakon, uz napomenu da ponuđenim rješenjima utjecaj politike nije dovoljno odvojen od upravljanja HRT-om. Zastupnici HDZ-a glasovali su protiv, jer smatraju da će predloženim rješenjima biti ozakonjen prevelik utjecaj vladajućih političkih struktura na uređivačku politiku HRT-a, te zbog činjenice da Vlada nije obrazložila i kvantificirala materijalno pravne aspekte odvajanja Odašiljača i veza.

Pregled amandmana

Na osnovni, odnosno pročišćeni tekst Konačnog prijedloga zakona podneseni su brojni amandmani (oko 130). Najviše zamjerki zastupnici su imali na članak 15. kojim se regulira sastav i način izbora odnosno imenovanja članova Vijeća HRT-a. U ovom prikazu preskočit ćemo amandmane matičnog Odbora i klubova zastupnika šestorke koji su postali sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona, budući da ih je Vlada uvažila

prije rasprave u Zastupničkom domu (na sjednici ih je detaljno obrazložio predsjednik Odbora mr. **Mato Arlović**). Nećemo se posebno osvrnuti ni na amandmanske zahtjeve, odnosno primjedbe pojedinih klubova zastupnika koje su njihovi predstavnici usmeno obrazložili na sjednici, a kasnije su pretočeni u amandmane. Uvodno podsjetimo još da smo amandmane ostalih radnih tijela spomenuli u okviru prikaza njihovih izvještaja.

Mr. Ivo Škrabalo (HSL) uložio je ukupno 10 amandmana na pročišćeni tekst Konačnog prijedloga zakona. Pođimo od njegova prijedloga za reformulaciju stavka 2. u članku 3., tako da glasi: Djelatnosti iz stavka 1. ovog članka HRT ostvaruje – proizvodnjom i emitiranjem triju radijskih programa u trima radijskim mrežama na državnoj razini, s time da na jednoj kontinuirano emitira cjelovit program ispunjen kulturnim, obrazovnim, znanstvenim i umjetničkim sadržajima; proizvodnjom i emitiranjem programa u radijskim mrežama na široj gradskoj razini; proizvodnjom i emitiranjem televizijskih programa u dvjema televizijskim mrežama na državnoj razini.

Zastupnik je sugerirao i da se članak 4. dopuni osnovnim odredbama o ustroju HRT-a i naglasi važnost njegova decentraliziranog sustava. Prema njegovu prijedlogu preciziralo bi se da u sklopu HRT-a, kao njezini sastavni dijelovi, djeluju regionalni centri Hrvatske televizije u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu, te da se u pojedinim gradovima osnivaju područni centri Hrvatskog radija. Naglasi bi se, također, da se ovlasti poslovnih i organizacijskih jedinica u pravnom prometu, njihovi međusobni odnosi te ustroj regionalnih televizijskih i područnih radijskih centara i njihovih ispostava utvrđuju Statutom HRT-a, u skladu sa zakonom.

Spomenimo i njegove prijedloge za izmjene i dopune članka 5. koji govori o ostvarivanju temeljnih programskih načela HRT-a. Sugerirao je, ponajprije, da se u odredbi koja govori o obvezi njegovanja, poticanja, itd. svih oblika domaćeg stvaralaštva, iza riječi »domaćega« doda riječ »audiovizualnoga«, zatim da se u trećem, četvrtom i petom odjeljku riječ »emisije« zamijeni riječju »programe« a u osmom naglasi da će HRT u svojim emisijama posebno afirmirati nekomercijalne i tzv. male športove.

S obzirom na to da se mogu predvidjeti poteškoće u postizanju suglasnosti različitih udruga ili institucija oko imenovanja jednog predstavnika

svoje skupine, u zakonu valja predvidjeti supsidijarni postupak za imenovanje, koji bi trebalo prepustiti nadležnim saborskim odborima (za medije i za kulturu) – smatra zastupnik. To je i osnovna svrha njegova amandmana na članak 15. Konačnog prijedloga zakona. Njegovo je mišljenje i da u članku 27. valja predvidjeti da »iznos mjesečne pristojbe utvrđuje svojom uredbom Vlada RH za svaku kalendarsku godinu«.

Prema njegovu prijedlogu novi tekst članka 27.b. bi glasio: »Dobit koju u obavljanju svoje djelatnosti ostvari HRT upotrijebit će se isključivo za obavljanje i razvoj djelatnosti HRT-a, u skladu s ovim zakonom i Statutom HRT-a.« Zastupnik je mišljenja da delikatni posao diobe HRT-a ne bi trebalo obaviti na brzinu. Stoga predlaže (amandman na članak 29.) da se poslovna jedinica Odašiljači i veze odvoji od javne ustanove HRT najkasnije do 31. prosinca ove godine (i nastavi djelatnost kao trgovačko društvo), a tek godinu dana nakon toga razdvoje HTV i HR (tek ako se tijekom njihova funkcioniranja po ovom zakonu za to ukaže potreba).

Njegovim amandmanom na članak 30. precizirala bi se i utvrdila istovjetnost postupka izrade diobene bilance i donošenje akta o podjeli sredstava, prava i obveza za Odašiljače i veze te za HTV i HR. Mr. Škrabalo je predložio i amandmanske korekcije članka 31. i 35. radi usklađivanja s predloženim promjenama članka 29., odnosno izmjenama u članku 4.

Sanja Kapetanović (SDP) zahtijevala je da se u temeljna programska načela HRT-a ugradi i obveza praćenja dostignuća novih audiovizualnih tehnologija i usmjeravanja programa i usluga u skladu s njima (amandman na članak 5. stavak 2.). Sugerirala je, također, da se u članku 26. predvidi da HRT stječe prihode i »proizvodnjom i/ili emitiranjem reklama na Internetu«.

U nastavku riječ-dvije o amandmanskim zahtjevima **Zdenka Franića (SDP)**. Spomenimo najprije, njegovu sugestiju da se u članku 5. stavku 2. točki 7. riječ »ekologiji« zamijeni riječima »zaštiti okoliša« te da se u članku 12. novim stavkom 4. zabrani oglašavanje igračaka i sl. pet minuta prije i poslije emisija za djecu (u skladu s etičkim načelima javne televizije najmlađi naraštaj treba zaštititi od propagandnih poruka).

Predložio je, nadalje, da se u spisak udruga koje će imenovati svoje članove u Vijeće HRT-a uvrste i »udruge gledatelja televizije, udruge potrošača

te udruge etičara«. Smatra, također, da je pri utvrđivanju postupka izbora i imenovanja predstavnika u Vijeću HRT-a potrebno pribaviti i mišljenje ministra pravosuđa, uprave i lokalne samouprave. (dopuna stavka 3. u članku 15.).

Klub zastupnika HSS-a predložio je da se broj udruga koje će imenovati svoje članove u Vijeće HRT-a poveća sa 19 na 21 (amandman na članak 14. Konačnog prijedloga zakona), te da se u njihov krug uključe i »udruge mladih te seljačke udruge«, koje predstavljaju vrlo široku populaciju, a uz to zastupaju i značajne interese (mladi na području prosvjete i znanosti, kulture i športa, informatizacije i ukupnosti novih tehnologija), dok seljaci osiguravaju stabilnost države kroz poljoprivrednu proizvodnju, posebno ekološki zdrave hrane. Za uvrštavanje u taj spisak udruga mladih založile su se i zastupnice **Sanja Kapetanović** i **Marija Lugarić (SDP)**, dok su **Dorica Nikolić** i **Želimir Janjić (HLSL)** predložili da dramske, likovne i glazbene udruge biraju svaka svog člana u Vijeće HRT-a a ne zajedno s filmskim udrugama (sličan amandman podnijela je i **Mirjana Didović (SDP)**). Sugerirali su i brisanje odredbe koja predviđa da tri člana tog tijela, iz reda uglednih nestraučkih javnih djelatnika, imenuju predsjednik Hrvatskog sabora, uz prethodno mišljenje mjerodavnog radnog tijela Zastupničkog doma, premijer te Predsjednik Republike Hrvatske.

Zastupnici **dr. Petar Turčinović**, **Dino Debeljuh (IDS)** i **Borislav Graljuh (zast. pripadnika austrijske, njemačke, rusinske, ukrajinske i židovske nac. manjine)** predložili su da se broj članova Vijeća HRT-a poveća na 25 / (amandman na članak 14.). Smatraju da bi ih trebali birati pretplatnici HRT-a u izbornom postupku koji nadzire i organizira Hrvatski sabor (amandmani na članke 14. i 15.). **Dr. Anto Kovačević (HKDU)** se također založio za to da se u Vijeće HRT-a imenuje predstavnik pretplatnika. Zatražio je, također, da se dopunom članka 15. propiše da u to tijelo ne mogu biti imenovani članovi udruga financiranih iz drugih država ili međunarodnih organizacija.

Zlatko Canjuga (HND) drži da bi saborskim zastupnicima trebalo omogućiti da budu članovi Vijeća HRT-a. U skladu s tim predložio je da se iz članka 15. izostavi stavak 5. Zatražio je i brisanje stavka 1. u članku

25. jer smatra da bi Vijeće HRT-a trebao birati Hrvatski sabor.

Dopunu članka 15. naknadno je predložila i Vlada. Novim stavcima 3c. i 3d. precizirala je da se do dana isteka mandata članovima Vijeća HRT-a iz prethodnog saziva, moraju imenovati novi, te da se to tijelo smatra konstituiranim kad je imenovano dvije trećine od ukupnog broja članova.

U nastavku spomenimo amandman **Nenada Stazića (SDP)** na članak 16. podstavak 4. kojim se utvrđuje obveza i pravo Vijeća HRT-a da, na prijedlog glavnog urednika, imenuje i razrješava urednike programa, relativno velikih programskih jedinica, a da se imenovanje svih ostalih urednika (pojedinih redakcija i emisija) uredi Statutom HRT-a, dakle podzakonskim aktom. Po mišljenju zastupnika opravdano je da se glavnog urednika bira temeljem provedenog javnog natječaja, ali je potpuno neprihvatljivo da se i ostale urednike (programa, redakcija, pa i pojedinih emisija) imenuje na taj način.

Grupa zastupnika SDP-a (**Branišlav Tušek**, **Branka Baletić**, **Lucija Debeljuh**, **Katica Sedmak**, **Franjo Kučar**, **Miroslav Korenika** i **Vladimir Šepčić**) predložila je da se u točki 1. članka 18. (propisuje da Vijeće HRT-a može osnovati programske savjete kao savjetodavna tijela, radi praćenja i unapređenja pojedinih programa) doda novi tekst koji bi glasio: »Na prijedlog županijskih skupština Vijeće osniva programsko-savjetodavno tijelo koje broji 21 člana. Izabrani kandidati u županijskim skupštinama trebaju biti ugledni javni djelatnici koji su se u javnom životu istaknuli zalaganjem za poštivanje demokratskih načela i vladavine prava, izgradnju i unapređenje civilnog društva, obranu ljudskih prava i zaštitu slobode izražavanja i ne mogu biti članovi županijskih skupština«.

Spomenimo i amandmanski zahtjev zastupnika HLSL-a (**Jadranke Katarinčić-Škrlj** i **dr. Ivana Čehoka**) da se dopunom članka 27. HRT obveže da 10 posto od iznosa mjesečne pristojbe po TV prijemniku mjesečno doznačuju lokalnim komercijalnim televizijama (prema službenoj evidenciji o broju vlasnika prijemnika na području koncesije lokalne komercijalne televizije).

U nastavku riječ-dvije o amandmanima **Kluba zastupnika HNS-ai LS-a**. Spomenimo, najprije, njihov zahtjev da se izmjenom članka 4. Konačnog prijedloga zakona predvidi da »HRT

ima dvije organizacijske jedinice: Hrvatski radio i Hrvatska televizija, te treću – Odašiljači i veze – do izdavanja«. Njihov drugi amandman (izmjene i dopune članka 15.) ide za tim da Vijeće HRT-a bira Zastupnički dom Hrvatskog sabora, na temelju prijedloga institucija i udruga navedenih u stavku 1. tog članka. Po njihovu mišljenju Zastupnički dom bi trebao pokrenuti postupak kandidiranja za članove tog tijela upućivanjem javnog poziva navedenim udrugama, najmanje tri mjeseca prije isteka mandata. Smatraju, također, da bi po jednog člana u Vijeće HRT-a trebale kandidirati i nevladine udruge za zaštitu ljudskih prava, ženske udruge te udruge mladih. Spomenimo i njihov prijedlog da se u članku 15a. precizira da članu Vijeća HRT-a može prestatati mandat prije isteka vremena na koje je imenovan i odlukom Zastupničkog doma Hrvatskog sabora (institucija koja ih bira mora imati pravo i da ih opozove).

Ivo Lončar (nezavisni) dostavio je dvadesetak pisanih amandmana, sačinjenih uz pomoć Izvršnog odbora Forum 21, Odbora za stručna pitanja HND-a i stručnjaka Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Izdajamo njegov zahtjev da se u članku 5. Konačnog prijedloga zakona precizira da će u ostvarivanju programskih načela HRT, među ostalim, »proizvoditi i/ili emitirati emisije koje će tijekom izborne kampanje građane informirati o kandidatima i programima političkih stranaka i drugih organizacija i udruga koje sudjeluju na izborima na lokalnoj i/ili državnoj razini«. Spomenimo i njegov prijedlog da ministar kulture pokrene postupak imenovanja članova Vijeća HRT-a, upućivanjem javnog poziva institucijama i udrugama nabrojenim u čl. 15. da imenuju člana tog tijela te svoj izbor pisano obrazlože.

Po mišljenju zastupnika ministar kulture bi trebao propisati i način izbora predstavnika nacionalnih manjina, te grupe udruga civilnih i ekoloških inicijativa. Zastupnik se, među ostalim, zalaže za to da Vijeće HRT-a bira ravnatelja, na temelju javnog natječaja i uz suglasnost Upravnog vijeća, te glavne urednike Radija i Televizije, uz prethodno mišljenje Zaposleničkog vijeća i ravnatelja, kao i da rješava eventualne sporove između Upravnog vijeća, ravnatelja i glavnih urednika. Smatra, nadalje, da bi mandat članova Vijeća HRT-a i Upravnog vijeća trebao trajati 3 a ne 4 godine, itd.

RASPRAVA

Ponuđeni tekst nije prihvatljiv

Glasnogovornica Kluba zastupnika HDZ-a, **Ivana Sućec-Trakoštanec**, izrazila je dilemu ima li smisla uopće raspravljati o predloženom zakonskom tekstu, budući da u nj nisu ugrađene promjene koje je dan prije sjednice, prema navodima u štampi, usuglasila vladajuća šestorka.

• Ponuđeni zakonski tekst nije prihvatljiv ni za HDZ, ni za Televiziju, niti za pretplatnike.

Izrazila je mišljenje da bi trebalo pričekati promijenjeni tekst koji će doći pred zastupnike, ili u obliku novog ili postojećeg zakonskog prijedloga u zadnji tren korigiranog amandmanima predlagачa. Naime, HDZ smatra da postojeći Zakon o HRT-u nije toliko loš da bi ga pošto-poto trebalo mijenjati nagore. Po njihovoj ocjeni ponuđeni zakonski tekst nije prihvatljiv ni za HDZ, ni za televiziju niti za pretplatnike. Nije potrebno obrazlagati – kaže zastupnica – što bi značilo ukidanje 3. radijskog programa (Vlada je predvidjela da se odluka o tome donese u roku od godinu dana nakon organizacijskog razdvajanja Hrvatskog radija od Hrvatske televizije) a upitno je i što će biti s 3. programom televizije. Pitanje je može li se područje koje pokriva preraspodijeliti na ostala dva programa, a pogotovo propagandne poruke od kojih televizija ima i financijsku korist.

Zastupnici HDZ-a dalje upozoravaju da u zakonu uopće nije naznačeno kojim će se odlukama i podzakonskim aktima regulirati vlasnički odnosi Hrvatske televizije i poduzeća Odašiljači i veze. Spomenimo i njihov prigovor na formulaciju članka 10. koji propisuje da većina emitiranog programa HRT-a mora biti domaće i europske proizvodnje, u omjeru koji ne zapostavlja hrvatske programe (moglo bi se dogoditi da se dobar dio domaće produkcije »izgubi« u europskoj).

Zastupnica je iznijela još jedan dodatni argument u prilog stajališta svojih stranačkih kolega, da ovaj zakon ne bi trebalo prihvatiti u ponuđenom tekstu. Naime, člankom 15. propisano je da članovi Vijeća HRT-a ne mogu biti zastupnici u Hrvatskom saboru, niti drugi državni dužnosnici, a sada se najavljuje da će po jednog člana tog tijela birati Predsjednik države, predsjednik Sabora i premijer. Prema prijedlogu predlagatelja Vijeća HRT-a je trebalo imenovati Upravno vijeće, ali i to se mijenja. Predviđa se, naime, da će i Upravno vijeće imenovati Sabor koji će odlučivati i o ravnatelju HRT-a (»HDZ-u se jako prigovaralo kada je o ovakvim zakonskim prijedlozima raspravljao VONS, a sada je sve to promijenila šestorka«).

Po mišljenju zastupnice HDZ-a sporna je i definicija TV pretplate (u zakonu stoji da je to naknada za uporabu radijskog i televizijskog aparata, a ne za kupnju programa). Smatraju da bi u Vijeću HRT-a morali biti uključeni i predstavnici pretplatnika koji bi trebali sudjelovati i u odlučivanju o visini pretplate.

• U Vijeće HRT-a morali bi biti uključeni i predstavnici pretplatnika koji bi trebali sudjelovati i u odlučivanju o visini pretplate.

Po riječima zastupnice **Trakoštanec** njeni stranački kolege inzistiraju na tome da se HRT zakonom obveže na emitiranje određenog postotka regionalnog programa, barem na sadašnjoj razini. Naime, ostane li televizija bez 3. programa, na preostala dva nastat će takva gužva da će lokalni sadržaji biti zanemareni.

Umjesto javne televizije nudi se javna ustanova

Mr. Miroslav Rožić, glasnogovornik Kluba zastupnika HSP-a, rekao je da su njegovi stranački kolege razočarani činjenicom da predlagatelj, umjesto javne televizije, nudi javnu ustanovu. Predložio je da se rasprava o ovoj točki dnevnog reda odgodi, dok zastupnici ne dobiju na klupe »povijesni sporazum« između Foruma 21, HND-a i Račanove Vlade te predsjednika Mesića, odnosno usuglašen tekst zakonskog prijedloga o HRT-u.

Predsjednica Doma rekla je da nema ovlasti da to prolongira, to više što ni predstavnik predlagatelja nije

dopunio predloženi tekst o kojem se zastupnici trebaju izjasniti.

Ivanu Sućec-Trakoštanec zanimalo je kako će saborski domovi usuglasiti stajališta budu li raspravljati o različitim tekstovima ovog zakona. **Emil Soldatić (IDS)** izrazio je mišljenje da se o predloženom tekstu može raspravljati, te da saborski domovi mogu amandmanskim intervencijama promijeniti sadržaj ovog zakona. U nastavku je spomenuo da je prisustvovao sastanku o kojem se toliko govorilo i da tamo nisu donesene nikakve povijesne odluke, već su se »bistrili« stavovi oko predloženih rješenja.

U međuvremenu se – kaže – može raspravljati o sadašnjem stanju na HRT-u. Spomenuo je da HRT ima tri programa (toliko ih nema ni češka televizija, iako je Češka duplo veća zemlja od Hrvatske) te 7 tisuća zaposlenih, uključujući i honorarce. Zastupnik se zalaže za to da se postigne dogovor o utjecaju javnosti, ali i osnivača (to može biti samo Republika Hrvatska i u njezino ime Sabor) na programsku i organizacijsku shemu HRT-a. Podsjetio je na to da je to bilo zapisano i u predizbornom programu vladajuće koalicije.

Kad radnici u »Diokomu« dobiju otkaze idu na burzu rada i nitko o tome ne priča, kaže zastupnik. A kad se govori o evidentnom višku zaposlenih na televiziji nitko se ne usuđuje ništa poduzeti, jer se to tretira kao zadiranje u ljudske slobode i koristi za obranu sindikalnih, odnosno grupnih ili pojedinačnih interesa. Mi bismo, kao parlamentarno tijelo, trebali preuzeti odgovornost za to da se ta situacija napokon raščisti, a ne da građani putem pretplate financiraju i nekoga tko samo jednom mjesečno dolazi po plaću, kaže Soldatić.

• Treba postići dogovor o utjecaju javnosti, ali i osnivača, na programsku i organizacijsku shemu HRT-a.

Ocijenio je logičnim prijedlog o odgodi rasprave o ovom zakonu, dok zastupnici ne budu imali nove elemente.

Akademik **Ivan Aralica (HDZ)** javio se za riječ da bi ispravio njegove navode kako se ranije bilo lakše dogovarati jer je pokojni predsjednik Tuđman sam donosio odluke.

Napomenuo je da predsjednik Tuđman nikad nije sam donosio nikakvu odluku, ni vojnu ni civilnu,

bez vrlo opsežnih i dramatičnih konzultacija. Da je takav način rada itekako potreban i neizbježan danas dokazuje i institucija šesterice koja u kriznim situacijama također traži usuglašavanje mišljenja, kaže zastupnik. A što se konkretno tiče ove problematike, na tu temu su održani brojni sastanci sa specijalistima za to područje, ali predsjednik Tuđman je bio vrlo senzibilan prema stavovima novinara. To je, po mišljenju zastupnika, bio glavni motiv da nije odcijepio treći program.

Podsjetio je na činjenicu da su danas u svim tranzicijskim zemljama na pomolu veoma burna previranja oko televizije. Stoga treba dobro »oslušivati« što se događa, kako bi se, po mogućnosti, izbjeglo to što se dogodilo u Pragu.

Zastupnik **Soldatić** je pojasnio da nije rekao da je predsjednik Tuđman o svemu odlučivao, nego da je, onda kad je bilo potrebno, jedna osoba sve presjekla (a sada se moramo dogovarati i usuglašavati).

Osigurati što veće autorske slobode

Govoreći u ime Kluba zastupnika SDP-a, **Ratko Maričić** podsjetio je na činjenicu da je Konačni prijedlog zakona o HRT-u jedna od 16 točaka dnevnog reda o kojima Županijski dom raspravlja i odlučuje ravnopravno sa Zastupničkim (to je dogovoreno na radnom sastanku Odbora za usuglašavanje stavova). Po mišljenju zastupnika taj se postupak ne može provesti dok se ne donese novi Poslovnik Županijskog doma po kojem bi se trebalo raditi. Napomenuo je, također, da je o tekstu ovog zakona provedena široka rasprava u stručnoj javnosti i radnim tijelima saborskih domova, a sinoć se o tome raspravljalo i na sastanku vladajuće šesterke, ali oko toga ne treba dizati prašinu. Rezultati te rasprave bit će predloženi Vladi koja, kao predlagatelj, može tijekom čitavog postupka donošenja zakona amandmanima mijenjati pojedine njegove odredbe. Po svoj prilici bit će promjena oko sastava Vijeća HRT-a te načina izbora i imenovanja njegovih članova, itd. Po zastupniku na današnjoj sjednici može se raspravljati o osnovnim pitanjima koja se uređuju ovim zakonom. Naime, SDP smatra da HRT treba biti javna ustanova jer je to najprikladniji oblik za ostvarivanje njenih temeljnih programskih načela i obveza (kada bi postala trgovačko društvo više ne bismo mogli utjecati na nju nikakvim

drugim mehanizmima osim tržišta). Po riječima zastupnika ne stoje prigovori da će u tom slučaju djelatnici te kuće, zapravo, biti državni službenici i automatski ovisiti o službeničkoj hijerarhiji. Naime, u slučaju da HRT bude trgovačko društvo, na novinare i urednike bi mogao utjecati imeprativ dobiti i uspjeha na tržištu. U svakom slučaju, valja voditi računa o tome da se kod organizacije HRT-a kao javne ustanove postave takvi mehanizmi koji će osigurati što veće autorske slobode. No, bez obzira na konačni pravni status te kuće moramo propisati da je RTV pretplata pristojba za uslugu informiranja, a ne za korištenje radijskog i TV prijemnika, kaže **Maričić**.

• Status javne ustanove najprikladniji je oblik za ostvarivanje temeljnih programskih načela i obveza HRT-a.

U načelu se može raspravljati o pitanjima koja je spomenuo gospodin **Maričić**, ali to nema smisla kad je paravlada (predsjednici klubova zastupnika vladajuće šesterke) kasno sinoć, na sastanku s premijerom, usglasila stavove oko Zakona o HRT-u, primijetio je **mr. Miroslav Rožić**. Dogovoreno je, primjerice, da buduće ravnatelj HRT-a bira Hrvatski sabor na prijedlog vijeća HRT-a (imat će 16 članova), dok bi Upravno vijeće samostalno birao Zastupnički dom, itd.

Ratko Maričić prigovorio je predsjedatelju što je dopustio zastupniku **Rožiću** da mu replicira. Naime, prema postojećem Poslovniku, zastupnici imaju pravo samo na ispravak krivog navoda. Osim toga, na stav kluba zastupnika može se replicirati samo stavom drugog kluba, a ne novinskim člankom koji su svi zastupnici mogli pročitati.

I **Zlatko Komadina (SDP)** zamjerio je zastupniku **Rožiću** na sugestiji da se pričekava »normalan« zakonski prijedlog, kao da ovaj koji je došao u saborske klupe nije legalan i legitiman. Napomenuo je, također, da za razliku od pokojnog Tuđmana, koji je ne samo imao instrumente izvršne vlasti nego se tako i ponašao, sada odlučuje Vlada.

Predsjedatelj, akademik **Ivan Aralica**, predložio je kompromisno rješenje – sugerirao je da se rasprava o predloženom zakonu nastavi, ali da se s glasovanjem pričekava dok zastup-

nicima ne budu predloženi Vladini amandmani.

Predložena rješenja ne jamče političku i financijsku neovisnost HRT-a

Dragutin Bračun (HDZ) je primijetio da se donošenju ovog zakona protive svi segmenti društva kojima je u interesu očuvanje demokracije – stručnjaci za elektronske medije, novinari, zaposlenici, javni djelatnici, itd. Ne prihvaćaju ga ni Koordinacija Sindikata HRT-a, Hrvatsko novinarsko društvo – ogranci HTV-a i Hrvatskog radija, te Odbor za javnu i cjelovitu HRT, jer ne omogućava javnom radiju i televiziji političku i financijsku neovisnost. Navedene institucije traže da se donošenje tog propisa odgodi, zatim da se u nastavku rada na zakonskom tekstu u radnu grupu uključe i medijski stručnjaci izvan HRT-a, znači i dio članova tih društava, te da barem dva člana HRT-a odredi Odbor za javnu i cjelovitu Hrvatsku radio-televiziju. Utvrdi li se kasnije da je Zakon o HRT-u, koji će parlamentarna većina vjerojatno donijeti, pretvorio HRT u čistu režimsku televiziju, logično bi bilo da oni koji su ga predložili snose i odgovornost, zaključio je zastupnik.

Logično je, kaže, da svaka vlast, pa i ova, teži tome da zavlada medijima, a naš čovjek je podložan vlasti jer smatra da je ona oličenje poštenja. Nažalost, to nije tako. Da bi potkrijepio tu svoju tvrdnju zastupnik je u nastavku najprije iskritizirao predsjednika **Mesića** koji je, kako reče, imenovao za veleposlanike pjevače, novinare i svoje partnere u »belotu«, a potom premijera i predsjednika **Sabora**. Prvome je prigovorio da saziva stranačke sastanke u Banskim dvorima, zatim da mu obje supruge, bivša i sadašnja, rade u Vladi (jedna se čak predlaže za suca Ustavnog suda) te da si mazohistički skida plaću a istodobno na državni trošak krstari Jadranom (za Novu godinu). Gospodinu **Tomčiću**, pak, zamjera da u svom uredu prima predstavnike **Foruma 21** i Hrvatskog društva novinara, ali ne kao predsjednik **Sabora**, nego kao predsjednik stranke. Spomenuo je, također, da danas na HRT-u vode glavnu riječ ljudi koji proteklih 10 godina nisu ništa radili, nego su samo kritizirali i žalili se da su žrtve sistema.

Da imamo normalno izgrađen sustav te primjere ne bi trebalo iznositi za saborskom govornicom, već bi se

njima bavili nezavisni mediji, zaključio je Bračun.

Ratko Maričić je ustvrdio da predsjednik Vlade nikada nije predložio svoju suprugu za suca Ustavnog suda (uostalom, to nema nikakve veze s ovom točkom dnevnog reda).

Kruno Peronja (HDZ) izjavio je da ne može podržati ovakav zakonski prijedlog, ali je predložio da se u definitivnom tekstu predvidi kao posebna programska obveza da HRT osigura tehničke uvjete kako bi žitelji južnih dijelova hrvatskih otoka mogli gledati prvi državni program HT-a i radijski program (smetnje im prave talijanske radiostanice). U protivnom će, kaže, građani koji ne mogu pratiti program prestati plaćati pretplatu (zakonska podloga za to je članak 27. Konačnog prijedloga zakona). Cilj predlagatelja bi morao biti da se istinite informacije na objektivnan način prenose na području cijele Hrvatske, što može pridonijeti i promociji našeg turizma i gospodarstva, kaže zastupnik.

Isključiti utjecaj politike

• Moramo se založiti za to da se politički utjecaj na televiziji svede na što je moguće manju mjeru, bez obzira na njen ustroj.

Mr. Ankica Mamić primijetila je da Klub zastupnika LS-a nije sudjelovao u cijeloj toj priči, te da raspolaže istim informacijama kao i kolege iz HDZ-a. Smatra, međutim, da bi zastupnici Županijskog doma trebali inzistirati na nekim pitanjima u ovom Zakonu, budući da su ne samo predstavnici određenih političkih opcija, nego i županija iz kojih dolaze. U prvom redu u članku 3. tog propisa mora stajati da »HRT mora (a ne može) odlučiti da televizijski i radijski programi na državnoj razini moraju sadržavati i regionalne programe«. U prilog tome spomenula je da u članku 5. piše da »HRT u svojim programima mora zadovoljiti interese javnosti na državnoj i lokalnoj razini«.

Svi se moramo založiti za to da se politički utjecaj na televiziji svede na što je moguće manju mjeru, bez obzira na to bila ona javna ustanova ili organizirana drugačije, kaže zastupnica. Po njenom mišljenju nije toliko bitno hoće li Vijeće HRT-a imati 15 ili 20 članova, već način njihova izbora. Naime, kada Sabor, novinarsko

društvo ili neka druga asocijacija odredi koje su to najznačajnije institucije iz kojih će javni djelatnici sjediti u Vijeću HRT-a, politika može samo potvrditi njihov izbor, odnosno imenovanje, a ne može mijenjati te odluke.

S obzirom na to da je pred zastupnike došao konačni prijedlog zakona sudionici u raspravi se nalaze u »pat« poziciji jer je neizvjesna sudbina njihovih zahtjeva, konstatira dalje zastupnica. Smatra da nije trebalo brzati s usuglašavanjem stavova oko zakonskog teksta. Naime, prolongiranje rasprave za još 14 ili mjesec dana ne bi puno promijenilo na stvari, ali bi zacijelo smirilo duhove u javnosti i došli bismo do kvalitetnijeg zakonskog prijedloga.

Na kraju je apelirala na zastupnike da predlažu poboljšice zakonskog teksta a da politička prepucavanja ostave za neke druge teme i za predizborne kampanje.

Televizijski sustav neracionalan i skup

Po mišljenju **Zlatka Komadine (SDP)** ovaj zakon treba odraditi, iako u njemu ima nekih nejasnoća. Budući da ostvaruje temeljni cilj – pretvara televiziju u javnu ustanovu – tu nema ništa spornog. Čak, štoviše, predložena rješenja o načinu biranja Vijeća HRT-a i Upravnog vijeća idu za tim da se eliminiira utjecaj politike na taj medij.

Treba pošteno priznati – kaže zastupnik – da je televizijski sustav poprilično neracionalan i skup (kad se dirne u višak zaposlenih na televiziji, onda je to hereza, a kad se ugasi firma s 10 tisuća zaposlenih »nikome ništa«), ali ako javnost financira tu televiziju putem pretplate, svakako ima pravo utjecati i na njezin ustroj. Podržava, inače, odvajanje Odašiljača i veza od sustava Televizije, ali drži da njihov većinski dio mora biti u vlasništvu Republike Hrvatske te da, stoga, treba doraditi neke odredbe (treba jasno reći da je u oba slučaja osnivač Vlada Republike Hrvatske). Logično je, kaže, da Odašiljači i veze budu društvo s ograničenom odgovornošću jer imaju jednog osnivača. Dakako, ne postoji idealno rješenje, ali nastojanja idu u pravcu da javnost oblikuje programsko tijelo – Vijeće HRT-a, a da osnivač, znači Sabor, imenuje Upravno vijeće, s tim da se, koliko god je to moguće, isključi utjecaj politike u biranju Upravnog vijeća, a samim time i ravnatelja (imenuje ga Vijeće HRT-a).

Zastupnik Komadina nije zadovoljan ni načinom na koji je predlagatelj regulirao sustav lokalnih programa (nedopustivo ih je samo deklarativno spominjati). Po njegovom mišljenju u članku 3. stavak 3. bi trebalo stajati da televizijski i radio programi na državnoj razini sadržavaju i regionalne programe, sukladno člancima 5. i 33. ovog zakona. Činjenica je, naime, da u Hrvatskoj djeluje niz lokalnih TV postaja kojima se mora dati duži prijelazni rok (umjesto godinu barem dvije) za prilagodbu novim rješenjima. Zbog toga članak 33. treba dopuniti amandmanom kojim bi se preciziralo da će nakon donošenja odluke o davanju koncesije za 3. program i odabira koncesionara, HRT još dvije godine proizvoditi i emitirati program u 3. TV mreži na razini države, u suradnji s lokalnim radio i TV postajama.

U protivnom će se – kaže – lokalne TV postaje ugaziti za godinu dana, a lokalni novinari ostati bez posla. Uvođenje dužeg prijelaznog roka omogućilo bi da se racionalizacija HRT-a provede cjelovito i poštenije, uključivši cijeli sustav, te da stasaju lokalne televizije privatnog tipa, koje će dobiti koncesije, odnosno da se uspostavi tržište za novinare (konkurencija programa).

Replicirajući zastupniku Komadini **Ante Dželalija (HDZ)** je izrazio mišljenje da javnost ne podržava ova događanja na televiziji a ni program koji se prikazuje u zadnje vrijeme. Smatra da pitanje viška zaposlenika na HRT-u treba rješavati na isti način kao i sudbinu svih ostalih zaposlenih koji se nađu u istoj situaciji.

Zlatko Komadina je ustrajao na stajalištu da javnost podržava opredjeljenje da televizija bude javna ustanova. Drži, međutim, da na HRT-u neće biti evidentiran veliki broj prekobrojnih djelatnika, budući da ta kuća ima 3 tisuće stalno zaposlenih, dok su ostalo honorarci.

Pretplatnici bi trebali postati dioničari

Dr. Jure Burić (HDZ) se u nekim stvarima slaže s kolegom Komadinom, a u nekima ne. Kako reče, radije ga njegova briga za nezaposlene, ali strahuje da se neki od honorarnih zaposlenika HRT-a uskoro ne nađu na ulici. Izrazio je uvjerenje da zastupnike podjednako boli sudbina svih ljudi koji će ostati bez posla, bez obzira na to radi li se o djelatnicima »Diokoma«, HRT-a ili neke druge firme. U nastavku je konstatirao da

predlagatelj, očito, ne sluša glas naroda te upozorio da će ukidanje regionalnog programa dovesti u pitanje ne samo egzistenciju ljudi koji pripremaju taj program nego i plasiranje informacija koje su itekako važne za lokalne sredine. Primjerice, da nije bilo regionalnog programa, slučaj sramnog iseljenja iz stana hrvatskog branitelja u Dubrovniku vjerojatno se nikada ne bi našao u središnjem Dnevniku.

• Ako dođe do prodaje 3. programa bilo bi pravedno da svi pretplatnici Hrvatske televizije postanu dioničari.

Podsjetio je na činjenicu da je HDZ naslijedio 3. TV program od bivše države, ali da ga nisu ukinuli jer je to jedino što je rentabilno na HRT-u i od čega može živjeti tih 7 tisuća zaposlenih, makar među njima bilo i onih koji imaju duple plaće. Zbog toga je izrazio čuđenje što se nova vlast upušta u jednu takvu avanturu. Ako i dođe do prodaje 3. programa bilo bi pravedno – kaže – da svi pretplatnici Hrvatske televizije postanu dioničari (udio onih koji plaćaju pretplatu već 40 godina iznosio bi oko 20 tisuća DEM). Na kraju je konstatirao da ovakav zakon zanj nije prihvatljiv, jer nije prihvatljiv za pretplatnike Hrvatske televizije.

Za racionalizaciju, pod uvjetom da se ne zapusti regionalni program

U javnosti se toliko govori o ovom zakonu kao da se radi o temi od planetarnog značaja, umjesto da se raspravlja o gospodarskoj i socijalnoj strategiji te drugim temama od životne važnosti za hrvatsku državu, negodovao je **Vladimir Mesarić (KDM)**. U nastavku je konstatirao da je HRT u razdoblju od 1990. do 2000. godine prošla razne faze, a bilo je i nemalo početničkih grešaka. Mi smo, kao demokršćani, ponajmanje mogli biti zadovoljni tom televizijom jer smo bili potpuno minorizirani, kaže zastupnik. Kako reče, i sam je za racionalizaciju, pod uvjetom da se ne zapusti regionalni program koji je opće prihvaćen među građanima. Naglasio je da u tom programu moraju biti ravnjerno zastupljene sve regije (sada je sjeverozapadna Hrvatska osjetno zapostavljena u odnosu na druge krajeve Hrvatske).

Po njegovim riječima rasprava o HRT-u je političko pitanje, a zastupnici bi trebali nastojati da ona bude javni medij (u proteklih godinu dana dogodile su se, uglavnom, kozmetičke promjene). Prije deset godina to je – kaže – bila Radiotelevizija Zagreb, koja je napravila značajne predradnje za uvođenje demokracije u Hrvatskoj. Taj trend razvoja je trebalo nastaviti i u proteklom razdoblju, smatra zastupnik. Pa i sada bismo – kaže – trebali pristati na jedan evolutivni proces, bez nekih dramatičnih promjena. Kako reče, svjestan je toga da Hrvatska televizija i radio ne mogu postati javni mediji preko noći. Kao političari moramo biti spremni na to da će vladajuća garnitura zasigurno znati iskoristiti taj medij u svoju korist, no bitno je da to ne bude u pretjeranoj mjeri, zaključio je.

Žarko Katić (HSLS) je izjavio da se slaže s načinom rada što ga je predložio potpredsjednik Aralica, ali sugerira da se nakon što stignu amandmani Vlade zastupnicima također omogućiti podnošenje amandmana, kako bi se svi ti prijedlozi iskoristili u postupku usuglašavanja zakonskog teksta između dvaju domova.

Predsjedavajući je rekao da prihvaća tu sugestiju, iako to nije rješenje. Naime, amandmanske korekcije neće predložiti Vlada nego odbor za Ustav i poslovnik Zastupničkog doma a to nije mjerodavno za Županijski dom.

Trgovačko društvo je pogodniji pravni oblik

• Zbog trenutne, a i predstojeće konkurencije, bilo bi bolje da HRT bude trgovačko društvo te da ostvaruje profit, s tim da svoje zadaće utvrđene ovim zakonom obavlja na zadovoljstvo korisnika.

U nastavku rasprave **Žarko Katić** je prigovorio predlagatelju da se ne odnosi korektno prema Županijskom domu jer nigdje u obrazloženju zakonskog prijedloga ne spominje primjedbe zastupnika, odbora ili klubova tog Doma, dok su primjedbe Zastupničkog doma detaljno pobrojane. Podsjetio je i na stajalište radne skupine HRT-a da bi ta kuća trebala nastaviti djelovati kao trgovačko društvo. Klubovi zastupnika parla-

mentarnih stranaka i zastupnici kao pojedinci bili su – kaže – podijeljenog mišljenja, dok stručnjaci Vijeća Europe smatraju da taj pravni oblik nije presudan za ulogu koju televizija treba obavljati u jednom civilnom i demokratskom društvu (s tim se slaže i zastupnik).

Međutim, predlagatelj se opredijelio za javnu ustanovu, ali to nije konzistentno i proveo (npr. u dijelovima zakona koji govore o upravljanju i rukovođenju HRT-om, odnosno tijelima HRT-a). I sam bi, kaže, možda bio za to rješenje kad ne bi postojale nekakve druge televizijske i radijske kuće koje će biti isključivo trgovačka društva. Zbog trenutne, a i predstojeće konkurencije koja će se zasigurno zaoštriti, drži da bi bilo bolje rješenje da HRT bude trgovačko društvo te da, ako je to ikako moguće, ostvaruje profit, s tim da svoje zadaće, utvrđene ovim zakonom, obavlja na zadovoljstvo korisnika.

Vijeće HRT-a preimenovati u Vijeće korisnika

Slijedom opredjeljenja da HRT bude javna ustanova trebalo bi radikalno promijeniti članke 15., 16., pa i cijelu glavu IV. koja regulira upravljanje i rukovođenje HRT-om, smatra zastupnik. Po njegovu mišljenju Vijeće HRT-a bi trebalo samo nadzirati provedbu programskih načela, a sve ostale poslove pobrojane u članku 16. trebala bi raditi druga tijela, prije svega Upravno vijeće. Naime, svrha tog tijela je da štiti korisnike, odnosno konzumente radijskog i televizijskog programa od neprikladnih sadržaja i omogućuju im da ostvare svoje pravo u sferi kulture, obrazovanja, informiranja, i sl. Stoga bi se ono trebalo zvati »Vijeće korisnika«.

Po ocjeni zastupnika predloženi način imenovanja članova tog tijela je neprovediv. Naime, prema rješenju predloženom u članku 15. moglo bi se kandidirati puno ljudi kojima bi bilo omogućeno da na sjednici Odbora Zastupničkog doma za izbor i imenovanja iznesu svoje poglede i program (to se ne može kvalitetno obaviti u kraćem roku). Stoga bi bilo bolje da se, slično kao i dosad, odrede nekakve grupacije koje bi dale svoje predstavnike u Vijeće korisnika. Njih ne bi nitko posebno imenovao, već bi se našli na konstituirajućoj sjednici tog tijela, a posao bi im bio isključivo praćenje ostvarivanja programskih načela na radiju i televiziji. Sve poslove u svezi s upravljanjem ustanovom

trebalo bi raditi Upravno vijeće, a operativne poslove ravnatelj. Zastupnik je izrazio uvjerenje da će se amandmanskim korekcijama razlučiti ovlasti Vijeća HRT-a i Upravnog vijeća, na način da jačaju ovlasti ovog posljednjeg.

• Razlučiti ovlasti Vijeća HRT-a i Upravnog vijeća.

Po njegovu mišljenju neustavnu odredbu, odnosno definiciju RTV pretplate svakako valja promijeniti (HRT bi svoj program mogao kodirati ili zaštititi na neki drugi način). Smatra, također da odredba kojom se propisuje da visinu pretplate utvrđuje Zastupnički dom degradira rad tog Doma i općenito Hrvatskog sabora.

Zadržati treći program

Ivan Lacković (HDZ) citirao je na početku svog izlaganja jedan odlomak iz pisma zaposlenika Odašiljača i veza, koji se zalažu za to da postanu samostalno trgovačko društvo što je, po njihovu mišljenju, preduvjet uspješnog poslovanja.

Zastupnik smatra da u zakonskom prijedlogu, prije svega, treba pojasniti što je to javna televizija (trebala bi se zvati Hrvatska javna radio-televizija). I on je spomenuo da se u županijama zalažu za to da se zadrže i televizijski i radijski treći program jer se na njima emitiraju emisije koje ih najviše zanimaju.

Za nj je, među ostalim, upitna i formulacija u članku 7. da »HRT« ne smije u svojim programima zastupati stajališta ili interese pojedine političke stranke, kao ni bilo koja druga pojedinačna politička, religijska svjetonazorska i slična stajališta ili interese. Na koji će način u tom slučaju znanstvenici govoriti o svojim znanstvenim otkrićima ili propovjednici o svojim svjetonazorima, pita Lacković.

Primijetio je, u nastavku, da je člankom 8. Konačnog prijedloga zakona u programima HRT-a zabranjeno poticati nasilje i kriminal, a svakodnevno su na programu kaubojski filmovi (to treba svesti na realnu mjeru). Kako reče, slaže se s tim da državni dužnosnici ne mogu biti članovi Vijeća HRT-a, ali to se ograničenje ne bi trebalo odnositi na zastupnike Županijskog doma koji zastupaju interese građana svojih regija. Upozorio je, nadalje, da predlagatelj ne pristaje na to da HRT bude trgovačko društvo, a prema članku 26. ta kuća stječe prihode ne

samo od radijske i TV pretplate, nego i proizvodnjom i/ili emitiranjem reklama te drugih programskih servisa (teletext i sl.), proizvodnjom i prodajom nosača zvuka, videokazeta i audiovizualnih kazeta, organiziranjem koncerata i drugih priredbi), te obavljanjem drugih djelatnosti utvrđenih Statutom i iz drugih izvora.

Na primjeru ovog zakona vidljivo je kako propusti i neusklađenosti procedure u oba doma izazivaju ozbiljne posljedice, primijetio je Zvonimir Novoselec (HDZ). Naime, u interesu je, poglavito ovog Doma, da ta procedura, od prvog čitanja pa do Konačnog usuglašavanja, bude usklađena i u potpunosti regulirana Poslovníkom. U tom se aktu – kaže – mora raščistiti i raspravljaju li matični odbori obaju domova o ovom zakonskom prijedlogu na zajedničkoj sjednici ili su članovi Županijskog doma za naobrazbu, znanost, kulturu i šport trebali sudjelovati u radu istoimenog Odbora Zastupničkog doma, budući da su dobili poziv za sjednicu (samostalnu sjednicu nisu održali jer nije bilo predstavnika Vlade).

Osvrnuvši se na konkretne zakonske odredbe, konstatirao je da se u prošloj godini HRT, izvještavajući o radu saborskih domova, u više navrata ogriješio o načelo propisano člankom 7., prema kojem je ta kuća dužna istinito, cjelovito, nepristrano i pravodobno informirati javnost o događajima od javnog interesa. To se u budućem radu javne Hrvatske radiotelevizije ni u kom slučaju ne bi smjelo događati, napominje zastupnik. Informacije koje prenosi taj medij moraju biti dostupne svim slušateljima, na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini, s tim da se pritom poštuju najviša stručna, estetska i etička mjerila. Stručna tijela HRT-a, a poglavito urednici, morat će voditi računa i o tome da se dosljedno realizira predviđeni odnos između domaćeg i stranog programa.

Regionalni programi kao obveza, a ne mogućnost

Založio se i za zadržavanje trećeg programa, ne samo zbog sudbine zaposlenih, nego i zbog njegove programske uloge. Naime, vrsta i kvaliteta programa moraju zadovoljavati sve slojeve slušateljstva i gledateljstva. Stoga regionalni programi moraju u zakonu biti predviđeni kao obveza, a ne kao mogućnost, naglašava zastupnik i navodi primjer TV studija Bjelovar koji je dosad kvalitetno i promptno izvještavao slušateljstvo na regionalnoj razini.

• Nema smisla da se RTV pretplata plaća za korištenje aparata a ne za program.

To mišljenje dijeli i dr. Branko Sruk (SDP) jer, kako reče, bez informacija iz regija ne bi bilo ni informativnog, dokumentarnog i sličnih programa HRT-a. Smatra da bi u članku 15. predlagatelj trebao točno odrediti udruge i institucije koje će davati svoje predstavnike u Vijeće HRT-a. Umjesto da bira to tijelo, Sabor bi morao kontrolirati rad HRT-a, kao i svake druge javne ustanove.

Ukazao je i na potrebu da se usklade članci 16. te točke 2. i 3. u članku 25. (jedino onaj tko bira može i razriješiti ravnatelja). Kako reče, jasno mu je da HRT živi od pretplate, ali nema smisla da se ona plaća za korištenje aparata a ne za program. Po toj logici moglo bi se dogoditi, kaže, da službena osoba HRT-a zatraži naplatu i od vlasnika stranih brodica u našim marinama, koji također gledaju TV prijemnike i slušaju radio na području Hrvatske. (Miroslav Prpić-HDZ; ga je razuvjerio da do toga ne može doći jer Hrvatska poštuje međunarodne konvencije). Smatra, nadalje, da bi Odašiljači i veze trebali ostati u rukama države, jer je taj prijenosni sustav od posebnog interesa. Uostalom, u svim zemljama svijeta prijenosni i distribucijski sustavi su u vlasništvu države. Na kraju je podsjetio na to da će se, bude li HRT javna ustanova, zaposleni u toj kući i kod nagrađivanja tretirati kao državni službenici i namještenici. Drži da se specifični poslovi koje obavljaju novinari i reporteri ne mogu izjednačiti s onima državnih službenika, o čemu bi predlagatelj trebao voditi računa.

• Odašiljači i veze trebali bi ostati u rukama države, jer je taj prijenosni sustav od posebnog interesa.

Miroslav Pečevski (HSS) ne vidi u čemu je problem budući da se iz sadašnje pretplate, koja iznosi 50 kuna, normalno održavaju sva tri radijska i TV programa. Budući da je država osnivač Televizije, treba naći modus, odnosno najbolje rješenje za upravljanje HRT-om, kaže zastupnik.

Apsurdno je, smatra, da Televizija koja proizvodi program, odrekne li se Odašiljača i veza, ubuduće mora

plaćati usluge distribucije (svaka država ima po jedan segment televizije u svojim rukama zbog strateškog interesa).

Budući da nije poznato što je dogovorila šestorka, teško se odrediti prema ovom dokumentu, kaže zastupnik (možda bi trebao ići u treće čitanje). Izrazio je uvjerenje da će predlagatelj ipak imati u vidu dobronamjerne primjedbe zastupnika koje bi trebale pridonijeti tome da Televizija postane javna, dostupna svima i da služi na opću korist društva.

Više argumenata u prilog trgovačkom društvu

Mario Včelik (HDZ) je mišljenja da bi prihvatljiviji oblik za HRT bio trgovačko društvo i to iz više razloga. Naime, mnogi sadašnji i bivši zaposlenici su svojim radom pridonijeli izgrađivanju sustava HRT-a i bilo bi korektno da im se omogući da, kroz udjele ili dionice, izvuku korist da im se omogući da, kroz udjele ili dionice, izvuku korist od svog životnog rada i ulaganja. Nadalje, uspjeh i kvaliteta u proizvodnji TV i radio programa mnogome ovise o konkurenciji, koja je prije svega uvjetovana tržištem. Uostalom, sam utjecaj države, pogotovo ako je u pitanju politika, ne znači i objektivni pristup. U krajnjoj liniji, suglasimo li se s tim da je utjecaj države ipak nužan, on se može ostvariti i ako zaživi oblik trgovačkog društva kaže zastupnik. Naime, nedvojbeno je da je država tijekom proteklih godina izravno ili neizravno ulagala u HRT. Može se utvrditi u kojem opsegu i zahvaljujući tom udjelu država bi mogla kroz organe upravljanja barem djelomično utjecati i na rad Hrvatske televizije.

Prihvati li se budući ustroj HRT-a u obliku trgovačkog društva, puno bolje i operativnije bi se riješio i odnos matične kuće s Odašiljačima i vezama, napominje zastupnik. Smatra, naime, da bi ta organizaciona jedinica i dalje, barem u određenom dijelu, trebala biti naslonjena na matičnu kuću (eventualna daljnja dokapitalizacija može se provesti kroz udio ili određene dionice). Po mišljenju zastupnika spomenuti organizacioni oblik bi u najvećoj mjeri – osigurao autonomiju HRT-a jer bi država samo djelomično mogla utjecati na organe upravljanja (ovisno o udjelu).

A što se tiče mogućnosti zloporabe odnosno rasprodaje HRT-a, Včelik ističe da nema opasnosti, budući da vlasnici ocjenjuju što je u datom tre-

nutku najprihvatljivije za trgovačko društvo.

Utvrđi li se da je najviše ulagala država, ona bi kroz skupštinu i organe upravljanja društva i dalje imala presudan utjecaj na sudbinu HRT-a, što znači da bi spriječila takav vid zloporabe vlasništva.

Dr. Sruk je na to pojasnio da se njegovo izlaganje odnosilo na sustav Odašiljača i veza.

Dr. Živko Kolega (HDZ) je također pobornik triju TV programa na državnoj razini. Po njegovom mišljenju odredba koja propisuje plaćanje RTV pretplate nije jasno formulirana. Ako je točno da jedno domaćinstvo mora plaćati pretplatu za svaki prijemnik u stanu, to je onda najgori harač, kaže zastupnik. Najavio je da će u tom slučaju uložiti amandman na članak 27. stavak 4., ali će odustati od njega ako mu samo jedan predstavnik Vlade dokaže da plaća pretplatu za radio u svom vlastitom i državnom automobilu.

Treba čuti i drugu stranu

Mr. Božidar Pugelnik (HDZ) je izjavio da ne može prihvatiti nikakav prijedlog dok se ne čuje i druga strana. Naime, zastupnici nisu upoznati s primjedbama predstavnika HRT-a odnosno zaposlenih u toj kući, osim prijedloga njihova sindikata koji je predlagatelj odbio. Rečeno je – kaže – da se ide na donošenje ovog zakona s namjerom da HRT postane javna televizija i da se smanji broj zaposlenih. Međutim, u tome ne bi trebalo prenegliti, već najprije valja razmotriti kako će se ukidanje pojedinih radnih mjesta odraziti na kvalitetu programa (na snimanju jedne minute dokumentarnog filma angažirano je i do dvadesetak ljudi).

Spomenuo je, među ostalim, da se protivi tome da lokalni programi »ispadnu« iz zakona, a pogotovo je protiv ukidanja trećeg radijskog programa koji postoji već godinama i jedan je od najkvalitetnijih. Isto vrijedi i za treći program na televiziji na kojem se mahom emitiraju sportske emisije.

U nastavku sjednice Županijskog doma, 30. siječnja, predsjednica Doma **dr. Katica Ivanišević** informirala je zastupnike da novi prijedlog Vlade, s nekim izmjenama, još nije stigao u Sabor. Potom ih je predstavnic predlagatelja, dr. **Biserka Cvjetičanin**, izvijestila da je Konačni prijedlog zakona bio na raspravi u nadležnim odborima koji su uložili brojne amandmane (Vlada će se o njima izjasniti krajem tjedna).

Zakon podijelio javnost i vladajuću šestorku

• Zakon bi trebalo vratiti predlagatelju i obvezati ga da predloži novi primjeren aktualnom vremenu.

Zakon o HRT-u je podijelio javnost a očito i vladajuću šestorku, konstatao je **Branko Močibob (HDZ)**. Budući da je to prvorazredno političko pitanje, jasno je da se danas šestorka bori za što veću prevlast nad najjačim i najutjecajnijim medijem u državi, kaže zastupnik. Po njegovim riječima šestorka je u proteklih godinu dana izvulgarizirala svoje nastupe na HRT-u (značajno prednjači sudjelovanjem u svim udarnim terminima, a najviše u središnjem TV Dnevniku, dok se HDZ marginalizira). Sudeći po analizama objavljenim u tzv. nezavisnim novinama »Jutarnjem listu«, situacija je gora nego za vrijeme HDZ-a, kada je čak i čuveni Kosovac bio puno darežljiviji prema tadašnjoj oporbi, tvrdi zastupnik. U prilog tome spomenuo je da su neki potpredsjednici Vlade čak pokušavali utvrditi redoslijed novinarskih priloga te da se hrvatska Vlada ponaša prema tom mediju tako pokroviteljski da se već sprema prodaja trećeg programa (možda je čak već poznat i kupac). Po mišljenju zastupnika na djelu su sukobi unutar redakcije odnosno novinarskog establišmenta na HT-u i to radi utjecaja, prije svega, na buduću koncesiju za 3. program.

Na kraju je apelirao na zastupnike da ne podrže ponuđeni zakonski prijedlog, ni uz amandmanske korekcije, jer je nedorečen i ispolitiziran. Osim toga, pitanje je što će biti kasnije, ako se država već sada odriče 3. kanala koji ima svoje mjesto u hrvatskom medijskom prostoru. To se ne može argumentirati ni teorijom o monopolu, budući da sada postoji i nova televizijska kuća, koja svakodnevno postavlja odašiljače, 14-tak lokalnih TV postaja i više od 100 radio-postaja. Zbog toga bi ovaj zakon trebalo vratiti predlagatelju i obvezati ga da predoži novi koji će biti u skladu s vremenom u kojem se nalazimo, zaključio je Močibob.

Šestorka ne uređuje program HRT-a, a ponajmanje ne na vulgaran način, primijetio je **Ratko Maričić**. Zastupnik **Močibob** je ostao pri tvrdnji da se u informativnom programu doista na jedan dosta vulgaran način

forsira šestorku, a ponajviše SDP, te da je javnosti dobro poznato tko je postavio glavnog urednika HT-a i ostale strukture (»to se dogovaralo u Račanovom kabinetu«).

Predsjednica je potom konstatirala da zastupnici imaju dvije mogućnosti – da danas okončaju raspravu i glasuju o postojećem zakonskom prijedlogu ili da sačekaju prijedlog Vlade.

Vladimir Mesarić je izrazio nezadovoljstvo Kluba zastupnika HSP-a i KDM-a postupanjem predlagatelja. Njihov je prijedlog da se ova točka dnevnog reda odradi i da se zastupnici očituju o prijedlogu kojim raspoložu.

Marinko Liović (nezavisni) je ustvrdio da Stranka demokratskih promjena bitno utječe na uređivanje programa i ponašanje na HRT-u. U prilog tome je spomenuo komentar aktualne potpredsjednice hrvatske Vlade Željke Antunović od 7. ožujka 2000. godine, na račun priloga emitiranog prije priloga Predsjednika Republike Hrvatske.

Mr. Miroslav Rožić (HSP) je izjavio da nema smisla nastaviti s replikama, nego da treba zaključiti raspravu i glasovati o zakonskom prijedlogu koji je na klupama. To je – kaže – jedino što nam preostaje, budući da je odbijen prijedlog Kluba zastupnika HSP-a i KDM-a da se ova točka dnevnog reda odgodi za kasnije. Apelirao je na predsjednicu da ne dopusti da dnevni red ovog Doma uređuje Vlada. **Dr. Katica Ivanišević** je na to podsjetila da se radi o zakonu o kojem predstoji usuglašavanje između saborskih domova, što znači da će se usuglašavati dva različita zakonska teksta.

Zlatko Komadina (SDP) je primijetio da nigdje ne piše da se rasprava o ovoj temi mora nastaviti odmah. Može se nastaviti i potkraj tjedna, ili čak drugi tjedan, dokad će zasigurno stići amandmani Vlade, pa će biti manje problema oko usuglašavanja zakonskog teksta.

Na kraju je one koji su spominjali utjecaj SDP-a na uređivačku politiku Hrvatske televizije podsjetio na to da je pokojni predsjednik HDZ-a, koji je ujedno bio i nositelj izvršne vlasti, rekao da državni mediji moraju »provoditi državnu politiku« (»to još niste čuli ni od koga od naših«). **Miroslav Prpić** ga je korigirao da državni mediji moraju zastupati interese Republike Hrvatske. Ujedno je informirao nazočne da se Klub zastupnika HDZ-a slaže s prijedlogom da se o konačnoj verziji ovog zakona raspravlja

drugi tjedan, kada budu dostupni kompletni materijali i stavovi Vlade.

Uvaživši mišljenje većine zastupnika predsjednica Doma je odgodila raspravu o ovoj temi.

Uvodno se obrativši zastupnicima, u ime predlagatelja, potpredsjednica Vlade **Željka Antunović** je naglasila da je u pripremu ovog zakona, važnog za razvitak demokracije u Hrvatskoj, uloženi velik trud. Međutim, u provedenoj javnoj raspravi pokazalo se da postoje razlike u mišljenjima o tome kako bi trebalo definirati pojedine institute. Vladi RH, kao predlagatelju, nije preostalo drugo nego da nastoji uskladiti te stavove i pokuša predložiti za Hrvatsku optimalno rješenje. Osnovna je intencija ovog zakona – kaže – stvaranje okvira za konstituiranje HRT-a kao javne ustanove koja će imati karakteristike javnog medija, sukladno europskim standardima.

• Osnovna je intencija ovog zakona – stvaranje okvira za konstituiranje HRT-a kao javne ustanove koja će imati karakteristike javnog medija, sukladno europskim standardima.

Na tom području ne postoje univerzalna rješenja, ali zato postoji uobičajena praksa koja je ugrađena u različite varijante zakonskog teksta koje su se dosad pojavljivale. Spomenula je i to da su u postupku rasprave u saborskim odborima izneseni brojni prijedlozi za obradu predloženih rješenja, te pisani mandmani (uložile su ih i različite udruge civilnog društva). Sve te amandmane Vlada je ravnopravno razmatrala. Najveći trud uložio je – kaže – Odbor Zastupničkog doma za Ustav, Poslovnik i politički sustav, koji je podnio niz konkretnih amandmana oko kojih je također teklo usuglašavanje na sjednicama odbora. Većinu tih prijedloga, uz neke izmjene, poduprli su i klubovi zastupnika SDP-a, HSL-a, HSS-a PGS-a SBHS-a te nacionalnih manjina.

Gospođa Antunović je informirala zastupnike da je Vlada, prije početka

sjednice Zastupničkog doma, još jednom raspravljala o tim amandmanima i spremna ih je prihvatiti kao integralni dio zakonskog prijedloga koji je upućen u saborsku proceduru. Pozvala je zastupnike na otvorenu raspravu u kojoj bi se trebale iskristalizirati eventualne nejasnoće i neke sporne odredbe sadržane u amandmanima, te izrazila spremnost predlagatelja da uvaži sva ona rješenja oko kojih se u Hrvatskom saboru može postići konsenzus.

Nakon uvodničara riječ su dobili izvjestitelji radnih tijela. Stajališta Odbora za informiranje, informatizaciju i medije prezentirao je njegov predsjednik **dr. Zvonimir Sabati**, a Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu predsjednik **dr. Ante Simonić**. Stavove Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina obrazložio je predsjednik tog radnog tijela **dr. Furio Radin**, dok je u ime Odbora za pomorstvo, promet i veze govorio **Miroslav Korenika**.

HRT – trgovačko društvo s tri organizacijske jedinice

Glasnogovornik Kluba zastupnika HSP-a – HKDU-a, **Tonči Tadić**, podsjetio je na to da su pravaši još u ožujku prošle godine uputili u proceduru svoj zakonski prijedlog o HRT-u koji se temeljio na modelu BBC-a. Smatrali su, naime, da postojeći zakon treba novelirati po uzoru na europske zemlje s dugom demokratskom tradicijom, kako bi se izbjegli eventualni daljnji sukobi na relaciji Hrvatska – Međunarodna zajednica u svezi sa stanjem u hrvatskim elektronskim medijima, a poglavito na HRT-u. Nažalost, u Hrvatskoj, izgleda vlada mišljenje da je za tranziciju HRT-a u javnu televiziju dovoljno promijeniti vlast i zamijeniti čelne ljude te kuće. Po riječima zastupnika, rezultat tog je više nego porazan. O tome – kaže – najbolje svjedoči činjenica da je prije izbora (prema statistici same HRT) na predstavnike vlasti i vladajuću stranku otpadalo 61 posto vremena u informativnim emisijama, dok nakon izbora na vladajuću koaliciju i predstavnike vlasti otpada 91 posto vremena u vijestima. Međutim, Vlada je zaključila da model BBC-a nije dobar za HRT (prijedlog pravaša je odbijen) da bi nakon čitave godine dana promišljanja napokon iznjedrila ovaj zakonski prijedlog. Je li moguće da je to plod promišljanja dijela ondašnje oporbe koja je svojedobno potpisala Povelju o javnoj televiziji s Forumom 21, pita zastupnik.

• Definiranje HRT-a kao javne ustanove suprotno je tendencijama odmaka od političke ovisnosti Radiotelevizije koje zastupaju najvažnije europske institucije.

U nastavku je izrazio mišljenje da gotovo nikome u ovoj zemlji nije jasno što to zapravo znači javna televizija. To je, naime, nacionalna RTV kuća koja posebnim ugovorom definira svoja prava i obveze prema državi radi obavljanja javne funkcije (ta je funkcija dobro opisana u Povelji BBC-a).

Potom je informirao zastupnike da je Klub zastupnika HSP-a – HKDU-a uložio 8 amandmana na ponuđeni zakonski prijedlog. O sudbini njihovih prijedloga ovisi, kaže, hoće li glasovati za ovaj, poprilično loš, Zakon o HRT-u.

Pojasnio je da njegovi stranački kolege žele da Hrvatska radiotelevizija bude trgovačko društvo u cijelosti u vlasništvu Republike Hrvatske. Naime, prema svim pokazateljima, HRT svojim načinom poslovanja, ali i ulogom, nije uklopiva u pravne i računovodstvene okvire javne ustanove. U prvom redu, javna ustanova ne može biti u gubitku (svaki gubitak u njenom poslovanju pokriva osnivač, u ovom slučaju Republika Hrvatska). Budući da HRT stječe prihode pretplatom i proizvodnjom ili emitiranjem programa, reklamama te drugim uslugama u skladu sa zakonom, njeno definiranje kao javne ustanove upućuje na odsustvo brige za prihodovnu stranu poslovanja, kaže Tadić. Osim toga, kako se svi gubici u poslovanju javne ustanove HRT namiruju iz proračuna, time se omogućuje posve nekonkurentno snižavanje cijene za emitiranje i proizvodnju reklamnih poruka, što izravno uništava svaku drugu radio i TV kuću. Nadalje, definiranje HRT-a kao javne ustanove suprotno je tendencijama odmaka od političke ovisnosti radiotelevizije koje zastupaju najvažnije europske institucije. Naime, djelatnici u javnoj ustanovi su državni službenici koji su, prema Zakonu o državnim službenicima i namještenicima, odgovorni izvršnoj vlasti, tj. Vladi RH.

Usluge Odašiljača i veza moraju biti dostupne i drugima

Pravaši i demokršćani zalažu se za to da HRT ima tri organizacijske jedi-

nice (Hrvatski radio, Hrvatska televizija te Odašiljači i veze) s tim da usluge Odašiljača i veza budu pod jednakim uvjetima dostupne svim koncesionarima u području elektronskih medija. Smatraju, naime, da bi odvajanje Odašiljača i veza u zasebno državno, a pogotovo privatizirano komercijalno poduzeće urodilo brojnim ne-definiranim troškovima. Za razliku od toga, njihovim ostajanjem u sustavu HRT-a povećali bi se prihodi te kuće navedeni u članku 26. Zakona, budući da oni zarađuju za čitav sustav pružanja usluga emitiranja programa, odnosno smanjili troškovi financiranja javne funkcije HRT-a. Spomenimo i upozorenje da bi, u slučaju izdvajanja Odašiljača i veza u posebno trgovačko društvo, HRT morala plaćati usluge emitiranja uvećane za iznos PDV-a, što bi znatno poskupjelo emitiranje njenog programa. Izdvajanje Odašiljača i veza iz HRT-a i njihova privatizacija od interesa je isključivo eventualnom koncesionaru 3. programa HTV-a, budući da su sve druge komercijalne televizije izgradile svoj sustav odašiljača, zaključio je zastupnik.

Spomenuo je, nadalje, da se u Klubu zastupnika zalažu za uvođenje zakonske obveze (članak 10.) da većina televizijskog i radijskog programa mora biti domaće proizvodnje (zakonskim prijedlogom je propisano da »većina emitiranog programa mora biti domaće i europske proizvodnje, u omjeru koji ne zapostavlja hrvatske programe«. Predlažu, nadalje, da se dozvoljena minutaža reklama u svakom satu emitiranja smanji sa 9 na 6 minuta, te (to je uobičajeno u većini javnih televizija), budući da je ta televizijska forma namijenjena komercijalnoj televiziji.

Dio prihoda od pretplate – lokalnim televizijama

Sugeriraju, među ostalim, da se 10 posto od mjesečne pretplate po TV prijemniku doznači lokalnim komercijalnim televizijama koje obavljaju javnu funkciju na određenom području (prema službenoj evidenciji HRT-a o broju TV pretplatnika na području koncesije lokalne komercijalne televizije).

• Dio prihoda od pretplate HRT bi trebao doznačiti lokalnim komercijalnim televizijama koje obavljaju javnu funkciju na određenom području.

Tadić je na kraju izjavio da pravaši i demokršćani nisu za izdvajanje niti jedne radijske mreže i niti jednog programa iz sustava HRT-a. Napominju da se time ne povećava konkurencija u elektroničkom medijskom prostoru u Hrvatskoj, nego se samo nacionalni resurs prebacuje iz javnog u privatni, odnosno komercijalni sektor. Uz to, ničim nije argumentirano koliko to pridonosi javnoj ulozi HRT-a, a nije napravljena ni analiza promjena (a možda i gubitaka) koje će Republika Hrvatska kao vlasnik, odnosno javnost (tj. porezni obveznici) osjetiti na svojim leđima kao posljedicu te odluke. Naime, treći program zarađuje za HRT i smanjuje troškove financiranja javne funkcije HRT-a.

Ponukan nekim ocjenama iznesenim u Izvješću Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, predsjednik Doma **Zlatko Tomčić** zamolio je predsjednika Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav za dodatna pojašnjenja.

U svom ponovnom javljanju **mr. Mato Arlović** je pojasnio da rasprava o Konačnom prijedlogu zakona podrazumijeva razmatranje zakonskog teksta i amandmana uložениh na taj tekst. Budući da je Vlada uzavala amandmane matičnog Odbora i klubova zastupnika oni su postali sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona. Radi lakšeg snalaženja Odbor je sačinio pročišćeni tekst zakonski u koji su ugrađeni navedeni amandmani. O eventualnim amandmanskim zahtjevima koji budu podneseni tijekom rasprave predlagatelj će se – kaže – očitovati na kraju.

Dr. Vesnu Pusić (HNS) zanimalo je hoće li amandmani spomenutog Odbora te klubova zastupnika biti uključeni u Pregled amandmana, kao i oni koji će biti predani naknadno. **Mr. Arlović** je rekao da za to nema potrebe, budući da ih je Vlada prihvatila kao svoje, na što je zastupnica primijetila da ih je ipak trebalo prezentirati na isti način kao i sve ostale amandmane. Izostavi li se ta procedura zastupnici neće imati jedinstven uvid u sve amandmane podnesene na temeljni tekst zakona prigovorila je. **Mr. Arlović** ju je izvijestio da su navedeni amandmani zastupnicima podijeljeni na klupe.

Ivo Lončar (nezavisni) je informirao zastupnike da se Odbor za informatizaciju i medije u očekivanju amandmana Vlada prethodnog dana nije izjasnila o ovom zakonu. Zanimalo ga je na osnovi čega je podneseno jutrošnje izvješće tog radnog tijela (jesu li u međuvremenu dobili te amandmane?)

Građane najviše brine loš program

Po riječima dr. Ivana Čehoka, glasnogovornika Kluba zastupnika HSS-a, svi naši naponi da pravno-formalno odredimo HRT kao javnu televiziju počivaju na pogrešnoj pretpostavci, da će se ta medijska kuća preobraziti u javnu ustanovu, iako se istodobno ništa drugo u društvu nije transformiralo kako smo očekivali (ni školstvo, ni znanost, još manje pravosuđe, niti mediji u cjelini). Osim toga, pretjerano se bavimo činjenicom kako će ta javna televizija izgledati u pravno-formalnom smislu, a manje time da našeg prosječnog građanina, kao dijela te javnosti, u ovom trenutku najviše brine program HRT-a koji je doista loš. A upravo u ime te javnosti odredili smo izvjestan broj udruga koje bi trebale koliko je to najviše moguće, artikulirati interese javnosti. U ime demokratičnosti civilnog društva čak derogiramo ovlasti Hrvatskog sabora, iako je pitanje hoćemo li na taj način stvoriti demokratsko ozračje za rad HRT-a ili će doći do anarhije, napominje zastupnik. Sporno je, naime, u kojoj će mjeri predstavnici navedenih udruga (interesnih, stručnih, lobističkih i dr.) prilikom glasanja, odnosno odlučivanja, moći izraziti interese javnosti. Međutim, kako je taj prijedlog bio izražen kao građanska inicijativa (to su bile i sugestije »Foruma 21« i Hrvatskog novinarskog društva), Odbor za Ustav i Poslovnik je dobro postupio kada je udovoljio tim zahtjevima, ocjenjuje Čehok. Na novom je vijeću – kaže – da dokaže svoju demokratičnost, ne samo u smislu formalne procedure izbora, odnosno delegiranja, nego prije svega u postupku odlučivanja.

• U ime demokratičnosti civilnog društva čak derogiramo ovlasti Hrvatskog sabora, iako je pitanje hoćemo li na taj način stvoriti demokratsko ozračje za rad HRT-a ili će doći do anarhije.

Po mišljenju haeselesovaca uloga ravnatelja HRT-a trebala bi odgovarati ulozi medijskog menadžera, a kod izbora glavnih urednika koji će odlučivati o samom programu, trebalo bi maksimalno poštivati stručne, odnosno profesionalne kompetencije, ali i moralne kvalitete. Iako ćemo gla-

sovati za predloženi zakon, nismo posve zadovoljni jer njime nisu obuhvaćeni elektronički mediji u cijelosti, kaže Čehok (bilo bi bolje da smo najprije raspravljali o novom zakonu o telekomunikacijama a u sklopu toga i o zakonu o javnom priopćavanju).

Produžiti rokove za razdvajanje

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSS-a Stjepan Radić je podsjetio na činjenicu da se šestorka, još u vrijeme dok je bila u opoziciji, zalagala za to da se isključi utjecaj politike na Televiziju. U međuvremenu je to preraslo u zahtjeve za velikim reformama na HRT-u, a izgubio se onaj osnovni motiv predloženih zakonskih izmjena. Apelirao je na predlagatelja da se ne poduzimaju nikakve mjere, dok se ne ustanovi njihova opravdanost i eventualna korisnost.

Napomenuo je da su njegovi stranački kolege za izdvajanje Odašiljača i veza, ali da ne vide zbog čega bi se Radio odvajao od Televizije, ako posve dobro funkcioniraju zajedno. Nije im jasno, ni to, da ustanova koja se financira od pretplate i iz drugih prihoda može biti pola milijarde kuna u dugu. U nastavku je izjavio da će Klub zastupnika HSS-a glasovati za ovaj Zakon, korigiran amandmanima koje je prihvatila Vlada, ali sugerira da se rok za primjenu određenih mjera u reformi televizije pomakne na iduću godinu. Konstatirao je, među ostalim, da se primjećuju određena poboljšanja u informativnom programu televizije, iako još uvijek ima nelogičnosti. Primjerice, u jednoj od emisija »Dogodilo se na današnji dan« objavljena je slika dr. Vlatka Mačeka bez komentara, dok se o jednom arhitektu koji je rođen na isti dan govorilo tri minute, i sl. Izrazio je mišljenje da zaposlenicima na Televiziji treba pojasniti dokle sežu njihova prava (izgleda da brkaju dioničarstvo sa samoupravljanjem). Doduše, zakonom se može propisati da im pripada određeni postotak dionica, ali dioničarstvo se razvija u bogatim a ne u siromašnim društvima, podsjeća Radić.

HRT u službi javnosti

Nenad Stazić, glasnogovornik Kluba zastupnika SDP-a, primijetio je da je zakonski prijedlog Vlade temeljito doraden amandmanima Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav te klubova zastupnika s ciljem da se Hrvatska radiotelevizija još snažnije odredi kao radiotelevizija u službi ja-

vnosti. Samim time, kaže, postaju bespredmetni brojni prigovori isticali tijekom javne rasprave. U prvom redu, precizirano je da je osnivač Hrvatske radiotelevizije Republika Hrvatska. Osim toga, Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav imao je sluha za zahtjeve djelatnika Hrvatskog radija, Hrvatskog novinarskog društva, ali i kulturne javnosti, tako da Hrvatskom radiju nije ukinuta niti jedna od mreža na kojima trenutno emitira.

Klub zastupnika SDP-a posebno pozdravlja novopredložene članke 12a. i 12b. koji govore o javnosti i samostalnosti rada Hrvatske radiotelevizije. Njima HRT, s jedne strane, dobiva obvezu i zadaću da zastupa i štiti interese gledatelja i slušatelja, u pogledu stvaranja, provođenja i nadzora nad ostvarivanjem programa a, s druge, stječe pravo da sama uređuje unutarnje ustrojstvo i način rada. To se, među ostalim, ogleda i u pravu HRT-a da svojim općim aktima uređuje pitanja prijema zaposlenika na rad te njihova prava i dužnosti u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom.

• Budući da će se na zaposlenike na HRT-u primjenjivati opći propisi o radu i kolektivni ugovor novinari će biti u istom položaju kao da su u trgovačkom društvu.

Budući da je člankom 25a. propisano da se na pravni status zaposlenika, uvjete za zasnivanje radnog odnosa, plaće i dr. primjenjuju opći propisi o radu i kolektivni ugovor, može se zaključiti – kaže – da će novinari na HRT-u, što se tiče njihovih radnih prava koja bi mogla utjecati na slobodu izražavanja, biti u istom položaju kao da su u trgovačkom društvu. Jednom riječju, Hrvatska radiotelevizija bit će javna ustanova, ali novinari u njoj neće biti državni činovnici. Svoju djelatnost će obavljati kao javnu službu samo iznimno (u slučaju elementarnih nepogoda, epidemija, izvanrednog ili ratnog stanja) i samo u tim okolnostima tada zaposlenici se mogu uskratiti neka radna prava (npr. pravo na štrajk).

Proširene ovlasti Vijeća HRT-a

Po riječima zastupnika nov način izbora i sastav Vijeća HRT-a te njegove ovlasti, kako je to uređeno

amandmanom 7. klubova zastupnika, udovoljavaju zahtjevu esdepeovaca da se vlast što manje upliće u rad HRT-a. Naime, 16 članova tog tijela bi izravno, bez ikakvog posrednika, osobito političkog, imenovale razne institucije (to ne mogu biti niti saborski zastupnici, niti državni dužnosnici) a samo trojicu predstavnici političkog života (to je opravdano jer je i politička javnog dio ukupne javnosti) s tim da ne smiju biti članovi ni jedne stranke. Time je potpuno isključen utjecaj politike na program HRT-a, bez obzira na to tko obnaša vlast. S tim u svezi Stazić je napomenuo da se njegovi stranački kolege ne slažu s mišljenjima da bi udruge i institucije trebale samo predlagati kandidate za Vijeća HRT-a koje bi onda imenovao Zastupnički dom. Naime, u tom bi slučaju taj Dom odlučivao voljom političke većine, što znači da bi postao politički filter za sastav Vijeća HRT-a. Spomenuo je, također, da se amandmanom koji SDP podnosi zajedno s drugim strankama šestorke ovlasti tog tijela dodatno proširuju. Među ostalim, imenuje i razrješava glavne urednike radija i televizije, uz prethodnu suglasnost Upravnog vijeća, koje utvrđuje jesu li postupak, uvjeti i način imenovanja provedeni u skladu sa zakonom.

Stazić je u nastavku podsjetio da uz Vijeće HRT-a, koje odlučuje o programskim stvarima, ali i o pitanjima iz domene uprave koja mogu utjecati na program, HRT-om upravlja Upravno vijeće čije članove imenuje (iz reda financijskih, ekonomskih i pravnih stručnjaka te kulturnih djelatnika i stručnjaka za medije) i razrješava najviše predstavničko tijelo osnivača – Zastupnički dom Hrvatskog sabora. Članovi tog tijela ne mogu biti državni dužnosnici, niti osobe koje obnašaju neku dužnost u tijelima političke stranke, a jedan od njih mora biti iz redova zaposlenih na HRT-u. Prema predloženom, ravnatelj HRT-a i njegove pomoćnike imenuje i razrješava Upravno vijeće, na temelju javnog natječaja i uz prethodno mišljenje Vijeća HRT-a.

Po riječima zastupnika ovim zakonom trebalo je utvrditi stabilan izvor financiranja HRT-a, kako ta medijska kuća ne bi ovisila o političkoj volji predstavnika osnivača. Zahvaljujući amandmanu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav na članak 27. visina pristojbe koju su dužni plaćati vlasnici radijskih i televizijskih prijemnika određena je u iznosu od 1,5 posto prosječne mjesečne neto plaće zaposlenih u Republici Hrvat-

skoj za prethodnu godinu.

Kako reče, postoji više razloga za izdavanje Odašiljača i veza u posebno trgovačko društvo, a najvažniji je taj da će oni ubuduće morati pružati uslugu svima koji će se baviti proizvodnjom i emitiranjem radijskog i televizijskog programa (bilo bi neprimjereno da ostanu pod upravom samo jednog od konkurenata na tom tržištu). Nije osnovan prigovor da se radi o odvajanju nečijeg vlasništva, budući da vlasništvo nad svime ipak zadržava Republika Hrvatska, kaže Stazić.

• Amandmanima šestorke dodatno se proširuju ovlasti Vijeća HRT-a. Predviđeno je, među ostalim, da imenuje i razrješava glavne urednike radija i televizije, uz prethodnu suglasnost Upravnog vijeća.

Klub zastupnika SDP-a, inače, posebno pozdravlja prijedlog da se Hrvatski radio i Hrvatska televizija odvoje u dvije zasebne javne ustanove (svaka sa svojim računom). Ne samo da se radi o dva različita medija i dvije zasebne djelatnosti, nego o činjenici da je, otkad su nasilno spojeni, isključivo političkom voljom, Hrvatski radio neprestano bio u nepovoljnijem položaju od Televizije (primjerice kad je riječ o udjelu u potrošnji prihoda od pretplate). Stazić je na kraju još spomenuo da su amandmanima klubova zastupnika produženi rokovi predviđeni za postupak odvajanja Odašiljača i veza te razdvajanja Hrvatskog radija od Hrvatske televizije.

Promicati regionalne programe

Po riječima **Borislava Graljuka** Klub zastupnika nacionalnih manjina ne nalazi dovoljno uvjerljivih razloga za isključivanje saborskih zastupnika iz Vijeća HRT-a, poglavito nezavisnih i zastupnika nacionalnih manjina (u velikom broju europskih zemalja u vijećima državnih televizija zastupljen je određeni broj članova parlamenta). Naime, polazeći od uvjerenja da su zastupnici u prošlom sastavu Vijeća HRT-a diktirali okvire i klimu na televiziji, predlagatelj ide u drugu krajnost i potpuno isključuje dio inventivnih, kreativnih i politički odgovornih građana Hrvatske, među

njima i pripadnike nacionalnih manjina, iz ovako važne materije – negoduje zastupnik, uz upozorenje da se utjecaj moći može protegnuti i na kandidiranje predstavnika tih civilnih, strukovnih, i raznih drugih udruga koje bi trebale biti »svijest i savjest« rada naše Televizije.

Na kraju je izrazio zadovoljstvo naznakom mr. Arlovića da je predlagatelj uvažio amandane Kluba zastupnika nacionalnih manjina na članke 3. i 35. zakonskog prijedloga. Prema prvom, »HRT je dužna u ostvarivanju nacionalnih programa osiguravati područje, odnosno regionalne programe s lokalnim informacijama i posebnostima«, dok se drugim precizira da su »Regionalne radiopostaje i regionalni TV studiji javna glasila HRT-a s posebnom zadaćom promicanja regionalnih programa i programa na jezicima nacionalnih manjina na tom prostoru.«

Prioritet programa domaće proizvodnje

Dr. Vesna Pusić pojasnila je na početku svog izlaganja da je Klub zastupnika HNS-a – LS-a također sudjelovao u usuglašavanju stavova o predloženom zakonu i budućnosti HRT-a, ali da neke od zajedničkih amandmana klubova zastupnika koji su ugrađeni u taj propis ne podržava, pa ih zato nije ni potpisao. Smatra, naime, da bi neka od prvobitno ponuđenih rješenja bila primjerenija.

• Nema sumnje da moramo ići na privatizaciju 3. TV programa, ali natječaj za dodjelu koncesije treba raspisati tek nakon donošenja novog Zakona o telekomunikacijama.

Podupiru, međutim, izdavanje Odašiljača i veza, s tim da se produži rok za dovršenje te procedure, kao i ideju odvajanja HT-a i Hrvatskog radija, budući da se radi o prilično različitim medijima. Po njihovu uvjerenju financijska neovisnost HTV-a bila bi moguća jedino kad bi se ukinula pretplata. Ovakvo je ta medijska kuća ovisna o jednoj vrsti poreza na prijavnike, a treba biti neovisna u koncipiranju svog programa. To, dakako nije novo rješenje, budući da se cijeli niz institucija i kod nas i u svijetu financira na taj način. U svakom slučaju, javnoj televiziji koja se, zapravo, financira iz poreza, treba

sugerirati da stavi naglasak na program domaće proizvodnje, a s vremenom će trebati ići i na sužavanje broja programa.

Naime, na javnoj televiziji u zemlji od 4,5 milijuna stanovnika i dva su programa previše, smatra zastupnica. Prema tome, očito je da postepeno moramo ići u pravcu privatizacije 3. programa, ali natječaj za dodjelu koncesije treba raspisati tek nakon što se donese novi Zakon o telekomunikacijama. Po njihovom mišljenju Vijeće HRT-a ima ovlasti koje treba imati, ali ne slažu se s principom izbora njegovih članova, odnosno s idejom da nasumce izabranih 16 nevladinih udruga i javnih institucija delegira svoje predstavnike u to tijelo (formalno gledano, ne mogu predstavljati ukupnu hrvatsku javnost). Naime, za te ljude nitko nije glasao, pa ih nitko ne može ni opozvati. To znači da nemaju odgovornost u onom smislu u kojem je ima osoba koja je dobila glasove birača.

Vijeće HRT-a treba birati Parlament

• Članove Vijeća HRT-a mora birati i opozivati jedino predstavničko tijelo ukupne javnosti – hrvatski Parlament.

Po mišljenju zastupnice jedini način da se ispuni uvjet da Vijeće HRT-a predstavlja široki sektor javnih interesa je izbor njegovih članova općim izborima, što ne bi bilo praktično, ili da ih bira i opoziva jedino predstavničko tijelo ukupne javnosti – hrvatski Parlament. Dakako, i u tom slučaju kandidate za članove tog tijela mogu predlagati spomenute i još mnoge druge udruge i javne institucije (npr. nevladine udruge za zaštitu ljudskih prava, ženske te udruge mladih) ali birati ih mora Parlament. Po riječima zastupnice predloženo rješenje za izbor članova Vijeća HRT-a svjedoči o tome da je ovo sezonski zakon. Jedina je utjeha, međutim, da je bolje imati čak i loš nego nikakav zakon, ili bezakonje kakvo sada vlada na HRT-u (većina onih koji su se tamo zaposlili u zadnjih pet godina primljena je bez natječaja).

Zakon uputiti u treće čitanje

Iako se ovaj zakon dugo pripremao i o njemu je provedena široka javna rasprava nismo se približili kvalitet-

nijem prijedlogu od onoga u prvom čitanju, ocijenila je na početku svog izlaganja **Vesna Škare-Ožbolt**, glasnogovornica Kluba zastupnika DC-a. Osnovna je zamjerka njenih stranačkih kolega da se o ključnim pitanjima za budućnost Hrvatske radiotelevizije odlučuje bez stručnih analiza i financijskih pokazatelja. Sugeriraju, stoga, da se ovaj Zakon uputi u treće čitanje. Zastupnica je napomenula da treba voditi računa o općem interesu da se Televizija i Radio doista sačuvaju kao javni mediji, a ne da ih se ostavi nepripremljene za dolazak komercijalne televizije. Pritom treba imati u vidu i iskustva susjednih zemalja gdje je otvaranje prostora za ulazak komercijalne televizije gotovo uništilo kvalitetu i gledanost javne televizije (Sloveniji su trebale pune četiri godine da ponovno vrati ugled javne televizije).

• O ključnim pitanjima za budućnost Hrvatske radiotelevizije ne može se odlučivati bez stručnih analiza i financijskih pokazatelja.

Po ocjeni zastupnika Demokratskog centra predloženim rješenjima ne pružaju se uvjeti za razvoj Hrvatske radiotelevizije kao javnog, financijski stabilnog i politički neovisnog medija a ponuđeni zakonski prijedlog nije do kraja ni u skladu s preporukama Vijeća Europe. Oni stoje na stajalištu da HRT treba biti trgovačko društvo i kao takvo može u javnom vlasništvu i obavljati javnu službu u Zakonom predviđenim okolnostima (javna ustanova nije primjeren oblik ustroja jer omogućava izravan utjecaj vlasti na poslovanje). To bi rješenje omogućilo konkurentnost na tržištu, relativnu slobodu sklapanja ugovora o radu, poglavito autorskih i izvođačkih, a i slobodu unutarnjeg organiziranja prema zahtjevima racionalnog i optimalnog poslovanja.

Ne pridaje se dovoljno važnosti regionalnim programima

Po riječima zastupnice pretplata nije prepreka za takav ustroj jer je to jedinstvena pristojba svuda u svijetu. Dakako, to ne može biti jedini oblik financiranja javne televizije (većinski oblik financiranja javnih servisa u Europi je tzv. mješoviti model). Zastupnici DC-a, inače, nisu za to da

pretplatu određuje Sabor, a priklanjaju se prijedlogu da njena visina bude 1,25 posto prosječne bruto plaće. Njihova je daljnja zamjerka da postojeće zakonske odredbe ne pridaju dovoljno važnosti regionalnim programima u odnosu na trendove razvoja javnog servisa (televizija na regionalnoj razini smatra se budućnošću).

Kad je riječ o temeljnim programskim načelima Zakon mora jasno definirati obvezu proizvodnje dramskog i dokumentarnog programa, kao tipično nekomercijalnih programa javnog karaktera, naglašava zastupnica. Nadalje, HRT mora imati zakonom propisanu obvezu dokumentiranja povijesti i sadašnjosti u audiovizualnim arhivama (njihov arhiv mora biti dostupan javnosti i zaštićen kao javno dobro).

Ravnatelja treba birati Vijeće HRT-a

• Nema potrebe za privatizaciju trećeg radijskog programa, budući da već postoji nekoliko privatnih nacionalnih radio koncesija a i stoga što treći kanal, svojim nekomercijalnim sadržajem odražava duh pravog javnog radija.

U nastavku je napomenula da se uređivačka neovisnost, sukladno preporukama Vijeća Europe, osigurava prvenstveno jamstvom neuplitanja politike u izbor i imenovanje te smanjivanje glavnih urednika i financijskom neovisnošću proizvodnje i emitiranja programa. Prvi se zahtjev osigurava upravo izborom Vijeća HRT-a kao javnog, civilnog tijela koje potpuno preuzima odgovornost za provođenje programskih obveza, uloge i misije HRT-a, sukladno preporukama Vijeća Europe. Naime, Vijeće HRT-a štiti interese javnosti i njegovo konstituiranje mora biti provedeno izravnim imenovanjem članova. Klub zastupnika DC-a priklanja se stajalištu Foruma 21 da treba odrediti koje institucije predlažu članove tog tijela. Suglasni su, kaže, s prijedlogom Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav da ravnatelja HRT-a ne bira parlament nego Vijeće HRT-a. Glavne urednike treba odabrati i imenovati Vijeće HRT-a na temelju jav-

nog natječaja, uz prethodno mišljenje programskog kolegija, ali ni u kojem slučaju Upravno vijeće ili bilo koje tijelo odgovorno za poslovanje bilo kojem političkom tijelu.

Protiv privatizacije trećeg radijskog programa

Po riječima zastupnice Demokratski centar se oštro protivi privatizaciji trećeg programa Hrvatskog radija. Naime, to nema potrebe, budući da već postoji nekoliko privatnih nacionalnih radio koncesija, a i stoga što je treći kanal rado slušan i svojim nekomercijalnim sadržajem predstavlja duh pravog javnog radija. Drže, također, da bi bilo pogrešno da se odmah ide na razdvajanje Hrvatskog radija od televizije, jer se radio sa svojom zastarjelom tehnikom ne bi mogao nositi sa svim izazovima konkurencije. Posebno upozoravaju na to da bi odluci o izdvajanju Odašiljača i veza trebao prethoditi elaborat o razdvajanju, s preciziranim troškovima tog postupka, te opsegom i troškovima kasnijeg pružanja usluga HRT-u. Zastupnica je na kraju najavila da će svoje primjedbe i prijedloge njeni stranački kolege pretočiti u amandmane.

HRT prepolitična, precentralizirana i premonopolistička

Govoreći u ime Kluba zastupnika IDS-a, dr. **Petar Turčinović** je izjavio da njegovi stranački kolege vide HRT kao profitabilnu i kvalitetnu radioteleviziju na tržištu svjetskih programa koja nesputanom inovacijom potiče razvoj zemlje. Nažalost, danas se čini sve suprotno od te vizije, kaže zastupnik. Da nešto ne valja u segmentu upravljanja tom kućom i segmentu menadžmenta najbolje svjedoči činjenica da Sabor iz godine u godinu pokriva njihove gubitke (krajem 1999. godine za tu namjenu je izdvojeno 111 mln. kuna a na pokrivanje prošlogodišnjih gubitaka otići će 211 mln. kuna). To se više ne bi smjelo događati, tim više što oko 63 posto troškova HRT-a pokriva pretplata.

Po mišljenju ideosovaca naša televizija je prevelika i preskupa jer ima previše zaposlenih (3534 stalni i 6534 honorarna suradnika). Istodobno nema dovoljno iskorištene kapacitete i potencijale frekvencija, a premalo zarađuje prodajom programa na svjetskom tržištu (naši programi nisu konkurentni). Unatoč tome, zaposleni na HRT-u su privilegirani (praktički

nema otpuštanja, tako da pojedini novinari dobivaju plaću iako ne rade) a država im i dalje pokriva sve manjkove. Po riječima zastupnika HRT je prepolitična, precentralizirana i premonopolistička. Naime, ona ubire cjelokupnu pretplatu, iako i druge televizije po zakonu moraju obavljati 20 posto javne funkcije, a komercijalne televizije nemaju nikakvu šansu u takmičenju s njom, čak niti u području marketinga. Uza sve to, još je uvijek daleko od uvođenja kompletne digitalne tehnologije, osobito na području radija, i nije svjesna tehnoloških promjena u satelitskoj i kabelskoj televiziji.

Članove Vijeća HRT-a trebali bi birati pretplatnici

S obzirom na te činjenice ideosovci drže da je ponuđeni zakon, doduše, korak naprijed, ali prekratak, a osobito se protive predloženom načinu izbora Vijeća HRT-a. Smatraju, naime, da treba poći od same definicije televizije i utvrđivanja što je to javni interes, i u tom omjeru odrediti sastav tog tijela. Najavio je da će njegovi stranački kolege uložiti amandman prema kojem bi članove Vijeća HRT-a (25) birali pretplatnici (po ključu 1 član na oko 40 tisuća pretplatnika). Jedan od razloga za to je i činjenica da gledatelji i slušatelji mogu opozvati svog elektora ako ne zastupa njihove interese. Istodobno kandidati i elektori mogu lobirati za svoje programe i mogu dobiti podršku stranka te svih 15 tisuća udruga u Hrvatskoj.

• Hrvatski sabor ne smije dozvoliti da građani dva puta plaćaju pretplatu (drugi put na kraju godine kada se iz Proračuna izdvajaju sredstva za pokrivanje troškova HRT-a).

Turčinović je, među ostalim, primijetio da su svuda u svijetu programi tzv. državnih televizija sve manje državni, a sve više produkcijski. Gledano s tog aspekta i mi se – kaže – moramo pripremati za vrijeme u kojem će HRT zarađivati, a ne samo trošiti. Hrvatski sabor ne smije dozvoliti da građani dvaput plaćaju pretplatu (drugi put na kraju godine, kada se iz Proračuna izdvajaju sredstva za pokrivanje troškova HRT-a).

Kada bi se građani pojavili u Vijeću HRT-a zasigurno bi vršili pritisak ne

samo na kontrolu programa, nego i na bolje menadžersko i financijsko funkcioniranje HRT-a, kaže Turčinović. Oni zacijelo ne bi dozvolili da se ta kuća nađe u takvim gubicima i bilo bi im u interesu da se što je moguće više komercijalizira, kako bi se pretplata mogla smanjivati.

Po riječima mr. **Nikole Ivaniša** Klub zastupnika PGS-a SBHS-a, upozorava da prilikom reguliranja područja rada Hrvatske televizije treba voditi računa o tome da se ovim zakonskim prijedlogom osigura i zastupljenost regionalnih programa. Iako se u članku 3. spominju regionalne posebnosti, stavak 3. tog članka bi trebalo korigirati amandmanima Kluba zastupnika nacionalnih manjina, odnosno Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, koji na gotovo identičan način predlaže da se zakonom precizira da je HRT dužna osigurati područne programe s lokalnim informacijama i posebnostima. Njegovi stranački kolege podupiru, također, amandman zastupnika HSLS-a, mr. Ive Škrabala, kojim se regulira ustroj regionalnih televizijskih i područnih radijskih centara i njihovih ispostava, uz sugestiju da ne bi trebalo precizirati njihov broj.

Ivaniš je izrazio uvjerenje da će predlagatelj uvažiti i prijedloge za doradu članka 35., napose amandman Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina koji precizira da su ne samo regionalne radiopostaje nego i područni (regionalni) TV studiji javna glasila HRT-a s posebnom zadaćom promicanja regionalnih programa.

Kako reče, njegovi stranački kolege slažu se s tim da udruge civilnog društva budu temelji iz kojih će proizaći sastav Vijeća HRT-a, ali upozoravaju da je predloženo rješenje nepraktično, a dijelom i neprovedivo. Naime, prvih deset institucija nabrajanih u članku 15., od HAZU pa do Katoličke crkve i ostalih vjerskih zajednica, može će relativno jednostavno izabrati svoje predstavnike. Problemi će se pojaviti prilikom odabira predstavnika sindikata, udruga poslodavaca, onih iz Domovinskog rata, umirovljeničkih udruga, civilne i ekološke inicijative, itd.

Članovi Kluba zastupnika PGS-a i SBHS-a nisu za to da se zastupnicima zabrani članstvo u Vijeću HRT-a. Čak, štoviše, drže da bi u tom tijelu trebalo sjediti nekoliko njih, u ime osnivača i vlasnika. To ne bi značilo da se HRT kao javna televizija politizira, ali bi

njen vlasnik i osnivač, preko Zastupničkog doma, participirao u pravu da raspravlja o svemu onome što se budućim zakonom daje u nadležnost Vijeću HRT-a, zaključio je Ivaniš.

Bolji model trgovačkog društva

U nastavku zasjedanja prvi je govornik u pojedinačnoj raspravi bila **Dorica Nikolić (HSL)**, koja je naglasila svoju kritičnost prema zakonskom prijedlogu, ali i zahvatila na uvažanim primjedbama u odnosu na prvotni zakonski prijedlog koji je regulirao funkcioniranje HRT-a.

Kao članica Odbora za Ustav i Poslovnik pomalo je zbunjena količinom podnesenih amandmana, te se pita nije li možda dobro dokument uputiti u treće čitanje. S druge strane nalaze se inicijative i pritisak da se zakon donese što je prije moguće, tako da se teško odlučiti o daljnjem postupanju. Njena osnovna primjedba odnosi se na prijedlog da se HRT razdvoji na dvije zasebne javne ustanove, a i dalje drži da je pravilniji model za HRT model trgovačkog društva, a ne javne ustanove.

U svijetu su dakako primijenjeni različiti modeli, međutim, u pravilu je televizija koncipirana kao javna ustanova u bogatim zemljama. Također, rok koji će biti potreban za razdvajanje na dvije ustanove upitan je s obzirom na rentabilnost čitave inicijative. »Ako je Antun Vrdoljak naprasno odlučio spojiti radio i televiziju, ne postoji razlog da se, ponovno naprasno, učini njihovo razdvajanje«, mišljenja je Dorica Nikolić i podržava amandman kojim se predlaže produžavanje roka za razmišljanje o tom pitanju.

Pozdravila je i inicijativu za promjenom načina na koji se bira glavni urednik i ravnatelj, jer je do sada uplitanje politike u taj postupak bilo preveliko.

Zastupnica je naglasila kako je zbuñjena stajalištima svojih kolega koji su do sada tvrdili kako je prijašnji Prijedlog zakona o HRT-u najbolji mogući, a danas se slažu kako je predmetni zakonski prijedlog ipak bolji.

Niti jedan zakon neće stvoriti televiziju kao javnu instituciju, jer nju zapravo stvaraju ljudi i opća društvena klima. Ako se državni dužnosnici općenito, pa tako i saborski zastupnici, odreknu bilo kakvog uplitanja u rad Hrvatske televizije, nema potrebe ni da im se ostavlja u nadležnosti biranje po jednog člana u Vijeće HRT-a. Ako je postignuta su-

glasnost oko toga da u Vijeću trebaju sjediti predstavnici interesnih skupina (članak 15.), tada treba biti dosljedan i dozvoliti da u njemu sjede većinom kreativni suradnici, a ne da svaka udruga (filmska, glazbena, likovna i sl.) ima samo po jednog predstavnika. Zašto uplitati predsjednika Vlade ili Sabor ili predsjednika države, upitala je Dorica Nikolić, apelirajući na zastupnike da kod donošenja ovog zakona budu konzistentni.

Željko Malević (SDP) drži kako je predmetna zakonska inicijativa, uz već doneseni Zakon o radu, vrlo važan, a posao oko njegovog donošenja nema samo legislativno značenje.

• Činjenica je da samo legislativnim intervencijama neće biti moguće izbjeći probleme koji su evidentirani u sadašnjem funkcioniranju i kadrovskoj strukturi.

Radi se zapravo o civilizacijskom iskoraku, koji u sebi sadrži vrlo važne društvene elemente.

Činjenica je da samo legislativnim intervencijama neće moći biti moguće formirati objektivnu javnu televiziju i do kraja izbjeći probleme koji su evidentirani u sadašnjem funkcioniranju i kadrovskoj strukturi.

Mogu se propisati odnosi i funkcioniranje najvažnijih organa sistema televizije, ali ne može se izbjeći činjenica da ona funkcionira slijedom logike čiji su nositelji njene kadrovske, stručne i političke zadatosti. Televizija je prenatrpana ljudima koji su u stručnom, profesionalnom i na sve ostale načine insuficijentni, a dolazili su po političkim i drugim linijama, naučeni da služe i da se primiču interesima vladajuće klase.

Hrvatska televizija ne zadovoljava kriterijima proizvodnje programa, produkcije, ostvaruje mizerno nisku prodaju svojih proizvoda, a upravo su to temelji željene financijske samostalnosti te ustanove. Čitav njen rad bio je politički intoniran, a najčešće se radilo o projektima sa zadatkom i političkom kiču.

Svake se godine, kod donošenja državnog proračuna, raspravlja o tome treba li i dalje pokrivati gubitke koje proizvodi televizija. Iz toga proizlazi potreba da oni koji su odgovorni za raspolaganje državnim novcem moraju biti članovi Vijeća HRT-a jer

će se te pozicije prilično jasno mogu vidjeti i u velikoj mjeri kontrolirati uzroci nastajanja takvih gubitaka.

Inzistiranje na pojačanoj aktivnosti regionalnih centara vrlo je logično i potpuno se uklapa u opću politiku decentralizacije, koju svi podržavaju, te predstavlja daljnji korak u demokratizaciji hrvatskog društva. Istovremeno, to je civilizacijski i politički preduvjet za transformiranje televizije u javnu neovisnu, nepolitiziranu i objektivnu instituciju.

Zanimljivom je ocijenio činjenicu da su novinari i istovremeno donedavno obnašatelji visokih dužnosti upravo oni koji najviše zagovaraju ideju nepolitizirane televizije.

I struka i politika i javnost moraju imati pravo glasa, ali politika sve manje i manje – to je proces koji će dugo trajati, složio se na kraju svog izlaganja Željko Malević s Doricom Nikolić.

Privatizacija trećeg programa ne smije biti prilika za nečije bogaćenje

Anto Kovačević (HKDU) podržao je dio izlaganja zastupnika Čehoka koji se »uplašio od odumiranja istine«, ako se usvoji ovakav zakonski prijedlog.

Ne razumije zašto se na Prijedlog zakona o HRT-u čekalo godinu dana, kad su, kao tadašnja oporba, već imali pripremljenu zakonsku inicijativu. Osnovni je motiv predmetnog zakonskog prijedloga privatizacija treće mreže i pružanje mogućnosti da se netko »otajkuni«, a priče o politički neovisnoj televiziji su čisto lice-mjerje.

Način na koji je predloženo birati vodstvo HRT-a, jedinstven u Europi, pokazuje kako se ne odustaje od namjere da se kontrolira javni medij, pa se zastupnik složio s mišljenjem Foruma 21, koji ocjenjuje kako se radi zapravo o izravnom upravljanju države. Sva obećanja o slobodnoj, demokratskoj televiziji, koja će poslovati prema europskim i svjetskim standardima pala su u vodu, a kruta je istina kako se predlaže upravljanje iz zatvorene sobe.

Zastupnik će uputiti i amandman kojim je predloženo ograničiti eventualno financiranje rada televizije na najviše 25 posto. U Prijedlogu zakona se nigdje ne spominje kako je HRT članica Eurovizije, ne spominje se međunarodna suradnja, čime smo se opredijelili za koncepciju zatvorenog društva.

Analizirajući pojedine članke zakonskog akta, Kovačević je ustvrdio

kako je na djelu pokušaj da se cenzura postavi u središte filozofije poslovanja televizije (članak 5. i članak 16.), određuje se da je HRT dužna njegovati opće prihvaćena društvena pravila (pitanje je čija – hrvatska ili međunarodna), da je dužna koristiti hrvatski jezik i latinično pismo (što je nepotrebno napominjati), a u članku 8. otvoreno se govori o oslanjanju na vlast, jer se propisuje kako Vijeće HRT-a osniva programske savjete, prati i unapređuje pojedine programe.

Kovačević je pojasnio kako bi se složio s tezom da HRT-u u ovoj financijskoj situaciji ne treba treća mreža, ali da ona već ne postoji, da je tek treba graditi, međutim, apsolutno je protiv prodaje postojeće treće mreže, jer ne vjeruje da će njeno funkcioniranje bez te mreže biti toliko jeftinije, da bi to moglo opravdati prodaju.

Za repliku se javio **mr. Marin Jurjević (SDP)**, koji se nije složio s prethodnikovom ocjenom da ne postoji u Europi takav primjer imenovanja vodstva televizije, budući da, primjerice, Francuska ima takvo tijelo, sastavljeno od 9 članova, od kojih po tri biraju predsjednik države, predsjednik parlamenta i predsjednik senata. Jurjević je ranije bio član Vijeća i priznaje kako je ono dobrim dijelom funkcioniralo kao političko tijelo, ali ovakve ocjene o novoj zakonskoj inicijativi ne drži ispravnima. Uostalom, rezultati istraživanja pokazuju kako 37 posto hrvatskih građana drži da je utjecaj politike na TV nakon 3. siječnja manji, a samo 5 posto građana drži suprotno.

Demokracija ili anarhija?

Dr. Anto Kovačević je replicirao na Jurjevićeve navode, dodajući kako se apsolutno slaže sa zastupnikom Čehokom, koji misli da »ste demokraciju zamijenili anarhijom«.

Za ispravak netočnog navoda javio se **Ivan Čehok (HSL)** koji je ustvrdio kako nikada nije kazao da će usvajanjem Prijedloga zakona o HRT-u biti suspendirana demokracija ili da će se prometnuti u anarhiju. On je kazao kako saborski zastupnici sami umanjuju svoje ovlasti i kako nemaju nadležnosti da odlučuju o Vijeću HRT-a, iako je sastav Hrvatskog sabora demokratski izabran, pa se tako može dogoditi da Vijeće HRT-a neće ni pravno, ni proceduralno, ni sadržajno demokratski moći odlučivati.

Dr. Kovačević je, ispravljajući netočan navod, kazao kako zastupnik Čehok, u maniri još nekih poznatih liberala, povlači ono što je rekao 5 mi-

nuta ranije, na što je zastupnik Čehok odgovorio kako je bolje nakon 5 minuta ispraviti zabludu, negoli u njoj živjeti čitav život.

Nakon stanke u zasjedanju, govorila je zastupnica **Mirjana Didović (SDP)**. Ustvrdila je kako je pozitivno što se paralelno javno raspravljalo o nekoliko verzija zakonskih rješenja za HRT. Osvrnula se potom na razlike među predloženim rješenjima. Prva je dilema treba li HRT biti javna ustanova ili trgovačko društvo. Zastupnica drži kako je kvalitetnije rješenje regulirati status HRT-a kao javne ustanove, s obzirom na njenu ulogu javnog medija, koja za razliku od komercijalnih televizija, ima edukativnu ulogu i ulogu promicanja sadržaja značajnih za nacionalnu kulturu.

Novinari drže kako bi ustanovljavanjem televizije kao javne ustanove oni postali državni službenici, što nije točno, budući da su i fakulteti javne ustanove, ali njihovi zaposlenici nisu državni službenici.

Glede broja mreža koje bi trebale funkcionirati, kazala je kako apsolutno podržava ideju da radio program zadrži svoju treću mrežu, prvenstveno radi potrebe da ta mreža i dalje bude javna tribina, tribina stručnog dijela javnosti, kulturnih i znanstvenih djelatnika, ali drži kako je bolje rješenje ponuditi na prodaju treću televizijsku mrežu, jer je Hrvatska premala država da bi bilo nužno da javna televizija emitira tri programa.

Pozdravila je odredbu članka 15. kojom se saborski zastupnici definitivno odriču članstva u HRT-u, pa makar to bio samo formalni dokaz da se politički utjecaj odmiče od rada javne televizije. Članovi Vijeća HRT-a moraju biti istaknuti kulturni i znanstvenici radnici, predstavnici udruga civilnog društva, koje se bave djelatnošću u svezi sa sadržajem programa HRT-a, jer se od njih očekuje poznavanje tih sadržaja, a posebno je važno da budu zastupljeni i predstavnici udruga filmskih radnika, likovnih djelatnika, dramskih glazbenih umjetnika, drži zastupnica Didović, te je s tim u svezi podnijela i amandman na članak 15.

Zakon o HRT-u jedan je od tri zakonska teksta koji reguliraju i definiraju medijski prostor Republike Hrvatske. Potrebno je do kraja provesti njihovo usklađivanje, ali ne tako da se radi toga prolongira donošenje predmetnog zakona. To bi označilo početak demokratizacije medijskog prostora i početak nove medijske politike, te mijenjanje nezadovoljavajućeg stanja na HRT-u.

Javna televizija ne stvara se samo zakonom

Branislav Tušek (SDP) je svoju raspravu o ovoj temi koncentrirao na nekoliko primjedbi. Zastupnik, naime, drži kako su u proces transformacije HRT-a u javnu televiziju premalo bili uključeni oni koji joj omogućuju da funkcionira, dakle oni koji plaćaju pretplatu. Također, nije problem donijeti zakon, naravno, što kvalitetniji, već voditi svakodnevnu borbu za javnu televiziju koja će biti spremna na javno i otvoreno suočavanje svih argumenata i koja će moći biti beskompromisna u analizi onoga čime se bavi.

Javnost rada je najučinkovitije sredstvo protiv monopola, privilegija i manipulacija, a za to je potrebno otvoriti vrata profesionalizmu, stručnosti i znanju.

• Javnost rada je najučinkovitije sredstvo protiv monopola, privilegija i manipulacija, a za to je potrebno otvoriti vrata profesionalizmu, stručnosti i znanju.

Zastupnik priželjkuje brže uspostavljanje i snaženje visoko profesionalizirane institucije koja će se voditi prvenstveno pravilima struke, etike i zakona. Amandmanom na članak 18. grupa zastupnika SDP-a predložila je da se na prijedlog županijskih skupština Vijeće osniva programsko savjetodavno tijelo, koje bi brojilo 21 član, s ciljem osnaživanja uloge građanina-gledatelja, te radi boljeg prikazivanja raznolikosti i posebnosti koje su prisutne u hrvatskom društvu.

HRT već nekoliko godina posluje s velikim gubicima, ustvrdio je zastupnik, te upitao što je s odgovornosti za trošenje sredstava prema onima koji disciplinirano plaćaju pretplatu. Godišnje iz tog izvora HRT prikupi oko 600 milijuna kuna, što je ekvivalentno visini sredstava koja će se ove godine uložiti u obnovu Hrvatskog podunavlja. Na kraju svog izlaganja izrazio je nadu u prihvaćanje ranije spomenutog amandmana.

Mr. Marin Jurjević (SDP) istaknuo je kako je za političare tema javne televizije uvijek vrlo važna, budući da se velikim dijelom, njenim posredstvom formira javno mnijenje.

Ponovio je podatke prema kojima većina građana drži da je utjecaj poli-

tike na HTV nakon siječanjkih izbora manji, te kako u prilog tome govore podaci prema kojima je u informativnim emisijama za rujan, listopad i studeni više minuta dobio HDZ nego SDP. Ne slaže se s apsolutnim pozitivnim predznakom da se saborski zastupnici definitivno povuku iz rada Vijeća HRT-a. Proces donošenja Zakona o HRT-u opterećen je pritiscima izvana i prosječnom svijesti u koju je ukorijenjeno mišljenje da politika manipulira televizijom. Sudjelovanje primjerice saborskih zastupnika u Vijeću HRT-a ne predstavlja težnje apsolutne dominacije politike nad radom te javne ustanove.

Regionalni je program potreban i koristan, ali ne na način da se regije predstavlja kao neke rezervate, već on mora biti koncipiran i na razini programa koji se emitira na državnoj razini.

Osvrnuo se potom i na izvješćivanje o raspravi o Prijedlogu zakona o radu, te je ocijenio neprofesionalnim novinarski pristup, prema kojemu je pitanje trudnica i seksualno zlostavljanje bila okosnica.

Upozorio je i na opasnost da javno mnijenje kreira određeni broj novinara, ali kod tog pitanja uvijek postoji opasnost od pokušaja manipulacije.

U Francuskoj, primjerice, država plaća pretplatu siromašnom sloju građana, a visina pretplate ovisi o tome ima li pretplatnik crno-bijeli TV-prijamnik ili onaj u boji, tako da televizija nije oštećena. Prvi program njihove televizije privatiziran je od 1986. godine, te od tada bilježi povećani prihod i zapošljava veći broj ljudi. Na kraju je zastupnik Jurjević ustanovio kako treba podržati ovaj trend promjena.

Štetno dramatiziranje oko donošenja Zakona

Mr. Ivo Škrabalo (HSL) izrazio je žaljenje što proces donošenja ovog zakona traje 11 mjeseci, te što se atmosfera dramatizirala. Taj je zakon jedan od malobrojnih uvjeta koji su prestali za ispunjenje u svezi s članstvom Republike Hrvatske u Vijeću Europe, ali ne treba precjenjivati njegovo značenje. Nadalje, odugovlačenje donošenja Zakona stvorilo je privid privremenosti u radu među kadrovima na televiziji.

Zastupnik je potom ocijenio kako je Zakon u svojoj trećoj fazi dovoljno kvalitetan, da bi se, uz neke sitne korekture, mogao donijeti. U proteklih godinu dana nije učinjeno ništa da se u okviru postojećeg Zako-

na HRT doista transformira u javnu televiziju, slobodnu i kreativnu instituciju, o čemu se Vijeće već očitovalo u svom Izvješću o radu HRT-a za proteklu godinu.

Hrvatska radiotelevizija opterećena je dugovima, gubicima, kadrovskim viškovima, zastarjelom tehnologijom, koja više ne može konkurirati opremi kojom raspolažu komercijalni konkurenti (to se posebno odnosi na radio), a prisutna je i nezdrava radna atmosfera zbog napetosti u međuljudskim odnosima, što je izazvalo i niz propusta, poglavito u informativnom programu.

Postavlja se pitanje: raspolažu li političari s dovoljno političke volje i hrabrosti da se stvori neovisna televizija, s jedne strane, a s druge strane ima li dovoljno profesionalne zrelosti među zaposlenima na HRT-u.

Lutanja oko donošenja Zakona o HRT-u izazvala su dileme i propuštene su prilike da se legitimira personalni sustav sposoban za stvaranje neovisne i javne televizije, ali na Zakon ne treba gledati kao na čarobni štapić, kojim će to biti ostvareno.

Kod odlučivanja o statusu i sudbini HRT-a vidljiva su djelovanja mnogih interesnih skupina. Zakonski prijedlog donosi dobra rješenja, mišljenja je zastupnik Škrabalo, te pozdravlja odredbe prema kojima bi se Odašiljači i veze ustrojili kao posebna jedinica koja bi služila svim elektroničkim medijima, da se treći program stavi na tržište, jer bi to pridonijelo pluralizaciji hrvatskog medijskog prostora. Zastupnik je pojasnio kako je dugo zastupao ideju o HRT-u kao trgovačkom društvu, međutim, to ne bi bilo moguće pravno regulirati, budući da se ne bi mogla ustrojiti tijela koja garantiraju kontrolu javnosti i javni karakter televizije.

Konsenzualno je prihvaćena ideja da se treći program radija sačuva za elitni kulturni program, a neosporno je i inzistiranje na razdvajanju Hrvatskog radija i Hrvatske televizije. Donošenje te odluke prolongirano je za 6 mjeseci. Zastupnik je amandmanom predložio da se do donošenja odluke o razdvajanju osigura da te dvije jedinice posluju kao zasebne, ali komplementarne jedinice, sa zajedničkim službama i mnogim drugim zajedničkim stvarima kako se ne bi bespotrebno povećavali troškovi poslovanja.

Javnu će televiziju biti moguće ustrojiti jedino ako neće biti pritiska zbog privremenosti rješenja i ako ne bude opterećenja dugovima. Posto-

jeća je uprava uspjela donekle smanjiti te gubitke, ali ih nije uklonila, pa drži da bi Sabor mogao omogućiti televiziji novi start neopterećen materijalnim dugovima.

Na kraju je mr. Škrabalo kazao kako se nada da će jednog dana sazrijeti situacija da se Vijeće HRT-a bira elektorskim sistemom, ali da je za sada bolje da državni dužnosnici ostanu izvan sastava Vijeća.

Osnovni preduvjeti: politička i financijska neovisnost

Dr. Ante Simonić (HSS) izrazio je svoje žaljenje što se oko donošenja Zakona o HRT-u digla takva galama, jer to izaziva stvaranje iskrivljene slike o HRT-u.

Hrvatska radiotelevizija je institucija od općeg nacionalnog interesa, u čijem sastavu djeluje veliki broj kvalitetnih profesionalaca. Pozdravio je, međutim, napore koje ulažu institucije i pojedinci u iznalaženju najkvalitetnijeg rješenja za HRT, iako su apsolutno neprihvatljiva lobiranja koja su se mogla uočiti.

Zastupnik Simonić se složio sa svima koji su kao osnovne probleme detektirali neučinkovitost, rigidnost, prevelika zaduženja... Velika je šteta što rasprava o Zakonu HRT-u ne teče paralelno s raspravom o telekomunikacijama.

Promicanje istinitog, kvalitetnog, objektivnog, pravodobnog informiranja, obrazovanja, kulture i znanosti moguće je jedino uz ispunjavanje dva osnovna preduvjeta: političke neovisnosti televizije i financijske samostalnosti. Sve se to mora temeljiti na stalnoj analizi potreba vlasnika, a to je hrvatska javnost.

Zastupnik se složio s odredbom prema kojoj bi visina mjesečne pretplate iznosila 1,25 posto prosječne plaće, a definirana bi bila kao porez na prijamnik i samim tim oslobođena nameta PDV. Na taj se način omogućuje i dugoročno planiranje rada HRT-a izračunavajući pretplatu u postocima, te s odredbom o ograničavanju reklamiranja na 9 minuta po satu programa, budući da ona omogućava dovoljno kvalitetan program, kojeg česte reklame prekomjerno ne remete.

Zakonom također valja kvalitetno definirati regionalni program i promicati regionalne osobitosti, te odvojiti radio i televiziju od odašiljača, čemu bi trebala prethoditi izrada precizne bilance, koju bi sastavila nezavisna revizorska kuća.

Rezimirajući svoje stavove, dr. Simonić je kazao kako javnoj televiziji treba omogućiti konkurentnost i dohodovnost, te kako se nada da će se amandmanima postići još kvalitetniji zakonski akt.

Ivo Lončar (nezavisni; izabran s liste HSS-a), je upitao što je politika i što je moral, te ima li morala u hrvatskoj politici. »Predstavljaju li zastupnici narod koji ih je delegirao ili oni predstavljaju mudre vođe«, zanimalo je zastupnika Lončara, nakon čega se povela polemika između zastupnika i mr. Arlovića, koji je predsjedao sjednicama, budući da je zastupnik obvezan govoriti o predmetnoj temi.

Ivo Lončar potom je nastavio svoje izlaganje. Vlada Republike Hrvatske je najavljivala da će Zakon o HRT-u biti donesen do 31. ožujka 2000. godine, međutim, nakon 20 godina provedenih u medijima, potpuno mi je jasno kako ni jedna vlast, pa ni ova neće lako pustiti medije. Kritizirao je činjenicu da su zastupnici zakonski prijedlog dobili tek na dan rasprave o ovoj temi.

Predsjednik Vlade je obećao Udruzi hrvatskih novinara Forumu 21 kako će se poštovati pravila struke, a u vrijeme kada su članovi šestoročlane koalicije još bili oporba proklemirali su načela javne televizije, koja danas ne zastupaju tako gorljivo. Novinari su se izborili za demokratske promjene i upozoravali na suludu politiku koja se provodila 10 godina, a danas je vidljivo kako se vlast odnosi prema tim istim novinarima.

Konačni prijedlog zakona o HRT-u je protueuropski, i svjestan činjenice da politiku nije moguće u potpunosti izbjeći, drži neprihvatljivima ovlasti koje se predviđaju dati Vijeću i Upravi HRT-a. Vijeće bi se trebalo baviti pitanjima struke, a Uprava pitanjima menadžmenta, i to bi trebalo strogo odvojiti. Jedino što se zakonom mijenja je da bi sada Vijeće imenovalo glavne urednike.

• Kod predloženog načina izbora članova Vijeća HRT-a vidljivo je kako se politika i dalje na jedan suptilan način misli uplitati u poslovanje televizije.

Kod predloženog načina izbora članova Vijeća HRT-a vidljivo je kako se politika i dalje na jedan suptilan način misli uplitati u poslovanje televizije. Na kraju se osvrnuo i na odre-

dbu članka 16. kojom se propisuje kako Vijeće HRT-a daje prethodno mišljenje Upravnom vijeću o imenovanju ravnatelja HRT-a, pri čemu je to mišljenje neobvezujuće, jer misli kako je bolje zahtijevati suglasnost dvaju organa o imenovanju ravnatelja.

Usljedio je niz replika. Prvi je na redu bio **Nenad Stazić (SDP)**, želeći komentirati nekoliko navoda: nije se složio kako Konačni prijedlog ne poštuje pravila struke, budući da su uvaženi stavovi Hrvatskog novinarskog društva, udruge koja predstavlja struku, a ne Forum 21 koji si pripisuje ulogu predstavnika struke, zatim, nije ništa čudno da se Vijeće HRT-a bira u Saboru, budući da je HRT javna televizija, u vlasništvu države. Glede biranja glavnih urednika Stazić je pojasnio kako ih je i do sada biralo Vijeće, a s time se slažu i novinarske udruge, samo će sada za izbor glavnih urednika biti potrebna i suglasnost Upravnog vijeća glede nadzora i zakonitosti postupka biranja.

Mr. **Jurjević (SDP)** također je replicirao Ivi Lončaru, jer su predložena zakonska rješenja u europskom duhu, prilično slična francuskim rješenjima, ali su organi televizije manje politički obojeni.

Tko zapravo uređuje televizijski program

Ivo Lončar je odgovorio kako je očito nemoguće izbjeći politiku, te kako se slaže da je predloženi model sličan francuskom, ali tamo nikome iz vlasti ne pada na pamet da intervenira kod glavnog urednika ili direktora.

Zastupniku Staziću je pojasnio kako je Forum 21 sekcija Hrvatskog novinarskog društva i kako je točno da su zahtjevi Društva uključeni u zakonski prijedlog, međutim, ne oni bitni – oko biranja glavnog urednika i upravnog vijeća.

Nenad Stazić je ustvrdio kako je netočno da vlast intervenira kod glavnog urednika, ispravljajući netočan navod.

S istom se namjerom ponovno javio **Ivo Lončar**, podsjećajući kolegu Stazića na vremena kad on nije mogao urediti niti jednu jedinu stvar, jer su se vijesti uređivale s Pantovčaka ili iz zgrade uz džamiju, a danas se uređuju s Markovog ili Iblerovog trga.

Mr. Škrabalo se složio sa zastupnikom Stazićem i pojasnio kako, dok je bio predsjednik Vijeća HRT-a, niti jednom nije čuo za intervencije državnih dužnosnika.

Ivo Lončar je uputio zastupnike da analiziraju prvih 10 minuta Dnevnika od 7. veljače, pa će im sve biti jasnije.

Sljedeća se za pojedinačnu raspravu javila **Lucija Debeljuh (SDP)**, koja proces donošenja Zakona o HRT-u doživljava kao prelaz s politički kontrolirane u politički neovisnu televiziju, a podržala je podnesene amandmane.

U posljednjih 10 godina novinarski ambijent funkcionira na temelju ukorijenjene kadrovske mreže, koju karakterizira neprofesionalnost i neetičnost. Demokratske promjene kao da nisu ni dotakle medije. Televizija ne smije biti izravno potčinjena političkoj vlasti, niti pak ekskluzivna povlastica jednog novinarskog kruga. U konceptu javne televizije građanstvo mora imati prvu i posljednju riječ, a za pozdraviti su sve inicijative koje usmjeravaju pravac razvoja u tom pravcu.

Zastupnica Debeljuh pozdravlja regionalnu koncepciju programa, koja je u skladu s općim trendom regionalizacije države, a supotpisnik je amandmana kojim se predlaže kvalitetnije rješavanje problematike koja se odnosi na rad savjetodavnih tijela koja prate i unapređuju pojedine programske sheme, jer drži da bi uključivanje istaknutih članova županijskih skupština, koji su se cijelog života zalagali za demokratska načela i vladavinu prava, program HRT-a definitivno dobio na kvaliteti.

Kvalitetna zakonska regulativa hrvatskog medijskog prostora efektivno pridonosi autoeupeizaciji hrvatskog društva i države.

Dr. Zdenko Franić (SDP) je ustvrdio kako su u izradi zakonskog prijedloga, uz predstavnike Vlade Republike Hrvatske, sudjelovali i stručnjaci Vijeća Europe i UNESCO-a, što je paradoksalno, iskorišteno kao sredstvo pritiska na Vladu i Sabor, jer predstavnici medija i Forum 21 tvrde kako dokument nije u skladu sa zahtjevima Vijeća Europe.

Sudjelovao je i istaknuti stručnjak Karol Jakubović, koji je u jednom dijelu napisao kako je izrađena analiza bazirana na osobnim ocjenama, a HRT je na svojim web-stranicama to prezentirao kao ocjenu koja je donijeta neovisno o Vijeću Europe, što apsolutno nije točno, budući da je ona napisana u sklopu dokumenta na kojemu su radili i predstavnici Vijeća Europe.

Karol Jakubović je također istaknuo kako u Vijeću HRT-a trebaju sjediti reprezentanti hrvatskog društva i kako ni jedna grupa ne bi treba-

la biti manje zastupljena. Hrvatski sabor je učinio sve kako bi eliminirao utjecaj politike na rad medija, te je tako u potpunosti isključio mogućnost da saborski zastupnici sudjeluju u radu Vijeća.

Dr. Franić je podnio i amandman kojim predlaže da u Vijeću budu zastupljeni i gledatelji i predstavnici udruge potrošača, kojih je u Republici Hrvatskoj 4,5 milijuna.

Predstavnici medija tražili su da osnovni kriterij za članstvo u Vijeću bude struka, kako bi se izbjegla bilo kakva mogućnost manipulacije hrvatske javnosti, pa zastupnik Franić pita gdje je tu tada etička dimenzija rada. Upravo zbog toga je zatražio da u Vijeću bude prisutan i predstavnik etike kao struke. Javna televizija ima važan utjecaj na cjelokupno hrvatsko društvo, ali i na susjednu BiH, pa bi i u tom kontekstu trebalo učiniti pozitivne pomake.

Utjecaj politike nije moguće ukloniti, ali je treba svesti na prihvatljivu mjeru

Zlatko Canjuga (HND) ne može osporiti pozitivne intencije Konačnog prijedloga zakona, ali je upozorio na neke dijelove oko kojih bi mogli nastati problemi.

Ne postoji televizija na svijetu koja je u potpunosti odijeljena od politike, pa se tako neće moći izbjeći ni njenom utjecaju u okviru Vijeća HRT-a. Treba, međutim, učiniti sve kako bi se taj utjecaj sveo na najobjektivniju moguću mjeru, s ciljem postizanja što je moguće realnijeg pristupa svakom čovjeku.

Zastupnik Canjuga drži da se saborski zastupnici ne bi smjeli sami podcijenjivati i lišavati se svog doprinosa u radu Vijeća HRT-a, jer su na koncu konca izabrani voljom naroda na izborima. Složio se s inicijativom zastupnika Franića koji je u rad tog tijela želio uključiti i predstavnike udruge potrošača.

Radi razmimoilaženja u percepciji moglo bi doći do različitih stajališta ravnatelja i glavnog urednika, odnosno Vijeća HRT-a i Upravnog vijeća.

Osnovna zadaća HRT-a ne bi trebala biti ništa drugo nego emitiranje, odnosno proizvodnja kvalitetnog programa, a u okviru toga će fluktuirati kadrovi.

Glavni urednici i urednici pojedinih programa često se susreću s problemom financiranja u realizaciji programa, te pri tome troše veliku energiju, pokušavajući utjecati na odluke Vijeća i Upravnog vijeća. Sve to rezul-

tira dozom nezadovoljstva među kadrovima, bez razrađene politike poslovanja teško je uspostaviti balans među 3,5 tisuća zaposlenih i tisuću honorarnih suradnika. Stoga je zastupnik predložio da ravnatelja s financijskim ingerencijama imenuje Upravno vijeće, te da on ne može bitno utjecati na program, jer bi to bilo u domeni glavnog urednika, te da ga potvrđuje Hrvatski sabor, prvenstveno radi potenciranja digniteta te funkcije, to više što Sabor to čini i za ravnatelja manje važnih institucija. Privatizaciju trećeg programa zastupnik je ocijenio kao pozitivnu intenciju, ali upozorava da će to biti složen i dugotrajan proces. Moguće bi rješenje moglo biti i formiranje trećeg programa kao programa civilnog društva u svim segmentima, ali trebalo bi ga znati komercijalizirati i pribaviti nužna financijska sredstva.

Romano Meštrović (SDP) drži kako je zakonski prijedlog dočekan netolerantno i kako je podvrgnut oštroj kritici, ali on osobno vjeruje da će, dorađen putem amandmana, moći ispuniti svoju svrhu, a nakon odvajanja Odašiljača i veza, te radija od televizije, iskustveno će se moći doći do možda još kvalitetnijih rješenja.

Otvorena televizija, što je osnovni cilj, mora biti i financijski neovisna, a kreatori njenog programa stručni i dovoljno snažni da se odupru pritisku, koji će u nekoj mjeri uvijek biti prisutan. Nema nikakvog razloga da se političkim pritiscima utječe na novinare, jer je i hrvatski narod u proteklih godinu dana uvidio da vladajuća koalicija »valjano radi i da joj ne treba pomoć poslušnih i nesposobnih novinara«.

Meštrović je potom pozdravio i podržao inicijativu da se i televizijski program regionalizira, odnosno da se gledateljima ponudi kvalitetan regionalni program. Potpuno su netočne spekulacije kako se na mala vrata Hrvatsku pokušava podijeliti na nekoliko regija. Stoga je podržao sve amandmane koji predlažu daljnje pozitivne pomake u tom smislu i predložio da se oformi i savjetodavno tijelo predstavnika svih županija koje bi se sastajalo jednom ili dva puta godišnje i na taj način utjecalo na televizijski program.

Zastupnik drži kako je odluka da se zadrži treća radijska mreža pozitivna, te da se ona profilira kao kulturno-umjetnička i znanstvena mreža, međutim, izražava žaljenje što ona pokriva svega 40 posto hrvatskog prostora.

Meštrović je predložio i da se u članku 6., koji govori o obvezi poštovanja privatnosti, dostojanstva, časti i ugleda dodaju riječi »osobe i građana«.

Važnost regionalnog programa

Miroslav Korenika (SDP) priključuje se podršci za daljnje funkcioniranje treće mreže radija.

• Južna Hrvatska ima prilično kvalitetne regionalne postaje, ali je cijela sjeverozapadna Hrvatska, osim Osijeka, ostala hendikepirana, što se često osjeti u programu, jer u informativnim emisijama nisu dovoljno zastupljene.

U članku 35. Konačnog prijedloga govori se o potrebi ustrojavanja kvalitetnih regionalnih postaja u okviru Hrvatskog radija koje će u svom programu poštovati specifičnosti određenih regija, ali tada treba učiniti sve kako bi se uklonio nerazmjer između sjeverne i južne Hrvatske.

Južna Hrvatska, naime, ima prilično kvalitetne regionalne postaje, ali je cijela sjeverozapadna Hrvatska, osim Osijeka, ostala hendikepirana, što se često osjeti u programu, jer u informativnim programima nisu dovoljno zastupljene.

Razlog tome je jednostavan – s tog područja ne pristiže dovoljno vijesti. S istim bi ciljem trebalo preraditi i članak 27. koji regulira plaćanje pristojbe, i to tako da, u slučaju da se radijski element na području sjeverozapadne Hrvatske ne unaprijedi, dio tih pristojbi bude utrošen u rad lokalnih postaja, jer su one zapravo javni servis, a pristojbe plaćaju građani cijele Hrvatske. Isto je predložio i za lokalne televizijske postaje. Podsjetio je na važnu ulogu koju su u vrijeme Domovinskog rata imale Vinkovačka i Slavenska televizija.

Osvrnuo se i na članak 29. koji govori o odašiljačima, te je predložio da se razmotri mogućnost unapređivanja kvalitete programa regionalnih televizija i radijskih postaja na način da im se omogući korištenje jačih odašiljača, kako više ne bi bili prisiljeni emitirati program preko neadekvatnih sustava.

Na kraju svog izlaganja Korenika je ustvrdio kako će podržati Konačni prijedlog zakona o HRT-u.

Mr. Zdenka Čuhnil (zastup. pripad. češke i slov. nacionalne manjine) svjesna je važnosti i moći HRT-a, a o tome svjedoči i višemjesečna rasprava o predmetnom zakonskom prijedlogu. Citirala je potom ocjene novinara zaposlenih na HRT-u i njihovo viđenje uočenih problema, ističući kako se upravo u tome nalazi nužnost što bržeg donošenja Zakona.

Od javne se televizije traži da bude namijenjena javnosti i da je financira sama javnost, a zadaća joj je da njeguje, potiče i proizvodi domaće programe, preuzimanje uloge u obrazovanju, informiranju, te ima kulturne i zabavne funkcije, kazala je zastupnica, pitajući se može li Zakon o HRT-u osigurati potrebne preduvjete za njeno funkcioniranje.

Nije se složila s načinom na koji će biti birani članovi Vijeća HRT-a i kriterijem zastupljenosti pojedinih udruga, koje bi se unedogled mogle uključivati, jer bi svatko mogao predložiti nekoliko udruga. Zadnju riječ kod imenovanja članova Vijeća trebao bi ipak imati Hrvatski sabor. Podržavajući intenciju za jačanje regionalnog programa, zastupnica je izrazila mišljenje kako u ovom trenutku nitko ne nudi jasnu viziju tog programa u okviru institucije javne televizije.

Javne televizije bez kvalitetnog regionalnog programa neće biti, pa članak 3. koji propisuje da HRT može odlučiti da televizijski programi na državnoj razini u jednoj ili dvije mreže mogu sadržavati regionalne programe zapravo zaobilazuju. Ideje o prepuštanju pojedinih TV-studija županijama otvaraju niz problema, prvenstveno onih financijske prirode. Regionalne panorame imaju svoj kredibilitet, budući da im gledatelji vjeruju i doživljavaju ih kao svoj dnevnik, te u dobroj mjeri amortiziraju nezadovoljstvo gledatelja zastuplenošću pojedinih dijelova zemlje u nacionalnom programu.

Od 1995. godine HRT je članica međunarodnog udruženja za promicanje javne televizije (CIRKOM-a), kojoj je cilj prvenstveno unapređivanje i razvijanje regionalnih programa.

Radi svega iznesenog, zastupnica je podržala amandmane Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Upitna implementacija Zakona nakon razdvajanja HRT-a na radio i televiziju

Mr. Željko Glavan (HSL) je svjestan činjenice da je za mnoge

gledatelje TV jedini vid zabave. Izrazio je žaljenje što sjednici ne prisustvuju ministar i potpredsjednica Vlade kako bi mogli pojasniti na što se točno misli kad se prijelaznim i završnim odredbama navodi kako će Zakon biti na snazi najdulje do 31. prosinca 2002. godine. Zakonom se predviđa razdvajanje HRT-a na televiziju i radio, dvije javne ustanove, pa nije jasno hoće li tada biti i dva vijeća. Zatražio je pojašnjenje kako će se zakon primjenjivati od trenutka razdvajanja HRT-a. Nedopustivo je da Hrvatski sabor, kao najviše predstavničko tijelo građana nema svog predstavnika u Vijeću HRT-a. Zastupnik je potom kritizirao određene uopćenosti koje je primijetio u Zakonu, te se složio s ocjenom kako se vrijednost zakona koji se donose pod pritiskom gubi na račun parcijalnih rješenja, dodajući kako se u rad Vijeća mogu u brskraj uključivati udruge građana.

Nije mogao shvatiti što će se, nakon sve sile podnesenih amandmana, zapravo dogoditi s regionalnim programom, ističući kako su regionalne kronike, osim središnjeg Dnevnika, jedne od najgledanijih emisija. Na koji će se način unapređivati regionalni program, u okviru središnjih emisija ili nekako drugačije?

Na kraju svog izlaganja ustvrdio je kako je Konačni prijedlog zakona o HRT-u mogao biti i bolji, posebice stoga što nije jasno kako će se Zakon primjenjivati nakon razdvajanja HRT-a, hoće li se tada donijeti dva zakona.

Josip Leko (SDP) je ponovio osnovne intencije zakonskog prijedloga i što bi sve trebalo učiniti kako bi HRT postala javna televizija.

»HRT ne predstavlja javnost, već je servis javnosti«, kazao je zastupnik Leko, naglašavajući kako se, pri raspravi o Zakonu, o toj činjenici mora voditi računa.

Hrvatska televizija troši oko milijardu i 200 milijuna kuna za realizaciju, odnosno emitiranje svog programa, a stručnjaci tvrde da bi se program te kvalitete mogao izvesti s upola manje zaposlenih. Nužno je, dakle, racionalizirati poslovanje HRT-a. Normativna rješenja neće moći riješiti problem, jer za javnu televiziju je nužna odgovarajuća društvena klima. Odredba o utvrđivanju pretplate u visini postotka prosječne plaće od velikog je značenja za stvaranje javne televizije i postizanje njene neovisnosti o politici.

Osnovno je pitanje kako da hrvatska javnost utječe na uređivačku po-

litiku televizije, a ne kako da televizija kreira javnost. To će biti osnovno pitanje, neovisno o tome tko sjedi u Vijeću HRT-a. Leko također drži kako bi nadzor nad materijalnim sredstvima trebalo ostaviti kao zadaću Hrvatskog sabora, jer je jedna od njegovih temeljnih zadaća upravo kontroliranje i upravljanje državnim sredstvima.

Zastupnik je naglasio kako podržava institut Upravnog vijeća i prvotno rješenje prema kojem bi ravnatelj imenovao Sabor.

Privatizacija trećeg programa dovest će u pitanje regionalni program

Želimir Janjić (HSL) ocjenjuje kako je podneseno puno amandmana i kako je tekst Konačnog prijedloga uvelike promijenjen, ali kako zakonski prijedlog vjerojatno neće ići u treće čitanje. Kao veliku pozitivnost izdvojio je zadržavanje treće mreže radija, ali privatizacijom trećeg programa televizije se zapravo dovodi u pitanje regionalni program, na kojem se inzistira, budući da će na preostala dva programa nastati »gužva«. Regionalni program ostat će u obliku u kojemu postoji i danas, kao regionalne kronike u okviru »Hrvatske danas«.

Zastupnik je upitao i hoće li, radi viška zaposlenih na HRT-u kadrovske uštede pretrpjeti i lokalne ispostave, što bi bilo suprotno interesima intencije decentralizacije programa.

S tim u vezi podržat će amandmane zastupnika Škrabala na članak 4. Prilikom prvog čitanja zakonskog prijedloga, bilo je predloženo da se Vijeće formira tako da udruge i institucije predlože listu kandidata s koje će saborski Odbor za izbor i imenovanja obaviti uži izbor od 25 kandidata, među kojima bi Sabor izabrao članove Vijeća.

Novinarske udruge takvu su inicijativu ocijenile kao dvostruki politički filter, kojim se najizravnije utječe na HRT. »Da bismo bili dosljedni predlažem da kao predlagatelje za članove Vijeća izostavimo prijedloge predsjednika Vlade, Sabora i Republike, a da ta tri člana imenuju dramske, likovne i glazbene profesionalne udruge, kako je to obrazložila i zastupnica Nikolić«, kazao je zastupnik Janjić, izražavajući nadu kako će taj amandman biti prihvaćen, čime bi se politika definitivno eliminirala iz Vijeća HRT-a. Inicijativu za osnivanje savjetodavnog programskog tijela sastavljenog od predstavnika župa-

nijskih skupština, a s ciljem zaštite regionalnog programa, zastupnik je okarakterizirao kao oprečno rješenje ovom koje se nudi za sastav Vijeća HRT-a.

Predložio je također da se pretplata smanji sa 1,5 posto prosječne plaće na 1,25 posto, a izbjegavajući PDV ona bi zapravo ostala na istoj razini kao do sada.

Pozdravio je prijedlog da se sustav Odašiljača i veza do konca 2001. godine izdvoji iz sastava HRT-a, ali se nije složio s razdvajanjem HRT-a na radio i televiziju. Jedinice su povezane velikim brojem zajedničkih službi, koje broje 800 zaposlenih ljudi, a nakon razdvajanja kadrovski će trebati popuniti praznine, što dodatno povećava ukupne troškove poslovanja.

Petar Turčinović (IDS) je, naglašavajući kulturnu, edukativnu i sve ostale funkcije javne televizije, ustvrdio kako ni jedan zakon o televiziji, prema ocjenama Vijeća Europe ne zadovoljava idealne kriterije, prema kojima bi u upravljačkim organima televizije trebalo biti zastupljeno čitavo društvo.

• Kontradiktoran je sistem prema kojemu bi saborski zastupnici sebe lišili bilo kakvog utjecaja na Vijeće HRT-a, a sami su izabrani voljom naroda, dok se s druge strane svi zalažu za maksimalnu zastupljenost udruga, koju je nemoguće osigurati iz sasvim objektivnih razloga.

Kontradiktoran je sistem prema kojemu bi saborski zastupnici sebe lišili bilo kakvog utjecaja na Vijeće HRT-a, a sami su izabrani voljom naroda, dok se s druge strane svi zalažu za maksimalnu zastupljenost udruga, koju je nemoguće osigurati iz sasvim objektivnih razloga.

S obzirom na njihovu brojnost teško je doći do razlučujućih kriterija.

Također, u Vijeću će vjerojatno sjediti 95 članova iz Zagreba, što je svojevrsna metropolizacija samog Vijeća, jer su regije ponovno zakinite. Decentralizacija je politički bezrezervno podržana, ali nitko nije uočio da bi i regionalni centri mogli stvarati nacionalni program, samo kad bi im se omogućili tehnički uvjeti.

Još je jednom izrazio svoje neslaganje s metropolizacijom moći i produkcije, koja će biti vrlo očita i u sastavu Vijeća HRT-a, te su stoga zastupnici HSLS-a predložili elektronski sustav biranja koji će svim građanima Hrvatske i svim udrugama omogućiti da zastupaju svoje interese. Takav bi sustav pridonio i kontroli kvalitete članova Vijeća jer se reizbor može vršiti i unutar razdoblja od 4 godine, povećala bi se profitabilnost, a time i smanjenje udjela pretplate, te razina kvalitete programa, budući da bi gledatelji mogli sami utjecati na njegovo formiranje.

Hrvatska je dovoljno mala zemlja za uspješnu i brzu transformaciju ovakvog sustava. Kao ni sve zemlje svijeta, ni Hrvatska ne može izbjeći trend nestajanja državnih televizija, a logično je da u prosjeku 20 posto javnog programa otpada na komercijalnu televiziju.

Moramo demonstrirati spremnost na tehnološka unapređenja, kazao je zastupnik, prvenstveno misleći na kabelski i satelitski prijenos.

Nakon primjene tih inovacija, i novinari bi bili u optimalnoj situaciji, jer bi se cenzura i autocenzura smanjivala. Elektorski sustav je vrsta pojavnosti demokracije, za koju se treba boriti i truditi da profunkcionira.

Pojam i definicija javne televizije

Mladen Godek (HSLS) podsjetio je da se još za vrijeme vladavine HDZ-a puno govorilo o televiziji, ali često spominjani pojam javne televizije, kao ni njegov sadržaj nije bio definiran, pa je on izjednačen naprosto s pojmom nepolitične televizije.

Ta je intencija prilično jasno zastupljena u Konačnom prijedlogu zakona o HRT-u, i sav trud koji je uložen u njegovu izradu, a potom i kritika, izazvala je u zastupniku vrst rezignacije. Ono što se definitivno ne može prigovoriti Konačnom prijedlogu jest da i dalje ostavlja prostor za politički utjecaj na televiziju, a upućene su iz redova onih koji su u posljednjih 10 godina napravili televiziju krajnje politiziranom.

Uvažavajući činjenicu da televizija ne može funkcionirati bez materijalnih sredstava i činjenicu da je država njena vlasnica, određeno je da materijalnim dijelom poslovanja upravlja Upravno vijeće, pri čemu je sasvim logična uloga Sabora.

Iako je osobno tužan zbog ukidanja trećeg programa i njegove privatiza-

cije, drži kako će se taj novac moći upotrijebiti za unapređivanje prvog i drugog programa.

Govoreći o pristojbama, kazao je kako ne zna kakva će reakcija građana biti na odredbu o visini pristojbe, ali je poželio da pristojbe uskoro budu što veće, jer bi to onda značilo i da je narasla prosječna plaća.

Ako dokaz za ozbiljnost namjera da se televizija depolitizira može biti lišavanje saborskih zastupnika ikakvog utjecaja na Vijeće, zastupnik Godek će podržati tu inicijativu. Zastupniku Lončaru je izrazio divljenje za njegove ranije postupke, međutim, drži da bezrazložno upućuje kritiku i to tamo gdje joj nije mjesto.

»Želim društvo u kojemu hrabrost neće biti karakteristika, a kamoli vrlina naših medija«, završio je svoje izlaganje Mladen Godek.

Posljednji govornik u pojedinačnoj raspravi bio je dr. **Zvonimir Sabati (HSS)**, koji je izrazio čuđenje što raspravi ne prisustvuju predstavnici struke i što bojkotiraju raspravu.

Zakon o HRT-u vrlo je važan, a prema njegovoj ocjeni, posebice tri segmenta. Prvi je budućnost trećeg programa, koji je popularan i vrijedan, te iz njega treba izvući maksimalnu korist, ali ne na način da se koncesija dodijeli prvenstveno prema financijskom kriteriju, već prema kvaliteti.

Drugo, članak 3., stavak 3. kaže kako je HRT dužan u ostvarivanju programa osiguravati programske sadržaje o regionalnim posebnostima. Podaci o radu HTV studija u Varaždinu (4 tisuće 400 sati programa) pokazuju važnost dobre suradnje s lokalnom TV-postajom, kakvu ostvaruje mreža CCN. Zbog toga je predložio da se razmisli o realizaciji amandmana zastupnika Čehoka, koji je predložio da se 10 posto sredstava pretplate preusmjeri regionalnim centrima, to više što bilježe visok stupanj gledanosti (35 do 38 posto). To bi pomoglo da ostvaruju još kvalitetniji program u vlastitoj produkciji i budu u cijelosti osposobljeni da budu kohezioni faktor dopisničke mreže na određenom području. Nadovezujući se na izlaganje Petra Turčinovića, zastupnik Sabati je kazao kako bi doista trebalo povesti računa o potrebi decentralizacijskog faktora pri imenovanju kandidata za članove Vijeća HRT-a, te u tom smislu apelirati na udruge. Zastupnici HSS-a nadalje predlažu da u sastavu Vijeća budu i predstavnici se-ljačkih udruga.

Zaključio je kako je svima u cilju stvoriti javnu televiziju i radio, finan-

cijski neovisne, oslobođenu političkog patronata, ali to se neće moći postići preko noći. HRT se nalazi u ozbiljnim financijskim problemima, zbog čega je nužno uvesti stroge mjere štednje, jer, primjerice, scenografija malo korištena sakuplja prašinu, a istovremeno se ogromne svote novca koriste za novu.

Na kraju je zastupnik kazao kako su se sve rasprave svele na pitanje oko članstva u Vijeću HRT-a i ovlastima, a to nije jedini cilj Zakona o HRT-u.

Predsjednik Tomčić je potom pojašnio kako su raspravi nazočni predstavnici Hrvatskog novinarskog društva i da struka ne bojkotira raspravu.

Završnu riječ u ime Kluba zastupnika IDS-a održao je **Petar Turčinović**.

U cijelosti je Europi vidljiv nedostatak demokratskih mehanizama za prezentiranje interesa građana u javnim televizijama. U dilemi između demokracije i praktičnosti, IDS će uvijek biti za ovo prvo, kazao je zastupnik, govoreći o prijedlogu da Vijeće HRT-a biraju slušatelji i gledatelji, a ne udruge. O visini pretplate je kazao kako je Sabor odgovoran za financijsko poslovanje HRT-a, te kako HRT proizvodi gubitke od 24 kune po stanovniku mjesečno, tako da uz pretplatu od 48 kuna, HRT zapravo svakog građanina košta 72 kune.

Konačni prijedlog zakona o HRT-u je kvalitetan

Ministar kulture **dr. Antun Vujić** je, na kraju rasprave o Konačnom prijedlogu zakona o HRT-u, ocijenio kako se radilo o jednoj od najopsežnijih rasprava u posljednje vrijeme, te kako je izazvala veliku pažnju javnosti. Rezultat su različiti stavovi, koji su se dijelom preklapali, ali je, bez obzira na tešku situaciju, uspješno obavljen posao oko donošenja Zakona, jer je on izraz sadašnjih mogućnosti, spoznaja i predstavlja dobar temelj i otvara perspektivu za još neke dorade, kad za to dođe vrijeme. Bila su ponuđena dva prijedloga; jedan Vladin i jedan usuglašen između Vlade i Sabora, koji je Vlada kasnije prihvatila i podnijela svoje amandmane, zaključio je ministar kulture, dodajući kako je Vlada razmotrila podnesene amandmane i kako je spremna izjasniti se o njima.

Nakon provjere kvoruma, zastupnici su glasovali o Zaključku Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu da se o zakonskom prijedlogu provede treće

čitanje, što su sa 70 glasova »protiv«, 2 glasa »za« i 8 suzdržanih odlučili ne prihvatiti.

Usljedio je izjašnjavanje o amandmanima, uz nepomene dr. Vesne Pusić i Vesne Škare-Ožbolt kako amandmani klubova zastupnika HNS-a i LS-a, odnosno DC-a još nisu stigli na zastupničke klupe.

IZJAŠNJAVANJE

Usljedio je izjašnjavanje o podnesenim amandmanima. **Dr. Antun Vujić**, ministar kulture, koji se o njima očitovao u ime predlagatelja, odmah je naglasio da Vlada ne prihvaća amandmane koji definiraju HRT kao trgovačko društvo (u raznim varijantama) budući da stoji na stajalištu da ta medijska kuća treba imati status javne ustanove. Osim toga, dio amandmanskih zahtjeva zastupnika konzumiran je amandmanima drugih podnositelja ili prihvaćen u drugačijem obliku. Nakon tog obrazloženja predstavnika predlagatelja dio podnositelja povukao je svoje amandmane, dok su neki inzistirali da se o njihovim prijedlozima glasuje. Međutim, unatoč dodatnim obrazloženjima podnositelja, njihovi amandmani nisu prošli jer su se zastupnici kod glasovanja priklonili mišljenju predlagatelja.

Primjerice, **Sanja Kapetanović** je, uzalud nastojala uvjeriti predlagatelja i kolegu u potrebu da se u programska načela ugradi obveza praćenja dostignuća novih audiovizualnih tehnologija te da bi trebalo otvoriti mogućnost legalnog emitiranja reklama na Internetu i dr. U prilog tome podsjetila je na zastarjelu tehnologiju i tehniku na HTV-u (primjerice, 3. radijski program može se pratiti samo na 40 posto područja Hrvatske) i činjenicu da bi emitiranje reklama na Internetu mogao biti vrijedan izvor prihoda HTV-a.

Furio Radin, predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, nije se složio s tvrdnjom mr. Vujića da su prava invalida i osoba s teškoćama u razvoju definirana kroz odrednice o dostojanstvu čovjeka. I on je tražio glasovanje o njihovom amandmanu na članak 6., kao i o zahtjevu da se u članak 8. ugradi zabrana provođenja cenzure u programima HRT-a (unatoč tvrdnji predstavnika predlagatelja da je cenzuriranje zabranjeno Ustavom).

Petar Turčinović inzistirao je na tome da se zastupnici izjasne o prijedlogu da pretplatnici u izbornom

postupku biraju Vijeće HRT-a, koji je podnio u suradnji s kolegama Debeljuhom i Graljukom. Kako reče, podnošenjem tog amandmana želi zasadi klicu veće demokratičnosti u biranju članova tog tijela i osigurati da se realizira njegova vizija HRT-a. Nada se, također, da bi se u tom slučaju napokon prekinulo dodatno zahvaćanje u džepove građana, mimo pretplate, stalnim pokrivanjem bespotrebni gubitaka HRT-a iz godine u godinu (građani za svoj novac ne mogu birati ni program koji će gledati).

Iako je njen amandman djelomično prihvaćen, **Dorica Nikolić** nije bila posve zadovoljna. Ako su saborski zastupnici isključeni iz članstva u Vijeću HRT-a u tom tijelu ne bi trebale sjediti ni osobe koje predlažu predsjednik Sabora, premijer i predsjednik države (i oni su političari) smatra zastupnica. **Dr. Vujić** je napomenuo da slična rješenja postoje i u nekim drugim zakonodavstvima te da i predsjednik Hrvatskog sabora na neki način izražava i status saborskih zastupnika.

Obrazlažući amandman grupe zastupnika SDP-a na članak 18. **Branislav Tušek** je izrazio uvjerenje da kroz predstavnike županijskih skupština u programskim savjetima Vijeća HRT-a treba ne samo osnažiti ulogu gledatelja, odnosno televizijskih pretplatnika nego i izraziti povijesno-regionalnu posebnost i raznolikost hrvatskog društva. **Dr. Vujić** je pojasnio da su ti programski savjeti zamišljeni kao stručna, savjetodavna tijela pojedinih programa, što nema nikakve veze s elementima političko-teritorijalnog principa.

Dodatno obrazlažući svoje amandmane **mr. Ivo Škrabalo** je upozorio da bi odluka o trenutnom razdvajanju radija i televizije unijela veliku konfuziju u već ionako nestabilnu HRT. Sugerirao je, stoga, da se oni ustroje prema novom zakonu i tek nakon izvjesnog vremena, ako to bude nužno, provede dioba (najranije godinu dana nakon odvajanja Odašiljača i veza).

Mr. Mato Arlović je pojasnio da je postignut međustranački dogovor da se za razdvajanje HRT-a na Hrvatski radio i Hrvatsku televiziju ostavi rok do 1. srpnja 2002. godine, s čime se složila i Vlada. Nakon tog obrazloženja **mr. Škrabalo** je povukao navedeni amandman. Založio se, među ostalim, i za to da se diobena bilanca podjele sredstava, prava i obveza Javne ustanove HRT i trgovačkog društva Odašiljači i veze napravi na temelju

analize neovisne revizorske institucije ali ni taj njegov amandman nije dobio podršku predlagatelja a ni zastupnika. Uvažen je samo njegov amandman na članak 5. i to djelomično (prijedlog da se u stavku 2. iza riječi »domaćega« doda riječ »audiovizualnoga«.

Predstavnik predlagatelja je u nastavku ocijenio neprihvatljivima i amandmane Kluba zastupnika DC-a, budući da polaze od posve drugačijeg viđenja Televizije, kroz status trgovačkog društva. Podsjetimo, taj je Klub podnio 13 amandmana (članci 1., 3., 3a., 3b., 5., 6., 7., 16., 25. i 27. i 27.a) kojima se, među ostalim, bolje definiraju djelatnost, uloga i misija HRT-a, te njena programska načela i obveze (riječ je o stručnim definicijama usklađenim s najsuvremenijim definicijama u europskim radiotelevizijama). Zastupnici te stranke založili su se i za to da se unutarnja organizacija HRT-a prepusti tijelima HRT-a koja tu organizaciju predlažu u okviru Statuta. Sugerirali su, također, da se dopunom Konačnog prijedloga zakona novim člankom 3b. precizira da se u sklopu HRT-a, kao njezin sastavni dio, osnivaju regionalni televizijski centri Hrvatske televizije (u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu) te regionalni radijski centri Hrvatskog radija (u Zagrebu, Dubrovniku, Kninu, Osijeku, Puli, Rijeci, Splitu i Zadru). Spomenimo i njihov zahtjev da se invalidi sa 100 posto tjelesnog oštećenja (vojska, policija) te oni sa 8–100 posto tjelesnog oštećenja koji trajno ostvaruju tuđu pomoć, oslobode plaćanja RTV pretplate.

Isto stajalište predlagatelj je zauzeo i u pogledu amandmanskih zahtjeva dr. **Ante Simonića (HSS)** koji se, dobrim dijelom, poklapaju s onima zastupnika DC-a (izmjena članka 3., dodavanje novog članka 3a., brisanje članka 6., izmjene članaka 5. i 7.) Zastupnik je, uvaživši ministrovu obrazloženje, povukao svoje amandmane. Isto je učinio i **Nenad Stazić** sa svojim amandmanom na članak 22. budući da ni nakon dodatnog obrazloženja nije uspio uvjeriti predstavnika predlagatelja da treba uskladiti članke 16. i 22. Konačnog prijedloga zakona. Uvaživši obrazloženje mr. Vujića da je dio prijedloga njenih stranačkih kolega već konzumiran drugim amandmanima (npr. kroz proširenje sastava Vijeća HRT-a) a da ostali ne izražavaju političku volju većine i dr. **Vesna Pusić** odustala je od dijela amandmana uloženi u ime Kluba zastupnika HNS-a i LS-a.

Zahtijevala je, međutim, da se glasuje o njihovu prijedlogu da Vijeće

HRT-a bira Zastupnički dom Hrvatskog sabora (koji bi pokretao i postupak kandidiranja) na temelju prijedloga institucija i udruga navedenih u članku 15. Međutim, ni nakon njenog dodatnog obrazloženja taj amandmanski zahtjev nije naišao na razumijevanje predlagatelja pa ga je zastupnica ipak povukla. Spomenimo još da je **Ivo Lončar** povukao svoje amandmane prije nego što su se zastupnici imali prilike o njima izjasniti.

Da sumiramo. Predlagatelj je uvažio tek manji dio amandmanskih zahtjeva zastupnika. Primjerice, prihvaćeni su prijedlozi za proširenje sastava Vijeća HRT-a »udrugama mladih i seljačkim udrugama«, s tim da filmske, dramske, likovne i glazbene profesionalne udruge daju po jednog predstavnika u to tijelo (ukupno 25.). Time su uvaženi zahtjevi grupe zastupnika IDS-a, Kluba zastupnika HSS-a, **Mirjane Didović**, **Sanje Kapečanović** i **Marije Lugiarić** (djelomično) te **Dorice Nikolić** i **Zelimir Janjića** (djelomično). Zeleno svjetlo dobili su i amandmani **Zdenka Franića** na č. 5. stavak 2. točka 7. te čl. 15. st. 3, **Nenada Stazića** na čl. 16. podstavak 4., te Kluba zastupnika nacionalnih manjina na članak 32., a djelomično je uvažen i amandman **mr. Ive Škrabala** na čl. 5. st. 2. Podsjetimo, sastavnim dijelom Konačnog prijedloga zakona postali su i amandmani Vlade RH na članke 5. (u stavku 2. alineji 1. iza riječi »znanstvenim« dodana je riječ »religijskim«) i 15. Dopunom ovog posljednjeg precizira se da se do dana isteka mandata članova Vijeća HRT-a iz prethodnog saziva, moraju imenovati novi te da se to tijelo smatra konstituiranim nakon što je imenovano dvije trećine ukupnog broja članova.

Potom je predsjednik Doma dao na glasovanje Konačni prijedlog zakona, uz napomenu da je za njegovo donošenje potrebna većina glasova svih zastupnika. Ishod – uz podršku većine zastupnika (77 ih je glasovalo »za«, dok je 1 bio suzdržan) Zastupnički dom je izglasao Zakon o HRT-u u predloženom tekstu, korigiranom prihvaćenim amandmanima. Slijedilo je glasovanje o zaključcima što ih je predložio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Budući da je prva točka tih zaključaka već apsolvirana usvojenim amandmanima (mr. **Mato Arlović** je obavijestio zastupnike da je povlače) zastupnici su se izjašnjavali samo o 2. točki predloženih zaključaka. Naime, na inicijativu Odbo-

ra ovlastili su Stručnu službu Hrvatskog sabora da prije objave u »Narodnim novinama« redakcijski uredi tekst izglasanog zakona.

Nastavak rasprave u Županijskom domu

Županijski dom je na sjednici 14. veljače ponovno imao na dnevnom redu ovaj zakon. Predsjednica Doma dr. **Katica Ivanišević** uvodno je podsjetila zastupnike da se radi o zakonu o kojem ravnopravno odlučuju oba saborska doma. Također je napomenula da ga je Zastupnički dom izglasao prošli tjedan u izmijenjenom tekstu, budući da je Vlada uvažila niz amandmana Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

Julije Derossi (HDZ) je također konstatirao da je Županijski dom ranije raspravljao o prvobitnoj verziji zakonskog teksta koja se znatno razlikovala od ovoga koji im je sada dostavljen. Po njegovom mišljenju nema svrhe ponovno raspravljati o ovom zakonu jer to neće imati nikakvog utjecaja na njegov konačni tekst koji će, po svemu sudeći, ostati u obliku u kakvom je prihvaćen u Zastupničkom domu (iako je u TV prijenosu rečeno da su prilikom njegova izglasavanja uzete u obzir i opaske Županijskog doma).

Bez obzira na to, naše je pravo i dužnost da se o ovom zakonu izjasnimo i o tome izvijestimo Odbor za usuglašavanje, zaključila je dr. **Katica Ivanišević**, uz napomenu da je Županijski dom uvijek djelovao u skladu s ovlastima koje mu daje Ustav. Napomenula je, također da Odbor za naobrazbu, znanost, kulturu i šport nije prihvatio tekst izglasao u Zastupničkom domu. **Mr. Ankica Mamić (LS)** je podsjetila na činjenicu da se u Županijskom domu dosad najviše raspravljalo o načinu izbora i sastavu Vijeća HRT-a a sada su, kaže, ta pitanja drugačije regulirana. Njeni stranački kolege i ona osobno slažu se, inače, s predloženim rješenjem (jamči smanjenje političkog utjecaja) ali nije sigurna je li potrebno da se u to tijelo imenuju još tri dodatna člana na prijedlog predsjednika Sabora, premijera i predsjednika države. Osim toga, u zakonu, doduše, piše da je HRT u ostvarivanju programa dužna osiguravati programske sadržaje o regionalnim posebnostima, ali to nije

jamstvo da će županijski programi biti na HRT-u (potrebna je jasnija formulacija). Nije definirano, kaže, ni na osnovi čega će mjerodavno radno tijelo predlagati Zastupničkom domu članove Upravnog odbora iz reda stručnjaka (6). Po mišljenju zastupnice trebalo bi precizirati da ih predlaže na temelju javnog natječaja, dok bi se 1 član imenovao iz reda zaposlenika, na prijedlog zaposleničkog vijeća. Ne slaže se ni s tim da se RTV pretplata, odnosno pristojba, plaća za prijemnik a ne za program.

Ivan Lacković (HDZ) je napomenuo da ostaje pri stajalištu da ovaj zakon ne bi trebalo prihvatiti (tako misle i u županijama). Smatra da je institucijama i udrugama koje bi trebale izabrati svoje predstavnike u Vijeće HRT-a (HAZU, Zajednica sveučilišta, Matica hrvatska i dr.) također trebalo omogućiti da se izjave o ovom zakonu. Prigovorio je, nadalje, da je u krugu tih udruga posebno naznačena samo Katolička crkva, iako u Hrvatskoj djeluje pet

vjerskih zajednica (sve ostale bi, prema prijedlogu predlagatelja, trebale imati zajedničkog predstavnika).

Za razliku od njega, **Zlatko Komadina (SDP)** smatra da je u najnovijem zakonskom tekstu napravljen kvalitativni pomak i da su u nj ugrađena mnoga rješenja za koja su se zalagali zastupnici ovog Doma. Primjerice, osiguran je daleko veći utjecaj javnosti u programskom, pa i upravljačkom dijelu, čime se automatski smanjuje utjecaj države odnosno politike. Logično je, kaže, da parlament u ime osnivača odnosno vlasnika, imenuje Upravno vijeće HRT-a koje onda postavlja ravnatelja, ali uz prethodno mišljenje Vijeća HRT-a.

Plaćanje pristojbe za korištenje radio i TV prijemnika možda nije najsigurnije rješenje, ali dok nemamo razvijen sustav privatnih televizija, moramo osigurati neki izvor prihoda da bi HRT, taj najjači elektronski medij, mogao funkcionirati, kaže zastupnik. Najvažnije je da ovaj zakon osigurava temeljni cilj – da HRT

kreće prema javnoj televiziji, i stoga ga treba podržati, zaključio je na kraju.

Da bi ovaj zakon bio prihvatljiv morao bi pretrpjeti velike amandmanske korekcije, a onda je bolje sačiniti novi, primijetio je **Ivan Novosel (HDZ)**. Napomenuo je da ga ne može podržati i stoga što ne rješava na odgovarajući način pitanje regionalnog televizijskog programa. Osim toga, ako se već ukida treći TV program, visinu pristojbe trebalo bi smanjiti za trećinu, tako da iznosi najviše 1 posto.

Nakon toga je predsjednica Doma dala na glasovanje Konačni prijedlog zakona, ali ga većina zastupnika nije podržala (11 glasova »za«, 23 »protiv« i 3 suzdržana).

Zasad se još ne zna hoće li uslijediti procedura usuglašavanja, budući da se Zastupnički dom još nije izjasnio o prijedlogu Odbora za usuglašavanje, koji smatra da bi o ovom zakonu oba saborska doma trebala ravnopravno odlučivati.

M. Ko; I. K.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O NOVČANIM POTICAJIMA I NAKNADAMA U POLJOPRIVREDI I RIBARSTVU

Početak reforme poljoprivredne politike

• Iz ovogodišnjeg Državnog proračuna za novčane poticaje i naknade u poljoprivredi i ribarstvu izdvojit će se milijardu 435 milijuna kuna

Zastupnici Zastupničkog doma Hrvatskoga sabora, većinom su glasova (95 glasova »za«, 1 »protiv«) donijeli Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu. Prethodno su prihvatili zaključke na kojima je radilo više klubova zastupnika parlamentarnih stranaka. Njima se poziva Vlada Republike Hrvatske da do 30. lipnja 2001. godine pripremi i predloži Hrvatskom saboru korjenite promjene sustava poticaja u poljoprivredi i ribarstvu, kojima će osigurati i odgovarajući sustav strukturnih potpora radi socijalne zaštite starijih domaćinstava koja su izvan sustava poticaja.

Rasprava o predloženom zakonskom tekstu kojega je predlagatelj, Vlada Republike Hrvatske uputila po

hitnom postupku održana je i u Županijskom domu. Većina zastupnika u ovom Domu nije podržala njegovo donošenje (12 glasova »za«, 21 »protiv«, 4 »suzdržana«).

O PRIJEDLOGU

O obrazloženju zakonskog prijedloga napominje se da u sklopu preoblikovanja i usklađivanja politike sa svjetskim kretanjima, nužnim posebice zbog zaoštrene borbe na hrvatskom tržištu, koja će uslijediti nakon daljnjeg u članjenja Hrvatske u međunarodne gospodarske integracije, treba nastaviti sa započetom reformom poljoprivredne politike u suglasju s politikom Europske unije. To, prije svega, podrazumijeva odvajanje tržišno-cjenovne od socijalne poli-

tike spram poljoprivrednih proizvođača te primjenu mjera strukturne potpore odvojeno od tržišno-cjenovne politike.

Takvu politiku prihvatila je Vlada Republike Hrvatske na Tematskoj sjednici o poljoprivredi u prosincu 2000. godine, uz zaključak da tijekom 2001. godine Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva osmisli i izradi prijedlog novog sustava potpore poljoprivredi koji će biti osnova za izradu novog zakonskog prijedloga. U zaključku je navedeno i osam temeljnih smjernica koje je potrebno uvažiti prilikom izrade novog sustava poticaja.

Predloženim izmjenama i dopunama izvršene su manje korekcije pojedinih stavki i odredbi postojećeg Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu kao prijelazno rješenje do razrade novog sustava.

BROJ
289

IHS
28. II. 2001.

Uvode se novi poticaji za zob, nasad mlađih autohtonih vrsta bijele morske ribe iz mriješta domaćih matičnih stokova, te uzgoji teladi za rasplod.

Ukidaju se poticaji za proizvodnju mesnog i koštanog brašna te povećavaju iznosi poticaja i naknada za: proizvodnju kukuruza, soje i šećerne repe; proizvodnju ploda maslina namijenjenih preradi; postojeće vinograde na otocima i poluotoku Peleješcu te za nabavu teladi za tov i za utovljene svinje.

Smanjuju se poticaji: po komadu za sadnice lavande preporučenih sorti; za uzgojno selekcijske mjere u stočarstvu, a poticajne mjere za utovljene svinje na strateškim područjima izjednačavaju se s onima predviđenim na ostalim područjima. Predloženo je, također, da se: iz točke proizvodnja umatične ždrebadi briše pasmina hrvatski hladnokrvnjak koji se uvrštava u rasplodna grla izvornih i zaštićenih pasmina, umjesto dosadašnjeg utvrđenog minimuma sjetvenih površina od 1 ha za određene ratarske usjeve utvrdi minimum od 3,2 i 1 ha, ovisno o županiji. Nadalje, u stočarskoj proizvodnji uvodi se minimum grla za koje korisnik ima pravo na poticaj i to za nabavu ženske teladi (20 grla) i osnovno stado (10 krava u sustavu krava – tele, 3 krave u stadu mliječnih krava, 20 ovaca ili 10 koza). Također se mijenja minimum grla za tov za koji se ostvaruje pravo na poticaj (10 teladi, 25 utovljenih svinja). Propisano je, među ostalim, da za proizvodnju grožđa na otocima pravo na poticaj imaju isključivo korisnici čija ukupna površina vinograda prelazi 2,5 ha.

U obrazloženju predlagatelja naglašava se da će na korisnike poticaja najveći utjecaj imati promjena dosadašnjeg utvrđenog minimuma sjetvenih površina za industrijske ratarske usjeve (s 1 ha za čitavu Hrvatsku na 1,2 i 3 ha ovisno o prosječnoj veličini posjeda u pojedinoj županiji), čime se postupno destimulira proizvodnja na usitnjenim površinama. Predviđa se, također, da će se zbog uvođenja ove promjene pojaviti određeni problemi budući da ne postoji usporedni socijalni program pomoći sitnim poljoprivrednim proizvođačima koji prevladavaju u strukturi poljoprivrednih posjeda u našoj zemlji.

Spomenimo, nadalje, da se sredstva za novčane poticaje i naknade u skladu s ovim Zakonom osiguravaju u državnom proračunu. Ove godine predviđeno je za tu namjenu ukupno milijardu 435 mln. kuna čime je Ope-

rativni program subvencija za 2001. godinu u najvećoj mogućoj mjeri usklađen s raspoloživim sredstvima za 2001. godinu.

Zbog razmjerno kasnog donošenja ovogodišnjeg Državnog proračuna i nužnosti što hitnijeg početka primjene ovoga Zakona (predstoji proljetna sjetva) predloženo je njegovo donošenje hitnim postupkom, kako bi se propisana prava mogla na vrijeme i što potpunije ostvariti u 2001. godini. Prema Poslovniku Zastupničkog doma Hrvatskog sabora to predstavlja osobito opravdane gospodarske razloge, napominje predlagatelj.

RADNA TIJELA

Prije rasprave u saborskim domovima predložene zakonske odredbe pročitala su nadležna radna tijela. Njihova mišljenja bila su podijeljena. Naime, radna tijela Županijskog doma (**odbori za zakonodavstvo te za gospodarstvo i financije**) nisu podržali donošenje ovog propisa, ocijenivši da predložene odredbe članka 8. ne mogu biti u funkciji prosperiteta hrvatskog sela i seljaštva u cjelini. Razlog – umjesto da stimulira manje posjede, koji trebaju biti u funkciji proizvodnje zdrave hrane, predlagatelj favorizira velike posjede (od 1 do 3 hektara). To znači da će većina seoskih domaćinstava (oko 70 posto) koja obrađuju manje površine od 3 ha, ostati bez poticajnih sredstava, upozoravaju članovi spomenutih radnih tijela. Njihova dodatna zamjerka predlagatelju je da u obrazloženju ovog Zakona nije naznačio što će poduzeti da osigura opstanak i egzistenciju malih poljoprivrednih proizvođača koji neće ostvariti pravo na predložene novčane poticaje i naknade.

• Ovogodišnji proračun Ministarstva poljoprivrede i šumarstva je za 27,2 posto veći od prošlogodišnjeg a za materijalnu potporu poljoprivredi izdvojiti će se 16,6 posto sredstava više nego lani.

Na sjednici Odbora za gospodarstvo i financije izraženo je mišljenje da bi predloženim Zakonom trebalo utvrditi pravo na novčani poticaj i za

proizvodnju, a ne samo nasad autohtonih vrsta bijele morske ribe, komarče, lubina, pica i zubataca. Posebno je ukazano na problem nedovoljnog ulova plave ribe (srdele, inčuna, i tunja) budući da naši ribari nisu dovoljno stimulirani za ulov te ribe. Zbog toga su tvornice za preradu ribe, da bi održale proizvodnju, prisiljene tu ribu uvoziti. Po mišljenju članova tog radnog tijela trebalo bi povećati i predloženi poticaj za uzgoj maslina, posebno na otocima, budući da je ta kultura vrlo bitna za održavanje pejzaža.

Za razliku od odbora Županijskog doma, radna tijela Zastupničkog poduprla su donošenje ovog zakona, hitnim postupkom, uz brojne primjedbe i prijedloge. Spomenimo, najprije, da je **Odbor za zakonodavstvo** uložio četiri amandmana pravno-tehničke naravi (članci 7., 8., 10. i 11.). Uz to je sugerirao predlagatelju da u provedbi politike poticaja i naknada u poljoprivredi i ribarstvu preispita mogućnosti da se ribnjačarstvo oslobodi plaćanja vodne naknade, da se istim novčanim poticajima stimulira podizanje novih vinograda na otocima i u ostalom dijelu Hrvatske, te da razmotri mogućnost uvođenja poticajnih mjera za proizvodnju riblje mlađi.

• Povećanjem minimuma obradivih površina sa 1 na 2 i 3 hektara, ovisno o županiji, dovodi se u pitanje socijalna sigurnost malih poljoprivrednih proizvođača.

Odbor za poljoprivredu i šumarstvo je ponovno ukazao na potrebu uspostave novog modela novčanih poticaja, donošenjem cjelovitog Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu. Članovi tog radnog tijela, naime, smatraju da predloženi Zakon samo djelomično razrađuje poticanje proizvodnje određenih poljoprivrednih kultura i distribuiranje novčanih sredstava, te da treba ponuditi dalekosežnija i transparentnija rješenja. U načelnoj raspravi s tim u svezi je ponovno ukazano na činjenicu da mnogi korisnici novčanih poticaja imaju u zakupu poljoprivredno zemljište u vlasništvu države, za koje ne plaćaju redovno zakupninu.

Na sjednici Odbora je također upozoreno na to da se povećanjem minimuma obradivih proizvodnih povr-

šina sa 1 na 2 i 3 hektara, ovisno o županiji, dovodi u pitanje socijalna sigurnost malih poljoprivrednih proizvođača. Izraženo je mišljenje da se okrupnjavanje posjeda ne može provoditi kroz sustav poticaja, nego da to treba činiti postupno, primjenom odgovarajućih mjera poljoprivredne politike.

Daljnja je zamjerka tog radnog tijela da u Zakonu nije naglašena, niti razrađena, regionalizacija poljoprivredne proizvodnje. Primijećeno je, također, da će povećanjem broja grla za nabavu i tov znatan broj korisnika biti izostavljen iz sustava poticaja. Po mišljenju članova Odbora iznosi poticaja za uzgoj slatkododne ribe su nedostadni, budući da cijenu te ribe poskupljuje visoka vodna naknada koju plaćaju ribogojilišta.

Spomenimo i njihov prigovor da nikada dosad država nije poticala proizvodnju krumpira (iako je ta kultura na trećem mjestu po proizvodnji i zasijanim površinama) te hmelja, unatoč tome što pivarska industrija uvozi sirovine. U raspravi je izražena dvojba glede stimuliranja proizvodnje tako širokog kruga žitarica, posebno kukuruza, čija bi proizvodnja trebala biti u funkciji razvoja stočarstva, a ne izvoza. Zaključeno je da bi trebalo odrediti strateške poljoprivredne kulture i proizvode koji bi se mogli izvesti, a dugoročno raditi na sužavanju kruga proizvoda koji se subvencioniraju.

U uvjetima kad je prosječna veličina obradivih površina domaćinstava u Slavoniji 2,9 hektara, teško je prihvatiti prijedlog da se utvrđeni minimum sjetvenih površina za industrijske ratarske usjeve sa 1 ha povećava do 3 ha, ovisno o prosječnoj veličini posjeda u pojedinoj županiji, rečeno je na sjednici **Odbora za financije i Državni proračun** (raspravljao je ovom Zakonu u svojstvu zainteresiranog radnog tijela). Po ocjeni članova Odbora takav prijedlog ide u prilog velikim poljoprivrednim poduzećima, a ne sitnim proizvođačima koji bez tih poticaja ne mogu opstati. Smatraju da bi odredbama ovog Zakona trebalo predvidjeti i mogućnost davanja poticaja za provođenje mjere prevencije i kontrole krava, radi sprječavanja širenja bolesti kravljevog ludila. Upozoravaju, nadalje, da bi nadležno Ministarstvo, putem informatičkog sustava, trebalo osigurati bolju kontrolu i distribuciju novčanih poticaja i naknada na terenu. Pored toga, treba uspostaviti i bolju suradnju nadležnog ministarstva s Državnom geo-

detском upravom, tj. područnim uređima za katastar i njihovim ispostavama koji na terenu obavljaju parcelizaciju poljoprivrednog zemljišta.

Spomenimo i njihovo upozorenje da prilikom dodjele poticaja za podizanje novih vinograda treba voditi računa o tome da se oni sade sukladno smjernicama EU, a ne na tradicionalan način. Drže, također, da poticaje za uzgoj maslina ne bi trebalo određivati po kilogramu, nego na temelju višegodišnjeg prosjeka uroda.

AMANDMANI

HSLŠ-ovi zastupnici **Baltazar Jalšovec** i **Željko Pavlic** predložili su da se sa 2000,00 kuna po hektaru potiče proizvodnja krumpira. **Ivan Kolar (HSS)** amandmanom je zatražio da se pravo na novčani poticaj predvidi i za proizvodnju hmelja, i ta proizvodnja potiče sa 3,9 kn po kilogramu. Lani je, kaže, proizvedeno ukupno 2,8 tona hmelja na površini od svega 8 ha, a kako se već u prijelaznom periodu po pristupanju u članstvo WTO carina na hmelj smanjuje na nultu stopu, predloženi bi poticaj pridonio daljnjem povećanju dohodovnosti, a time i povećanju površina pod hmeljom u Hrvatskoj, kao deficitarnoj sirovini za potrebe pivarske industrije.

Glede podizanja novih višegodišnjih nasada u voćarstvu potrebno je predvidjeti uvođenje poticaja za limun i rogač, smatra **Ivan Ninić (SDP)**. S tim u svezi predlaže da novčani poticaj za limun na ostalom području iznosi 21.600,00 kn po hektaru, a na strateškom području 28.700,00 kn po hektaru, odnosno za rogač na ostalom području 11.200,00 kn po hektaru i 14.900,00 kuna na strateškom području. Obrazloženje – otoci i priobalje su mjesta koja zbog svoje klime pogoduju uzgoju limuna i rogača, a uvođenjem poticaja za uzgoj istih može se zaustaviti daljnje raseľjavanje otoka.

A zastupnici HSS-a **Ivan Kolar** i **Josip Golubić** predložili su novčani poticaj za livade i djetelinsko travne smjese u iznosu od 500,00 kuna po hektaru.

Dr. Zvonimir Sabati (HSS) predložio je da se u sustav poticaja uvede nova kultura – bundeva i predlaže novčani poticaj za to u iznosu od 2.250,00 kuna po hektaru. Uvođenjem poticaja za bundeve u istom iznosu kao i za suncokret, rezultiralo bi padom cijena bundevske koštice, a u konačnici i maloprodajne i izvozne

konkurentne cijene bučinog ulja, mišljenja je ovaj zastupnik.

Ante Markov (HSS) smatra da država treba poticati i obnovu starih maslinika. Razlog – regeneracija starih maslina brža je i jednostavnija nego ponovna sadnja novih sadnica, a maslina uzgojena iz mladica regenerirane masline dolazi na rod 2-3 godine prije nego maslina koja je uzgajana iz sadnice. Obnovljeni maslinici smanjili bi mogućnost izbijanja novih požara i pridonijeli ljepšem izgledu naših turističkih područja, podvlači zastupnik Markov. Isti je amandman podnio **Dino Debeljuh** u ime **Kluba zastupnika IDS-a**.

• Okrupnjavanje posjeda ne može se provoditi kroz sustav poticaja već to treba činiti postupno, primjenom odgovarajućih mjera poljoprivredne politike.

A uz opasku da bi konjogojstvo bilo nepravedno destimulirano Vladinim prijedlogom smanjenja novčanog poticaja za test radne sposobnosti pastuha, zastupnik **Debeljuh** predložio je povećanje, odnosno zadržavanje dosadašnjeg iznosa novčanog poticaja od 3.700,00 kuna po grlu.

Sa 2.600,00 ha na 3.000,00 kuna po hektaru Vladinim u prijedlogom povećani poticaji za proizvodnju grožđa na otocima, poluotoku Pelješcu, općinama Dubrovačko primorje, Konavle, Župa dubrovačka, Seget Donji, Marina i Primošten, te područjima grada Dubrovnika i Šibenika. Zastupnik **Debeljuh** smatra da je potrebno dodatno poticati specifične autohtone sorte grožđa, pogotovo kad ih je teško proizvoditi. Jedna takva autohtona sorta je i momjanski muškat u Istri, koji tek treba dobiti svoje mjesto u Europi i svijetu.

Za podizanje novih vinograda na otocima Vlada je predložila novčani poticaj od 40.000,00 kn po hektaru, a HSLŠ-ovi zastupnici, **Mario Kovač** i **Ante Grabovac** zauzeli su se za takav poticaj ne samo na otocima već i na području Primoštena. Tako bi se, tvrde, dala podrška vinogradarima primoštenskog kraja u očuvanju jedinog kompleksa terasastih vinograda ugrađenih u dalmatinski krš na kojima uspijeva mali plavac – čuveni Babić.

Smisao amandmanskog zahtjeva **Ive Fabijanića (SDP)** je da se u

članku 1. točki 22. riječ »nasada« zamijeni riječima: »proizvodnja mlađi«. Razlog – potaknuti uzgoj riblje mlađi u domaćim mrijestilištima. Proizvodnja vlastite mlađi, kaže zastupnik, bitan je preduvjet daljnjem razvoju proizvodnje kvalitetne konzumne ribe u domaćim ribogojilištima.

Veći poticaj proizvodnji mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe

Istovjetni amandman podnio je i zastupnik **Drago Krpina (HDZ)**, koji se založio još za to da se potakne podizanje novih hmeljarnika. Predložio je zatim povećanje novčanog poticaja za proizvodnju mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe sa 0,25 na 0,50 kn po komadu, smatrajući da će to omogućiti veću proizvodnju kvalitetne bijele morske ribe. Tu je i njegov prijedlog da novčani poticaj za podizanje novih hmeljarnika iznosi 30.000,00 kn po hektaru.

Zakonskim je prijedlogom Vlada propisala minimalne uvjete koje mora udovoljiti korisnik kako bi ostvario pravo na novčani poticaj za osnovno stado, pa je minimalni broj grla na strateškom području za koje se može ostvariti poticaj tri kod goveda, 20 kod ovaca, odnosno 10 kod koza. Zastupnik Krpina je predložio brisanje takvog prijedloga i zadržavanje postojećeg stanja, uz obrazloženje da bi se propisivanjem minimalnog broja grla za držanje osnovnog stada, veliki broj korisnika, a to su mali proizvođači, isključio iz sustava poticaja.

Zatražio je također brisanje članka 6. Konačnog prijedloga zakona kojim se, kako tvrdi Vlada, jasnije propisuje način ostvarenja novčanog poticaja za tov stoke kao i uvjeti koje korisnik mora zadovoljiti. Zastupnikovim se amandmanom zadržava postojeće stanje, a takav prijedlog Krpina obrazlaže konstatacijom da povećanje broja grla koje korisnik poticaja mora staviti u tov ide na štetu malih proizvođača koji neće moći zadovoljiti te uvjete i bit će isključeni iz sustava poticaja.

• Trebalo bi odrediti strateške poljoprivredne kulture i proizvode koji bi se mogli izvesti, a dugoročno raditi na sužavanju kruga proizvođača koji se subvencioniraju.

I slijedećim amandmanom (na članak 8.) isti zastupnik želi zadržati postojeće stanje tj. da minimalna sjetvena površina bude 1 ha za industrijske ratarske usjeve. Povećanjem sjetvenih površina kako je predloženo (2 i 3 hektara), ne može se, kaže, postići okrupnjavanje posjeda, već to valja činiti postepeno primjerenim mjerama poljoprivredne politike, i uz socijalne programe pomoći malim poljoprivrednim proizvođačima.

Smisao amandmana na članak 10. Konačnog prijedloga zakona je poticanje proizvodnje riblje mlađi u domaćim mrijestilištima kao preduvjet proizvodnje kvalitetne bijele ribe u domaćim ribogojilištima. Zastupnik se ne slaže s Vladinim prijedlogom smanjivanja poticaja za pčelarstvo pa svojim amandmanom želi zadržati postojeće stanje da poticaj za uzgojno valjane odabrane matice pčela iznosi 40,00, a ne 30,00 kn po komadu kako je sada predloženo. Istodobno predlaže da poticaj za uzgojno odabrane matice pčela na strateškom području iznosi 60,00 kn po komadu.

Tu je i njegov prijedlog da se korisnicima novčanog poticaja koji imaju u zakupu poljoprivredno zemljište u vlasništvu države, a nisu podmirili zakupninu ne može isplatiti novčani poticaj za tekuću godinu. Tako će se, kaže, izbjeći situacija u kojoj država subvencionira određene poljoprivredne proizvođače a da isti, ukoliko imaju, u zakupu poljoprivredno zemljište u vlasništvu države, državi ne podmiruju svoje obveze iz zakupa.

Zakonom bi trebalo poticati i proizvodnju krumpira, i za to predvidjeti novčani poticaj od 2000,00 kn po hektaru, mišljenja je **Željko Malević**. U biljnoj proizvodnji kultura krumpira je treća kultura po površini i zahtijeva najintenzivniju tehnologiju, s najvišim ulaganjima. Dosad ta kultura nije poticana što područja koja su specifična po toj proizvodnji stavljaju u neravnopravan položaj u odnosu na ostale proizvođače ratarske proizvodnje, kaže se u obrazloženju amandmana što ga je zastupnik podnio u ime **Kluba zastupnika nacionalnih manjina**.

Tri su amandmanska zahtjeva zajednički podnijeli klubovi zastupnika HSS-a i HSLS-a. I dok se amandmanom na članak 8. ispravlja samo greška u prijepisu, a ostala dva amandmana suštinski interviraju u zakonskom prijedlogu.

Člankom 4. zakonskog prijedloga jasnije se određuje način ostvarivanja novčanog poticaja za nabavu uzgojno

valjane teladi za uzgoj, i propisuje obveza korisnika novčanog poticaja za njegovo ostvarenje. Vlada predviđa novčani poticaj za nabavu najmanje 20 grla ženske teladi, a amandmanskom intervencijom klubova takav poticaj predlaže se već za nabavku 5 grla.

Odredbom članka 11. propisano je vrijeme stupanja na snagu ovoga Zakona. Zakonodavac predlaže da on stupi na snagu danom objave u »Narodnim novinama«, osim odredbe koja se odnosi na promjenu poticaja za proizvodnju ploda maslina za preradu, koja će se primjenjivati u novoj berbi od 1. listopada 2001. Klub zastupnika HSS-a i HSLS-a predlaže da se predloženi rok pomakne sa 1. listopada na 31. prosinca 2001. Vrijeme odgode trebalo bi se odnositi još i na članak 8. Konačnog prijedloga zakona tj. na stavke 4., 5. i 6. kojima se uvodi mogućnost okrupnjavanja obiteljskih gospodarstava s ciljem da se racionalizira proizvodnja. Kod toga je Vlada vodila računa o postojećem stanju veličine posjeda po korisniku u pojedinim županijama. Predlagatelj amandmana drže, međutim, da nisu stvoreni uvjeti za okrupnjavanje obiteljskog gospodarstva niti je riješeno pitanje socijalnog zbrinjavanja starijih kućanstava pa je nužna predložena odgoda. Vrijeme odgode (do 31. prosinca 2001.) trebalo bi pomoći proizvođačima da pronađu odgovarajući model po kome mogu ostvariti svoja prava s naslova poticaja.

Nekim se zastupnicima nije sviđala Vladina ideja o smanjenju poticaja za proizvodnju sadnica lavandi preporučениh sorti sa 6,00 kn po komadu na 3,00 kn po komadu pravdajući to smanjenom potrebom za tom vrstom sadnice, a zastupnici misle drugačije. SDP-ovi zastupnici **Vesna Podlipec** i **Marin Jurjević** te HSLS-ovi zastupnici **Mario Kovač** i **Ante Grabovac** predložili su novčani poticaj od 5,00 kn po komadu, a **Drago Krpina (HDZ)** i zastupnici SDP-a **Vedran Lendić** i dr. **Zdenko Franić** dosadašnji novčani poticaj od 6,00 kn po komadu. Prihvaćanjem amandmana, smatraju HSLS-ovci, zadržao bi se veliki interes za sadnju i obnovu lavandinih polja na našim gospodarski zaostalim otocima i priobalju, gdje se na opustošenim i opožarenim površinama lavanda lako udomačuje. SDP-ovi zastupnici, pak, pozivaju se na pokrenut projekt obnove lavandinih polja na otocima i priobalju, dok zastupnik Krpina misli kako bi se sadnice lavande mogle tretirati kao

ekskluzivni ekološki proizvod, ukoliko bi se njihova proizvodnja poticala većim novčanim iznosom.

Amandmani Vlade

Prvim se amandmanskim zahtjevom (na članke 1. i 2. točke 22. te članak 10. stavak 1.) želi u domaćim mrijestilištima poticati proizvodnja i uzgoj riblje mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe iz mrijesta domaćih autohtonih matičnih stokova kao bitnog preduvjeta daljnjeg razvoja proizvodnje kvalitetne konzumne ribe u domaćim uzgajalištima. Za proizvodnju mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe komarče, lubina, pica i zubaca iz mrijesta domaćih autohtonih matičnih stokova do mase 20 g po komadu, Vlada predlaže 0,25 kn po komadu. Zakonodavac drži da bi se na taj način osigurala bolja mogućnost kontrole proizvodnje riblje mlađi i kvalitetniji nadzor nad ostvarivanjem poticaja.

Pojava bolesti »kravljeg ludila« (BSE) sve je izraženija u stočarsko naprednim zemljama, pa je Republika Hrvatska prisiljena donositi zabrane uvoza goveda iz svih zemalja u kojima je registrirana ta bolest. To će se posebice nepovoljno očitovati pri zadovoljenju naših potreba za rasplodnim grlima budući da smo do sada veći broj rasplodnih junica uvozili iz tih zemalja. Potrebno je stoga domaćom proizvodnjom uzgojiti što je moguće veći broj rasplodnih junica, pa je stoga slijedećim amandmanom (na članak 4. stavak 2.) Vlada sugerirala da se ranije predloženi minimalni broj nabavljene ženske teladi koji omogućava isplatu novčanih poticaja smanji sa 20 na 5 grla samo u prvoj godini primjene ove odredbe (do 31. prosinca 2001.). A od 1. siječnja 2002. to bi važilo za nabavku najmanje 20 grla ženske teladi. Ocjena je Vlade da će se na ovaj način u sustav uzgoja junica namijenjenih domaćem tržištu uključiti veći broj proizvođača što će imati za posljedicu uzgoj većeg broja rasplodnih grla namijenjenih domaćem tržištu.

Posljednjim amandmanom Vlada je predložila da se odredbe članka 8. primjenjuju od 1. siječnja 2002. godine. Tako je Vlada prihvatila argumentaciju iznesenu tijekom rasprave u Saboru o prevladavajućim negativnim učincima možebitne provedbe odredbe o minimalnim proizvodnim površinama od 2 i 3 ha u 10 hrvatskih županija. Stoga je, Vlada u ovom trenutku pripravna predložiti ovu odgodu.

RASPRAVA

UVODNO IZLAGANJE

Obrazlažući zastupnicima ovog Doma predložene izmjene i dopune **Tomislav Ledić**, zamjenik ministra poljoprivrede i šumarstva, izvijestio ih je o tome da proračun Ministarstva za ovu godinu »teži« gotovo 2 mlrd. kuna, odnosno da je za 27,2 posto veći od prošlogodišnjeg. To znači da se i kod nulte stope rasta Državnog proračuna nastavlja trend izdvajanja sredstava za ovu izuzetno važnu granu, odnosno djelatnost našeg gospodarstva.

Glavnina tih sredstava, kaže, otpada na poticaje i naknade, odnosno subvencije – bespovratna sredstva za materijalnu potporu poljoprivredi. Ove godine će se za tu namjenu izdvojiti milijardu 435 mln. kuna, ili 16,6 posto više sredstava nego lani (u odnosu na prosjek 97. – 99. godine to je povećanje za 88 posto). Za poticanje biljne proizvodnje usmjerit će se 64 posto tog iznosa, stočarske proizvodnje 31 posto a za stimuliranje ribarstva 4,5 posto. Dakako, to nije dovoljno, već treba osigurati izdašnija sredstva za potporu poljoprivredi, kao jamstvo za njen brži razvitak. U tom kontekstu spomenuo je da, uz sredstva izdvojena u proračunu po pojedinim nositeljima proizvodnje i pojedinim proizvodnim linijama, i ove godine treba računati na namjenska sredstva za kreditiranje obiteljskih seljačkih gospodarstava i pravnih osoba, izdvojena u Fondu za razvitak poljoprivrede (udvostručena su u odnosu na prošlu godinu). Naime, na tih 170 mln. kuna vezat će se bankarska sredstva (u omjeru 1 naprama 5) tako da će se na taj način akumulirati blizu milijardu kuna. Ti će se krediti odobravati uz nižu kamatnu stopu, s počekom od dvije godine i na rok otplate od 7 do 10 godina, ovisno o namjeni.

Nakon uvodničara **Stjepan Marić**, predsjednik Odbora za gospodarstvo i financije, upoznao je zastupnike sa stajalištima tog radnog tijela.

Bez bitnih pomaka

Po riječima **Stjepana Micolčića**, glasnogovornika Kluba zastupnika HDZ-a, ovo je još jedan od bitnih zakona koji određuju pravac razvoja naše poljoprivrede (sustav poticaja preostao nam je kao jedini dozvoljeni mehanizam zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje od nelojalne konkurencije). Nažalost, ta potpora u nas iznosi svega 1,15 posto bruto društvenog proizvoda ili 3 posto Državnog proračuna što je gotovo simbolično u odnosu na izdvajanja zemalja Europske ekonomske zajednice za istu namjenu (u prosjeku 26 posto bruto društvenog proizvoda, a u pojedinim razvijenijim zemljama i do 40 posto proračuna).

• Budući da se proizvodnja pojedinih kultura ne potiče tamo gdje su za njih najpovoljniji agroekološki uvjeti, predložene mjere mogle bi polučiti i suprotne učinke.

Po ocjeni njegovih stranačkih kolega predloženi zakon ne donosi neke veće pomake u odnosu na prethodni (simbolično su povećani poticaji za soju i šećernu repu, nešto više za kukuruz, itd.) Međutim, novina je određivanje kriterija mogućih korisnika poticaja za ratarske kulture, odnosno njihov proizvodni minimum, definiranih u članku 8. ovog zakonskog propisa. Naime, preduvjet je određeni proizvodni minimum od tri ha (odnosi se na 5 županija gdje je već sada veći seljački posjed) od dva ha (5 županija) odnosno jedan ha (preostalih 11 županija). To bi, dođue, mogla biti naznaka određene rajonizacije naše biljne ili agrarne proizvodnje, ali budući da se ne potiče proizvodnja pojedinih kultura tamo gdje za njih postoje najpovoljniji agroekološki uvjeti, predložene mjere mogle bi polučiti i suprotne učinke od očekivanih (primjerice, stimulira se proizvodnja pšenice i kukuruza u Dalmaciji, Lici i Istri) upozorava zastupnik.

Može se razumjeti obrazloženje predlagatelja da ova reforma prije svega ima za cilj odvojiti mjere tržišne od socijalne politike, ali je neshvatljiva neodgovornost Vlade za dalekosežne negativne posljedice koje će ovaj zakon, bude li usvojen u predloženom obliku, polučiti u praksi,

kaže Micolčić. To je argumentirao činjenicom da je prosječni seljački posjed u cijeloj državi manji od tri hektara (u Virovitičko-podravskoj županiji takvih je domaćinstava 70 posto). To znači da će ove poticajne mjere moći iskoristiti samo oni koji posjeduju tri hektara zemljišta u plodoredu od tri kulture. Oni koji ne udovoljavaju toj kvoti najvjerojatnije će izigravati pozitivne zakonske propise, a manje je vjerojatno da će se udruživati, smatra zastupnik. Procjenjuje da će u funkciji ovakve poticajne poljoprivredne proizvodnje, koja bi sutra trebala biti tržišno konkurentna na području njegove županije biti samo 30 posto ukupnih oranica, te da je na nivou države slika još poraznija. Ovakva agrarna politika ne koristi našoj poljoprivredi i seljacima već je usmjerena protiv njih, konstatira zastupnik i napominje da njegovi stranački kolege neće prihvatiti ovakav zakonski prijedlog ako se ne uklone navedeni nedostaci (prije svega u članku 8).

Kad je riječ o redistribuciji poticajnih sredstava, smatra, pozitivnim nastojanje da se prvi dio isplaćuje nakon sklopljenih ugovora, koje mora verificirati nadležni županijski ured, a drugi nakon dostavljene dokumentacije o ostvarenom urodu. Međutim, u sadašnjim okolnostima, kad nema obrtnih sredstava, većem dijelu korisnika daleko je prihvatljivije rješenje iz postojećeg zakona. Na kraju je apelirao na Vladu da problem viška djelatnika u INI Petrokemiji Kutina, koji se dosad neopravdano prebacivao na plaće seljaka, pokuša riješiti drugim mehanizmima.

Nedostaje socijalni program za staračka domaćinstva

Po ocjeni Hrvatskih pravaša i demokršćana sustav poticaja pokazao se proteklih godina vrlo kvalitetnim načinom stimuliranja poljoprivredne proizvodnje i treba nastaviti s njegovom primjenom, rekao je njihov glasnogovornik **Vladimir Mesarić**. Po njegovim riječima upitna je tvrdnja kako se za tu namjenu iz Proračuna izdvajaju veća sredstva, s obzirom na povećanje troškova repromaterijala, energenata, zaštitnih sredstava i dr. Kako reče, slaže se s tim da se stimulira proizvodnja na okrupnjenim površinama, ali zamjera predlagatelju što nije predvidio paralelni socijalni program za staračka poljoprivredna domaćinstva.

• *Sudionici u raspravi zamjeraju predlagatelju što nije predvidio paralelni socijalni program za staračka poljoprivredna domaćinstva.*

U nastavku je konstatirao da su zbog širenja neprovjerenih informacija u javnosti o kraljevem ludilu (za to su krivi ne samo mediji nego i neodgovorni službenici državne vlasti) uzgajivači goveda i finalizatori mesne i mliječne industrije već pretrpjeli ogromne štete (potrošnja goveđeg i junećeg mesa je osjetno pala). Iako nema egzaktnih pokazatelja o postojanju te bolesti kod naših goveda, u državi se stvara neprimjerena panika a posljedice bi mogle biti katastrofalne, upozorava Mesarić. Naime, govedarstvo veže uz sebe i primarnu poljoprivrednu proizvodnju, od ratarstva do finalizacije. Zastupnik smatra da bi uzgajivače goveda trebalo oštetiti za pretrpljene štete. U slučaju da za to nema sredstava u Fondu za suzbijanje zaraznih i nametničkih bolesti, sredstva za tu namjenu treba namaći iz Državnog proračuna ili u sklopu ovog zakona. S tim u svezi izrazio je uvjerenje da će nadležni inspekcijski organi napokon stati na kraj neredu u sferi uzgoja stoke, a osobito klanja i prerade mesa.

Na kraju je ocijenio da je predloženi zakonski propis najbolji od svih dosadašnjih u sferi poticaja, ali da ga Klub zastupnika HSP-a i KDM-a neće podržati ne pronadu li se alternativni izvori sredstava za socijalno zbrinjavanje staračkih domaćinstava.

Odgoditi primjenu novih kriterija

Petar Novački najavio je da će Klub zastupnika HSS-a podržati ovaj zakon, ne stoga što su njime previše zadovoljni, nego zato što je u skladu s mogućnostima Proračuna. Uz uvođenje novih i povećanje postojećih poticaja izbjegnuto je i dostavljanje novca korisnicima putem posrednika, koji su uzimali popriličnu proviziju. Što se, pak, tiče kriterija utvrđenih člankom 8. Prijedloga zakona haesesovci drže da bi bilo bolje da odobrena minimalna površina bude 1 hektar. A ako se ostane kod predloženog rješenja, njegovu primjenu bi trebalo odgoditi do kraja godine kako bi se kroz predstojeće dvije sjetve sagledalo kako će to funkcionirati u praksi.

Zastupnik je prenio i stajalište HSS-a da bi trebalo smanjiti kvote teladi, svinja i dr. za čiji bi uzgoj uzgajivači mogli dobiti poticaje, kako bi se proširio krug korisnika tih stimulacija. Dakako, dugoročno treba voditi računa o strategiji razvitka hrvatskog agrara i okrupnjavanju poljoprivredne proizvodnje, na način da ona bude stimulativna te da se tržišni dio razdvoji od socijalnog. Problem okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta mogao bi se, jednim dijelom, riješiti i kada bi država osigurala sredstva za mirovine poljoprivrednika.

Kad se već utvrđuju kvote po kulturama za određenu godinu, a onda i po županijama, nema razloga da se ograničava i sjetvena površina, primijetila je **Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ)** (ako se već propisuje donja, treba utvrditi i gornju granicu sjetvene površine za koju se može dobiti poticaj, radi ravnomjernije podjele tih sredstava). I ona smatra da je bolje podijeliti raspoloživa sredstva na veći broj korisnika jer bi se taj način, dok ne izgradimo paralelni sustav, pomirili i razvojni i socijalni ciljevi ovog zakona.

• *Primjenu novih kriterija odgoditi do kraja godine kako bi se kroz predstojeće dvije sjetve sagledalo kako će to funkcionirati u praksi.*

Spomenula je da se godinama zalaže za izmjenu članka 31. postojećeg zakona koji omogućava da netko, samim time što po nečijoj procjeni ulazi u brdsko-planinska strateška područja, dobiva veću stimulaciju za poljoprivrednu proizvodnju. Zatražila je da se i pogranično područje Koprivničko-križevačke županije prema Mađarskoj (poprilično je izolirano, ima manje sjetvene površine i teže uvjete privređivanja) uvrsti u krajeve s većim poticajima. Upozorava, nadalje, da bi zakonodavac trebao voditi računa o specifičnostima svake županije. U skladu s tim zatražila je da se u njihovoj županiji povećaju poticaji odnosno odobrene površine za proizvodnju soje, da se ukinu poticaji za pivarski ječam, za čiji uzgoj nema interesa, a predviđena sredstva preraspodijele za uzgoj suncokreta i uljane tikve, te da se stimulira proizvodnja šećerne repe na nešto većoj površini od predviđene, kako bi šećerana u Virovitici radila punim kapacitetom. Kod odobravanja novčanih poticaja

za proizvodnju kukuruza treba voditi računa o tome da budu što manje oscilacije između proizvedenih i količina koje se otkupljuju. Naidu li njihovi prijedlozi na razumijevanje predlagatelja i većine zastupnika (to podrazumijeva i izmjenu članka 8.) moglo bi se reći, uvjetno da je to nastavak one gospodarske strategije koja je donesena pred nekoliko godina u Saboru, odnosno onog sustava poticaja koji omogućava domaćinstvima zatečene strukture da prežive, a istodobno potiče novi razvoj u gospodarskom smislu, zaključila je zastupnica.

Okupnjavanje zemljišta ne može se riješiti poticajnim mjerama

Po riječima **Ivana Novosela (HDZ)** za žitelje Karlovačke, a i ostalih županija s brdsko-planinskih područja, prijedlog o određivanju minimalnih proizvodnih površina nije prihvatljiv (usvoji li se predloženo rješenje, gotovo 70 posto seljačkog pučanstva ostalo bi bez poticajnih sredstava pa stoga se zalažu za preformuliranje članka 8. kojim je to regulirano. Ne protiv se, doduše, okupnjavanju poljoprivrednih površina, ali upozoravaju da se to ne može riješiti poticajnim mjerama, već najprije treba riješiti katastarske i gruntovne probleme, te vlasničke odnose, za što nikada nema novaca. Usporedo s tim treba napraviti socijalni program za staračka domaćinstva na selu, koja bi zauzvrat dala zemlju na kojoj se može organizirati i stočarska i poljoprivredna proizvodnja, napose zdrave hrane koju danas uvozimo.

Zastupnik je, među ostalim, sugerirao da se naprave programi za razvoj stočarstva na brdsko-planinskim područjima koji bi se bazirali na uzgoju autohtonih pasmina goveda pogodnih za vanjski uzgoj (govedo buša). To je, kaže zastupnik najjeftiniji uzgoj stoke, a dobiva se vrlo kvalitetna zdrava hrana po čemu bismo mogli postati prepoznatljivi. Novčanim poticajima, ali i drugim mjerama, mlade bi trebalo motivirati da se vraćaju na ta područja i ovdje razvijaju organiziranu poljoprivrednu proizvodnju, kaže Novosel, i napominje da bi korisnicima novčanih poticaja trebalo omogućiti da na što jednostavniji način bez suvišnog administriranja dođu do tih sredstava.

Obiteljska gospodarstva – u drugom planu

Po riječima **Josipa Majdenića (HDZ)** predlagatelj samo neznatno

korigira visinu poticaja za pojedine poljoprivredne kulture, s namjerom da ublaži nezadovoljstvo naših poljoprivrednika koje pritišću razna poskupljenja (goriva, gnojiva, repromaterijala, itd.). S druge strane, predloženi Zakon ispoljava svu licemjernost Vlade i Ministarstva poljoprivrede prema seljaku kojega je upravo ova vlast, dok je bila u opoziciji, instrumentalizirala za svoje dnevopolitičke potrebe protiv HDZ-a, obećavajući mu rješenje agrarnih problema. Naš bi seljak možda i prihvatio predloženo, uvažavajući ograničene mogućnosti Državnog proračuna, ali ubrzo će shvatiti da je prevaren jer ga članak 8. potpuno izbacuje iz kruga korisnika poticaja, napominje zastupnik.

Resornom Ministarstvu je – kaže – dobro poznato da prosječan posjed u našoj državi obuhvaća tri hektara zemljišta (u Slavoniji i istočnoj Hrvatskoj taj je prosjek nešto veći, ali ne dovoljno da se uklopi u zakonske kriterije). Osim toga, poljoprivrednici koji posjeduju toliko zemlje ne mogu sijati samo kukuruz ili pšenicu, odnosno druge poticajne kulture. Po njegovoj računici čak i u Slavoniji, bogatiji poljoprivrednim zemljištem, više od 60 posto obiteljskih gospodarstava ipast će iz sustava poticaja. To se, kaže, ne može nikako drugačije objasniti nego kao favoriziranje postojećih PIK-ova i poljoprivrednih tajkuna, a ugrožavanje našeg seljaka kojem nismo pružili mogućnost da okrupni svoj posjed.

• Prijedlog o određivanju minimalnih proizvodnih površina nije prihvatljiv jer bi, u slučaju da se usvoji, gotovo 70 posto seljačkog domaćinstva ostalo bez poticajnih sredstava.

Po riječima zastupnika obiteljsko gospodarstvo, koje bi trebalo biti temelj gospodarskog razvoja na selu, očito se stavlja u drugi plan (predloženi zakon preferira tržišnu a ne socijalnu politiku).

Kruno Peronja (HDZ) podsjetio je na to da su, zahvaljujući novčanim poticajima, proteklih godina u priobalju i na hrvatskim otocima povećane površine pod vinogradima, lavandom i maslinama. Ta činjenica najbolje govori o opravdanosti i potrebi daljnjeg razvitka sustava poticaja, kaže zastupnik. Apelirao je na predlagatelja da

ne smanjuje visinu poticaja po komadu proizvedene sadnice lavande jer se time neće postići znatnija ušteda. Osim toga, mogli bi doći u pitanje već započeti projekti sadnje te kulture po opožarenim područjima i obnovljenim nasadima u priobalju i na otocima, gdje drugi sadni materijal nerado uspijeva. U krajnjem slučaju, iznosi poticaja mogli bi se smanjiti sa 6 na najviše 5 kuna, budući da naši težaci teško mogu odvojiti još neka dodatna sredstva za sadni materijal (ionako pokrivaju troškove njegova transporta i pripreme tla). S tim u svezi spomenuo je da se lavandino ulje već duže vrijeme nudi kao prepoznatljiv hrvatski ekološki proizvod. Izrazivši uvjerenje da će predlagatelj uvažiti njegovu sugestiju zastupnik je napomenuo da, u protivnom, njegova biračka baza neće biti sklona tome da se ovaj zakon podrži.

Povećati poticaje ribarstvu i maslinarstvu

Dr. Živko Kolega upozorio je da se glavovina poticaja odnosi na poljoprivredu a svega 3,5 posto na plodove mora, tj. na ribarstvo i marikulturu. Time su, kaže, najviše zakinuti otoci koji, inače, spadaju u područja od posebne državne skrbi. Po riječima zastupnika ni prijašnje vlade i resorna ministarstva nisu bili jako naklonjeni prema toj gospodarskoj grani a predloženi zakon je tretira upravo maćehinski. Nastavi li se taj trend ubrzo ćemo uništiti naše ribarstvo a more u potpunosti prepustiti Talijanima, upozorava zastupnik. U prilog tome podsjetio je na to da smo mi prvi u Europi počeli tov tune za koju postoji devizno tržište, da smo među prvima počeli uzgoj bijele ribe, itd., a sada smo pri dnu proizvodnje među mediteranskim zemljama. Izrazio je bojazan da će se isto dogoditi i s tunom te da ćemo vrlo brzo morati povećati uvoz ribe za potrebe turizma.

• Ni prijašnja Vlada i resorna ministarstva nisu bili previše naklonjeni ribarstvu odnosno marikulturi, a predloženi zakon ih tretira upravo maćehinski.

Spomenimo i njegov prijedlog da se riječ »nasadi« za autohtonu bijelu ribu zamijeni riječima »proizvodnja mladi« (primaran je proizvođač). Napomenuo je, među ostalim, da podu-

pire prijedlog Odbora za gospodarstvo i financije da se poveća predloženi poticaj za uzgoj maslina, posebno na otocima gdje maslinarstvo, među ostalim, štiti pejzaž. Podsjetio je na to da je još prije tri godine Zastupnički dom prihvatio zahtjev da se taj poticaj poveća sa 0,89 na 1,1 kunu, ali se taj amandman negdje »zagubio«. Sada se, kaže, približavamo toj svoti (predlaže se povećanje na 1 kunu) iako bi, po njegovoj ocjeni, realan poticaj bio barem 1,30 kuna.

Ovaj zakon ne može biti socijalni program

Mr. Anika Mamić (LS) pozdravila je, u ime Liberalne stranke, rješenja predložena člankom 8., uz obrazloženje da će se, zahvaljujući tome, iskristalizirati tko se ozbiljnije misli baviti poljoprivredom i stočarstvom i koji je minimum uvjeta za to (staračka domaćinstva poseban su problem). Kako reče, nije za to da onaj tko ima mali posjed i nije u mogućnosti intenzivnije se baviti poljoprivrednom proizvodnjom propadne, odnosno da država od njega digne ruke, ali isto tako smatra da ovaj zakon ne može biti socijalni program. Ranije smo, kaže, davali poticaje tim domaćinstvima, u ime socijale, ne vodeći računa o tome potičemo li proizvodnju na 10, 100 ili tisuću kvadrata. Isto tako smo sanirali banke i razne tvrtke, ali smo rekli da to više nećemo raditi.

Ne ulazeći u iznose poticaja zastupnica je izrazila mišljenje da ne treba ukidati, odnosno smanjivati poticaje za sadnice lavande, te apelirala na predlagatelja da razmotri mogućnosti većeg stimuliranja ribarstva.

U uvodnom dijelu svog izlaganja **Miroslav Prpić (HDZ)** podsjetio je da su se u prošlotjednoj raspravi o poljoprivrednim zakonima zastupnici založili za to da se seljacima zainteresiranim za poljoprivrednu proizvodnju maksimalno pomogne, te da se one moguće eventualne zloporabe pri korištenju poticajnih sredstava. Stoga pozdravlja rješenje predviđeno člankom 8. zakonskog prijedloga, prema kojem bi se prvi dio poticajnih sredstava korisnicima isplaćivao nakon dostavljene dokumentacije nadležnog ureda o veličini odobrene površine, a drugi nakon dostavljene dokumentacije o ostvarenom urodu.

U nastavku je upozorio na to da se stanje na terenu donekle razlikuje od onoga što tvrdi predlagatelj u svom obrazloženju. Naime, slično kao i u Virovitičko-podravskoj županiji i u njegovoj (Brodsko-posavskoj) svega

37 posto korisnika prošlogodišnjih poticaja raspolažu posjedom većim od 3 hektara. To znači da većina njih (63 posto) neće moći koristiti tu pogodnost u 2001. godini. Zastupnik je izračunao da će na račun toga u Brodsko-posavsku županiju stići 6 mln. kuna poticajnih sredstava manje. Nema sumnje, kaže, da u sustavu poticaja treba uvesti reda, ali ne na račun seljačkih obiteljskih gospodarstava koja prosječno raspolažu sa 1,58 ha poljoprivrednog zemljišta.

Prigovorio je još da nitko u raspravi nije spomenuo predloženo smanjenje poticaja za proizvodnju sperme za umjetno osjemenjivanje goveda i svinja, čime se izravno zadire u kvalitetu reprodukcije u stočarstvu (to je, inače, temelj uspješnog uzgoja i selekcijskog rada u stočarstvu). Među ostalim, izrazio je mišljenje da bi država trebala osigurati ravnopravne uvjete svim centrima koji se bave tom problematikom, a ne da se samo favorizira onaj u Križevcima.

• Nema sumnje da u sustavu poticaja treba uvesti reda, ali ne na račun seljačkih obiteljskih gospodarstava koja prosječno raspolažu sa 1,58 ha poljoprivrednog zemljišta.

Dvojbe zbog promjena u koncepciji

Mr. Franjo Križanić (HDZ) konstatirao je da je ovaj Zakon na tragu prethodnih koji su počeli rješavati ovo područje i čiji su rezultati na terenu evidentni. Međutim, predlagatelj mijenja neke stvari u koncepciji što izaziva dvojbe. Neobično je, kaže, da ima tako malo sluha za socijalni problem koji će se javiti zbog nepostojanja usporednog socijalnog programa pomoći sitnim poljoprivrednim proizvođačima koji prevladavaju u strukturi poljoprivrednih posjeda u Hrvatskoj (iako je toga svjestan). Postoji način – tvrdi zastupnik – da se taj problem riješi agrarom, a ne socijalnom politikom. Njegova je sugestija da se stimulira izgradnja plastenika i staklenika (s 15 kn/m kvadratnom) za proizvodnju sadnica cvijeća koja može biti izuzetno profitabilna na takvim manjim površinama.

Spomenuo je još neke kulture koje su sada potpuno napuštene a čija bi se proizvodnja mogla isplatiti na manjim površinama, pa i na zemljištu

nižeg boniteta (heljda, proso, bučino ulje). Dakako, preduvjet da se ovim zakonom osiguraju poticaji za tu namjenu (u visini 2 tisuće kuna po hektaru). Apelirao je na predlagatelja da, ako nije spreman korigirati članak 8., pronađe neka druga rješenja koja bi omogućila uspješnu poljoprivrednu proizvodnju i na manjim parcelama. Također je izrazio mišljenje da milijardu 435 mln. kuna, koliko je ove godine rezervirano za novčane poticaje i naknade u poljoprivredi i ribarstvu, nije visok iznos u odnosu na veličinu našeg bruto domaćeg proizvoda i visinu Državnog proračuna (toliko je predviđeno i za sanaciju osam poljoprivrednih kombinata).

Po riječima **Dragutina Bračuna (HDZ)** zakon se bazira na dva temeljna kriterija – veličini posjeda ili količinskoj proizvodnji, te strateškoj važnosti određenog područja. Založio se za to da se u strateška područja uvrste i dijelovi njegove županije (Krapinsko-zagorske) koja je pretežito brdovita. U prilog tome spomenuo je da je na tom području registrirano oko 40 tisuća seljačkih domaćinstava (prosječna veličina posjeda je manja od 1,6 hektara), a polovini njih poljoprivredna proizvodnja je jedini izvor prihoda. Budući da je zakonom predviđeno da podnositelji zahtjeva za poticaje s područja te županije moraju posjedovati minimalnu proizvodnu površinu od jednog hektara, proizlazi da će ta sredstva dobiti svega oko 100 ili 150 domaćinstava.

Ublažiti kriterije za pogranično područje

Sudeći po dosadašnjim diskusijama, ponuđena zakonska rješenja nisu optimalna ni za jedno područje, konstatirao je **Miroslav Pečevski (HSS)**. Budući da se Varaždinska županija, iz koje dolazi, nadovezuje na Krapinsko-zagorsku, a i teren je sličan (prevladavaju male parcele koje se moraju ručno obrađivati) podržao je prijedlog prethodnika. Čak, štoviše, smatra da bi za taj pogranični kraj (Krapinsko-zagorska i Varaždinska županija) trebalo modificirati predložene kriterije (umjesto 1 ha predvidjeti minimalnu površinu od pola ha). Pozdravlja i inicijativu zastupnika Križanića glede stimuliranja cvječarstva (sadnice se mahom uvoze iz Holandije) i rasadništva (heljda i proso se uvoze iz Ukrajine, što je u potpunosti suprotnosti s proklamacijom o proizvodnji zdrave hrane). Smatra, također, da bi većim novčanim poticajima trebalo osigurati dobru ribarskogospodarsku osno-

vu. Predloženi zakon, inače, smatra dobrom podlogom, pogotovo ako predlagatelj uvaži prijedloge iz rasprave. Apelirao je na kolege da ga u tom slučaju podrže, te da budu suzdržljiviji u odnosu na sporni članak 8. jer je teško pogoditi pravu mjeru za cjelokupno poljoprivredno zemljište u Hrvatskoj.

• *Na manjim posjedima treba stimulirati proizvodnju zdrave hrane.*

Teško je pomiriti interese Slavonaca, koji posjeduju po 5 i više hektara zemlje, Zagoraca koji možda imaju hektar ili pola hektara, Dalmatinaca (u njihovu kraju ni svi seljani zajedno nemaju hektar zemljišta) složio se dr. **Jure Burić (HDZ)**, izrazivši bojazan da se ne ode u drugu krajnost, kako bi se zadovoljila forma. Apelirao je na predlagatelja da ne zanemari poticajne mjere kad je riječ o specifikumu hrvatskog proizvoda – ribarstvu i marikulturi. Zahvaljujući ulaganju u mala gospodarstva u današnjem vremenu ludih krava i zagađenog okoliša, možemo svijetu plasirati prepoznatljive hrvatske proizvode koji će jamčiti i zdravu prehranu u sklopu turističke ponude, tvrdi zastupnik (ovako kvalitetne masline ili lavande nema svuda u svijetu).

Raspoloživa sredstva nedostatna i teško dostupna

Ivan Bajt (HSS) smatra da su sredstva predviđena Državnim proračunom za poticaje u poljoprivredi i ribarstvu nedostatna i teško dostupna seljacima (prethodno moraju ishoditi razno – razne potvrde, itd.). Kad bi svi uzgajivači imali po 10 grla goveda, ne bi im ni trebali poticaji, tvrdi zastupnik. Zalaže se za to da se poticajna sredstva isplaćuju za svako grlo. Na taj bismo način, kaže, dobili onu kritičnu masu ženskog rasplodnog materijala koja nam je prijeko potrebna. Mišljenja je da potrebna sredstva za poticanje poljoprivredne proizvodnje treba pronaći i izvan proračuna. Primjerice, sugerirao je Vladi da dio novca koji se ostvaruje u proizvodnji duhana preraspodijeli u korist seljaka (sada proizvođači ostvaruju svega 2 posto) ili poskupi kutiju cigareta za 20,30 lipa. To opterećenje pušači ne bi ni osjetili, a namakla bi se namjenska sredstva za stimuliranje proizvodnje duhana koja je itekako profitabil-

na (sve što se proizvede može se izvesti). Po njegovoj procjeni postoje preduvjeti za proizvodnju i doradu 20 mln. kg te kulture – zemljišni resursi, pogoni za preradu, radna snaga, pogodna klima). Ne stimulira li se ta proizvodnja, oko 10-15 tisuća ha zemlje na području Virovitičko-podravke županije zarast će u korov, upozorava zastupnik na toj zemlji ne uspijeva ništa drugo).

Čudi ga i to da se u zakonu uopće ne spominju poticaji za proizvodnju krastavaca (uspijevaju na potezu od sjeverozapadne Hrvatske do Slavonije). Naime, riječ je o izuzetno atraktivnoj kulturi koja se izvozi, ali je slabo plaćena pa poljoprivrednici nisu zainteresirani za njen uzgoj. Po njegovom mišljenju to je šansa za one koji imaju male parcele pa ne mogu proizvoditi žitarice, a stimuliranjem proizvodnje ove kulture ujedno bi se riješilo i socijalno pitanje vlasnika tog zemljišta.

Kako reče, u politici poticaja dešavaju se neshvatljive stvari. Primjerice, uporno potičemo proizvodnju dvostruko većih količina pšenice nego što nam je nužno za podmirenje vlastitih potreba, iako na tome ostvarujemo veliki gubitak i imamo aferu za aferom.

• *Promjena kriterija o veličini odobrene minimalne proizvodne površine proistekla je iz ekonomske nužde da se povećaju zemljišni kapaciteti.*

Zlatko Komadina (SDP) zatražio je pojašnjenje na temelju čega su izračunati iznosi poticaja za pojedine kulture. Zanima ga, također, zašto se ne prijeđe na poticaje po urodu, a ne po hektaru.

Socijalna pitanja rješavati odvojeno od gospodarskih

Tomislav Ledić je u završnoj riječi rekao da je očekivao konkretne prijedloge zastupnika koji nisu zadovoljni pojedinim rješenjima. Napomenuo je, također, da predlagatelj nije dobio ni jedan prijedlog od seljačkih udruga. U nastavku je pojasnio da se prema propisima WTO – a potiče proizvodnju po hektaru, grlu stoke, litri mlijeka, itd. Iznosi poticaja su, pak stvar programiranja i ciljanog planiranja. Naime, ovisno o porastu

interesa odnosno potreba za pojedinim kulturama, mijenjaju se i indeksi. Pojasnio je da nakon donošenja plana proizvodnje, odnosno sjetve, Vlada, na prijedlog Ministarstva, određuje kvote po županijama. Daka, to je u funkciji strukture njihova posjeda, dosadašnje proizvodnje i potreba, rasporeda prehrambene industrije, itd., ali sve ostalo je u rukama županijskih tijela. A ona najbolje znaju koji se proizvođač ponaša korektno (njemu treba povećavati kvote), a koji izigrava propise (te kvote treba reducirati).

Po riječima predstavnika predlagatelja promjena kriterija u članku 8. proistekla je iz ekonomske nužde da se povećaju zemljišni kapaciteti. Naime, naša seljačka domaćinstva (536 tisuća) s prosječnom parcelom od 2,8 ha ne mogu ići na tržište (iako se mogu intenzivno baviti voćarstvom, povrtlarstvom, vinarstvom, odnosno proizvodnjom zdrave hrane). Međutim, više takvih gospodarstava može se udružiti da bi dobili veću proizvodnu površinu i time stekli pravo na poticajna sredstva. Nema sumnje, kaže, da postoji socijalni problem staračkih seljačkih domaćinstava, ali u tržišnoj privredi socijalna pitanja se moraju rješavati odvojeno od gospodarskih. Naime, ne može se tražiti od države da riješi sve probleme. Novčani poticaji su samo inicijalna sredstva, odnosno potpora u startu, a sve ostalo ide na tržište i ovisi o ulaznim troškovima, prodajnim cijenama i dr.

Do ljeta novi sustav subvencija i poticaja

U nastavku je ustvrdio da troškovi poljoprivredne proizvodnje zasigurno nisu porasli toliko koliko su povećani poticaji (indeks 88). Primjerice, INA Petrokemija u Kutini nije povećavala cijene umjetnog gnojiva od 1994. godine (do prošlog mjeseca). Informirao je zastupnike da je Vlada zadužila resorno Ministarstvo da do ljeta predloži novi sustav subvencija i poticaja, ali da nema novaca, a ni potrebe, stimulirati paletu od 130 proizvoda. Spomenuo je i mogućnost da Vlada prihvati prijelazno rješenje predloženo u raspravi – da se formula »3, 2, 1« ne primjenjuje za ovu godinu. Na taj bi se način dobilo na vremenu i mogle bi se bolje sagledati posljedice primjene novopredloženih rješenja.

U nastavku je izvijestio zastupnike da se za ribarstvo ili marikulturu iz Proračuna izdvaja ukupno oko stotinjak mln. kuna. Naime, treba uzeti u obzir i činjenicu da se poticajna sred-

stva za vinograde i nove nasade u voćarstvu, dobrim dijelom, usmjeravaju na otoke i u priobalje, a stimulira se i proizvodnja maslina i lavande, uzgoj i prerada ribe, itd. Osim toga, ribari mogu kupiti gorivo po povoljnijoj cijeni, itd. Napomenuo je, također, da se izgradnja plastenika ne može financirati poticajnim sredstvima nego kreditima. Izrazio je uvjerenje da će Ministarstvo pronaći banke zainteresirane za tu kreditnu liniju (računa da će se ove godine u poljoprivredu plasirati blizu milijardu kreditnih sredstava).

Nakon ove rasprave predsjednica Doma dr. **Katica Ivanišević** dala je na glasovanje predloženi zakon, ali većina zastupnika Županijskog doma nije podržala njegovo donošenje (12 ih je glasovalo »za«, 21 »protiv«, dok je 4 bilo suzdržano).

Približavanje europskim standardima

U ime predlagatelja uvodno je u Zastupničkom domu govorio ministar poljoprivrede i šumarstva mr. **Božidar Pankretić**. Podsjetio je da su za 16,6% sredstava povećani novčani poticaji u odnosu na prethodnu godinu. Takvim se postotkom Republika Hrvatska približava zemljama Europske unije i njihovim standardima novčane potpore koji se upućuju poljoprivredi. Naglasio je da je došlo do promjene u strukturi poticaja jer se uvode poticaji za nove kulture, a pojedini se ukidaju. Novi je poticaj uveden za zob, nasad, mlađ autohtonih vrsta bijele morske ribe iz mriješta, nabavu ženske teladi za rasplod, a povećavaju se poticaji i naknade za proizvodnju kukuruza, soje, šećerne repe, proizvodnju ploda maslina namijenjenih preradi, podizanju vinograda na otocima i poluotoku Pelješcu, nabava teladi za tov i za utovljene svinje. Istaknuo je zatim, da se ukidaju dosadašnji poticaji za proizvodnju mesnog koštanog brašna.

Ministar je nakon toga ukazao na strukturu poticaja i statističke pokazatelje koji su inače detaljno obrađeni u uvodnom dijelu ovoga teksta (vidi podnaslov – O PRIJEDLOGU). Govorio je zatim o primjedbama i prijedlozima koji su se čuli o odborima kao i u Županijskom domu. Precizirao je i dopunio pojedine članke

ocjenjujući ujedno da su iznijete primjedbe na radnim tijelima bile opravdane i prihvatljive. Predlagatelj ih je uvažio i predstavio u obliku vlastitih amandmana. Na kraju je ocijenio da će krovni zakonski propisi o poljoprivredi osigurati infrastrukturu koja je važna za prijelaz na tržišno-cjenovne potpore, odnosno poticaje. Osigurati će se izravna plaćanja u slučaju najmanjih obiteljskih gospodarstava koja u budućnosti ne bi mogla računati na pojedine oblike novčanih poticaja. Vlada je prihvatila upozorenja koja su prispjela iz više županija te će ostati kod poticaja i za posjede od 1 hektara što je donja granica za novčanu potporu države. Drugim će se sredstvima usmjeravati okrupnjavanje posjeda što ostaje cilj Vlade Republike Hrvatske kada se govori o poljoprivredi i stvaranju obiteljskih gospodarstava koja će biti okrenuta tržištu. Ocijenio je na kraju izlaganja, da će zastupnici zacijelo podržati predloženi zakonski tekst zajedno s amandmanima, jer se time poboljšava ukupna situacija i perspektiva u poljoprivredi. Predsjedavajući je potom zatražio da se izradi pregledna tabela amandmana, te riječ prepustio predsjednici Odbora za zakonodavstvo, zastupnici **Ingrid Antičević-Marinović**.

Ona je istaknula da Odbor podupire donošenje ovog zakona i ne protivi se prijedlogu predlagatelja koji se odlučio za hitni postupak. Na tekst Konačnog prijedloga Odbor je podnio nekoliko amandmana kojima se nomotehnički uređuje izričaj. Pored amandmana, predlagatelju je skrenuta pozornost da bi trebalo dodatno poticati vinogradarstvo i proizvodnju riblje mlađi. Nakon toga za riječ se javio predsjednik Odbora za financije i Državni proračun, zastupnik **Jadranko Mijalić**. Podržao je prijedlog da se predloženi zakon donese po hitnom postupku. Članovi Odbora upozorili su da prosječna površina imanja u Slavoniji iznosi 2,9 hektara. Smatra da treba razmotriti Vladine prijedloge kojima se novčani poticaji isplaćuju za minimalnu sjetvenu površinu od tri hektara. Ukoliko bi se ustrajalo na takvom modelu, veliki dio seoskih domaćinstava ne bi mogao ostvariti pravo na novčane poticaje, a novčana pomoć upravo je najpotrebnija malim poljoprivrednim proizvođačima. Odredbama ovog zakona trebalo bi također predvidjeti mogućnost davanja poticaja za provođenje mjera prevencije i kontrole goveda radi sprječavanja širenja bolesti

»kravljeg ludila«. Nadležno bi ministarstvo trebalo osigurati funkcioniranje informatičkog sustava kojim bi se osigurala bolja kontrola i distribucija sredstava na terenu. Trebalo bi ujedno osigurati nadzor da se novi vinogradi sade prema utvrđenim standardima kako se u bliskoj budućnosti ne bi trebali krčiti. Nakon provedene rasprave Odbor za financije i Državni proračun jednoglasno je podržao donošenje rečenog zakonskog prijedloga, zaključio je zastupnik Mijalić.

• *Novčani poticaji trebaju se osigurati i za uzgoj najmanje 5 ženske teladi.*

Zaštita staračkih domaćinstava

Zatim su u petnaestominutnoj raspravi sudjelovali predstavnici klubova parlamentarnih stranaka a prvi je u ime Kluba zastupnika HSS-a govorio zastupnik **Stjepan Živković**. Ocijenio je važnim što se uvode novi poticaji, a u sustav se uvodi i kultura zobi koja je važna za razvoj stočarstva. Pozdravio je nastojanja da se povećaju poticaji za sadnju šećerne repe, soje i kukuruza jer se time ujedno smanjuju kasniji troškovi u lancu proizvodnje. Predložio je da se novčani poticaji odrede i za uzgoj najmanje pet komada ženske teladi kako bi se osnažio ovaj segment stočarstva. Klub zastupnika HSS-a ujedno smatra da treba ostati kod novčanih poticaja za ona domaćinstva koja imaju najmanje 1 hektar obradive površine.

Budući da se nije riješilo pitanje socijalnog zbrinjavanja staračkih kućanstava ocijenio je da bi Vlada trebala prihvatiti rečeni prijedlog. Budući da je predlagatelj već uvažio predložene amandmane Klub će podržati donošenje predloženog zakonskog teksta, zaključio je zastupnik Živković.

Govorio je zatim zastupnik **Franjo Kučar** u ime Kluba zastupnika SDP-a. Podržao je donošenje rečenog zakona te ocijenio pojedine aspekte sustava poticaja u poljoprivredi. Smatra da sustavi poticaja pogoduju većim proizvođačima, a i pojedine regije imaju dodatne pogodnosti zbog određenih prirodnih komponenti. Smatra da bi zbog ovakvih okolnosti trebalo poticati uzgoj žitarica samo u žitorodnim regijama, a proizvodnju mesa i mlijeka u onim županijama koje su naprednije u toj vrsti proizvodnje. Trebalo bi i u sustavu poticaja primjenjivati lo-

giku dobrog gospodara i usmjeravati sredstva tamo gdje su proizvodni učinci najbolji. Upozorio je da sustavom poticaja nisu obuhvaćena mala, a istovremeno i staračka seoska kućanstva. Ocijenio je da bi u pojedinim slučajevima trebalo udružiti domaćinstva kroz sustav zadruga kako bi i manji posjedi mogli računati na sustav poticaja. Upozorio je da treba razvijati i sustav otkupa gotovih poljoprivrednih proizvoda te spomenuti da postoje znatni viškovi jaja, povrća, meda, peradi i stoke, koji se ne uspijevaju na vrijeme prodati.

Govoreći u ime Kluba zastupnika HDZ-a, zastupnik **Vladimir Šeks** je pozdravio uvođenje novih novčanih poticaja kako bi se značajnije zaštitila hrvatska poljoprivredna proizvodnja. Smatra ipak da su predloženi poticaji kap u moru potreba. Ulaskom Republike Hrvatske u Svjetsku trgovačku organizaciju (WTO) domaći proizvođači susreću se s povećanim uvozom koji se postupno liberalizira. Smatra da predstavljene brojčane kvote i utvrđeni minimumi za poticaje u stočarstvu nisu povoljni za male proizvođače koji neće moći računati na novčane subvencije. Upozorio je da Klub zastupnika HDZ-a priprema amandman kojim se zadržava sustav poticaja i sa 1 hektarom obradive površine. Ukoliko Vlada prihvati ovaj amandman tada će i Klub zastupnika HDZ-a zacijelo podržati predloženi zakon. Resornom je ministru predloženo da u sustav poticaja unese i povećanje poticaja za određene vrste riječne ribe kao i da se ukinu vodne nadoknade koje plaćaju proizvođači u ribnjacima. Trebalo bi pristupiti izradi Nacionalnog programa poljoprivrede koji bi određivao regionalne poljoprivredne prioritete u proizvodnji i sustavu poticaja kako bi se izbjeglo svaštarenje, zaključio je zastupnik Vladimir Šeks.

Ohrabriti razvoj domaćeg stočarstva

Zatim je riječ dobio zastupnik **Marko Baričević** koji je prenio stavove i razmišljanja Kluba zastupnika HSLSa. On je uvodno najavio da će Klub zastupnika HSLSa glasovati za prihvatanje predloženog zakonskog teksta. Napomenuo je da su amandmani rađeni zajedno s predstavnicima iz Kluba zastupnika HSS-a. Podržao je najavu Ministarstva da će osigurati sustav poticaja i za uzgoj najmanje 5 komada ženske teladi. Ovu je odluku ocijenio pohvalnim riječima te zatim

opisao sve poteškoće i rizike koji čekaju potencijalne stočare koji se odlučuju za uzgoj većega stada goveda. Zbog nastale situacije u stočarstvu smatra da bi trebalo davati poticaj za uzgoj svakog ženskoga teleta jer bi se time stvorila kvalitetna baza, a Hrvatska ne bi ovisila o situacijama u ostalim europskim zemljama koje registriraju slučajeve »kravljeg ludila«. I on je zatim podržao prijedloge da se sustav novčanih poticaja primjenjuje i za ona kućanstva koja imaju najmanje 1 hektar obradivoga zemljišta. Zatražio je zatim da se razjasne sve nejasnoće oko uzgoja i poticaja za pšenicu kao najvažniju krušaricu čiji uzgoj i otkup ne bi smio više dovesti do sukobljavanja i prosvjeda kakve smo imali do sada. Treba povećavati proizvodnju po jedinici površine, ustvrdio je na kraju zastupnik. Navodeći prinose u stočarstvu Danske, ocijenio je da nikakvi poticaji neće biti od pomoći ukoliko proizvođači vlastitim snagama i umijećem ne podignu dosadašnju nisku stopu proizvodnje.

• Uz poticaje seljaci trebaju vlastitim snagama i umijećem popraviti dosadašnje niške stope u proizvodnji.

Na red je zatim došao zastupnik **Dino Debeljuh** koji je govorio u ime Kluba zastupnika IDS-a. Podržavajući donošenje predloženog zakonskog teksta najavio je podnošenje amandmana za koje je ocijenio da će biti prihvaćeni od predlagatelja. Jedan od tih amandmana odnosi se na stare maslinike koji bi se morali obnavljati. Mladi maslinici podložni su oštećenjima uslijed nižih temperatura, a stare masline daju garanciju i u rizičnim meteorološkim uvjetima. Treba zadržati i dosadašnju kvotu poticaja za konjogojstvo, te dodatno potaknuti uzgoj specifičnih vrsta grožđa odnosno vina. Upozorio je da treba razmišljati i o svim neugodnim posljedicama koje prate stočarsku proizvodnju, a čije će posljedice zbog eksperimentiranja u prehrani u skorog budućnosti stići na naplatu. Zbog ovih bi razloga Hrvatska trebala pristupiti izradi zakona kojim bi trebalo poticati proizvodnju zdrave hrane. Takav bi pristup predstavljao snažni zaokret u poljoprivredi budući da naša zemlja ima idealnu situaciju za ovakve projekte.

Uskoro dolazi strana konkurencija

Zatim je u ime Kluba zastupnika DC-a govorio zastupnik dr. **Đuro Njavro**. Najavio je podršku predloženom zakonskom tekstu ukoliko predlagatelj odustane od namjere da povećava minimalne parcele zasijane jednom kulturom. Smatra da je sustav poticaja jedini preostao od instrumenata za aktivno vođenje agrarne politike. Upozorio je na sve izazove koje će donijeti WTO i liberalizacija uvoza europskih poljoprivrednih proizvoda na domaće tržište. Usitnjeni posjedi još će više biti izloženi stranom konkurenciji koja može računati na izdašnu novčanu potporu svojih država kao i fondova iz Europske unije. Slična opasnost prijeti iz okruženja s jugoistoka, jer tamošnji proizvođači rade za znatno manje dohotke od hrvatskih poljoprivrednika. Ovakva situacija neće biti lagana ni za Vladu Republike Hrvatske niti za domaće poljoprivrednike koji imaju usitnjene posjede, ali predstavlja neminovnost koju se može ublažavati jedino sustavom poljoprivrednih poticaja. Treba razmisliti i o načinima i metodama koje bi vodile do okrupnjavanja malih posjeda. Upozorio je zatim da su tijekom prošle godine cijene mineralnog gnojiva povećane za 30%, a povećana je i cijena plavoga diesela goriva. Hrvatska bi Vlada ujedno trebala hitno razriješiti probleme koji prate rad Tvornice umjetnih gnojiva u Kutini, te omogućiti povoljnu kupnju svih važnih komponenti za uspješnu poljoprivrednu proizvodnju. I on je upozorio na kobne posljedice poljoprivredne proizvodnje u svijetu koja je vođena imperativom brzog tržišnog profita, a sadašnja pojava »kravljeg ludila« ukazuje na krajnje rezultate takvog načina proizvodnje. Zbog manjih postotaka korištenja gnojiva, hrvatska je poljoprivredna proizvodnja čista i prihvatljiva, pa bi se trebalo okrenuti ekološkoj proizvodnji zdrave hrane. Takvom bi se politikom ubrzo mogli postići dobri izvozni rezultati, a ova bi promjena potaknula i novu strukturu u sustavu poticaja. Što se tiče poticaja domaćem stočarstvu trebalo bi propisati uvjete kako se i u Hrvatskoj ne bi pojavili slučajevi »kravljeg ludila«. Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva trebalo bi preko svojih službi nadzirati sustav poticaja koji se mora ravnomojno i pošteno dodjeljivati, a posebno treba motriti na interese malih proizvođača koji su ranije bili zakinuti. Ukoliko predla-

gatelj usvoji iznijete primjedbe i odustane od povećanja minimalnih parcela, DC će podržati rečeni zakonski prijedlog, zaključio je dr. Đuro Njavro.

• Trebalo bi osigurati novčane subvencije i za uzgoj bundeva i suncokreta zbog ulja i ljekovitih komponenti.

U pojedinačnoj je raspravi prvi govorio zastupnik dr. **Zvonimir Sabati (HSS)** koji je pohvalio nadležno ministarstvo za uvođenje novih poticaja. Upozorio je da značajan broj seljaka iz Varaždinske, Međimurske, Krapinsko-zagorske i Koprivničko-križevačke županije ipak neće dobiti poticaje za kukuruz, prije svega zbog usitnjenosti posjeda. Proces okrupnjavanja neće završiti prije desetak godina, a za to vrijeme treba pomoći starijim domaćinstvima koja u pravilu obrađuju male poljoprivredne parcele. Trebalo bi ujedno osigurati i poticaje za uzgoj bundeva i suncokreta jer se time potiče proizvodnja ulja, ali i ljekovitih komponenti koje prate ovu proizvodnju. Zatražio je od predlagatelja da usvoji iznijeti amandman, a zatim se za riječ javio zastupnik mr. **Marin Jurjević (SDP)**. On je zamjerio što su prepolovljeni poticaji za sadnice lavande, sa 6 na 3 kune, a u amandmanu će detaljnije pojasniti prijedlog. Slična je situacija i s rogačima koji rastu na pojedinim otocima (Šolta), ali i tim su kulturama važni poticaji. Upozorio je ujedno da jadranski otoci predstavljaju ekološki sačuvane i čiste oaze pa bi u turističkoj ponudi domaći poljoprivrednici trebali imati siguran plasman poljoprivrednih proizvoda. Poticaji u vinogradarstvu trebali bi obuhvatiti i područja Zagore jer stopa nezaposlenosti u Imotskom i Vrgorcu doseže gotovo 50% aktivnog stanovništva. Zbog visoke kvalitete vina iz tog kraja novčani poticaji bili bi dodatni stimulans za poljoprivrednu proizvodnju. I otočka su vina vrlo cijenjena zbog svoje visoke kvalitete pa bi trebalo uložiti dodatne napore kako bi našli svoje mjesto i na stranom tržištu. Klub zastupnika SDP-a podržat će ove poticaje, a dokaz visoke kvalitete domaćih otočnih sorti vina predstavlja i činjenica da zastupnici konzumiraju jednu čašu vina nakon objeda, slikovito je zaključio svoju potporu domaćim autohtonim poljoprivrednim proizvodima, zastupnik Jurjević.

Potaknuti razvoj mediteranskih poljoprivrednih kultura

Zastupnik **Luka Bebić (HDZ)** osvrnuo se na poljoprivredne poticaje namijenjene mediteranskom dijelu Hrvatske. Smatra da na poticaje moraju svakako računati proizvođači maslina, badema i mandarina. Sustavom poticaja rješavaju se istovremeno i gospodarski problemi na otocima, a korisne su posljedice vidljive i kod preventivne borbe protiv ljetnih požara. Predložio je da se obnovi i potiče sadnja smokava koja, uz proizvodnju rogača i pistacija može pratiti konditorsku industriju. Na području Vrgorca treba pak dati novčane poticaje za sadnju i proizvodnju ranih jagoda. Smatra da mediteranska klima i sve komparativne prednosti koje prate poljoprivrednu proizvodnju u tom dijelu Hrvatske treba bolje iskoristiti jer se time jamči bogatiji i sigurniji život poljoprivrednim domaćinstvima. Smatra da je sustav poticaja pridonio renesansi maslinarstva, pa je podržao već opisani prijedlog da se obnove i zaštite i stari maslinici.

I zastupnik **Drago Krpina (HDZ)** pohvalio je Vladinu namjeru da odustane od tzv. zemljišnog minimuma za ostvarivanje poticaja u poljoprivrednoj proizvodnji. Važno je da domaći poljoprivrednici naiđu na razvijen sustav poticaja u trenutku kada se Hrvatska suočava s proizvodima ostalih članica WTO koje svoju poslovnu šansu iskušavaju i na hrvatskom tržištu. Smatra da bi resorno ministarstvo trebalo izgrađivati novi sustav poticaja kojim bi se omogućilo svrhovitije trošenje proračunskih sredstava koji su namijenjeni zaštiti i poticanju domaće proizvodnje. Treba donijeti i ostale komplementarne zakone koji bi onda konzistentno i sinhronizirano djelovali na poboljšavanje situacije u hrvatskoj poljoprivredi. Podsjetio je zatim i na zahtjeve Odbora za poljoprivredu i šumarstvo kojima su od Vlade zatražili izvješće o tomu u kojoj mjeri pravne i fizičke osobe koje imaju u zakupu poljoprivredno zemljište u vlasništvu države plaćaju svoje obveze prema državi, odnosno prema općinama, županijama i gradovima. Trebalo bi smatra, potaknuti učinkovitije plaćanje zakupa i uvjetovanjem sustava poticaja. I on se osvrnuo na potrebu regionalizacije poljoprivredne proizvodnje, jer nema smisla davati poticaje za primjerice, proizvodnju kukuruza i pšenice u Dalmaciji. Izgradnjom novih sustava

poticaja potrebno je smanjiti broj subvencioniranih proizvoda, s nakanom da se prodaju konačni proizvodi poput pršuta i šunke koji imaju svoje mjesto i u izvozu. Osvrnuo se zatim i na amandmane koje je podnio na predloženi zakonski tekst, te predložio povećanje od planiranih 0,25 na 0,50 kuna po komadu riblje mlađi. Zatražio je da se odustane od smanjivanja subvencija u pčelarstvu, a predložio je i da se utvrde poticaji za proizvodnju hmelja. Ponovio je na kraju uvjetovanu podršku prihvaćanja ovoga zakonskog prijedloga koja je opisana prilikom izlaganja predsjednika Kluba zastupnika HDZ-a.

• Hrvatska treba izvoziti poznate poljoprivredne finalne proizvode poput pršuta i šunke.

Sačuvati stare maslinike

Zastupnik **Ivan Ninić (SDP)** podržao je većinu iznijetih prijedloga zastupnika Krpine, a poglavito prijedlog da tradicijska proizvodnja dalmatinskog pršuta naše svoje mjesto u izvoznim planovima. Dobrim je prijedlogom ocijenio i povećanje novčanih poticaja za proizvodnju riblje mlađi te za proizvodnju maslina. Na sustav poticaja trebaju računati i otočki proizvođači limuna i rogača. Podsjetio je da Hrvatska uvozi više od 80% limuna, a sam otok Vis mogao bi pokriti veliki dio potreba Hrvatske za tom poljoprivrednom kulturom. Slična situacija prati i proizvodnju rogača, jer domaća industrija uvozi stotine tona iako se mogu osigurati odgovarajući domaći ekvivalenti, a poticaji su potrebni zbog velikih troškova oko transporta. Smatra da se trebaju utvrditi novi kriteriji, a poticaji moraju pratiti proizvodnju onih poljoprivrednih kultura koje se više uvoze.

Zastupnik **Ante Markov (HSS)** založio se za donošenje svih komplementarnih zakonskih propisa kojima bi se osigurala kvalitetnija poljoprivredna proizvodnja. Uz ostale propise, trebalo bi donijeti i Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda jer Hrvatska ima sve uvjete za ovaj vid proizvodnje. Ocijenio je da je predlagatelj poticaja prvenstveno imao u vidu socijalnu odnosno zaštitnu komponentu, imajući na umu sve posljedice ulaska Hrvatske u WTO. Smatra da se u budućnosti treba afirmirati sustav poticaja koji će

prepoznati onu vrstu proizvodnje koja ima svoje mjesto na europskom tržištu, te neće predstavljati trošak, već izvor prihoda za državu. Da bi se došlo do takve proizvodnje potrebno je izgrađivati vrlo ciljanu politiku. Smatra da veliku pozornost treba posvetiti distribuciji planiranih sredstava, jer je upravo na tom pitanju bilo značajnih prigovora i to u pravilu malih proizvođača. Poticaji putem repromaterijala pokazali su slabe točke pa bi se ubuduće trebali davati isključivo novčani. I on se zatim založio za poticaje kojima bi se ohrabrivala obnova starih maslinika. Posebno je potaknuo čuvanje domaćih mediteranskih vrsta masline oblice, koja daje najkvalitetnije ulje sustavom hladne prerade. I prilikom podizanja novih maslinika, ova bi vrsta, ocijenio je zastupnik Markov, trebala imati prednost u odnosu na uvozne, najčešće talijanske vrste mladih maslina.

Poticaje usmjeravati profitabilnoj proizvodnji

Zastupnik **Željko Malević (SDP)** uvodno je pohvalio socijalni senzibilitet Vlade i prilikom izrade ovoga zakonskog prijedloga. Smatra da su učinjene i dobre korekcije od predlagatelja kako bi u sustavu poticaja bili obuhvaćeni i manji proizvođači i staračka poljoprivredna domaćinstva. Ubuduće bi se sustav poticaja ipak trebao osmišljene izrađivati jer on uz mjere zemljišne politike i mjere kreditiranja u agraru, predstavlja najmoćniji instrument na području kreiranja agrarne politike. Predloženo povećanje poticaja treba pohvaliti, iako niti novi iznos neće u dovoljnoj mjeri biti konkurentan moćnim zemljama proizvođačima iz Europske unije. Ipak, njime se jamči nešto bolja pozicija domaćem agraru u nekoliko sljedećih godina dok se još uvijek nalazimo u zaštićenom statusu članica WTO. Većina diskusija bila je, ocijenio je zastupnik, zavičajno orijentirana iako bi trebalo promicati one kulture koje mogu iskazati i svoju konkurentnost na zahtjevnom europskom tržištu u skoroj budućnosti.

Regionalnu strukturu poticaja treba usmjeravati prema pojedinim monokulturama, jer se samo takvim kriterijima može osigurati profitabilna proizvodnja, ustvrdio je zastupnik. Primijetio je da nisu predviđeni poticaji za proizvodnju krumpira iako je to treća kultura po zastupljenosti, odmah iza pšenice i kukuruza. Trebalo bi na odgovarajući način potaknuti

i uzgoj slatkovodne ribe jer već postoji tradicija i kapaciteti u kontinentalnom dijelu Hrvatske. Slatkovodno ribarstvo poljoprivredni je resurs kojega svakako treba iskoristiti, a svoj interes i zaradu u toj grani trebaju pronaći i brojni nezaposleni. Ako nisu mogući novčani poticaji, onda svakako treba obustaviti plaćanje vodne naknade koja opterećuje finalni proizvod sa 20% troškova. Podsjetio je ujedno da vodnu naknadu ne moraju plaćati zemlje koje su konkurenti Hrvatskoj u ovoj proizvodnji poput: Mađarske, Poljske, Češke i Slovačke. Na kraju je pohvalio angažman dužnosnika i službenika u resornom ministarstvu koji su radom i sudjelovanjem u radnim tijelima prepoznali i uvažili veliki dio primjedbi i prijedloga zastupnika i nadležnih stručnjaka.

• Poticaji trebaju obuhvatiti i siromašna staračka domaćinstva koja nemaju više od 1 hektara zemljišta.

Zastupnica **Marija Bajt (HDZ)** ocijenila je da se predloženim zakonskim tekstom reguliraju važni odnosi u agraru. Pozdravila je uloženi trud predlagatelja, ali je i upozorila da treba postupno izgrađivati novi model novčanih poticaja i naknada u poljoprivredi i ribarstvu. Upozorila je zatim na probleme koji se mogu pojaviti ukoliko se ne odustane od namjere da se poticaji uvjetuju i limitiraju poljoprivrednim zemljišnim minimumom. U tom bi slučaju bili oštećeni najsiromašniji proizvođači i staračka domaćinstva. Smatra da su pojedine stavke samo simbolički uvećane, te spomenula nove iznose poticaja za kulture: soju, šećernu repu i kukuruz. Upozorila je da je prosječni seljački posjed u Republici Hrvatskoj manji od tri hektara i da je predloženi sustav poticaja išao na ruku velikim poljoprivrednim proizvođačima. Ubuduće treba izbjegavati uočene propuste jer bi posljedice zasigurno bile vrlo teške, upozorila je zastupnica Bajt. I ona je zamjerila što nije razrađen sustav poticaja prema regionalnim kulturama koje jamče i opravdavaju novčana ulaganja. Vlada bi trebala sustavom poticaja zaštititi i male proizvođače u stočarstvu, te stimulirati razvoj pčelarstva, slatkovodne ribe i uzgoja krumpira. Na kraju je zatražila da se povede računa i o socijalnim komponentama te da se prihvate

prijedlozi Kluba zastupnika HDZ-a koji se odnose na potrebu izmjene članka 8. predloženog zakonskog teksta.

Zastupnik **Ivan Kolar (HSS)** podsjetio je da novčani poticaj mora štiti poljoprivrednog proizvođača i njegova primanja. Ovakve se namjere još uvijek nisu ostvarile iako su učinjeni znatni pomaci, a dodatni problem su i monopolske pozicije proizvođača repromaterijala. Zbog ovakvih nelogičnosti seljaci se pitaju zašto se odvajaju velika sredstva ako se ona obezvređuju na drugi način. Slaba je korist ako je cijena umjetnog gnojiva jednaka u Hrvatskoj i u Austriji, jer svi znamo kako se u toj zemlji dodatno zaštićuju poljoprivrednici. »Mi moramo napraviti«, nastavio je zastupnik Kolar, »balans između ulaznih troškova proizvodnje, cijene gotovog proizvoda i ovog sustava poticaja koje danas imamo«. Pohvalio je zatim resorno ministarstvo što je odustalo od povećanja kvota za površinu posjeda, a založio se za poticaje u slučaju uzgoja svakog pojedinačnog ženskog teleta. Smatra da bi se prihvaćanjem ovakvih mjera, poduprla stočarska proizvodnja koja je u ovom trenutku ozbiljno uzdrmana zbog poznatih događaja. Osvrnuo se zatim i na probleme s prodajom plavoga dieselskog goriva. Brojni seljaci ukazali su na nelogičnost da se ne može dobiti ovo povoljnije gorivo za košenje livada, budući da ove radnje nisu obuhvaćene sustavom poticaja. Ocijenio je da bi Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva i u ovom slučaju moglo izaći ususret seljacima jer se time u konačnici dobiva jeftinije mlijeko i mliječni proizvodi. Na kraju je predložio amandman kojim bi u sustav poljoprivrednih poticaja trebalo uvrstiti i proizvodnju hmelja.

Odrediti poljoprivredne ciljeve i prioritete

Zastupnik **Marijan Maršić (HSS)** poduzete je mjere ocijenio nedovoljnim i »vatrogasnim«, te unatoč povećanju sredstava ocijenio da se najveća izmjena sastoji od odluke da će ovoga puta novčani poticaji ići direktno korisniku, i to 50% prije, a 50% poslije žetve. Smatra da se u budućnosti treba izboriti za veća sredstva ili postojeća sredstva treba bolje i pravednije raspodijeliti. Smatra da treba donijeti i nove zakonske propise o poticajima kojima će trebati odrediti poljoprivredne ciljeve i prioritete. I on je konstatirao da bi trebalo poticati ekološku proizvodnju zdrave hrane

jer se takvi proizvodi mogu izvoziti na strano tržište. Upozorio je da se na terenu javljaju nespornosti oko tumačenja pojedinih propisa oko raspodjele kvota i korištenja novčanih poticaja. Da bi se izbjegli ovakvi nespornosti, trebalo bi, nastavio je, donijeti posebne naputke koji ne bi ostavljali mjesta za subjektivne procjene i dvojbe. Smatra da poticaje prvenstveno treba dati poljoprivrednicima kojima je to temeljno zanimanje, a pomoć bi trebali osjetiti i seljaci koji su bili branitelji, a sada su nezaposleni i bez primanja. Najbolje bi bilo raspisati natječaj, a onda prema ovim kriterijima dodjeljivati kvote. Potrebno je poraditi i na zakonodavnoj infrastrukturi, omogućiti seljacima da osnivaju i ulaze u zadruge, te da se stvaraju uvjeti za uspješno tržišno poslovanje. Iznio je zatim pojedine brojčane pokazatelje oko uzgoja i otkupa šećerne repe tijekom posljednje godine, a zatim govorio o uzgoju uljarica i kukuruza. Smatra da je dobro što rastu površine pod ovom najrasprostranjenijom kulturom, ali ipak ne bi trebalo poticati uzgoj kukuruza u svim regijama. Na kraju je zatražio da se kukuruz ne izvozi već da se uloži u daljnju proizvodnju, u uzgoj stoke. Oni proizvođači koji bi se orijentirali na izvoz ove poljoprivredne kulture, ne bi smjeli računati na novčane poticaje. Zastupnik **Dragutin Vukušić (SDP)** uvodno je podržao donošenje ovoga zakona, a zadovoljan je što se njime donose i neki novi poticaji. Riječ je o uzgoju zobi, nasada, riblje mladi za autohtone vrste bijele morske ribe, te uzgoja teladi za rasplod. Smatra da se ovim odlukama trasira novi sustav potpore poljoprivredi, a Vlada je obećala da će sustavno rješavati nagomilane probleme u toj djelatnosti. Smatra da treba podržati tendencije prema okrupnjavanju poljoprivrednih posjeda, a izdvojena sredstva iako su nedostatna za sve potrebe i očekivanja, ipak predstavljaju signal da se kreće prema rješavanju nagomilanih problema. I on je pozdravio Vladinu riješenost da za sada ipak stimulira proizvodnju na manjim posjedima jer je svjesna da treba pomoći i manjim, u pravilu siromašnim i starčkim seoskim domaćinstvima. Dobra je odluka što će poticaji biti ostvarivi i u slučaju uzgoja 5 grla ženske teladi, a upozorio je da poticajima ipak treba podržavati i određenu regionalizaciju u proizvodnji. Nakon njega riječ je uzeo zastupnik **Želimir Janjić (HSL)** i uvodno pozdravio odluku o ukidanju

poticaja za proizvodnju mesnog i košanog brašna, kao i povećanje poticaja za proizvodnju kukuruza, soje i šećerne repe.

• Dodatni problem predstavljaju i minirana zemljišta koja zauzimaju značajan postotak površina.

Upozorio je zatim na probleme minske zagađenosti na poljoprivrednim površinama u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Smatra da veliki problem predstavlja i velika usitnjenost posjeda. Analizirao je postojeću situaciju na primjeru sela Bošnjaka u rečenoj županiji. Od 1370 obitelji, njih 800 oslanja se isključivo na poljoprivredu, a sitni posjedi već na početku limitiraju njihovu proizvodnju, a time i mogućnost dobivanja novčanih poticaja, upozorio je zastupnik na kraju izlaganja.

Potaknuti i uzgoj duhana

I zastupnik **Đuro Dečak (HDZ)** podržao je donošenje predloženog zakonskog teksta te se zatim osvrnuo na specifične probleme poljoprivrednika u Virovitičko-podravskoj županiji. Oni raspolažu sa 98 tisuća hektara, a u sustav poticaja ulazi oko 67 tisuća hektara. I ovdje su poseban problem minirane površine koje sprječavaju korištenje značajnog postotka plodnih površina. Objasnio je da se od Ministarstva poljoprivrede i šumarstva tražilo razumijevanje i dodatne kvote za sadnju duhana jer se u ovoj županiji proizvodi čak 80% ukupne količine duhana u Republici Hrvatskoj. Ukazao je zatim na brojčane pokazatelje koji potvrđuju visoku dobit u uzgoju ove kulture, a značajna sredstva idu i u državni proračun. Proizvodnja duhana povoljno se odražava i na proces zapošljavanja jer je u tri poduzeća stalno zaposleno 650., a sezonski se zapošljava i dodatnih 400 radnika. Zastupnik Dečak na kraju svoga izlaganja pohvalio je odluku Vlade da minimalna površina posjeda ostane 1 hektar i da se potiče proizvodnja najmanje 5 junica. Najavio je podršku predloženom zakonu, a ministru je zamolio da u budućnosti pokaže više razumijevanja za poticaj i razvoj proizvodnje duhana. Obećao je da će izraditi i dodatnu studiju koja će potkrijepiti njegove navode, a dodatne prihode trebalo bi osjetiti i državni proračun.

Svjestan ukupnog stanja u poljoprivredi i ribarstvu, **Stjepan Heneci (SDP)** je rekao da će podržati zakonski prijedlog, iako predložena rješenja nisu do kraja na tragu njegovih rješenja. Drži, naime, da se poticajima ovoga tipa neće do kraja riješiti problemi u poljoprivredi jer su u principu završavali u drugim džepovima, a ne džepovima poljoprivrednih proizvođača, i nisu uvijek bili u funkciji poljoprivredne proizvodnje. Osim novčanih poticaja u rješavanje problema u poljoprivredi treba više uključiti znanstvene institucije. Predloženi zakon, vjeruje zastupnik, pomoći će poljoprivrednim proizvođačima da još neko vrijeme mogu preživjeti i potaknuti u pronalazenju računice za neke proizvode za koje danas postoji interes.

Na pragu proljetne sjetve opravdan je prijedlog da se zakon donese hitnim postupkom, ocjena je **Josipa Sesar (HDZ)**. Zastupnik pozdravlja predložene poticaje u poljoprivredi i ribarstvu ali smatra da su oni nedostatni, poglavito zbog ulaska Hrvatske u WTO i veće potpore koju daju druge države svojoj poljoprivredi. Drži kako predloženi zakon ne uvažava klimatske i tradicijske uvjete pojedinih područja Hrvatske. Protivi se smanjenju poticaja za proizvodnju sperme za umjetno osjemenjivanje goveda i svinja jer se tako direktno zadire u kvalitetu reprodukcije u stočarstvu. Ne slaže se s Vladinim prijedlogom članka 8. Konačnog prijedloga zakona (o novčanim poticajima koji se isplaćuju korisnicima koji imaju odobrene minimalne proizvodne površine od dva odnosno tri hektara po kulturi), ali pozdravlja amandmansku intervenciju Vlade na spomenutu zakonsku odredbu jer će to, kaže, pomoći da nositelji razvoja hrvatske poljoprivrede (obiteljska gospodarstva) uopće mogu opstati.

Iako je Dalmacija škrtla zemljom, novčanim poticajima za određene poljoprivredne kulture i povoljnim inicijalnim kreditima, odnosno boljom organizacijom otkupa proizvoda i tako škrtla zemlja mogla bi biti od koristi, smatra **Branka Baletić (SDP)**. Dodjelom povoljnih kredita za kupnju zemljišta i sadnica, poticanjem obnove starih maslinika, a napose autohtonih vrsta kultura tog podneblja (lavande, višnje, rogača, jagode, kupine, limuna i bajame), i boljom organizacijom otkupa zimskih povrtlarskih kultura, dalmatinski otoci i zaleđa mogli bi zadržati mlade ljude koji sada jedini izlaz vide u bijegu s tih

prostora. Zaključujući istup zastupnica je rekla kako će podržati predloženi zakon jer je on na pravom putu da se ti problemi riješe.

Zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** pozdravila je Vladin prijedlog o poticanju proizvodnje mlađi autohtone vrste bijele ribe i isto tako uzgoja riblje mlađi u domaćim mrijestilištima jer je to bitan preduvjet daljnjem razvoju proizvodnje kvalitetne konzumne ribe u domaćim ribogojilištima. Na taj način ostvareno je predizborno obećanje nove vlasti, odnosno Vlade da će voditi računa ne samo o zelenoj već i o plavoj njeni, pomorskoj orijentaciji Hrvatske, a napose o ljudima koji žive uz more i od mora. Drži da je dobro što je Vlada uočila potrebu poticanja proizvodnje riblje mlađi iz domaćih mrijestilišta jer su posljednjih godina ona sustavno zatvarana. Konačno radi se o proizvodu koji spada u kategoriju zdrave hrane, i koji ima neograničeno tržište jer ga je svijet prepoznao kao takvog. Proizvodnja vlastite riblje mlađi bitan je preduvjet daljnjeg razvoja proizvodnje kvalitetne konzumne ribe u domaćim ribogojilištima. Proizvodnja zdrave i jeftine kvalitetne morske ribe mora biti jedan od naših strateških pravaca u proizvodnji hrane, a napose da bi se zadovoljile pojačane potrebe prehrane domaćeg stanovništva i turizma te stvorio proizvod koji po kvaliteti i cijenama može konkurirati proizvođačima iz središnjih zemalja, rekla je ova SDP-ova zastupnica.

• Predloženi su poticaji nedostatni, poglavito zbog ulaska Hrvatske u WTO i veće potpore koju druge države pružaju poljoprivredi.

Predloženi je zakon podržala i **Vesna Podlipec (SDP)**. Dobro je što je predviđeni poticaj za proizvodnju nekih autohtonih vrsta bijele morske ribe (zubaca, komarča i pica) posebno u situaciji kada se zbog kravljeg ludila (BSE-a) sve više smanjuje konzumiranje goveđeg mesa, a povećava potrošnja ribe. I sve veći broj turista traži drastične promjene jelovnika naših hotela pa upravo zato treba vidjeti može li se predloženi iznos novčanog poticaja za ribu još više povećati, odnosno poticaj proširiti i na veći broj vrsta riba i školjki. Zastupni-

ca je pozdravila Vladin prijedlog o ukidanju poticaja za proizvodnju mesnog i košanog brašna, jer se time na najaktualniji način reagira na pojavu kravljeg ludila. Na kraju obrazložila je amandman koji je zajedno sa stranačkim kolegom Jurjevićem podnijela na tekst. Konačnog prijedloga zakona, čija je svrha osiguravanje novčanog poticaja (5,00 kn po komadu) za sadnice lavande preporučenih sorti.

Vladinom prijedlogu da se smanji poticaj za lavandu usprotivio se i **Luka Roić (HSS)**. Prijedlog da se u odnosu na dosad važeći, predloženi poticaj za tu kulturu prepolovi nanosi štetu ljudima koji su pokrenuli projekt obnove lavandinih polja na otocima i priobalju. Izdavanjem dosad važećeg novčanog poticaja za lavandu ili tek neznatnim smanjenjem tog poticaja odbit ćemo ne samo lijepu ugodu za oko već i dobar turistički proizvod kojeg uvijek možemo plasirati, rekao je Roić. Pohvalio je Vladin prijedlog kojim se povećava novčani poticaj za proizvodnju grožđa u Dalmaciji te predložio da se razmisli o novoj kategoriji poticaja u preradi maslinovog ulja koje se sada isplaćuje po cijeni prerađene količine maslina. Zastupnik, naime, upozorava na oscilirajuću proizvodnju maslina pa se događa npr. da se kod najboljeg uroda isplati najveći novčani poticaj, odnosno najmanji kada je urod maslina najslabiji. Zastupnik misli da bi trebalo biti obrnuto jer takve oscilacije u isplati novčanih poticaja dovode u nepovoljan položaj proizvođače maslina. Možda bi se moglo razmisliti o jednom uprosječenom prinosu maslina od nekoliko godina koji bi se onda uzeo kao osnovica za poticaj te kulture ili, pak, da se ta proizvodnja potiče u odnosu na broj komada sadnica masline odnosno površine na kojoj masline rastu.

• Vlada se sve više okreće ljudima koji proizvode i žive od svoga rada na njivama i moru.

Ante Grabovac (HSLs) je pozdravio predložena rješenja o poticanju proizvodnje mediteranskih kultura i iskoristio priliku da upozori na činjenicu da lini gotovo uopće nisu realizirani poticaji za višegodišnje nasade voćnjaka i vinograda na području

Splitsko-dalmatinske županije. Sadnja voćnjaka i vinograda je u tijeku pa o tome treba voditi računa, upozorio je zastupnik. Izrazio je nadu da će Vlada podržati amandman o lavandi što ga je podnio zajedno sa stranačkim kolegama Marijom Kovačem, i rekao još kako će podržati predloženi zakon, jer misli da je vrlo dobar.

Posebno poticati čisto hrvatske proizvode

Ivan Jarnjak (HDZ) također je podržao predloženi zakon, ali je imao primjedbu na članak 8. Zastupnik misli da će na predloženi način novčani poticaj (za odobrene minimalne proizvodne površine od dva odnosno tri hektara po kulturi) ostvariti tek mali broj njih u Krapinsko-zagorskoj županiji i cijelom Hrvatskom zagorju, ali i u većini drugih županija. Bilo bi, kaže, dobro da ostane dosad važeće rješenje ili čak da se za dobivanje te stimulacije odredi površina od pola hektara.

O izuzetnim rezultatima ostvarenim nakon što je zakonom uveden novčani poticaj za uzgojno valjana rasplodna grla izvornih i zaštićenih pasmina (istarsko govedo) govorio je **Dino Debeljuh (IDS)** istupajući u ime Kluba zastupnika svoje stranke. Taj je poticaj uveden još prije šest godina na inicijativu ovoga Kluba, i uz veliko protivljenje tadašnjeg ministra poljoprivrede i šumarstva, a poslije je bilo više pokušaja da se utvrđeni novčani poticaj od 5500,00 kuna za muška grla i 2000,00 kuna za ženska grla bitno smanji. Na sreću do toga nije došlo. Koliko je važno ne smanjiti poticaje kod uzgoja te autohtone pasmine ali i drugih goveda u Hrvatskoj pokazalo se u najnovijoj situaciji pojave kravljeg ludila. Zahvaljujući novčanom poticanju uzgojno valjanih rasplodnih grla izvornih i zaštićenih pasmina kakvo je npr. istarsko govedo Hrvatska se danas može pojaviti na svjetskom tržištu sigurna da ima krave koje nisu zaražane kravljim ludilom.

• Dobro je što se predviđa novčani poticaj za proizvodnju nekih autohtonih vrsta bijele morske ribe, posebno u situaciji kada se zbog BSE-a sve više smanjuje konzumiranje goveđeg mesa, a raste potrošnja ribe.

Klub zastupnika SDP-a podržava predložene izmjene i dopune ovoga Zakona i izražava zadovoljstvo činjenicom da se Vlada sve više okreće ljudima koji proizvode i žive od svog rada na njivama i moru, i što unatoč brojnim teškoćama nalazi načina da potiče razvoj poljoprivrede, rekao je **Vedran Ledić**. Novčane poticaje valja osigurati posebno kada su u pitanju autohtoni proizvodi koje Hrvatska može plasirati na svjetsko tržište (maslina, vino, lavanda, tune itd.), i proizvodnja koja je dosad bila zapuštena.

U nastavku sjednice zamjenik ministra poljoprivrede i šumarstva, **Tomislav Ledić** zahvalio je zastupnicima na podršci i u ime predlagatelja zakona obvezao se da će do ljeta Vlada Saboru predložiti novi sustav poticaja, a napose socijalni program više puta spominjan tijekom ove rasprave. Iako se oskudijeva u novčanim sredstvima Vlada na poseban način tretira poljoprivredu što pokazuje i podatak da su novčani poticaji u 2001. porasli u odnosu na prošlu godinu 16,6 posto. Ostaje samo pitanje kako te poticaje rasporediti po pojedinim linijama proizvodnje s obzirom na njihov značaj u prehrani stanovništva.

U nastavku gosp. Ledić potanko je objasnio smisao Vladinih amandmanskih intervencija o roku primjene članka 8. Vladin je prijedlog da se i tijekom ove godine novčani poticaji isplaćuju korisnicima koji imaju odobrene minimalne proizvodne površine od jednog hektara po kulturi. Na taj način Vlada ne odustaje od svog programa i potrebe okrupnjavanja poljoprivrednih površina. Prijelazni rok je ujedno vezan i za izradu novog sustava poticaja u poljoprivredi, a usvajanjem tijekom ove godine Zakona o poljoprivredi i Zakona o poljoprivrednom zemljištu stvorit će se dodatne mogućnosti daljnjeg okrupnjavanja zemljišta kupovinom i koncepcijom istog.

Nakon njegova istupa **Vladimir Šeks** je u ime Kluba zastupnika HDZ-a zatražio kratku stanku od 15 minuta uz slijedeće obrazloženje. Zastupnici njegove stranke suglasili su se da će glasovati za predloženi zakon nakon najave zakonodavca da će povući članak 8. Konačnog prijedloga zakona. Najnovijim amandmanom Vlada suспенzira primjenu članka 8. samo u ovoj godini, što mijenja ovdje izraženo opće stajalište. Isto se odnosi i

na Vladin amandman glede novoutvrđenih rokova isplate novčanih poticaja za nabavku ženske teladi do 31. prosinca 2001. i od 1. siječnja 2002. godine. Tako je, kaže, kontradiktorno s najavom Vlade da će pripremiti korjenite promjene sustava novčanih poticaja u poljoprivredi, zaključio je zastupnik Šeks.

Predsjednik Doma, **Zlatko Tomčić** uvažio je zahtjev ovog zastupnika i odredio kraću stanku.

Nakon te stanke riječ je ponovno dobio zastupnik **Vladimir Šeks (HDZ)**. Iako bi, kaže, Klub zastupnika HDZ-a bio za to da se trajno utvrdi novčani poticaj korisnicima koji imaju odobrene minimalne površine od jednog hektara po kulturi, Klub će ipak glasovati za predloženi zakon s tim da Zastupnički dom zaključkom obveže Vladu da do 30. lipnja ove godine pripremi i Saboru predloži prijedlog zakona kojim će sustavno urediti cijeli sustav poticaja u poljoprivredi, te socijalni program na nacionalnoj razini zbrinjavanja i pomoći seoskih, a napose staračkih poljoprivrednih domaćinstava koji će ostati izvan sustava poticaja.

Predsjednik **Tomčić** obećao je da će prijedlog ovog zaključka staviti na glasovanje prije glasovanja o samom zakonu, a zatim se prešlo na glasovanje o amandmanima.

IZJAŠNJAVANJE O AMANDMANIMA

U ime predlagatelja zakona najprije se o amandmanima izjašnjavao gosp. **Tomislav Ledić**, a zatim ministar **Božidar Pankreć**.

Vlada je odbila prihvatiti amandmanske zahtjeve na članke 1. i 2. Konačnog prijedloga zastupnika HSLS-a, Baltazara Jalšovca i Željka Pavlica (pravo na novčani poticaj za proizvodnju krumpira), uz obvezu da će ga uzeti u razmatranje kod pripreme korjenite promjene sustava poticaja u poljoprivredi i ribarstvu.

Nakon tog obrazloženja gosp. **Ledića** amandmani su povučeni, a zastupnik **Pavlic** je izrazio nadu da će proizvodnja krumpira naći svoje mjesto u poticajima te zatražio još da se problem »plave nafte« za ove proizvođače što prije riješi.

Isti Vladin predstavnik nije prihvatio prijedlog **Dina Debeljuha** o potica-

nju proizvodnje muškata na momjanštini – u Istri, a istog su mišljenja bili i zastupnici.

Iako je gosp. **Ledić** upozorio da je amandman Ive Fabijanića na članak 1. točku 22. sadržan u Vladinom amandmanu, o ovom se amandmanskom zahtjevu ipak glasovalo uz opasku da nije na isti način formuliran. Zastupnici su samo potvrdili Vladino mišljenje.

I zastupnik **Drago Krpina** imao je istovjetni amandman ali je od njega odustao nakon upozorenja zamjenika ministra da je to pitanje riješeno Vladinim amandmanom.

Isti je zastupnik tražio, međutim, da se prihvati njegov amandman o uvođenju poticaja za podizanje novih nasada hmelja. S obzirom na veliku potrošnju piva na hrvatskom tržištu potrebno je, kaže, potaknuti proizvodnju hmelja koji se sada u velikoj količini uvozi u Hrvatsku. Vlada nije prihvatila amandman, a isto tako i zastupnici.

Poticanje proizvodnje hmelja zatražio je i **Ivan Kolar**, ali je i ovaj amandman doživio istu sudbinu. Tražeći da se glasuje o amandmanu zastupnik je upozorio da je lani proizvedeno samo 2,8 tona hmelja te da ukupna površina pod tom kulturom iznosi 8 ha. Zastupnik drži da bi predloženi novčani poticaj pridonio daljnjem povećanju dohodovnosti, a time i površina pod hmeljom.

Glasovanjem zastupnici su se ipak priklonili Vladinom stavu i nisu prihvatili amandman (42 glasa »za«, 44 »protiv« i šest »suzdržanih«).

Usljedilo je izjašnjavaње o amandmanima zastupnika Krpina o poticanju uzgojno valjane odabrane matice pčela. Vladin je predstavnik odbio prihvatiti amandman jer bi to, kaže, remetilo cijelu bilancu sredstava koja se troše za poticaje, a nezadovoljan zastupnik **Krpina** odgovorio da se njegovim amandmanom ne povećavaju sredstva već samo predlaže da taj poticaj ostane na dosadašnjoj razini. Smanjivanje poticaja za matice pčela suprotno je proklamiranoj politici poticanja ekološki zdrave proizvodnje, rekao je, među ostalim, ovaj zastupnik.

Uz napomenu da Vlada ostaje pri svom stavu, **Tomislav Ledić** je još samo podsjetio da se ovim zakonskim prijedlogom potiče proizvodnja meda. Glasovanjem zastupnici su se priklonili Vladinom mišljenju.

U nastavku sjednice Vladin je predstavnik odbio prihvatiti amandman Dina Debeljuha o većem novčanom poticaju za testiranje radne sposobnosti pastuha, a isto su učinili i zastupnici. Vlada je odbila i zahtjev dr. Zvonimira Sabatija o poticanju proizvodnje bundeve, a zastupnik je ne krijući razočarenje takvim stavom Vlade, među ostalim, naglasio lijekovitost bučinog ulja, i ustrajao na amandmanu koji ipak nije dobio podršku zastupnika.

Lavanda

Amandmanski zahtjevi glede visine novčanog poticaja za lavandu izazvali su najviše bure, i čak na kratko prekid sjednice radi potrebnih konzultacija. Sve je počelo amandmanskim zahtjevom zastupnika Krpine o vraćanju poticaja uzgajivačima lavande na prošlogodišnju razinu od 6,00 kuna. Radi se, kaže, o raritetnom hrvatskom proizvodu, i zastupnik ne shvaća zašto baš na lavandi Vlada želi ostvariti uštede. Vladin je predstavnik odbio prihvatiti amandman, a zastupnik ustrajao na amandmanu, ali nakon glasovanja nije dobio podršku zastupnika.

Zastupnici SDP-a Vesna Podlipec i mr. Marin Jurjević predložili su novčani poticaj za lavandu od 5,00 kuna. S obzirom na zapuštena, neobrađena i opožarena područja interes je države da potakne uzgoj lavande u predloženom iznosu, objasnila je zastupnica Podlipec, ali je nakon obrazloženja Vladina predstavnika povukla amandman.

Istovjetni iznos za poticanje uzgoja te kulture zatražili su i HSLŠ-ovi zastupnici Mario Kovač i Ante Grabovac. Potonji je zastupnik zatražio glasovanje o amandmanu uz obrazloženje da je desetak zastupnika govorilo o lavandi, a i zbog gospodarskog značenja koje ima ta kultura za naše otoke i priobalje. Sa 43 glasa »za«, 32 »protiv« i 7 »suzdržanih« ovaj je amandman na kraju prihvaćen što je ponukalo zastupnicu **Milanku Opačić (SDP)** da u ime Kluba zastupnika svoje stranke zatraži da se prekine daljnje izjašnjavanje o amandmanima dok se Vlada ne izjasni ima li uopće novca za provedbu amandmana.

Vladimir Šeks (HDZ) je upozorio kako je amandman već izglasan i da više nema mogućnosti mijenjati ga, a zastupnica Opačić uzvratila zahtjevom da se odgodi glasovanje o predloženoj zakonu u cjelini. Tu je mogućnost zaniijekao zastupnik **Šeks** pozvavši se na novi Poslovnik Doma,

ali je zastupnica **Opačić** i pored toga ustrajala na zahtjevu Kluba zastupnika SDP-a o 15-o minutnoj stanci, a predsjednik **Tomčić** to odobrio.

Nešto kasnije predsjednik **Tomčić** je uz obrazloženje kako u svezi s novonastalom situacijom ima novih zahtjeva po klubovima zastupnika, označio kraj ovog dijela sjednice i odmah najavio nastavak za drugi dan.

U nastavku sjednice na red je došao amandman Vedrana Lendića i Zdenka Franića (u svezi s poticajima za lavandu), ali je zastupnik **Lendić** povukao amandman s obzirom da je dan prije već prihvaćen amandman HSLŠ-ovih zastupnika.

Određenom preraspodjelom sredstava Vlada je u Proračunu uspjela namaknuti 188.000 kuna koliko je potrebno za provedbu usvojenog amandmana na lavandi, rekao je ministar poljoprivrede i šumarstva, mr. **Božidar Pankretić**.

Vlada nije prihvatila amandman zastupnika Ante Markova o novčanom poticaju za obnovu starih maslinika. Nezadovoljan zastupnik je rekao kako se ovdje očito radi o nerazumijevanju jer amandmanom, kaže, ne traži nikakvo povećanje sredstava već samo logičnu redefiniciju pojma koja će omogućiti ljudima da uistinu obnove stare maslinike. Sada je 53 posto maslinika na obali, otocima i u primorju neobrađeno pa bi usvajanje amandmana trebao biti interes resornog ministarstva i Doma.

Ministar **Pankretić** je rekao kako će se putem Pravilnika pokušati regulirati ova materija nakon čega je zastupnik Markov povukao amandman. Istovjetan zahtjev imao je i zastupnik Dino Debeljuh, ali je nakon istupa ministra **Pankrećića** povukao amandman.

Vlada nije prihvatila amandman zastupnika **Ivana Ninića (SDP)** koji je nakon toga nevoljko odustao od amandmana čiji je smisao poticanje novih višegodišnjih nasada limuna i rogača. Učinit će to, kaže, svjestan upozorenja da ne treba probijati proračun te da nema sredstava za ovaj poticaj. Zastupnik je oštro kritizirao resorno ministarstvo koje ne daje poticaj za uzgoj limuna i rogača, koji se gotovo u 100-postotnoj količini uvoze, a kod nas se uzgajaju i rastu uz priobalje i na otocima. Uvođenjem poticaja za te kulture stimulirao bi se ostanak ljudi na otocima i u priobalju, zaključio je ovaj zastupnik.

»Zeleno svjetlo« Vlade nije dobio amandman zastupnika Maria Kovača i Ante Grabovca da se potakne podizanje novih vinograda na otocima i

područja Primoštena. S tim u svezi ministar **Pankretić** upozorio je na tehničku grešku u članku 2. točki 20. podtočki 1. gdje se govori o novčanim poticajima u podizanju novih nasada vinograda na otocima, a trebalo bi pisati na strateškom području. Određena strateška područja uključivat će dijelove Hrvatske gdje su posebno otežani uvjeti gospodarenja, i ministar vjeruje da će se tada raspraviti i amandmanski zahtjev ovog zastupnika.

Uz takvo obrazloženje i konstataciju da ministra drži za riječ, zastupnik **Mario Kovač** povukao je amandman.

• Novčani poticaj valja osigurati posebno kada su u pitanju autohtoni (hrvatski) proizvodi koje možemo plasirati u svijet.

Nakon Vladinog odbijanja amandmana Dine Debeljuha na članak 2. točku 21. i zastupnikova odustajanja od amandmana, na red je došao zahtjev zastupnika Krpine na članak 2. stavak 1. točka 22. (poticanje proizvodnje mlađi autohtonih vrsta bijele morske ribe). Ministar **Pankretić** tek je djelomično prihvatio amandman – prihvatio je, naime, tek prijedlog o poticanju te vrste riblje mlađi, ali ne i zatraženi iznos (0,50 kuna po komadu).

Braneći amandman zastupnik **Krpina** pozvao se na podatak iz rasprave da Hrvatska daleko zaostaje za nekim drugim zemljama u proizvodnji morske ribe i zato ovaj zastupnik misli da je opravdano prihvatiti izdašnije financiranje riblje mlađi. Pritom zastupnik ima prijedlog kako da se namaknu sredstva za ovu namjenu. Svima koji lani nisu platili zakupninu za poljoprivredno zemljište u vlasništvu države ne bi trebalo odobriti novčani poticaj.

Dvostruko veći od predloženog iznosa poticaja za ovu namjenu Vlada ne može prihvatiti, bio je kategoričan ministar **Pankretić**, a istog su mišljenja bili i zastupnici.

Istu je sudbinu doživio i prijedlog ovog zastupnika da se osigura novčani poticaj za podizanje novih nasada hmeljarnika. Vlada je to odbila prihvatiti, a isto tako i zastupnici.

U nastavku sjednice ministar **Pankretić** prihvatio je amandman Kluba zastupnika HSS-a i HSLŠ-a na članak

4. stavak 3. Rekao je kako je ovaj amandman sadržan u Vladinom amandmanu s tim što je Vlada još precizno odredila datum primjene poticaja, objasnio je ministar, a predlagatelji su nakon toga povukli amandman.

Zatim je zastupnik Drago Krpina povukao dva svoja amandmana (na članke 5. i 6.). Učinio je to u nadi da će Dom prihvatiti zaključak Kluba zastupnika HDZ-a kojim se obvezuje Vlada da do kraja lipnja ove godine izradi potpuno novi sustav poticaja u poljoprivredi i ribarstvu.

Vlada je prihvatila amandman Odbora za zakonodavstvo na članke 7. i 8. te Kluba zastupnika HSS-a i HSLS-a na članak 8., ali ne i amandman zastupnika Drage Krpine na isti članak. Nakon objašnjenja da je taj amandman prihvaćen u okviru Vladinog amandmana, zastupnik **Krpina** povukao je svoj amandman. Istovjetno obrazloženje ministra **Pankrećića** ponukalo je zastupnika **Krpinu** da isto učini i sa svojim amandmanom na članak 10. stavak 1.

O amandmanskom prijedlogu Odbora za zakonodavstvo na članak 10. stavak 2. nije se glasovalo jer je isti povučen nakon obavijesti ministra **Pankrećića** da je on istovjetan Vladinom amandmanu.

Kraća se rasprava potom vodila u svezi s amandmanom zastupnika Krpine na članak 10. da se ne isplati novčani poticaj korisnicima koji imaju u zakupu poljoprivredno zemljište u vlasništvu države, a nisu podmirili zakupninu.

Ovaj čas uopće ne znamo koliko je državnog zemljišta u zakupu, koliko u koncesiji, a koliko u prodaji, primijetio je zastupnik **Krpina**. Podsjetio je zatim na zaključak Odbora za poljoprivredu i šumarstvo ali i Doma, i s tim u svezi i obvezu Vlade da dostavi izvješće iz kojeg bi se moglo vidjeti u kojoj mjeri svoje obveze izvršavaju zakupci poljoprivrednog zemljišta. Vlada tu obvezu nije ispunila, rekao je zastupnik Krpina, no podsjeća na neslužbenu informaciju da oni koji imaju zemljište u zakupu u velikoj mjeri ne izvršavaju svoje obveze prema državi, osobito tzv. kombinati. I mnoga obiteljska gospodarstva danas teško i gotovo uopće ne uspijevaju izvršiti svoje obveze prema državi (otplata kredita HBOR-u). Misli da nema nikakve ustavne zapreke za unošenje sadržaja amandmana u predloženi zakon.

Za ministra **Pankrećića** netočna je zastupnikova interpretacija o obite-

ljskim gospodarstvima. Vlada je, naime, donijela odluku da se takvim gospodarstvima koja imaju kredit kod HBOR-a, a stradali su u suši i požaru, prolongiraju krediti od šest do osamnaest mjeseci. Isto tako prilikom rasprave o zakonu o poljoprivrednom zemljištu Sabor je raspolagao točnim podacima o izvršavanju obveza prema državi tj. spominjao se podatak da je naplaćeno samo 0,56 posto od naplativog. Ministar je obećao uvođenje reda u svemu tome.

U ponovnom istupu zastupnik **Krpina** izrazio je nevjericu u postojanje pravnog akta kojeg spominje ministar tj. odluke Vlade u prolongiranju kredita obiteljskim gospodarstvima. Dobiva, kaže, pisma hrvatskih seljaka koji ne uspijevaju otplatiti svoje dugove i traže njihovo prolongiranje, a pritom ih nitko nije informirao o takvoj odluci Vlade. Takvim se gospodarstvima uvjetuje prolivanje otplate kredita, a kombinatima ne prolongira, što samo govori da je još uvijek obiteljsko gospodarstvo u diskriminirajućem položaju.

Vlada je ustrajala na svom stavu i nije prihvatila amandman, kao što nisu ni zastupnici Doma.

Amandman Kluba zastupnika HSS-a i HSLS-a povučen je nakon objašnjenja ministra **Pankrećića** da je sadržan u Vladinom amandmanu te da se radi samo o jednom danu razlike stupanja na snagu Zakona odnosno nekih njegovih odredbi.

I amandman Odbora za zakonodavstvo (na članak 11.) povučen je nakon objašnjenja ministra **Pankrećića** da je sadržan u Vladinom amandmanu. Ministar poljoprivrede i šumarstva nije prihvatio amandman zastupnika HSS-a, Ivana Kolara i Josipa Golubića (novčani poticaji od 500,00 po hektaru za livade i djetelinske travne smjese). Ako ovdje ulazi u poticaj i dio pašnjaka tada se radi o ogromnim površinama i ukoliko bi se doslovno tumačio amandman tada bi u dijelu poticaja i subvencija trebalo izdvojiti dodatno oko 500 milijuna kuna. Ipak, shvaćajući situaciju Vlada će do lipnja, do kada bi trebala pripremiti korektivne promjene u sustavu poticaja u poljoprivredi i šumarstvu dati određene prijedloge u tom smislu i pokušati riješiti problem.

U nadi da će to tako i biti, zastupnik **Kolar** povukao je amandman.

Posljednji amandman o kojem je provedeno izjašnjavanje bio je amandmanski zahtjev Kluba zastupnika nacionalnih manjina na članke 1. i 6. točka 15. (poticaj proizvodnje krumpi-

ra). Odbijajući da prihvati taj amandman ministar **Pankrećić** rekao je kako Vlada ne može izdvojiti ni jednu kunu više od predviđene svote novca za poticaje u poljoprivredi i ribarstvu. Uz to, radi se o povrtlarskoj kulturi koja je posebno sada vrlo profitabilna, i mnogi koji su je proizvodili dobro su zaradili.

U ime predlagatelja amandman **mr. Zdenka Čuhnil (HSS, zast. pripad. češke i slovačke nacionalne manjine)** povukla je amandman ali je istodobno izrazila nerazumijevanje stavom resornog ministarstva. Gledano po zasijanim površinama, ova kultura zauzima treće mjesto u ratarskoj proizvodnji. Iako povlači amandman moli Vladu da kod narednih poticajnih mjera vodi računa o ovoj kulturi jer su upravo tu prisutne najveće oscilacije u proizvodnji. Treba uvesti red ne samo u proizvodnji već i na tržištu krumpira, zaključila je zastupnica Čuhnil.

Time je zaključeno izjašnjavanje o amandmanima.

Zatim je **Vladimir Šeks** upozorio na zaključak Kluba zastupnika HDZ-a što su, misli, prihvatili i ostali klubovi zastupnika. Klub će glasovati za predloženi zakon ali uz dva zaključka. Jednim bi se zaključkom trebala obvezati Vlada da do kraja lipnja izradi i dostavi Zastupničkom domu Sabora sustav cjelovitog rješavanja novčanih poticaja i naknada u poljoprivredi, a drugim da u istom roku izradi i dostavi nacionalni program socijalnog zbrinjavanja poljoprivrednih i staračkih seoskih domaćinstava koja će ostati izvan sustava poticaja.

Sada je, pak, stigao prijedlog zaključka tri kluba zastupnika u kojem se uzima u obzir samo jedan od dva ovako predložena zaključka, nastavio je Šeks. Očito je da Vlada smjera dostaviti samo prijedlog korjenitih promjena sustava poticaja koji su u funkciji osiguranja socijalne zaštite, ali nema obveze da pripremi i dostavi cjelovit sustav strukturnih promjena novčanih poticaja u poljoprivredi, primjećuje Šeks. Dodao je još kako je tijekom rasprave o ovoj temi Klub zastupnika HDZ-a prvi izašao sa svojim prijedlogom zaključka. Na kraju zatražio je da se o prijedlogu Kluba glasuje. **Stjepan Henezi (SDP)** rekao je da je točno da je predsjednik Kluba zastupnika HDZ-a dan prije ove rasprave iznio prijedlog zaključka Kluba, ali nije točna informacija da su te zaključke prihvatili ostali klubovi zastupnika Doma.

Umiješao se i predsjednik **Tomčić** naglasivši da Klub zastupnika HDZ-a nije predložio zaključke u formi u kojoj se može provesti glasovanje, te da je s obzirom na prekid sjednice i njezin nastavak sljedeći dan bilo dosta vremena da se taj zaključak i predloži.

Za **Luku Trconića (HSS)** uopće nije bitan prioritet u predlaganju zaključka na čemu, kaže, inzistira zastupnik Šeks. Uostalom, praktički su svi klubovi zastupnika imali istovjetno stajalište koje je zastupnik Šeks for-

mulirao kao stajalište stranke kojoj pripada. Odmah mu je replicirao **Vladimir Šeks (HDZ)** konstatacijom da je takav prijedlog zaključka iznio pred resornim ministrom i predsjednicom Kluba zastupnika SDP-a, i nitko tada tome nije proturječio.

Na kraju je predsjednik **Tomčić** predložio donošenje zaključka za koji drži da će zadovoljiti sve klubove zastupnika Doma. **Smisao je da se obveže Vlada RH da do 30. lipnja 2001. godine pripremi i predloži Hrvatskom saboru korjenite promjene**

sustava poticaja u poljoprivredi i ribarstvu, a koje će osigurati i odgovarajući sustav strukturnih potpora radi socijalne zaštite staračkih domaćinstava koja su izvan sustava poticaja. Takav prijedlog zaključka zastupnici su jednoglasno prihvatili, a većinom glasova (95 glasova »za« i jedan »protiv«) donijeli Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu.

M. Ko; V. Ž; J. Š.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O OBRANI

Vojni rok – šest mjeseci; predstoji usuglašavanje oko civilne službe

Nakon opsežne rasprave domovi Hrvatskoga sabora izglasali su – hitnim postupkom – izmjenu Zakona o obrani, ali u različitom tekstu. Županijski dom je prihvatio amandman prema kojem bi civilno služenje trajalo 12 mjeseci, dok je Zastupnički uvažio prijedlog predlagatelja (Vlade RH) o 8 mjeseci civilne službe, pa predstoji usuglašavanje. Oba doma su prihvatila skraćivanje vojnog roka sa 10 na 6 mjeseci.

O PRIJEDLOGU

Prema Prijedlogu, služenje vojnog roka smanjuje se sa 10 na 6 mjeseci, a civilna služba sa 15 na 8 mjeseci. Ročnicima upućenim na služenje vojnog roka do 31. kolovoza vojni rok skraćuje se za 30 dana, a onima nakon tog roka – 60 dana. Za iste kategorije vojnika u slučaju civilnog služenja predloženo je skraćivanje za 45, odnosno 90 dana. To se, pojašnjeno je, čini radi načela pravičnosti.

Tri su razloga izmjena: racionalizacija sustava obrane i troškova; demokratski iskorak Hrvatske afirmacijom demokratskog instituta civilnog slu-

ženja (koje je predviđeno mnogim međunarodnim dokumentima); započinjanje postupka reorganizacije odnosno reforme i preustroja obrambenog sustava (radi se na strategiji nacionalne sigurnosti, u pripremi su novi zakon o narodnoj obrani i o oružanim snagama, a uskoro će u proceduru i Zakon o sudjelovanju pripadnika oružanih snaga, policije, državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i misijama te drugim operacijama izvan granica RH te Zakon o vojnoj proizvodnji, dok je u završnoj fazi izrada procjene (s američkim partnerom) obrambene sposobnosti Hrvatske.

• Županijski dom izglasao je da civilno služenje traje 12 mjeseci, a Zastupnički – 8, dok su oba doma bila za skraćivanje vojnog služenja sa 10 na 6 mjeseci.

Predložena razlika 6:8 mjeseci između vojne i civilne službe, po ocjeni predlagatelja, znači potrebnu dodatnu motivaciju mladim ljudima

koji se odluče za oružane snage, a i to će spriječiti nagli porast opredjeljenja za civilno služenje (što bi u ovoj etapi preustroja obrambenog sustava moglo predstavljati poteškoću). Obveznik koji se odluči za vojno služenje izložen je nešto većem riziku i opasnostima (u dodiru je s vojnom opremom) nego civilni obveznik. Obvezama u oružanim snagama zaokupljen je, uz to, u pravilu 24 sata, a i bit će pozivan na vojne vježbe.

Civilna služba bit će, inače, regulirana posebnim zakonom.

RADNA TIJELA I AMANDMANI

Zakonski prijedlog bez primjedbi je podržao **Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo**, dok je **Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo** jednim amandmanom upozorio da kod izmjena i dopuna nije prihvatljivo pozivati se na pročišćeni tekst, već da treba navesti brojeve »Narodnih novina« u kojima je objavljen izvorni tekst Zakona odnosno njegove izmjene i dopune, Odluka Ustavnog suda i drugi zakoni kojima je Zakon mijenjan.

Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost podupro je izmjenu Zakona o obrani bez amandmana i ne protiveći se hitnom postupku. Ocijenjeno je da se skraćivanjem služenja vojnog roka neće smanjiti dosegnuti stupanj obrane Republike Hrvatske te da je šest mjeseci dostatno da se, uz kvalitetnu razinu obuke, ročnici osposobe i steknu potrebna znanja i vještine. Pozitivnim je ocijenjena činjenica što se ovime ostvaruju i uštede u troškovima Ministarstva obrane te što se Republika Hrvatska i skraćivanjem rokova u oružanim snagama uskladila s praksom europskih zemalja.

Članovi Odbora ocijenili su da za izjednačavanje služenja vojnog i civilnog roka (za što su se zalagali prisutni predstavnici Antiratne kampanje Hrvatske) još nema infrastrukturnih uvjeta. Potrebno je, naime, razraditi programe načina uključivanja ročnika na civilnom služenju u koristan društveni rad te utvrditi institucije u kojima će se služiti civilni rok.

Izjednačiti trajanje vojnog i civilnog služenja

Sanja Kapetanović (SDP) podnijela je dva amandmana. Prvim je predložila da i civilni rok traje šest mjeseci. Obrazloženje – produljenjem trajanja civilne službe u odnosu na trajanje vojnog roka stvara se diskriminacija osoba koje zbog svojih vjerskih, moralnih ili drugih uvjerenja ne žele nositi oružje. Ti građani Republike Hrvatske svojoj domovini služe na jedan drugi, nipošto manje vrijedan način.

• Ročnicima na služenju vojnog roka koji su u vojsku stupili do 31. kolovoza služba se skraćuje za 30 dana, a onima koji su u nju stupili nakon tog roka za 60 dana. Kad je riječ o civilnoj službi u prvom slučaju nastupa skraćivanje za 75 dana, a u drugom za 120 dana.

Drugim je (usvojenim) amandmanom predloženo da se obveznicima civilne službe koji se u vrijeme stupanja na snagu Zakona nalaze u civilnoj službi, a u nju su stupili do 31. kolovoza 2000. služba skрати za 75 dana, a onima koji su u civilnu službu stupili nakon tog roka – za 120 dana.

RASPRAVA

Nakon **Zlatka Garelića**, zamjenika ministra obrane, koji je zastupnike Županijskog doma upoznao s predloženim novinama, sa zaključcima Odbora za nacionalnu sigurnost zastupnike je upozнала **Ivana Sućec-Trakoštanec**, njegova predsjednica. Uvodno je napomenula da zbog »šturih i jasnih« zaključaka Odbora želi prenijeti dio rasprave koji je prethodio zaključcima. Tu je ponajprije pitanje zašto se ovaj zakon donosi hitnim postupkom ako je novi Zakon o obrani praktički u proceduri. Nije li predrastično smanjenje roka, osobito ima li se u vidu da se Prijedlog obrazlaže demokratizacijom a praksa demokratskih zemalja dokazuje suprotno.

• Dužim trajanjem civilne službe diskriminiraju se osobe koje zbog vjerskih, moralnih ili drugih uvjerenja ne žele nositi oružje.

Zahtjev Odbora o duplo dužem civilnom služenju zastupnica je obrazložila upozorenjem da bi uslijedio preveliki odljev u civilno služenje usvoji li se predloženo. Ustvrdila je zatim da je neracionalna usporedba Švicarske i Hrvatske te ustvrdila kako sve miriše na predizborno dodvoravanje biračima te kako članovi Odbora nisu sigurni da je Prijedlog najbolje rješenje za Hrvatsku.

Trebalo je najprije donijeti »paket« zakona

• Najprije je trebalo donijeti Strategiju nacionalne sigurnosti i zakona o obrani, o službi u vojnim snagama i o vojnoj proizvodnji.

Srećko Kljunak je u ime Kluba zastupnika HSS-a podržao Prijedlog, ustvrdivši ipak da je najprije trebalo

donijeti paket zakona – Strategiju nacionalne sigurnosti te zakone o obrani, o službi u oružanim snagama, o vojnoj proizvodnji, a onda tek skratiti vojni rok na šest mjeseci. Iznenađilo ga je što Odbor nije na to skrenuo pozornost. Napomenuo je kako zastupnici HSS-a ne smatraju, međutim, da je u Prijedlogu riječ o predizbornoj triku već o uštedi.

Kad je riječ o civilnom služenju, HSS nije za produžavanje roka na 12 mjeseci, rekao je zastupnik, uz upit – zašto nekoga prisiljavati na vojno služenje ako nema osjećaja za to.

Prijedlog o skraćuju prehtar

U ime Kluba zastupnika HSP-a i KDM-a **Vladimir Mesarić** je ocijenio da je ponuda o uštedama primamljiva, ali da je prijedlog o skraćuju »prehtar«. Zemlje koje se spominju za usporedbu neutralne su (po 7 mjeseci Austrija i Švicarska), članice su NATO-a (10 Italija, 9 Mađarska) ili su pred primanjem u NATO i nisu u zadnjih 55 godina imale rat (Slovenija je imala »znamo kakav«, a Mađarska i Čehoslovačka intervenciju iz tzv. prijateljskih zemalja.)

Prigovor savjesti ne znači da netko nije domoljuban

Da Klub zastupnika SDP-a podržava predloženo zastupnike je izvijestio dr. **Branko Sruc**. Nakon napomene kako se domoljublje ne može nametnuti nikome (91. ga, kako reče, nisu njemu nametnuli niti ga on želi drugome), rekao je da prigovor savjesti ne znači da netko nije domoljuban. Izjednačavanje trajanja vojnog i civilnog služenja dokaz je svim susjedima, Europi, da Hrvatska nije napadačka država te da to nikad nije ni bila.

Koncept obrane nije na ročnicima već na profesionalnoj vojsci, a tek tada se može razgovarati o pričuvu. Hrvatska država ovako iscrpljena iz rata nije u mogućnosti osigurati kompletnu kvalitetnu logistiku za kompletnu obuku, rekao je zastupnik, dometnuvši kako ne može iznijeti jer je časnik (iako mu je časnički čin i osnovni posao u stanju mirovanja) kako i na kojim mjestima »zbog nekih naših ideja domoljublja naša djeca žive i rade«. Skraćivanje ide, naglasio je, i u pravcu uštede.

Osvrnuvši se zatim na pitanje civilnog služenja, zastupnik SDP-a rekao je kako se ne treba čuditi što će se mnogi ročnici iz Podunavlja, koji su bili djeca od desetak godina kad se

ratovalo za Hrvatsku, pozvati na prigovor savjesti. Ništa se ne bi dobilo, izjavio je, da se civilni rok – da bi ih se kaznilo zato što nisu obukli uniformu – produži i na 15 mjeseci. Predložio je zatim da se, s Ministarstvom pravosuđa, nađu takvi poslovi i zadaće za civilne ročnike kojima bi oni, u slučaju kakve agresije na Hrvatsku, mogli pomoći državi upravo preko Hrvatske vojske.

Srećko Kljunak (HSS) reagirao je na dio izlaganja prethodnika iz kojeg, kako je rekao proizlazi da je skraćene vojnog roka predloženo i zbog lošeg standarda u Hrvatskoj vojsci. Standardi su, naglasio je, sigurno bolji no što su bili u JNA.

Da ga je Kljunak krivo razumio – uzvratilo je dr. **Branko Sruk**. Pojasnio je da mu i nije bila nakana reći kako vojni rok treba skratiti zbog spomenute logistike već zato što smatra da je dostatno da se svaki ročnik, ali i svatko drugi, u tom roku obuči za obranu domovine. Iz toga kako je prošao vojni proračun za 2000. i 2001. evidentno je da uvjeti nisu baš najpovoljniji. Ali, dok je toliko nezaposlenih i obitelji na socijalnoj skrbi »neki dignitet domovinstva kojeg smo dokazali nedavno, nije prioritet pred drugim stvarima«.

Dr. **Jure Burić** uvodno je ustvrdio kako mu nije jasno kako se tako brzo zaboravlja prošlost (»a u bubnjićima su još detonacije i u nosu barut«) te apetite onih »koji su i danas živi, da ne velim živahni oko nas«.

Komentirajući spomenutu demokratizaciju – kao jedan od razloga iz obrazloženja za skraćivanje vojnog roka, zastupnik je upitao misli li se na onu 1945., 1990. ili 2000., ili pak na papirnatu demokratizaciju onih koji su napali Hrvatsku i koji su i dalje istih apetita. Kad je riječ o preustroju oružanih snaga, Hrvatska može jedino pod kišobran NATO-a, ali jedan onaj tko pod tuđim kišobranom stoji (a i to treba platiti).

Napomenuvši kako je i JNA dokaz da naoružanje nije jamstvo dobre obrane, zastupnik je naglasio da ipak treba voditi računa o okruženju, jer »koga je ujela zmija i guštera se boji«.

• Hrvatska kao uljudbena zemlja prihvaća prigovor savjesti, ali iza toga što nekima smeta oružje krije se alergija na odoru hrvatskog vojnika.

I na prijedlog o civilnom služenju zastupnik je reagirao upitom – bi li tako drastično smanjenje bilo predloženo da je moratorij za Podunavlje bio ugovoren do 2010. Hrvatska kao uljudbena europska država prihvaća prigovor savjesti, ali iza toga što nekima oružje smeta krije se alergija na odoru hrvatskog vojnika – rekao je, uz prijedlog da se »gospodi koja se odluče na civilno služenje« rok skрати na 12 mjeseci, uz uvjet da služe u odori hrvatskog vojnika. Ako su, kako reče, alergični na kompjutor nisu na krumpir, kutlaču i slično.

Drastično smanjenje vojnog roka može biti samoubilački čin po državu

Dr. **Živko Kolega (HDZ)** upozorio je da drastično smanjenje trajanja vojnog roka u zemlji s neriješenim graničnim pitanjima na sjeveru i jugu, koja ima na teritoriju Mirovne snage Ujedinjenih naroda i koja se tek nedavno obranila od agresije i još nije opskrbila sve prognanike može biti samoubilački čin po državu.

U Prijedlogu, rekao je, nema analize koja bi dokazivala da to neće biti štetno po sigurnost države, a i tek se razrađuje strategija oružanih snaga. Hrvatska se, kako reče, ne može uspoređivati sa Švicarskom kad nije u njezinu već u okruženju »jednog Izraela i Palestine« (kojima ne pada na pamet da donesu takav zakon).

Pristalica koncepcije teritorijalne obrane

• Protiv predloženog – jer Hrvatska nema koncepta ni koncepcije, strategije ni taktike. Još nije potpuno u posjedu svog teritorija (Prevlaka), »ima otvoreno nešto kod Vukovara«, probleme sa Slovenijom i nalazi se na jednom od najtrusnijih područja svijeta (nisu riješeni ni Bosna ni Kosovo).

Petar Katalinić (HDZ) nije podržao predloženi zakon zbog, kako reče, ishitrnog i voluntarističkog pristupa. Kad je u pitanju obrana, Hrvatska nema – rekao je – koncepta ni koncepcije, strategije ni taktike. Još nije potpuno u posjedu svog teritorija

(Prevlaka), »ima otvoreno nešto kod Vukovara«, probleme sa Slovenijom i nalazi se na jednom od najtrusnijih područja na svijetu (nisu riješeni ni Bosna ni Kosovo). Posljednju tvrdnju zastupnik je potkrijepio Koštuničinom izjavom kako će Srbija načnu li se granice Srbije, radi Kosova, Crne Gore, tražiti pripajanje Republike Srpske, zatim izjavom Đinđića (»prijatelj našeg predsjednika«) kako pitanje Kosova, Crne Gore i Prevlake treba rješavati u paketu te onom Šefka Omerbašića kako će biti rata dođe li do pripajanja Republike Srpske Srbiji.

Protivljenje skraćivanju vojnog roka na šest mjeseci potkrijepio je usporedbama s drugim zemljama – u Francuskoj i Italiji 10 mjeseci, Grčkoj 15 do 21, u Mađarskoj 9, u Sloveniji 7. Lakrdijom je zastupnik nazvao koncepciju u okviru koje, kako je napomenuo, predsjednik Mesić tvrdi kako Hrvatska neće ni trebati vojsku već će imati jedinicu u okviru sastava NATO-a (»vjerojatno kad Amerikanci posiju s uranom područje – da ne bi išla njihova pješadija ići će naša«). Mi trebamo vojsku koja će braniti naš teritorij, rekao je zastupnik, dometnuvši kako Hrvati nikad nikog nisu napali niti nikom ništa oduzeli (»a izgubili su i Srijem i puno toga«). Pristalica je – naglasio je – koncepcije teritorijalne obrane (naoružanog naroda) koju je, u bivšem sustavu, razradio Ivo Rukavina, a koju imaju Švicarska i nordijske zemlje. Iz JNA su, po njegovim riječima, »bez obzira na sustav« izlazili dobri vojnici. Radi uštede se ročnike sada petkom pušta kući, a neobučeni vojnici plaća ceh pogibijom, rekao je zastupnik, napomenuvši kako se zbog toga i demokratizacije dogodilo i ono što se dogodilo u Ogulinu. Zbog neobučenosti i vojnika i organizatora obrane, dometnuo je, bilo je mnogo žrtava u Domovinskom ratu.

Vojska nije turistička organizacija, da bi vojnici bio vojnici ne bi trebao ići »mamići nedjeljom na ručak«. O prigovorima savjesti nećemo ni razgovarati, rekao je na kraju zastupnik HDZ-a.

Da su »mamine maze«, najmanje školovani vojnici, obranile hrvatsku državu – bio je komentar dr. **Ivana Sruka**, na što je **Petar Katalinić** uzvratilo kako se kao zapovjednik Teritorijalne obrane u Slavonskom Brodu sjeća da su postojale dvije kolone – jedna za dragovoljce, a druga za one koji su dizali putovnice i brisali iz Hrvatske.

Zvonimir Novoselec (HDZ) izviještio je zastupnike da podržava prijedloge Odbora za nacionalnu sigurnost, jer je, kako reče, odmjereno prihvatio da se zadovolje dvije teze – da se smanji vojni rok u cjelini i da se imaju na umu potrebe nacionalne sigurnosti, s obzirom na okružje.

Napomenuvši kako se slaže da nikoga ne treba tjerati na domoljublje, zastupnik je ustvrdio kako postoje domoljubne obveze koje nitko ne može izbjeći, kako postoji mogućnost vojnog ili civilnog služenja te kako bi civilno trebalo trajati 12 mjeseci. Za usporedbu, u Francuskoj civilno služenje traje 20 mjeseci (vojni 10), a u Poljskoj 21 mjesec (vojno 12). Za usporedbu je, napomenuo je, izabrao ove zemlje zato što su, iz različitih razloga, osjetile – kao i Hrvatska – što znači okruženje u kojem se živi.

Predloženim se kreće u destruiranje vojske

Po ocjeni **Milana Galića (HDZ)**, predloženim se kreće u destruiranje vojske za koju, kako reče, postoji povijesno sjećanje kako je stvarana. Ključno je, rekao je, pitanje stanja oružanih snaga – profesionalnog sastava a i ročnika, s obzirom na to da je, podsjetio je, iz Pule otišla cijela jedinica (higijenski i drugi razlozi). Zastupnik smatra da nisu sazreli uvjeti za predložene promjene.

Miroslav Pečevski (HSS) najprije se kritički osvrnuo na »paušalne ocjene« kako Hrvatska vojska nema koncepciju ni strategiju. Pa nijedna vojska, rekao je, ne može bez toga funkcionirati. Napomenuvši kako vjeruje da su prijedlozi o 6 i 8 mjeseci »prostudirani«, apelirao je na zastupnike da vjeruju Ministarstvu obrane i Hrvatskoj vojsci, koji su vjerojatno zajednički pripremali prijedlog. Nije riječ, rekao je, ni o kakvom destruiranju, ciljevi su obrazloženi i osobno će glasovati za skraćenje, ne dirajući – kako reče – u »istočnu bubu« (civilno služenje). O tome se, dometnuo je, ne može raspravljati s polazišta – neće li se netko sakriti u civilno služenje zato što ga smeta šahovnica na glavi, jer to ne bi dozvolili saveznici ni okolne zemlje.

Dr. **Živko Kolega** pojasnio je da je samo ponovio ono što je čuo od ministra – da se strategija razvoja oružanih snaga razrađuje te da smatra kako bi bilo logično da skraćenje roka uslijedi nakon što se donese strategija.

Prigovor savjesti je izbjegavanje odore i puške

Dr. **Paško Bubalo (HDZ)** najprije je rekao kako domoljublje nije ustavna kategorija, ali da je to građanska dužnost. »Prigovor savjesti« je po njemu izbjegavanje odore i puške. Onima koji se na to pozivaju dao bi u ruku motiku ili lopatu, kako bi se na izgradnji cesta, kako reče, njihova savjest transformirala u građansku dužnost.

Zastupnik nije protiv smanjenja roka, ali smatra da je to poželjno u europskim zemljama koje stoljećima ne ratuju (npr. u Švedskoj, koja je zadnji put ratovala 1813.). Usporedbe sa Švicarskom nisu, dakle, logične ni umjesne, a i ne treba se obazirati na to što će reći Europa (jer nas »niti hrani niti oblači«). Kad je riječ o civilnom služenju ne bi smjelo biti kraće od 12 mjeseci.

Miroslav Pečevski (HSS) upitao je prethodnika da li bi pod spomenuti režim »lopata i radnih akcija« potpali, npr., i svećenici iz obitelji Pečevskog koji su se na prigovor savjesti pozvali kad su trebali ići u JNA. Dr. **Paško Bubalo** uzvratilo je na to da rad nije sramota, dometnuvši kako je i sam sudjelovao u izgradnji autoputa 1949.

Domoljublje se ne može usađivati silom

Ustvrdivši kako svi moraju biti svjesni veličine Hrvatske i okruženja te kako vojska malih naroda nikad više neće moći nikoga napasti niti se obraniti protiv velikog vojnog saveza, **Zlatko Komadina (SDP)** rekao je da vojska mora biti manja, jeftinija, tehnički suvremeno opremljena i obučena. Komentirajući upozorenja iz rasprava kako treba imati vojsku i zbog Prevlake, rekao je kako Hrvatska više nikad neće Prevlaku rješavati vojskom već političkim sredstvima.

• Vojska mora biti manja, jeftinija, tehnički suvremeno opremljena i obučena.

Zastupnik je podržao skraćenje vojnog roka na 6 mjeseci pod uvjetom da ročnici nemaju slobodan svaki vikend (radi obuke i stvaranja, u zajedništvu, svijesti o potrebi obrane domovine, a i zato što je to materijalno terećenje mnogim roditeljima koji teško žive). Kad je riječ o domoljub-

lju, ne može ga se usađivati silom, »metodama motike«. Ono se stječe odgojem, obrazovanjem, svješću, »evolucijom a ne revolucijom«, rekao je zastupnik.

On je još predložio da se i ženama omogući da služe vojni rok – ako se za to odluče.

Ivana Bajta (HSS) isprovociralo je izlaganje dr. Burića. »Pa mi smo njih potukli u tenisicama«, rekao je, naglasivši kako se predloženim skraćanjem roka jednostavno šteti. Po pitanju prigovora savjesti dijeli mišljenje sa zastupnikom Paškom. I on bi onima koji odbijaju pušku zauzvrat pružio kramp jer, kako reče, moraju dati doprinos državi. Kad je riječ o domoljublju, ono je – naglasio je – u genima Hrvatima i kao što je proradilo 1991. uvijek će kad zatreba.

Milan Markanjević (HPS) predložio je da civilno služenje traje 12 mjeseci, potkrijepivši to ukazivanjem na iskustva drugih zemalja (12 Austrija, 18 Češka, 20 Francuska, a 30 Grčka). Također se usprotivio tome da ročnici imaju slobodan svaki vikend, a i tome da žene mogu služiti vojni rok.

Moglo se skraćivati postupno

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) rekla je kako je upravo zbog neobučenosti plaćena cijena u tijeku stvaranja Hrvatske vojske od svibnja 1990. Po njenim riječima skraćenje roka s 10 na 6 mjeseci nalik je »blagom harakiriju«. Moglo se ići postupno, na 8 ili 9 mjeseci te se, kad to omoguće okolnosti, odlučiti za daljnje skraćenje. Vjeruje, naglasila je, u profesionalnu vojsku, ali je ona bez oboružane pričuve nemoćna s obzirom na to da Hrvatska ima oblik »kifla«, s obzirom na susjede i na to da se u NATO-i Hrvatska neće naći prije 2007. godine.

Napomenuvši da podržava institut prigovora savjesti, upitala je hoće li se u zakon ugraditi definicija savjesti i hoće li postojati komisija »koja će ispitati ima li onaj tko se na savjest poziva – savjest«. Naime, sve više će se na savjest pozivati ljudi koji to inače ne bi radili, jer je riječ o širokom pojmu, rekla je zastupnica. Dometnuvši kako vojska nije samo obuka za rat, da ima od nje i indirektno odgojne koristi.

Mr. **Božidar Pugelnik (HDZ)** je za skraćenje roka, ali s tim da se predviđenih šest mjeseci služi »strogo«. Civilno služenje, upozorio je, morat će se prihvatiti zbog ulaska u Vijeće Europe.

Dr. **Branko Sruk** napomenuo je uvodno kako mnogi sudionici rasprave zaboravljaju da je Hrvatska vojska bila pobjednička. Kad je riječ o vojnoj sigurnosti, granice ne čuva Hrvatska vojska već MUP, upozorio je, te zatim izrazio nadu kako je Hrvatska »zadnje iskustvo kad je Domovina dokazano stvar naroda, a ne samo vojske«.

U ime predlagatelja

Izjašnjavajući se o primjedbama iz rasprave, zamjenik ministra obrane, **Zlatko Garelić**, izvijestio je najprije zastupnike da će Parlament o Strategiji nacionalne sigurnosti raspravljati sredinom godine. Iza toga slijedi izrada obrambene strategije, pa zakoni o obrani i o službi u oružanim snagama. Već se sada, međutim, neke stvari koje su izvjesne kao buduća rješenja pretaču u zakone.

Komentirajući upozorenja u svezi s nacionalnom (ne)sigurnošću koja proizlaze iz predloženih rješenja, zamjenik ministra rekao je da to pitanje ima svoj diplomatsko-politički i gospodarski dio pa tek tada obrambeno-sigurnosni, koji se tiče i oružanih snaga (dakle, samo je manjim dijelom vezano uz vojni rok i civilno služenje). U izradi je, napomenuo je, Zakon o nacionalnoj sigurnosti.

Osvrnuvši se na zbivanja u vojarni Sveti Petar u Ogulinu, Zlatko Garelić izvijestio je zastupnike da su ipak u padu tzv. izvanredna događanja u oružanim snagama Republike Hrvatske (od prometnih nezgoda do ovakvih incidenata), gledano statistički.

Kad je riječ o standardima NATO-a i Partnerstva za mir, rješenja su različita i to što se predlaže nije ni najduže ni najkraće. Kraći su vojni rokovi u Danskoj i Švicarskoj, ali i u nizu drugih zemalja u kojima je vojna obveza »zamrznuta« (obveznici se pozivaju na služenje ili postoji profesionalna vojska). Francuska do 2002. namjerava ukinuti vojnu obvezu i totalno profesionalizirati vojsku.

Zamjenik ministra obrane naglasio je kako Prijedlog zakona ne treba dovoditi u vezu s moratorijem za Podunavlje. I dužina trajanja vojnog roka i prigovor savjesti (civilno služenje) demokratsko su građansko pravo svih hrvatskih državljanina, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost. U vojnu evidenciju je, primjerice, 1998. ili 1999. bilo upisano prosječno 850 hrvatskih državljanina srpske nacionalnosti i uredno su bili upućivani iz drugih dijelova Hrvatske u Hrvatsku vojsku. Dio ih se opredijelio za civil-

no služenje i nije bilo nikakvih incidenata odnosno izvanrednih događanja koji bi za potku imali međunarodne odnose.

Zamjenik ministra pojasnio je da se u svjetlu činjenice da je vojni i obrambeni proračun u 2000. bio 17 posto manji od onoga 1999., a da je ovogodišnji 10 posto manji ne može govoriti o uštedama kroz predloženo. Radi se o racionalizaciji, sredstva se s jedne svrhe usmjeravaju u druge potrebe obrambenog sektora (u podizanje standarda života i rada u vojsci, prvenstveno središta za obuku).

U nastavku izlaganja, Zlatko Garelić osvrnuo se na pitanje domoljublja, izrazivši uvjerenje kako među onima koji su dosad birali ili će birati civilno služenje ima ljudi s domoljubnim osjećajem te ustvrdivši da se na razne načine može relativizirati teza kako je domoljublje istoznačnica vojnom služenju. Neki ljudi, naprimjer, zbog fizičkog hendikepa ne mogu izlaziti domoljublje.

Iz izlaganja još izdvajamo tvrdnju ministra obrane kako je stanje oružanih snaga izraženo kroz borbenu spremnost na razini onog od prije dvije godine te napomenu kako predlagatelj ne može prihvatiti prijedlog amandmana (Odbora za nacionalnu sigurnost) kojim je zatraženo da civilno služenje traje 12 mjeseci.

Većinom glasova Županijski dom prihvatio je zakonski prijedlog u tekstu predlagatelja, te s usvojenim amandmanom Odbora za nacionalnu sigurnost (12 mjeseci civilnog služenja).

U Zastupničkom domu najprije je govorio ministar obrane, **Jozo Radoš**, iz čijeg izlaganja izdvajamo dijelove o razlozima izmjena, civilnom služenju, uštedama, borbenoj gotovosti i trajanju vojnog roka.

• Parlament će o Strategiji nacionalne sigurnosti raspravljati krajem godine.

Ministar je rekao kako Hrvatska nema Strategiju nacionalne sigurnosti ni obrambenu strategiju niti, temeljem tih dokumenata, vojnu strategiju te da bi bilo logično, da se i predloženi zakon — unatoč dosta širo-

kom javnom konsenzusu da ga treba donijeti — donese na isti način kao i spomenuti dokumenti, odnosno nakon njih. Bit će, međutim, uspjeh ako ih Hrvatska bude imala krajem godine, jer se navedeni dokumenti donose na osnovi utemeljenih studija i usklađivanjem političkih relacija između najviših tijela vlasti. Procjena je stoga Vlade RH, Ministarstva obrane i Glavnog stožera oružanih snaga da su okolnosti takve da se Zakon o obrani mora izmijeniti sada.

• Trebalo bi izjednačiti civilno i vojno služenje, s tim da cilj bude – formiranje profesionalne vojske te ukidanje služenja vojnog roka.

Objašnjavajući prijedlog o skraćivanju civilnog služenja na osam mjeseci ministar je rekao da je riječ o hrabroj odluci Vlade te da će se, nakon što se sagledaju učinci predloženog smanjenja na osam mjeseci moći, eventualno, pristupiti novoj, drugačijoj odluci. Sada bi izjednačenje vojnog i civilnog služenja bilo, svakako, preuranjeno. Promjenom Zakona i donošenjem novog o civilnom služenju (koji je u pripremi) otvorit će se novi kapaciteti za taj način služenja vojnog roka pa će nova odluka biti, kako je rekao, logična i u pravi čas. Ovoga časa to nije moguće jer je već sada na služenju 369 osoba, dok su 903 koje su već dobile odobrenje za takvo služenje na čekanju.

Izmjenom Zakona uštedjet će se ukupno 142 milijuna kuna, ali ne odmah u početku. Trenutačna će ušteda biti samo ušteda na hrani, a onda tek slijede uštede od racionalizacije obuke, ljudstva, opreme, komunalnih troškova, za što će biti potrebno i vremena i organizacijski pomaci.

Ušteda nije zanemariva s obzirom na to da je vojni proračun prošle godine bio 15 posto manji nego prethodne, a ovo je 10 posto manji nego lani. Drastičan pad primjeren je okolnostima, ali treba tražiti nove izvore kako dobro opremiti vojsku.

Govoreći o borbenoj gotovosti ministar obrane je rekao da je procjena Vlade Republike Hrvatske da nakon što je postala članicom Partnerstva za mir, u novim okolnostima, Hrvatska može pristupiti smanjenju vojnoga roka, i na takav način indirektno smanjenju i ukupnog broja aktivnih vojnika Hrvatske vojske, jer ročnici

čine oko 20-ak tisuća vojnika Hrvatske vojske, dok su preostalih 40-ak tisuća profesionalni vojnici.

Prema tome, sa tih 10-ak tisuća smanjenja ne smanjuje se, naravno, bitno borbena gotovost i borbena spremnost unatoč tim poboljšanim međunarodnim sigurnosnim i strateškim okolnostima, a naravno ovim se Zakonom niti ne dira u pričuvu. Pričuva ostaje jednako velika kolika je. Prema tome, ne dolazi do bitnog ugrožavanja obrambene spremnosti zemlje niti nacionalne sigurnosti na takav način.

• Ministarstvo obrane odbilo je, u prosincu 2000., uvrstiti nevladine organizacije na listu pravnih osoba u kojima je moguće civilno služenje, što bi se moglo protumačiti kao poricanje (Vladine) izjave o važnosti razvijanja civilnog sektora. Važno je u Hrvatskoj promicati stav kako civilni način služenja nije manje vrijedan.

Na kraju je ministar izvijestio zastupnike da je tendencija smanjivanja roka vojne obveze prisutna u gotovo svim zemljama, napose u tranzicijskim. Hrvatska će, usvoji li se predloženo, biti jedna od zemalja s najmanjim vojnim rokom u svijetu, te među zemljama s najmanjim trajanjem civilne službe. To je u trendu i sukladno tendenciji koja postoji u svijetu i u Europi. Jedna od naglašenijih tendencija je, zapravo, potpuno ukidanje obveznog služenja te, dominantno, služenje temeljem dragovoljnosti. Naravno, tada bi to bilo i uz posebnu stimulaciju te posebnu motivaciju onih koji bi to činili, tako da ni tada borbena spremnost i ukupna snaga obrane Zemlje ne bi bili ugroženi – rekao je ministar obrane.

Ispunjeno predizborno obećanje

Dr. Zrinjka Glovacki-Bernardi podržala je u ime Kluba zastupnika HSLS-a zakonski prijedlog, napomenuvši uvodno kako njime koalicija ispunjava jedno od predizbornih obećanja. U izradi Strategije obrane trebalo bi, upozorenje je Kluba – izaći mogućnosti te predložiti rješe-

nja za potpuno ukidanje služenja vojnog roka, uz maksimalno stručnu profesionalnu vojsku.

Na ispunjeno predizborno obećanje ukazao je i Miroslav Korenika, u ime Kluba zastupnika SDP-a. Naglasio je zatim kako od svih zemalja u tranziciji Hrvatska najradikalnije smanjuje vojni rok, a dosta radikalno smanjuje i civilno služenje.

Zastupnik je zamolio da se – s obzirom na prigovore roditelja ročnika – uštedena sredstva iskoriste za podizanje kvalitete boravka ročnika u vojarnama i ostalim institucijama Hrvatske. Predložio je, također, da se budućim izmjenama, kad Hrvatska bude imala profesionalnu vojsku, predvidi izjednačavanje vojnog i civilnog služenja, za što još nema uvjeta.

Ministru obrane zastupnik je najavio predaju prijedloga izmjena i dopuna Zakona o obrani koje se tiču novačenja, a koje su potekle od ljudi koji rade u uređima za obranu.

Prijedlog je trebalo obrazložiti temeljitije

Vladimir Šeks (HDZ) prigovorio je najprije što je Prijedlog u raspravu uvršten preko reda te što raspravu ne prenosi HRT.

Izvijestio je zatim zastupnike da se Klub zastupnika HDZ-a ne protivi Prijedlogu, da ga pozdravlja, ali da njegovi zastupnici smatraju kako je prijedlog o smanjenju vojnog roka na šest mjeseci trebalo obrazložiti temeljitije.

Zastupnik Šeks je zatim ustvrdio kako ne zna je li točna tvrdnja ministra obrane kako Republika Hrvatska nema strategiju obrane, uz upit čime je onda Hrvatska pobijedila u Domovinskom ratu (brojne vojne operacije ocijenjene su kao taktički i strateški izvrsne na vojnim akademijama u SAD i Europi). Napomenuo je zatim kako ne zna što su radili Ministarstvo i Stožer u godinu dana kad nisu izradili Strategiju s obzirom na to da je, kako je napomenuo u promijenjenim okolnostima, u sklopu Partnerstva za mir, potrebna nova doktrina ratovanja.

Zastupnik HDZ-a je zatim rekao kako je prigovor savjesti, moderna, demokratska, civilizacijska stečevina – unesena »božićnim Ustavom«. Ustvrdio je zatim da bi bilo zanimljivo znati koliki će se postotak ljudi pozivati na taj institut po isteku moratorija na služenje vojnog roka u Podunavlju (prema obrazloženju iz Prijedloga, na to se dosad pozivao

mali postotak ročnika, zbog vjerskih ili moralnih nazora).

Mr. Mato Arlović, potpredsjednik Zastupničkog doma, pojasnio je da se u ovoj točki dnevnog reda raspravlja zbog spriječenosti predlagatelja narednih dana, a u skladu s dogovorom između predsjednika Sabora i predlagatelja.

Miroslav Korenika ustvrdio je najprije da je šest mjeseci dovoljan rok za temeljnu i specijalističku obuku, te, zatim upozorio Vladimira Šeksa na kontradikciju njegovih tvrdnji – s jedne strane napao je Vladu što nema strateških dokumenata, a s druge rekao da su oni postojali.

Vladimir Šeks je uzvratilo da ga Korenika nije dobro slušao. Samo se pozvao na iskustva iz Domovinskog rata. Sam ministar obrane rekao je da je ovom zakonu trebala prethoditi izrada strategije.

Komentirajući tvrdnju svog prethodnika, rekao je zatim kako je s vojno-stručnog stajališta vrlo dvojbeno je li šest mjeseci dovoljno za stjecanje temeljnih vojnih znanja i vještina kad je riječ, npr., o mornarici, podmorničarima, zrakoplovstvu, oklopnim postrojbama.

Miroslav Korenika javio se radi ispravka navoda Vladimira Šeksa. Nije točan onaj će u Hrvatskoj vojsci ročnici služiti kao podmorničari i kao piloti, jer su to superspecijalistički dijelovi Hrvatske vojske, koji se novače na sasvim drugi način.

Mr. Mato Arlović upozorio je zastupnika, zaprijetivši opomenom, da Vladimir Šeks nije ni rekao da će ročnici služiti kao piloti već je govorio o zrakoplovstvu.

Stjepan Živković (HSS) izvijestio je zastupnike da Klub zastupnika HSS-a podržava predloženo, uz ocjenu da je šest mjeseci dostatno za stjecanje osnovnih vojnih znanja te da se skraćivanje civilne službe ukazuje nužnim s gledišta zaštite ljudskih prava.

Značajan humani i civilizacijski iskorak prema građanskom društvu

Da Klub zastupnika IDS-a podržava predloženo zastupnike je izvijestio Valter Drandić, ustvrdivši da je riječ o značajnom, humanom i civilizacijskom iskoraku Hrvatske u smjeru građanskog društva, da je dobro omogućiti mladim ljudima da nakon osposobljavanja za obranu u što kraćem roku uđu u radne procese. Domovinski rat je pokazao da snaga vojske nije u tome koliko se služi

vojni rok već u domoljublju i motivaciji, dometnuo je.

Rekao je zatim da bi trebalo izjednačiti civilno i vojno služenje vojske s tim da cilj treba biti formiranje profesionalne vojske te ukidanje služenja vojnog roka. Civilno služenje vojnog roka trebalo bi usmjeriti u organizacije koje se prvenstveno bave osposobljavanjem za zaštitu i spašavanje građana i imovine.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo zahtjev da se svi vojni resursi koji nisu toliko potrebni vojsci stave u funkciju razvoja, u gospodarske svrhe, u funkciju zapošljavanja. Na tom je tragu, napomenuo je i projekt IDS-a o demilitarizaciji većeg dijela područja Puljštine. Demilitarizacija ne znači, naglasio je zastupnik, da je IDS protiv vojske već to da će područje Pulske luke »umjesto 40 vojnika danas, sutra imati 1000 radnika«.

Zastupnik Drandić izrazio je žaljenje što nema TV-prijenosa rasprave.

Izrazivši žaljenje što je Drandić raspravu »iskoristio« za pokušaj afirmacije »jednog u biti skandaloznog zahtjeva u svezi s tobožnjom demilitarizacijom Istre«, **Drago Krpina** rekao je da je to jedan od niza pokušaja da se za jednu hrvatsku županiju odredi posebno mjesto. Napomenuvši kako nigdje na svijetu lokalna samouprava ne utječe odnosno ne definira strategiju obrane zemlje, zastupnik HDZ-a izjavio je kako je apsolutno neprikladno da se, na lokalnoj razini, na »politikantski i tendenciozni način, u nizu pokušaja i taj tzv. zahtjev o demilitarizaciji Istre koristi za unutarnjopolitičku i sigurnosnu destabilizaciju Hrvatske.

Valter Drandić uzvratilo je da nije nijednom riječju spomenuo demilitarizaciju Istre. Govorio je – objasnio je – da je potrebno više objekata koje vojska trenutno ne koristi staviti u funkciju gospodarskog razvoja, spomenuvši kao primjer objekte na području Puljštine. **Vladimir Šeks** na to je ustvrdio da je Drandić govorio baš o demilitarizaciji Istre, o uklanjanju Hrvatske vojske s pojedinih točaka u Istri, što je – naglasio je – upravo u kontekstu zahtjeva IDS-a o demilitarizaciji Istre.

Civilno služenje nije privilegij nego pravo

Uz podršku predloženome, **Sanja Kapetanović (SDP)** je predložila da se uštede iskoriste za poboljšanje uvjeta služenja vojnog roka. Založila se za izjednačavanje trajanja vojnog i civil-

nog roka jer civilno služenje nije privilegija nego pravo (prigovor savjesti je dio slobode mišljenja, savjesti vjere, jedno od temeljnih ljudskih prava).

Povodom tvrdnje ministra obrane o nedostatku kapaciteta za sve koji bi se odlučili za civilno služenje, **Sanja Kapetanović** izvijestila je zastupnike kako je Ministarstvo obrane u prosincu 2000. odbilo uvrstiti nevladine organizacije na listu pravnih osoba u kojima je moguće civilno služenje. To je pogotovo čudno, naglasila je, s obzirom na pripremu sporazuma o suradnji Vlade i nevladinog sektora pa bi se ovo odbijanje moglo protumačiti kao proricanje vlastite (Vladine) izjave da je razvijanje civilnog sektora itekako važno.

• Dužina vojnog roka nije najvažniji problem. Naime, već više godina, još za HDZ-a, odugovlači se u donošenju novog ustroja HV-a.

U nastavku izlaganja, zastupnica je skrenula zastupnicima pažnju na to da je Drugom rezolucijom Europskog parlamenta utvrđeno da alternativna služba ne može biti smatrana kaznom, odnosno da vrijeme provedeno u alternativnoj službi ne može biti dulje od normalnog služenja vojnog roka. S tim u svezi nabrojala je zemlje u kojima je to trajanje izjednačeno (Danska, Švedska, Italija, Slovenija, Estonija) i u kojima se za civilnu službu odlučuje maksimalno 30 posto ročnika (u Sloveniji tek 17 posto).

Predloženim nejednakim trajanjem vojnog i civilnog služenja diskriminirane su osobe koje zbog vjerskih, moralnih ili drugih uvjerenja ne žele nositi oružje – napomenula je zastupnica, dometnuvši kako je važno u Hrvatskoj promicati stav da civilni način služenja nije manje vrijedan.

Čistke i pritisci u HV-u

Drago Krpina (HDZ) izvijestio je zastupnike da će Klub zastupnika HDZ-a glasovati za predloženo, ali da se upozorava kako se time ne rješavaju bitna strateška pitanja vezana uz razvoj hrvatskih obrambenih snaga. Dužina vojnog roka nije trenutno najvažniji problem. Naime, već više godina, još za HDZ-ove vlasti, odugovlači se u donošenju novog ustroja Hrvatske vojske, a to je najprioritetniji problem, rekao je zastup-

nik. Ukazao je na dvije različite koncepcije koje – napomenuo je – postoje još od prije promjene vlasti. Jedna zagovara dominantniju ulogu Glavnog stožera, a druga civilni nadzor nad oružanim snagama. U tom kontekstu senzacionalistički se postavljalo i pitanje sjedišta pojedinih zbornih područja.

Ustvrdivši kako brojni znakovi ukazuju na političke čistke i pritiske u HV-u, **Drago Krpina** rekao je zatim da se u sigurnosno-informativnoj službi obavljaju masovne kadrovske promjene. Taj sustav je toliko osjetljiv da su neprihvatljive revolucionarne kadrovske čistke i promjene, ponajprije zato što je većina tih ljudi izrasla upravo u Domovinskom ratu, naglasio je. Ocjenju kako to pokazuje da je barem djelomice u pravu **Žarko Puhovski** kad kaže da je najveći uspjeh Račanove Vlade u proteklih godinu dana onesposobljavanje hrvatskih obavještajnih službi, zastupnik je dopunio upitom – zar će zaista Puhovski postati članom Odbora za nacionalnu sigurnost.

• Brojni znakovi ukazuju na političke čistke i pritiske u HV-u.

O političkim pritiscima u vojsci svjedoči, po riječima Krpine, i naputak kako se časnici, vojnici i namještenici u HV-u koji su istovremeno članovi predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave moraju opredijeliti za jednu od dužnosti. Osobno je upozorio, podsjetio je, da se, prema Zakonu o obrani, nespojivost odnosi samo na časnike koje na zapovjednu dužnost imenuju predsjednik i ministar obrane. Naputak je naknadno korigiran, ali je aktualna vlast uspjela ishodovati stranačku pripadnost časnika i namještenika u gradskim i općinskim vijećima (99 posto su članovi HDZ-a). Nakon toga uslijedile su masovne kadrovske promjene, što je opasni presedan i politički pritisak u HV-u.

U ime predlagatelja

Ministar obrane, **Jozo Radoš** najprije se osvrnuo na tvrdnju Vladimira Šeksa o (ne)postojanju strategije obrane. Strategije su, rekao je, (pisani) dokumenti usvojeni na odgovarajući način i nikada u Republici Hrvatskoj nije bilo kompletne vertikale – strategije nacionalne sigurnosti iz koje se, kao operativni doku-

ment, izvodi obrambena strategija, a iz ove vojna strategija. Neka vrsta strategije je postojala (koja se izvlačila iz stajališta onih koji su u određenom trenutku imali najviše političke snage), ali ne i pisana.

Sada se radi na projektu Vlade Hrvatske u 21. stoljeću, na osnovi čega bi se donijele spomenute strategije kao obvezujući dokumenti. Svaka politička garnitura koja bi ih željela mijenjati morala bi to učiniti na propisani način, naglasio je ministar.

Objašnjavajući zašto predlagatelj smatra da je vojni rok od šest mjeseci dostatan, Jozo Radoš rekao je da sadašnji model (2 mjeseca na temeljnoj obuci, 2 na specijalističkoj, a 5 u postrojbama na uvježbavanju) nije dobar jer uvježbavanje ročnika u profesionalnoj brigadi umanjuje borbenu snagu i spremnost profesionalne postrojbe. Predloženim su predviđena samo dva mjeseca uvježbavanja u takvim postrojbama i to je dovoljno.

Dio ročnika čuva vojne objekte, a preustrojem i racionalizacijom oružane sile Republike Hrvatske bit će manje potrebe za tim.

Profesionalna vojska – glavni jamac sigurnosti

Ministar obrane naglasio je kako se zaboravlja da Hrvatska ima profesionalnu vojsku, stvorenu temeljem rata i da je ona glavni jamac sigurnosti i obrane, dok ročna služi samo za popunjavanje pričuve. Koja je, naglasio je neobučavana, neuvježbana i, kao takva, male borbene snage. Već ove godine će trebati reducirati pričuvu, koja će biti manja i uvježbana, napomenuo je ministar.

Zatečenim vojnim ročnicima ne smanjuje se rok za 4 mjeseca jer bi to ugrozilo poslove i zadatke na kojima su angažirani – odgovorio je ministar obrane na prvo pitanje zastupniku Drandiću. Povodom njegovog apela o demilitarizaciji jednog dijela Puljštine, rekao je u planu je oslobađanje Puljskog zaljeva od vojnih instalacija, što, dakako, ne znači da time Hrvatska vojska neće biti na prostoru Istre. Za izmještanje kapaciteta, u Puljštini i drugdje bit će potrebna, dometnuo je, znatna financijska sredstva.

Komentirajući zahtjeve zastupnice Kapetanović u svezi s civilnim služenjem, ministar je objasnio da nije bilo moguće odmah u prosincu 2000. ugraditi ono što se traži, bila riječ o Antiratnoj kampanji ili nekome drugom. Nije dovoljno odrediti institucije i donijeti odluku da se vojni rok

može civilno služiti u nevladinim udrugama. Treba odrediti u kojima i kako, a uz to prava trebaju biti ista u pogledu prijevoza, smještaja, hrane, novčane naknade i sl. Napomenuvši da se prihvaća ideja prezentirana u stajalištima Antiratne kampanje i zastupnice Kapetanović, ministar Radoš je dometnuo kako će se krug tih tijela proširiti na tijela državne uprave, na radne institucije civilnog društva, uključujući udruge, ali da to treba činiti sustavno.

• Nije dovoljno odrediti institucije i donijeti odluku da se vojni rok može civilno služiti u nevladinim udrugama. Treba odrediti u kojima i kako, a uz to prava treba da budu ista u pogledu prijevoza, smještaja, hrane, novčane naknade i sl.

Odgovarajući na upozorenja Drage Krpine, ministar Radoš rekao je da je točno kako ovo nije najvažnija tema, ali je najmanje sporna. Rješenje koje se predlaže bit će predloženo i u novom cjelovitom Zakonu o narodnoj obrani. Kad je riječ o preustroju, u Hrvatskoj je bio američki tim koji je obavio prosudbu obrambene sposobnosti zemlje, dajući odgovarajuće sugestije. Bez novog Ustava (donesenog krajem prethodne godine), bez novih zakona i dokumenata nije bilo mudro ići u preustroj, jer to angažira kompletnu potencijale vojske, a preustroj ne treba obavljati dok nije jasno da je riječ o dobrom i trajnom rješenju. Ove se godine zato s preustrojem išlo samo tamo gdje nije sporno da nešto treba učiniti.

Nije bilo nikakvih čistki

Ministar obrane rekao je zatim kako nije bilo nikakvih čistki. To što se događa i događalo se u SIS-u plod je »jasne orijentacije« da je ta služba prevelika, kao i većina takvih struktura u Republici Hrvatskoj, te da je treba smanjiti. Nije moguće, naglasio je, u prvom koraku postići dobro rješenje, ali cilj je – što prije dobiti krajnje depolitiziranu strukturu, koja se neće baviti unutarnjim sukobima, borbama među službama, već koja će biti u funkciji sigurnosnog aspekta oružanih snaga i Republike Hrvatske. Često su te službe zbog dominacije politike zanemarivale temeljne za-

• Nije bilo nikakvih čistki. To što se događa i događalo u SIS-u plod je jasne orijentacije da je služba prevelika, kao i većina takvih struktura u Republici Hrvatskoj, te da je treba smanjiti. Cilj je - što prije dobiti krajnje depolitiziranu strukturu, koja se neće baviti unutrašnjim sukobima, borbama među službama, već biti u funkciji sigurnosnog aspekta oružanih snaga i Republike Hrvatske.

daće (štićenje Ustava), i zapetljavale se u komplicirane unutarnje odnose.

U nastavku izlaganja, ministar je naglasio kako djelatne vojne osobe nisu smjele biti članovi predstavničkih tijela, da je to decidirano utvrđeno Zakonom o izboru članova predstavničkih tijela te da su u tom smislu kršile zakone. A zakon se mora provoditi i već donošenje Naputka o njegovu provođenju govori da nešto nije u redu, napomenuo je Jozo Radoš, objasnivši da je dio Naputka povučen (za vojne službenike i namještenike) da bi se izbjegla svaka politička konotacija. Za djelatne osobe, međutim, nema dileme, sve ih imenuje Predsjednik Republike ili ministar obrane. Niti vojni službenici i namještenici ne bi, po ocjeni ministra obrane, trebali biti djelatne političke osobe (članovi političkih stranaka da, jer je riječ o temeljnom ljudskom pravu).

• Lani su evidentirani novaci bez obzira na nacionalnost, ovih mjeseci su u tijeku njihovi zdravstveni pregledi i ne kani se praviti nikakva razlika. Nema potrebe stvarati nikakvu privilegiranu ili deprivilegiranu kategoriju među građanima.

Povodom upita u pogledu moratorija koji je vladao do kraja prošle godine a u pogledu služenja vojske mladića srpske nacionalnosti iz Podunavlja, Jozo Radoš je objasnio da su lani evidentirani novaci bez obzira na

nacionalnost, da su ovih mjeseci u tijeku njihovi zdravstveni pregledi te da se tu ne kani praviti nikakva razlika. Nema potrebe, naglasio je, stvarati bilo kakvu privilegiranu ili deprivilegiranu kategoriju među građanima Republike Hrvatske.

Radi ispravka navoda za riječ se javio **Drago Krpina**, ustvrdivši da je Radoš citirajući Zakon o lokalnoj upravi i samoupravi propustio važnu sintagmu, kojom je predviđeno da članovi predstavničkih tijela ne mogu biti časnici i dočasnici koje na zapovjedne dužnosti imenuje Predsjednik Republike ili ministar obrane. Da je Naputak protiv Zakonu shvatio je ministar i sam pa ga je povukao, naglasio je te još rekao kako je netočno i ministrovu inzistiranje da nije bilo političkih pritisaka. Na kraju je zastupnik izvijestio ministra obrane o snažnim pritiscima kojima su (iz Glavnog stožera) izložene odgovorne osobe zapovjedništva Zbornog područja Knin jer su – povodom obilježavanja 9. obljetnice Zbornog područja Knin – predložili da se Krpini i još nekim civilnim osobama dodijele priznanja.

Jozo Radoš uzvratilo je da je svaka dužnost zapravo zapovjedna te da bi to što je Krpina rekao bilo relevantno da u zakonima postoji jasna di-

stinkcija da neke jesu, a neke ne. Povukao je, pojasnio je, Naputak ne samo zato što se samo u Zakonu o obrani spominju vojni službenici i namještenici, a ne i u drugom zakonu već zato da se ne »pojavi nekakva dimenzija tumačenja«. Ministar je zatim naglasio kako orijentacija, pa ni njegova osobna, nisu bilo kakve političke odmazde. Kad je riječ o Kninu, podsjetio je da ni na koji način nije dovodio u pitanje to što se događalo, da je – ako ima bitnih pokazatelja - otvoren za razgovor i da to na što zastupnik ukazuje, svakako, nije njegova intencija. Izlaganje je ministar zaključio napomenom kako je poslije snažne politizacije koja je postojala u Hrvatskoj vojsci »teško spriječiti svaki politički odgovor«.

Drago Krpina je netočnim nazvao posljednju ministrovu tvrdnju. Jedan od dokaza kako nije bilo uskog strančarenja kao danas jest taj što je pomoćnik ministra za sigurnost bio potpredsjednik HSLS-a, dr. Goran Dodig, rekao je, dometnuvši kako ima i izraženijih primjera. Zastupnik je ponovio da ljudima u zapovjedništvu Zbornog područja Knin prijeti opasnost da budu kažnjeni zbog priznanja Krpini za rad u Kriznom štabu u vrijeme stvaranja tog zbornog područja.

Jozo Radoš na to je odgovorio da Krpina pridaje jednom događaju značenje koje on nije imao te da se na takav način stvaraju pretpostavke za politizaciju odnosa. Priznanje je dobio, ljudi nisu sankcionirani ni na koji način. Kad je riječ o spomenutim pritiscima pitanje je što Krpina pod tim podrazumijeva rekao je, dometnuvši kako postoje vrlo komplicirani odnosi u hijerarhiji, a ovakvo tumačenje onoga što se događalo zapravo je put prema politizaciji.

Drago Krpina je pojasnio kako je samo korektno i dobronamjerno apelirao na ministra da zaštiti te ljude i netočan je navod kako je to otvaranje puta prema politizaciji.

Usljedilo je izjašnjavanje o amandmanima. Vlada je prihvatila amandman Odbora za zakonodavstvo i drugi amandman zastupnice Kapetanović, dok je njezin prijedlog o izjednačavanju dužine trajanja vojnog i civilnog služenja odbijen glasovanjem.

S obzirom na to da je izmjena izglasana u različitom tekstu – Županijski dom je odlučio da civilni rok traje 12 mjeseci, a Zastupnički, kako je bilo predloženo, osam. Slijedi usuglašavanje.

J. R.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O LOVU

Otklanjaju se nedostaci

Zastupnički je dom hitnim postupkom donio izmjene i dopune Zakona o lovu kojima se otklanjaju teškoće u primjeni Zakona. Ukida se institut lovnih karte a neiskorištena sredstva lovozakupnine utrošit će se u jednakom omjeru (50 posto) za izgradnju lokalne infrastrukture i nabavu divljači za lovišta.

Županijski dom podržao je donošenje predloženog zakona.

Predlagatelj Zakona je **Vlada Republike Hrvatske**.

O PRIJEDLOGU

Predloženim izmjenama i dopunama Zakona o lovu ne mijenjaju se njegove temeljne odrednice već se samo želi otkloniti određene nedosta-

tke i olakšati provođenje zakona, kako je uvodno rekao u Županijskom domu **Željko Rendulić**, pomoćnik ministra poljoprivrede i šumarstva.

Brišu se odredbe o lovnoj karti čija je osnovna funkcija ustvari bila opozivanje dozvole na lov. Time se lovcima i lovoovlaštenicima rasterećuje dodatnih financijskih obveza a ministarstva i tijela lokalne uprave dodatnih poslova i financijskih obveza oko vođenja evidencija i izrade lovnih karata.

Temeljem izmjena definira se raspored lovozakupnina i koncesija namijenjenih vlasnicima bez prava lova ako ova sredstva ne potražuju zbog relativno malih iznosa. S obzirom na to da dosadašnjim zakonskim rješenjem nije jasno definiran raspored ovih sredstava ona su ostajala na računima županija ili su se akumulirala ili su ih županije koristile za različite namjene i time dolazile pod udar revizije. Prijedlog je da se ta sredstva, ako nisu potraživana do kraja lovnih godina dakle do 31. ožujka, vrte jedinicama lokalne samouprave gradovima i općinama uz obvezu da 50 posto tih sredstava utroše za obnovu lokalne infrastrukture kako bi vlasnici tog zemljišta makar posredno imali korist a 50 posto za kupovinu divljači kako bi obogatili fondove divljači. Time bi, pretpostavlja se, pospješili razvoj lovnog turizma. Nadalje, omogućava se lov na divlje svinje puškama kalibra 20 s glatkom cijevi čime se brojnim lovcima omogućava lov tradicionalnim kalibrom i to na divljač koja nam čini sve veće štete na kulturama i usjevima. Ovo oružje u svom posjedu imaju stari lovci

slabijeg imovnog statusa i koji su najčešće u prilici priuštiti takvu investiciju da idu u nabavu novog oružja.

Poblize se određuje potrebno obra-zovanje za obavljanje poslova lovo-čuvara te se u tom smislu umjesto niže stručne spreme propisuje osmogodišnja škola. Određuje se ovlaštenje i način donošenja posebnog propisa kojim će se utvrditi način lova u graničnom pojasu. Taj propis donosi ministar poljoprivrede i šumarstva uz suglasnost ministra unutarnjih poslova.

Propisuje se i zabrana lova i primamljivanje divljači u području susjednih lovišta u pojasu od 100 metara, a na ovaj potez predlagatelj se odlučio da bi se smanjila mogućnost konflikata između lovačkih susjednih društava u tom pograničnom pojasu.

Novčane kazne se sada izražavaju u kunama (dosad u DEM).

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo jednoglasno je utvrdio da nema ustavnopravnih zapreka za donošenje ovog zakona i predložio je Domu da podrži njegovo donošenje.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo podupro je donošenje ovog zakona bez protivljenja hitnosti postupka u donošenju (protiv su bila tri člana od sedam nazočnih smatrajući da je nužan novi zakon). U raspravi je ukazano na potrebu da nadležni ministar propis o upotrebi oružja prikladnog za obavljanje lova donosi uz prethodno mišljenje ministara obrane i unutarnjih poslova (članak 65. Zakona). Također je ukazano na neprihvatljiva rješenja kako u važećem Zakonu tako i u predloženom, prema kojima nije utvrđena donja granica zapriječene novčane kazne te da bi trebalo utvrditi taj iznos.

Odbor Zastupničkog doma za poljoprivredu i šumarstvo u raspravi je dao potporu predloženom zakonu te ocijenio da se njime otklanjaju teškoće nastale uvođenjem lovne karte. Lovozakupnici i koncesionari prava lova rasterećuju se od suvišne financijske obveze a neraspoređena sredstva od zakupa zajedničkih lovišta usmjeravaju se u izgradnju lokalne infrastrukture i revitalizaciju lovišta, rečeno je u raspravi.

AMANDMANI ZASTUPNIKA

Nekoliko je zastupnika Zastupničkog doma podnijelo pisane amandmane o kojima nije bilo riječi u raspravi. Tako su **Viktor Brož (HSL)** i **Želimir Janjić (HSL)** zajednički podnijeli šest amandmana kojima se u kaznenim odredbama određuje najmanji iznos predviđene novčane kazne (od 2.000 kuna na više) kako bi se otklonila mogućnost da kazna bude simbolična (predlagatelj prihvatio ove amandmane).

Đuro Dečak (HDZ) zatražio je (članak 5.) da se zabrana lova ograniči samo na pojas od 50 metara od granice lovišta smatrajući da bi takva zona bila dovoljna i ne bi se odražavala na uvjete gospodarenja lovištem (amandman nije prihvaćen uz obrazloženje da se 100 metara uvodi i iz sigurnosnih razloga – isto i s amandmanom Županijskog doma).

Dragutin Vrus (SDP) imao je amandman (povučen) na isti članak tražeći da se navede da je divljač zabranjeno loviti i podizati lovnotehničke i lovno-gospodarske objekte u pojasu 300 metara od granice posebno zaštićenih dijelova prirode i u pojasu od 100 metara granice od lovišta. Traži i sankcioniranje za organiziranje, obavljanje i dopuštanje lova divljači ili podizanje lovnogospodarskih i lovnotehničkih objekata protivno odredbama Zakona (članak 68.).

Vesna Škare-Ožbolt (DC) zatražila je brisanje članka 1. predloženog zakona (raspodjela nepotražanih sredstava od vlasnika zemljišta) smatrajući da bi takvo rješenje bilo suprotno zaštiti prava vlasništva jer se time vlasniku zemljišta uskraćuje njegovo zakonsko pravo. To što vlasnik nije potraživao naknadu na koju ima pravo ne daje pravo gradu ili općini da mu to pravo uskrati i troši ta sredstva za svoje potrebe (zastupnika povukla amandman nakon što Tomislav Ledić u ime predlagatelja nije prihvatio amandman i objasnio da se ne zabranjuje i izuzima pravo vlasnika zemljišta na naknadu već da se radi o slučajevima kad se ta naknada ne isplaćuje).

RASPRAVA

U Županijskom domu o predloženim promjenama Zakona govo-

rio je **Željko Rendulić**, pomoćnik ministra šumarstva nakon čega je uslijedila rasprava.

Mr. Božidar Pugelnik (HDZ) zatražio je amandmanom da se lov divljači zabrani u zoni od 50 metara uz granicu lovišta a ne kako je predloženo 100 metara što bi izazvalo probleme jer je lovozakupnina određivana po veličini lovišta i njegovom bonitetu o čemu su ugovori sklopljeni na deset godina. **Ivan Bajt (HSS)** predlaže da neraspoređena sredstva od lovozakupnine u cijelosti ostanu lokalnoj samoupravi (članak 1.) a što se tiče lova na divlje svinje rekao je da ih treba istrijebiti makar lukom i strijelom jer da kod njega u Slatini, sjeverna strana Papuka, caruju divlje svinje (prijete već i Slatini) i janjci.

Na ovo potonje reagirao je **dr. Slobodan Lang (imenovan Odlukom Predsjednika Republike)** rekavši da je imao prilike čuti takve izjave o Ruandi. Ljude se mora poštovati, rekao je, i zamolio zastupnika da se suzdrži od takve vrste humora. **Ivan Bajt** je odgovorio »malo ste bili zbunjeni doktore... ako je netko tu skupinu ljudi doveo gore na ono područje i za deset godina nije osigurao ljudsku sigurnost i stanovanje onda je to vaša briga.« **Slobodan Lang** je pak naglasio da nema ni jedne nacionalnosti za koju nije riskirao život u ovom ratu a slaže se da probleme treba rješavati. **Ivan Bajt** je odgovorio da uvijek stoji iza toga da treba činiti dobro no dobro možda nije 1986. učinjeno kad su ti ljudi ovdje dovedeni a nemaju ni krov nad glavom. **Slobodan Lang** je pitao zna li zastupnik gdje je on bio te godine te naglasio, među ostalim, da Janjevima treba pomoći kao i drugima. **Jozo Medved (HDZ)** također je prigovorio da se sa saborske govornice na ovakav neprimjeren način govori o ljudskim sudbinama a da je lokalna samouprava (zastupnik je iz tog kraja) itekako skrbila o tim ljudima. Uvjeren je da zastupnik Bajt nije mislio ozbiljno ali da očekuje ispriku. **Ivan Bajt** je odgovorio da kada je rekao caruju divlje svinje i janjci da je htio reći da ima toliko divljih svinja da prijete tim ljudima.

Ivan Lacković (HDZ) upozorio je da se velik novac ubire od lovišta a divljač se ne hrani (zašto su lisice bijesne) te da na nekim područjima divlju svinju treba sa svijećom tražiti. On je protiv lova i ubijanja i ne može podržati ovaj zakon, rekao je.

Rasprava je zatim bila zaključena. **Županijski je dom najprije prihvatio amandman zastupnika Pugelnika kao amandman Županijskog doma a**

zatim i većinom glasova (jedan suzdržan) podržao donošenje predloženog zakona.

Značajna djelatnost

U Zastupničkom domu uvodno je govorio **Tomislav Ledić**, zamjenik ministra poljoprivrede. Podsjetio je da se u Hrvatskoj lov provodi na oko 4 milijuna hektara (2,5 milijuna pod šumom) odnosno na 70 posto površine Republike Hrvatske. U Hrvatskoj ima prema evidenciji Ministarstva oko 50.000 lovaca (bez krivolovaca), a godišnje se u našim lovištima nađe i oko 25.000 stranih što ukazuje da je lov značajna djelatnost i da joj treba posvetiti punu pozornost, rekao je zamjenik ministra te naveo značajke predloženoga zakona.

• U Hrvatskoj ima prema evidenciji Ministarstva oko 50.000 lovaca (bez krivolovaca), a godišnje se u našim lovištima nađe i oko 25.000 stranih što ukazuje da je lov značajna djelatnost i da joj treba posvetiti punu pozornost.

Viktor Brož (HSLs) govorio je u ime Kluba zastupnika HSLs-a te najprije napomenuo da su lovci tijekom Domovinskog rata dali značajni doprinos ustupajući oružje ili se uključujući u jedinice Zbora narodne garde, a kasnije HV-a. Često se zaboravlja i na štete nastale u Domovinskom ratu na lovištima a još nesanimirane. Objasnio je i da bavljenje lovom ne znači samo loviti divljač već da se članovi lovačkih udruga (nisu čisto neprofitabilne udruge) bave izgradnjom lovno-gospodarskih objekata (hranilišta, pojilišta, skladišta za hranu), uzgojem divljači i drugo.

Od Hrvatskoga lovačkog saveza očekuje se izrada prijedloga zakona izmjena i dopuna postojećeg Zakona o lovu koji bi trebao sadržavati i pravni okvir osnivanja, djelokruga lovačkih udruga i druga statusna pitanja. Trebalo bi i uzeti u obzir da naziv lovačka udruge u svakidašnjem govoru nije prihvaćen od većine lovaca niti nema tradicije u Hrvatskoj a i prvo lovačko

društvo u Hrvatskoj osnovano je 1881. godine i zašto bježati od toga imena. Tu je i pitanje treba li i na koji način zakonom utvrditi pravo prvenstva domicilnim društvima na zakup lovišta kao i utvrđeni datum lovostaja.

Predloženi zakon otklonit će neke od poteškoća u primjeni dosadašnjeg Zakona i u cjelini je dobar i koristan i Klub zastupnika HSLs-a će ga podržati, rekao je.

Prijedlog za novi zakon

I Klub zastupnika SDP-a podržat će donošenje ovog zakona jer je još od donošenja važećeg Zakona 1994. bilo velikih problema pri realizaciji nekih određenih njegovih dijelova (primjerice formiranje zajedničkih lovišta), rekao je **Miroslav Korenika (SDP)** u ime Kluba zastupnika SDP-a.

Predloženim zakonom konačno se regulira podjela neraspoređenih prihoda koje bi trebalo vratiti vlasnicima zemljišta. Danas su u Hrvatskoj posjedi vrlo usitnjeni pa samo na području sjeverozapadne Hrvatske, pa time i Varaždinske županije, posjedi su prosječno veličine 1,5 hektara i zbog toga županije nisu mogle izvršiti svoju zakonsku obvezu i uplatiti vlasnicima zemljišta njihov novac. Uz to i gruntovnica je nesređena (unatrag 50, 60 godina) i ne znaju se pravi vlasnici. Tako bi trošak plaćanja vlasnicima njihove lovozakupnine, naknade, bio često puta viši od iznosa koji bi oni dobili.

Upravo zbog toga Klub zastupnika SDP-a podržava predloženu preraspodjelu sredstava od lovozakupnine i korištenje za gradnju lokalne infrastrukture i poticanje kupnje i uzgoja divljači, rekao je, među ostalim zastupnik. Podsjetio je da su se dosad (nalaz Državne revizije) ta neraspoređena sredstva najčešće koristila za plaćanje obrane od tuče pa i na taj način barem djelomično u korist onih koji se bave poljoprivredom. Ipak, apelirao je na Ministarstvo da u dogledno vrijeme inicira donošenje novog zakona o lovu zbog problema (financiranja) devastiranih lovišta u bivšim okupiranim područjima.

Apelirao je i u ime lovaca sjeverozapadne Hrvatske, koji su vlastitim novcem kupili zemljišta i sagradili objekte koji su kasnije podržavljani, da im se ti objekti vrate.

Stjepan Dehin (HSS) u ime Kluba zastupnika HSS-a podržao je predloženi zakon i njegove izmjene i dopune naglašavajući da su lovozakupnici, posebno lovačke udruge izražavale svoja nezadovoljstva upravo prema odredbama važećeg Zakona koje se sada mijenjaju.

Dragutin Vrus (SDP) u svojoj se raspravi osvrnuo na neke od članaka važećeg Zakona koje se ne mijenjaju u vezi s njima iznio primjedbe koje mogu biti i prijedlozi za nove izmjene Zakona, kako je rekao. Tako je zatražio (članak 45.) usklađivanje programa uzgoja divljači s osnovama gospodarenja na gospodarskim jedinicama i programima za gospodarenje šumama (ta je obveza propisana za lovno-gospodarske osnovne programe zaštite divljači na površinama izvan lovišta). Treba i precizno regulirati i jasno naznačiti koje se vrste usluga smatraju lovnim turizmom (članak 67.) u odnosu na one koje lovozakupnici mogu pružiti temeljem djelatnosti upisanih u statutu.

U zadnje vrijeme vrlo je česta pojava ustanovljavanja zvjerinjaka, prebivališta ili manjih ograđenih dijelova zemljišta u privatnom vlasništvu pa bi uvjete i način postupanja s divljim životinjama u ograđenim dijelovima prirode valjalo regulirati Zakonom o lovu poštujući odredbe Zakona o zaštiti prirode, Zakona o veterinarstvu i Zakona o dobrobiti životinja, predložio je, među ostalim zastupnik.

Ivan Štajduhar (SDP) također je predložio dodatnu izmjenu važećeg Zakona (članak 46.) kako bi u provedbi lovno-gospodarske osnove mogle sudjelovati i osobe sa završenim studijem lovstva i zaštite prirode (akademski naziv inženjer lovstva i zaštite prirode), a ne samo sa šumarskim, veterinarskim ili agronomskim fakultetom (dopuna i djelatnici sa završenim visokim učilištima biološkoga ili biotehničkog usmjerenja koji u svom nastavnom planu i programu imaju adekvatne sadržaje koji se odnose na lovnu znanost, struku i djelatnost). Odjel lovstva i zaštite prirode ustrojen je na veleučilištu u Karlovcu i pobudio je velik interes ne samo u Hrvatskoj nego i u susjednim zemljama, rekao je (predlagatelj ovaj amandman nije prihvatio smatrajući da je ipak potrebna fakultetska naobrazba, zastupnik povukao amandman).

Prijavljenih za raspravu više nije bilo pa je u završnoj riječi **Tomislav Ledić**, zamjenik ministra u ime predlagatelja zahvalio na podršci predloženom zakonu a i da je spreman prihvatiti prijedlog Kluba zastupnika SDP-a o novom zakonu. Očitovao se o podnesenim amandmanima i prihvatilo samo amandmane zastupnika Viktora Broža i Želimira Janjića (određivanje najmanjeg iznosa predviđenih kazni) koji su time postali sastavni dio predloženog zakona.

Zastupnički je dom jednoglasno (81 »za«) donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lovu.

D. K.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU RIMSKOG STATUTA MEĐUNARODNOG KAZNENOG SUDA

Novi način civilizacijskog ponašanja

Županijski dom je većinom glasova i hitnim postupkom podržao donošenje zakona kojim Republika Hrvatska potvrđuje Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda. Statutom bi se osnovao navedeni sud sa sjedištem u Haagu te bi on procesuirao kaznena djela počinjena na teritoriju država stranaka Statuta kao i kaznena djela za koja se smatra da su ih počinili državljani tih država. Zastupnički dom će o ovom zakonskom prijedlogu raspravljati na idućoj sjednici.

O PRIJEDLOGU

Međunarodni kazneni sud, koji će biti osnovan nakon stupanja na snagu Rimskog statuta o Međunarodnom kaznenom sudu, prva je globalna pravosudna institucija nadležna za kazneno procesuiranje pojedinaca za počinjene najteže zločine od značenja za međunarodnu zajednicu. Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda usvojen je 17. srpnja 1998. u Rimu na Diplomatskoj konferenciji UN-a. Međunarodni sud će biti stalni sud, sa sjedištem u Haagu, nadležan za procesuiranje pojedinaca za zločin genocida, zločin protiv čovječnosti, ratni zločin i zločin agresije. Sud će imati jurisdikciju zločinima koje su počinili državljani ili se desio na teritoriju države stranke Statuta. Ukoliko bi Sud postupao na inicijativu Vijeća sigurnosti UN-a, tada nije bitno je li država ratificirala Statut ili nije. Sud je ovlašten postupati samo onda kad nacionalna pravosudna tijela ne žele ili nisu u stanju djelovati. Status se primjenjuje jednako na sve osobe, bez obzira na njihovo službeno svojstvo, bilo da je riječ o šefovima država i vlada, članovima vlada ili parlamenta, izabranim predstavnicima ili vladnim dužnosnicima neovisno na imunitet ili postupovna pravila koja se ne mogu primijeniti na te osobe temeljem nacionalnog ili međunarodnog prava. Statut osigurava pravičan tretman optuženika u skladu s opće

prihvaćenim standardima zaštite prava čovjeka, kao i pravo sudjelovanja žrtve zločina u postupku te njenog obeštećenja. Države stranke Statuta obvezne su, u skladu s odredbama Statuta o međunarodnoj suradnji i sudskoj pomoći, na punu suradnju sa Sudom. U slučaju uskraćivanja suradnje od strane države, Sud ima isključivo mogućnost s time upoznati Skupštinu država stranaka, odnosno Vijeća sigurnosti ako Sud postupa na temelju njegove inicijative. Sud ima 18 sudaca koji će se birati na vrijeme od devet godina, a birat će ih Skupština država stranaka, na prijedlog bilo koje države stranke. Nacionalni kazneni i drugi zakoni država stranaka oblikovat će se kako bi se reflektirale obveze nacionalnih pravosudnih tijela, na način specificiran Rimskim statutom da im se omogući bolja reakcija na zamolbe upućene od Međunarodnog kaznenog suda. Od država se također može zahtijevati da predaju određenog optuženika Sudu, da omogući tranzit kroz zemlju drugog optuženika uz pratnju pravosudnih tijela druge države te može izabrati opciju držanja osuđenika u svojem vlastitom zatvoru. Implementacijom Rimskog statuta, nacionalna zakonodavstva mogu popraviti svoje kaznene zakonike ili druge zakone kako bi se omogućio kazneni progon zločina koje navodi Rimski statut, preko nacionalnih sudova. Time se mogu jačati zakoni u tim zemljama te postići sprječavanje pojavljivanja zločina. Do kraja 2000. godine, u roku u kojem je Statut bio otvoren za potpisivanje, potpisalo ga je 139 država, a ratificiralo 27, od kojih 11 europskih. Republika Hrvatska je među prvim državama koje su potpisale Statut. Provedba postupka potvrđivanja Statuta i polaganje instrumenta o ratifikaciji među prvih 60 država čijim će ratifikacijama Statut stupiti na snagu, pridonijelo bi ugledu Republike Hrvatske u međunarodnoj zajednici. Odredbe Statuta će nakon njegova stupanja na snagu postati dio unutarnjeg pravnog po-

retka Republike Hrvatske čime bi se preuzelo, na međunarodnoj razini, sva prava i obveze koje proizlaze iz Statuta za države stranke. Za sada nije moguće predvidjeti koje će troškove Republika Hrvatska imati kao punopravna članica Međunarodnog kaznenog suda, a kada se to utvrdi bit će potrebno izdvojiti određena financijska sredstva u Proračunu. Budući da se radi o međunarodnom ugovoru, predlagatelj je zatražio da Zakon o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda bude donesen hitnim postupkom.

RADNA TIJELA

Odbori ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo te za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku predložili su Domu da podrži predloženi zakon.

RASPRAVA

Uvodno je Ljerka Alajbeg, glavna pravna savjetnica ministra vanjskih poslova, pojasnila odredbe predloženog zakona. Rekla je da će biti na raspolaganju glede svih pitanja predloživši da Hrvatska što prije učini taj korak potvrđivanja za koji drži da će biti dobro prihvaćen i pozdravljen u čitavoj međunarodnoj zajednici.

• Potrebno je zahtijevati kvalitetniju pravnu zaštitu naših građana uz povećanje djelotvornosti svjetske pravde.

Dr. **Slobodan Lang** (imenovan Odlukom Predsjednika Republike; DC) se osvrnuo na povijest međunarodnih sudova za ratne zločine. Rekao je da su inicijative za formiranjem Svjetskog suda počele još u 19. stoljeću. Nakon I. svjetskog rata, međutim, otvoren je tek prvi takav sud koji je završio farsom suđenju pripadnicima njemačke vojske, istaknuo je zastupnik ukazavši time na neistinu da je početak međunarodnih sudova onih u Nürnbergu i Tokiju. Istaknuo je i aktualne događaje kao što su Ruanda, jugoistok Europe i Siera Leone. Kada je Hrvatska u pitanju, smatra da je potrebno postaviti zahtjev za kvalitetnijom zaštitom naših građana uz povećanje djelotvornosti svjetske pravde. Drži kako je stradanje hrvatskog naroda svijetu dalo dovoljno argumenata da neke stvari treba mijenjati. U nastavku izlaganja osvrnuo se na slučaj generala Mirka Norca. Rekao je da ga ne zanima povijest i budućnost, pravda i Haag ni dostojanstvo Domovinskog rata. Smatra kako se general Norac sada nalazi u teškom stanju osjećajući patnju te da mu s te strane svakako treba pomoći.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) smatra da će stvaranjem Međunarodnog kaznenog suda doći do jedne paradoksalne situacije jer će na istom mjestu suditi dva suda. Jedan će kažu, biti za sve, dok će Haaški biti i dalje samo za Hrvatsku. Napomenula je da bi Republika Hrvatska bila tek 28 država koja je ratificirala Rimski statut te da će trebati još 32 države napraviti isto kako bi Međunarodni kazneni sud stupio na snagu. U tom razdoblju i dalje će trajati procesi na Haškom sudu i bit će vrlo teško objasniti o čemu se upoće radi, zaključuje zastupnica. Istaknula je potom članak 28. Rimskog statuta za kojeg drži da je sporni budući da se u njemu spominje zapovjedna i objektivna odgovornost i diskreciono pravo nekoga da odlučuje je li netko nešto htio znati, smio znati i uspio saznati. Kaže da je to upozoravajuće za zemlje koje ne žele dozvoliti da se čeprka po njihovim državnim tajnama za razliku od Hrvatske koja je svoje tajne obznanila zbog čega će imati niz godina osjećati posljedice, smatra zastupnica.

Sumnja u međunarodne sudove

45 Blaškićevih godina daje mi za pravo sumnjati u sve što se zove međunarodni sud, rekao je dr. **Jure Burić (HDZ)**. Drži da je 111 mjeseci bilo dosta vremena da međunarodna zajednica i međunarodni sudovi sude zločinu koji se zbio u Vukovaru. Rezultat svega je da pravедnici trunu u zatvorima, a zločinci šetaju, zaključuje zastupnik. Predložio je stoga da se predočena inicijativa podrži ali da se s ratifikacijom pričekaju budući da Hrvatska može biti i posljednja država koja je taj postupak obavila. Obrazložio je da nije osoba kojoj nije stalo do pravde i istine, ali smatra da nas još štošta čeka u budućnosti te da je Blaškić iskustvo iz kojeg treba učiti. Na kraju je zamolio zastupnike da još jednom razmisle i ne daju glas za osnivanje Međunarodnog kaznenog suda.

Haaški sud je politički sud koji izjednačuje žrtvu i agresora te koji će suditi samo nama, a ne svjetskim moćnicima za Hirošimu, Nagasaki, Vijetnam, Alžir pa i Zadar, naglasio je dr. **Živko Kolega (HDZ)**. Rekao je da će glasati za Zakon o potvrđivanju Rimskog statuta samo ukoliko ga pravnici uvjere da će on pomoći osobama kao što su Blaškić i Kordić.

Ivan Lacković (HDZ) se osvrnuo na financiranje Međunarodnog kaznenog suda. Pitao je jesu li kompetentni ljudi dobro razmislili koliko će to koštati Republiku Hrvatsku s obzirom na nužnost opće štednje. Potvrđivanjem Rimskog statuta Hrvatska će se naći u situaciji da odmah izdvaja velike iznose novaca za formiranje navedenog suda, zaključio je zastupnik.

Dr. **Branko Sruc (SDP)** je mišljenja kako Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda donosi dobre odredbe. To je, kaže, davanje prioriteta u procesuiranju i suđenju nacionalnim sudovima, isticanje osobne i zapovjedne odgovornosti te odredba da nikakva komisija ne može doći u neku državu i utvrđivati npr. određene dokaze. Smatra da hrvatska mora biti predvodnik što bržeg formiranja ovakvog suda budući da nitko od naroda Europe, pa i svijeta nema negativna iskustva glede predbacivanja kolektivne krivnje kao Hrvati.

• Hrvatskoj je na čast što je jedan od osnivača Međunarodnog kaznenog suda čime je stala uz države koje žele nametnuti novi način civilizacijskog ponašanja.

Hrvatskoj je na čast što je jedan od osnivača Međunarodnog kaznenog suda, mišljenje je **Emila Soldatića (IDS)**. Predložio je da se podrži predloženi zakon kako bi Hrvatska stala uz države koje žele nametnuti jedan novi način civilizacijskog ponašanja.

Međunarodni sud je nadležan za sve države

Dr. **Živko Kolega (HDZ)** je tada upitao hoće li Međunarodni kazneni sud imati ovlasti samo spram zemalja koje su ratificirale Rimski statut.

Predsjedatelj **akademik Ivan Aralica** je odgovorio da će se ovlasti suda odnositi na sve države.

Nakon rasprave **Ljerka Alajbeg**, glavna pravna savjetnica ministra vanjskih poslova razjasnila je nejasnoće na koje su zastupnici ukazali. Rekla je da će se financiranje Međunarodnog kaznenog suda rasporediti po načelu članarine za članstvo u UN-u, dakle po veličini države i njenom nacionalnom dohotku. Što se sjedišta u Haagu tiče, odgovorila je kako je to pitanje već postojeće logistike sudova takve vrste u Haagu i pitanje prestiža Nizozemske koja će ujedno velikim udjelom financirati taj sud. Ključnim pojmom drži osobnu odgovornost prema čemu je, kaže vidljivo da se ne sudi državama. Prednost ratificiranja Rimskog statuta je i u davanju prioriteta domaćim sudovima, što daje mogućnost Hrvatskoj da pregovorima izjednači pravila Haaškog tribunala i Međunarodnog kaznenog suda, naglašava gđa. Alajbeg. Što se tiče nadležnosti suda, rekla je da će on biti nadležan samo za države koje su ratificirale Rimski statut, kao i za njihove državljane gdje god počinili zločin. Zaključila je da još ne može reći na koji način će određene države surađivati, ali da i za to postoje načini.

Zastupnici Županijskog doma su tada većinom glasova podržali donošenje Zakona o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda.

M. S.

PRIJEDLOG ZAKONA O PRIJESTUPIMA I PREKRŠAJIMA

Temeljna načela - djelotvornost i ekonomičnost

Zastupnički je dom jednoglasno prihvatio Prijedlog zakona o prijestupima i prekršajima koji je rezultat zajedničkog rada sveučilišnih profesora, predstavnika relevantnih pravosudnih i drugih tijela državne vlasti i institucija kao i uvažavanje mišljenja i stavova stručne javnosti.

Razlozi za donošenje ovog novog Zakona (predlagatelj je **Vlada Republike Hrvatske**) su u potpunoj zastarjelosti postojećeg Zakona o prekršajima iz 1973. godine (kasnije mijenjan i dopunjavani) i Zakona o privrednim prijestupima, te, među ostalim, i u neusuglašenosti s Ustavom i Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ovaj novi Prijedlog zakona – vrlo opširan s detaljnim uvodom o (povijesnim sadržajima) hrvatskom prekršajnom i privrednoprijestupnom pravu – sadrži Materijalne odredbe u 76 članaka i jedanaest glava te Postupne odredbe obuhvaćene u 200 članaka raspoređenih u 20 glava. Objedinjuje prijestup i prekršajno pravo te sadrži materijalno pravne i procesne pravne norme primjenjive na sve prijestupe i prekršaje propisane bilo kojim zakonima ili propisima, ističe predlagatelj.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestat će važiti Zakon o prekršajima (i sve njegove izmjene i dopune) kao i zakon o privrednim prijestupima.

No o sadržaju Zakona i predloženim rješenjima više u nastavku.

O PRIJEDLOGU

Jedna od temeljnih postavki za oblikovanje novog prekršajnog prava odnosi se na dosljedno provođenje načela pravne države pod kojim pojmom se misli prije svega na sadržaj, a ne samo na njegovu primjenu. Dosljednost u ostvarenju načela pravne države je načelo ograničenja kaznenopravne prisile, koje bez sumnje vrijedi i za onaj dio kaznenog prava koji propisuje prijestupe i prekršaje, radi čega treba sankcionirati samo

ona ponašanja kojima se tako povređuje javni poredak, društvena disciplina ili druge društvene vrijednosti koje nisu zaštićene kaznenim pravom, da se njihova zaštita ne bi mogla ostvariti bez kaznene prisile. Prijestupi i prekršaji su u onoj sferi interesa zajednice kojima jedna osoba ili grupa osoba povređuje neke njihove zajedničke interese, nisu zaštićeni kaznenim pravom. Da li je to javni poredak, društvena disciplina ili druge društvene vrijednosti, nije u ovom trenutku presudno jer i površna analiza pokazuje da bi i to bile ustavne kategorije.

• Jedna od temeljnih postavki za oblikovanje novog prekršajnog prava odnosi se na dosljedno provođenje načela pravne države pod čime se misli prije svega na sadržaj a ne samo na njegovu primjenu. Dosljednost u ostvarenju načela pravne države je načelo ograničenja kaznenopravne prisile, koje bez sumnje vrijedi i za onaj dio kaznenog prava koji propisuje prekršaje i prijestupe.

Temeljna postavka koja nedvojbeno spada u one sadržaje kojima se ostvaruje pravna država se odnosi na načelo zakonitosti, načelo ne bis in idem, obveznu primjenu blažeg propisa, načelo krivnje, po kojem nema prekršajne prisile bez krivnje i za prekršaj, nastojanje da se što potpunije i u skladu s najsuvremenijim prekršajopravnim, kriminalnopolitičkim i drugim relevantnim spoznajama provede individualizacija kazne i drugih sankcija.

Dosljedno su provedena načela: pravne države (vladavine prava), ograničenja prisile (represije) na najmanju moguću i nužnu mjeru, odgovornost na temelju krivnje počinitelja, zakonitost djela i sankcija,

individualizacije prijestupovnih i prekršajnih sankcija te pravednosti.

Odrediti pojam prekršaja i prijestupa bilo je i ostalo stožerno pitanje, a ujedno i polazište za određivanje svih ostalih sadržaja. Od pokušaja da damo, materijalno pravna definicija prijestupa i prekršaja, iako svjesni da je taj napor do današnjih dana u usporednom zakonodavstvu doživljavao teškoće, nismo odustali, jer zadržavanje na samo formalnoj definiciji u XXI stoljeću ne zadovoljava.

Tako je definirano da je prijestup teža povreda koja se određuje samo zakonom i za koji se može propisati kazna ili druga sankcija samo zakonom. Prekršaj, kada se radi o težoj povredi, određuje se samo zakonom i za njega se može propisati kazna ili druga sankcija samo zakonom. Prekršaj, kada se radi o lakšoj povredi, može se propisati na zakonu utemeljenom propisu i za njega se mogu propisati druge sankcije predviđene ovim zakonom.

Takvo razlikovanje prekršaja prvog reda i drugog reda (prijestupi i prekršaji) omogućuje lakše odlučivanje o dekriminalizaciji određenih ponašanja, odnosno njihovo premještanje iz kaznenog prava u prekršajno pravo, uz uključivanje gospodarskih prijestupa u jedinstveni sustav. Ovo nužno mora pratiti revizija i preinaka postojećih prijestupa i prekršaja radi uspostave određenosti opisa kažnjivih djela i otklanjanju nomotehničkih nedostataka u propisivanju opisa velikog broja prijestupovnih i prekršajnih kažnjivih ponašanja.

Prema tome, u konceptu kaznenog prava u širem smislu, ovime se uspostavlja tzv. trihotomni sustav – kaznena djela, prijestupi i prekršaji.

Jačanje osjećaja za ograničenje represije u svim poljima reguliranja društvenog života kao dosljedno provođenje vladavine prava i pravne države, neminovno će dovesti i do smanjenja broja prekršaja obje kategorije u odnosu na sadašnje stanje, uz istodobnu afirmaciju isključivo sudbene nadležnosti za novu vrstu kažnjivih ponašanja – prijestupe. Time

se dosadašnja posebnost materijalnog i procesnog prava gospodarskih prijestupa kao i stvarna nadležnost trgovačkih sudova ukida.

Prema tome, kada se radi o prekršajima prvog reda, dakle onima koji se propisuju zakonom i za koji je isključivo nadležan prekršajni sud (prijestup) istovjetnost općih materijalno kaznenopravnih propisa, sama je po sebi razumljiva. Za prekršaje drugog reda (prekršaji) udaljšavanje od kaznenih djela znatno je veće i de lege ferenda ima reperkusija na njihov položaj u sustavu kažnjivih radnji.

Uvodi se institute i sadržaje, prije svega po uzoru na, u međuvremenu usvojeni Kazneni zakon i Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Institut koji je potpuna novost u prekršajnom pravu, a radi se o uvođenju načela krivnje, tako da ono primjenu bilo koje sankcije prekršajnog prava uvjetuje postojanjem krivnje na strani počinitelja u trenutku počinjenja prijestupa ili prekršaja.

Prijedlog se na temelju brojnih argumenata u stranoj pravnoj i psihijatrijskoj literaturi opredjeljuje za »engleski model« po kojem neubrojiva osoba ne spada u nadležnost kaznenog prava i djelovanja kaznenog pravosuđa. Zato se takva osoba prepušta medicinskom tretmanu pod uvjetima Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

S tim u svezi posebnu pozornost zaslužuje problematika implikacije tog načela na odgovornost za prijestupe i prekršaje pravnih osoba. Uvodi se različiti režim odgovornosti pravnih osoba s obzirom na vrstu kažnjive radnje, pa tako za prijestup kao težu povredu, pravna osoba odgovara samo na temelju krivnje odgovorne osobe, a za prekršaj kao lakšu povredu može biti proglašena krivom i bez utvrđivanja krivnje odgovorne osobe. Međutim, ova iznimka od pravila, koja uvodi mogućnost za isključivu samostalnu odgovornost pravnih osoba za prekršaj može biti primjenjiva i za prijestupe kao teže povrede.

Značajne izmjene su u sustavu sankcija za prijestupe i prekršaje. Propisane su dvije kategorije prekršajnih sankcija: sankcije za prijestupe i prekršaje propisane zakonom – kazne, mjere upozorenja, zaštitne mjere i odgojne mjere, te sankcije koje propisuju tzv. upravna tijela – globa i opomena.

Uvedena je kao novost uvjetna osuda i opomena, kao mjere upozorenja, čime je povećana mogućnost indivi-

dualizacije sankcija za prijestupe i prekršaje, jer je tijelima koja odlučuju o njihovom izricanju ili primjeni ostavljena veća mogućnost izbora.

Rad za opće dobro

Nesporna je afirmacija novčane kazne kao temeljne dok se kazna zatorora može samo iznimno primijeniti i to prema počinitelju prijestupa, a ne može se propisati kao jedina kazna, već samo uz novčanu radi mogućnosti izbora vrste kazne.

Kao novost uvedena je zamjena novčane kazne ili globe radom za opće dobro na slobodi. Isto tako, na jednom je mjestu naveden cijeli katalog vrsta zaštitnih mjera, te je poboljšana njihov sadržaj i precizirana svrha njihovog propisivanja, te gornja i donja granica primjene.

Od vrsta zaštitnih mjera propisanim zakonom navode se: obvezno liječenje od ovisnosti, zabrana obavljanja poziva djelatnosti ili dužnosti fizičkoj osobi, zabrana upravljanja motornim vozilom, protjerivanje stranca iz zemlje, oduzimanje predmeta, zabrana obavljanja određene djelatnosti pravnoj osobi, te udaljenje s područja grada ili općine na kojem je počinjen prijestup ili prekršaj.

Posebna novost materijalnog dijela zakona su odredbe koje se tiču maloljetnih počinitelja prekršajno prijestupovnih sankcija, i to po uzoru na Zakon o sudovima za mladež. U prekršajnom pravu, koje je upravo u tom dijelu do sada bilo izrazito podnormirano, stvaranje sustava prekršajnog kažnjavanja maloljetnika omogućuje ostvarivanje načela individualizacije. Izricanje sankcija maloljetnicima samo je jedna od karika u lancu sustavnih i ciljanih napora, te mjera različitih tijela, ustanova i službi, koje su usmjerene na sprječavanje i suzbijanje kriminaliteta mladih. Značajne su izmjene obuhvaćene člancima ove glave, u skladu s novim saznanjima, iskustvima i provjerenim tekovinama suvremene kriminalne i socijalne pedagogije, kako bi se izbjegla stigmatizacija okrivljenih maloljetnika i dala prednost ideji pomoći, odgoja i socijalne integracije mladog delinkventa.

Dani su i novi sadržaji koji se vežu uz načelo zakonitosti, načelo zabrane retroaktivnosti, mjesto i vrijeme počinjenja prijestupa i prekršaja, razlozi isključenja protupravnosti, te na odredbe o zastari.

Kao što je ukratko vidljivo odlučivanje o prijestupima i prekršajima, po ovom prijedlogu stavilo bi se u stvarnu nadležnost prekršajnih suda.

U određivanju njihove nadležnosti, moguće su razne varijante koje slijede zahtjeve učinkovitosti, ekonomičnosti i koncentracije postupka.

Postupak pred prekršajnim sudovima poznaje nekoliko oblika po svojoj konstrukciji i stupnju zaštite koju građanima pružaju njihove garantivne forme.

Novina je u tom dijelu, što je Nacrt prijedloga zakona o prijestupima i prekršajima, u postupnosti usuglašen sa člankom 6. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda poglavito u pitanjima koja se tiču: prava na pretpostavku okrivljenikove nedužnosti, prava okrivljenika da u najkraćem roku bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima optužbe, prava na primjereno vrijeme i mogućnost za pripremu obrane, prava na besplatnog branitelja, prava na ispitivanje svjedoka optužbe, te prava na besplatnu pomoć prevoditelja.

Za odlučivanje o prijestupima u prvom su stupnju stvarno nadležni prekršajni sudovi, a u drugom stupnju Visoki prekršajni sud. Postupak je analogan postupku za kaznena djela za koja se po Zakonu o kaznenom postupku vodi skraćeni postupak, uključen je postupak za izdavanje kaznenog naloga po uzoru na austrijsko i njemačko pravosuđe kao prikladno sredstvo za rasterećenje istog, a nisu isključene niti pojedine konsenzualne forme za brže i ekonomičnije postupanje. Naime, po uzoru na talijansko i englesko prava omogućeno je strankama da svojim dogovorom oko procesne radnje utječu na njen konačni ishod, što vodi do pojednostavljenog postupka na način prisutan u francuskom, portugalskom, španjolskom, danskom i grčkom postupku.

Postupak za prijestupe pokreće se na temelju optužnog prijedloga državnog odvjetnika. U predmetima prijestupa u djelokrug državnog odvjetnika spada poduzimanje potrebnih mjera radi njihovog otkrivanja, pronalaženja počinitelja i pribavljanje potrebnih dokaza za uspješno vođenje postupka pred prekršajnim sudom, te podnošenje žalbe protiv nepravomoćnih odluka prekršajnog suda, odnosno izvanrednih pravnih lijekova protiv pravomoćnih odluka, što je novina.

Odlučivanje o prekršajima poznaje redovnu i skraćenu formu, tako da u prvom slučaju nakon provođenja glavne rasprave sudi prekršajni sud u prvom stupnju, a u drugom po žalbi Visoki prekršajni sud.

Skraćena forma obuhvaća donošenje rješenja o prvom stupnju po prekršajnom sudu u skraćenom postupku, sličnom postojećem postupku normiranom u članku 109. Zakona o prekršajima, protiv tog rješenja povodom prigovora provodi se glavna rasprava, a u drugom stupnju povodom žalbe odlučuje Visoki prekršajni sud.

Skraćena forma obuhvaća i u prvom stupnju donošenje odluke o prekršajnom postupku koji vode upravna tijela, a povodom priziva u drugom stupnju odlučuje prekršajni sud, dok povodom žalbe odlučuje Visoki prekršajni sud. Isto vrijedi i za kazneni nalog koji donosi tijelo za vođenje takvog postupka, ili policija, protiv kojeg se može podnijeti prigovor, povodom kojeg postupa prekršajni sud, a povodom žalbe Visoki prekršajni sud.

Postupak po žalbi je uređen po uzoru na isti u Zakonu o kaznenom postupku, koji se i do sada primjenjivao u Visokom prekršajnom sudu, a u nedostatku ovih odredbi u važećem Zakonu o prekršajima iz 1972. godine, pa je novina cjelovito i potpuno normiranje istog u ovom zakonu.

Od izvanrednih pravnih lijekova zakon poznaje: obnovu postupka, zahtjev za zaštitu zakonitosti i zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne.

U složenijim slučajevima pripremi dio postupka odvija se pred upravnim tijelima i policijom. Prisilne mjere za osiguranje provedbe postupka smiju odrediti isključivo prekršajni sudovi.

Predviđeni su i posebni postupci prema malodobnicima, za oduzimanje imovinske koristi, naknadu štete, rehabilitaciju i druga prava neutemeljeno osuđenima, te skraćeni oblici postupaka, poput postupka za izdavanje »kaznenog naloga pred upravnim tijelom« kod kojeg se prekršajni sud javlja samo uvjetno kao tijelo odlučivanja, a razna upravna tijela sankcioniraju lakše prekršaje globalno, stoji u obrazloženju Prijedloga ovog zakona.

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo jednoglasno je utvrdio da nema ustavnopravnih zapreka za prihvaćanje ovog zakona i takav je prijedlog dat Domu.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo podupro je donošenje ovog zakona a na predloženi tekst iznio više primjedaba i prijedloga.

Tako primjerice smatra da je pogrešno tvrditi (članak 1. da se društveni prijekor za prijestupe izražava kaznom ili drugom sankcijom jer one ne izražavaju prijekor već se izriču radi otklanjanja opasnosti.

U članku 15. predviđa se da se u slučaju prekoračenja nužne obrane počinitelj može blaže kazniti. Isti učinak predviđen je u još nekim slučajevima. Valja istaći da blaže kažnjavanje, čiji je učinak propisan u čl. 49. Prijedloga, nema ono značenje koje ima u Kaznenom zakonu jer će biti rijetki slučajevi u kojima će ono uopće biti moguće. S druge strane, posve je logično da se prekoračenjem nužne obrane počinitelj može osloboditi kazne kada je počinio kazneno djelo (pa i ono najteže), kako je to propisano u Kaznenom zakonu, ali ne i kada je počinio samo prijestup ili prekršaj. Isto vrijedi i za drugu vrst krajnje nužde (kada je počinjeno jednako zlo jednako onome koje je prijetilo) koja u Kaznenom zakonu povlači obvezno oslobađanje od kazne, a u Prijedlogu samo ublažavanje kazne, daljnja je primjedba Odbora koji, navodi među ostalim, da su zaštitne mjere u glavi VI. preširoko propisane te da glavu XI. treba terminološki usuglasiti s izmjenama Konačnog zakona (zastara).

Odbor za pravosuđe predložio je Zastupničkom domu prihvaćanje predloženog zakona ocijenivši da se radi o vrlo bitnom Zakonu kojim se zakružuje normativni sustav na području kažnjivog ponašanja bilo u kaznenoj, bilo u prekršajnoj sferi.

Izraženo je i više dvojbi načelne i konkretne naravi. Tako je postavljeno pitanje uspostave tzv. trihotomnog sustava na području kaznenog prava tj. postojanje kaznenih djela, prijestupa i prekršaja i to poglavito zbog zadržavanja pojma prijestupa jer ovo mišljenje drži prijepornim i teško ostvarivim sadržajno, po jasnim kriterijima, razlikovanje prijestupa i prekršaja, tim više jer se i u trgovačkom pravu napušta termin privredni prijestup koji recidivira neke zakonske i ideološke obrasce iz prošlosti.

Ako se pravi usporedna raščlamba sustava kaznenog prava tranzicijskih i sličnih zemalja pa se tamo nalaze predložena rješenja, ona su rezultat konkretnih okolnosti i tradicije i nije ih nužno nekritički preslikavati.

Izražena je i dvojba o pravno sustavnoj i sadržajnoj naravi instituta prekršajnih sudova kao dijela sustava sudbene vlasti. Nadalje, nisu poznati stavovi sudstva i Odvjetničke komore o predloženim rješenjima pa je dvoj-

ben utjecaj stručne javnosti, dakle onih koji će neposredno primjenjivati Zakon na predložena rješenja.

Tijekom rasprave iznijeto je i više konkretnih primjedbi na pojedine članke i to primjerice, da (članak 30.) nije pobliže određen »osobito težak prijestup« što može dovesti, stoji u Izvješću Odbora, do problema u sudskoj praksi zbog neujednačene i diskrecione primjene.

RASPRAVA

U Županijskom domu uvodno je govorio **Dubravko Palijaš**, pomoćnik ministra pravosuđa, uprave i lokalne samouprave. Ovaj Prijedlog zakona objedinjuje prijestup i prekršajno pravo te sadrži materijalno-pravne i procesno-pravne norme primjenjive na sve prijestupe i prekršaje propisane bilo kojim zakonima ili drugim propisima čime se pridonosi pravnoj sigurnosti i ostvarivanju vladavine prava u širem smislu, rekao je među ostalim u širem obrazloženju.

• Prijedlog zakona objedinjuje prijestup i prekršajno pravo te sadrži materijalno-pravne i procesno-pravne norme primjenjive na sve prijestupe i prekršaje propisane bilo kojim zakonima ili drugim propisima čime se pridonosi pravnoj sigurnosti i ostvarivanju vladavine prava u širem smislu.

Rasprave nije bilo. Županijski je dom jednoglasno prihvatio Prijedlog ovog zakona odnosno podržao njegovo donošenje.

Složen zakon – rezultat višegodišnjega rada

U Zastupničkom domu u ime predlagatelja govorio je **dr. Stjepan**

Ivanišević, ministar pravosuđa, uprave i lokalne samouprave naglasivši da se radi o zakonskom prijedlogu koji je rezultat višegodišnjeg rada. Ovaj je zakon zapravo kodifikacija i materijalnopravnog i procesnopravnog prekršajnog prava i prema tome dosta složen, rekao je ministar te upozorio na nova rješenja. Prije svega dosljedno su provedena načela pravne države i ograničenja prisile na najmanju moguću mjeru. Gotovo bez izuzetka primijenjeno je načelo odgovornosti na temelju krivnje i samo je iznimno u kategoriji pravnih osoba predviđena pojava odgovornosti pravne osobe ne na temelju krivnje i to samo za prijestup, rekao je, među ostalim.

Zatim, su govorili izvjestitelji radnih tijela.

Luka Trconić (HSS), predsjednik Odbora za pravosuđe prenio je Izvješće tog radnog tijela dodajući da nisu poznati stavovi sudstva i Odvjetničke komore o predloženim rješenjima te da je teško prognozirati kako će ova temeljito nova rješenja biti primljena u našoj stručnoj praksi.

Ingrid Antičević – Marinović (SDP) prenijela je stajalište Odbora za zakonodavstvo koji podupire predloženi zakon ali i iznosi brojne primjedbe. Smatra se da nije dosljedno provedeno načelo krivnje (članak 4.) jer očigledno ne vrijedi i za pravne osobe kod kojih se dopušta i objektivna odgovornost. Međutim, nije vidljivo kako se pravna osoba može kazniti po načelu objektivne odgovornosti. To bi se moglo odnositi na slučajeve kada nije poznata fizička osoba kao neposredni počinitelj, kada i preporuka Vijeća Europe o odgovornosti poduzeća za kaznena djela traži da se pravna osoba kazni ali to je nemoguće dovesti u sklad s proklamiranim načelom krivnje.

Načela pravne države

Odmah u nastavku zastupnica **Antičević-Marinović** govorila je kao izvjestiteljica Kluba zastupnika SDP-a koji podržava predloženi zakon. Ovaj je zakon zajedno s Kaznenim zakonom jedan od načina kojim se društvo želi boriti protiv kriminaliteta i veliki je napredak u odnosu na dosadašnje potpuno nesređeno stanje na području prekršaja i prijestupa. Naime, brojne su prekršajne odredbe bile razasute po mnogim zakonima i dobro je da su sada na jednom mjestu materijalne i postupovne odredbe, smatra ovaj Klub zastupnika.

Brojnim odredbama predloženi zakon djeluje na proklamiranom načelu

posredne prevencije (moderno zakonodavstvo naglašava potrebu da se zaštitne mjere rezerviraju samo za kazneno zakonodavstvo) zbog detaljnih postupovnih odredbi smatramo da tim nisu osigurana ova garantivna sredstva zaštite građana.

Isto tako danas prevladava stajalište da su ustvari prijestupi i prekršaji lakši i teži oblici kažnjivih delikata i da se razlikuju po svom stupnju kažnjivog ne prava od kažnjivih djela. Svi ti prekršajni delikti i prijestupi nisu uvijek socijalno i etički neutralni što bi se dalo zaključiti iz predložene kvalitativne definicije prijestupa i prekršaja. No, naravno da svako kažnjivo ne pravo nije stoga kazneno djelo, koje je opasnije i teže. Ono zahtijeva i težu kaznu s težim pravnim posljedicama za počinitelja. No i prekršajna kazna je zaštitna mjera koja ima i svoju socijalnoetičku i preventivnu funkciju. Ona nije neki samo akt proizvoljne dresure građana. Zato se zalažemo za kvantitativnu definiciju prekršaja i prijestupa gdje će i ovakve vrijednosti doći do izražaja, jer kod građana na kraju krajeva treba razbiti osjećaj, a to ovaj prijedlog u suštini i čini, da ni prijestupi ni prekršaji nisu nekakva bagatelna i manje značajna djela odnosno nešto što ne izaziva etički prijekor, rekla je među ostalim zastupnica, naglašavajući da je trend u Europi uvođenje kaznene odgovornosti samih pravnih osoba.

Predloženi zakon (pojam »globa« arhaičan) ponovno vraća pojam stvarne zabude koji je napušten u Kaznenom zakonu i smatramo da ga ovaj zakon ne bi trebao sadržavati (što se tiče pravosudnog ispita treba voditi računa o sucima koji su pred mirovinom). U cjelini Klub zastupnika SDP-a podržava Prijedlog zakona jer smatra da su njime gotovo u cijelosti navedena načela pravne države-vladavine prava odgovornosti na temelju krivnje počinitelja, zakonitosti djela i sankcije, individualizacije i prijestupovnih i prekršajnih sankcija, načela pravednosti i (čak na štetu djelotvornosti) načelo ograničenja prisile na najmanju moguću i nužnu mjeru.

Krivnja pravne osobe samo kroz krivnju odgovorne osobe

Ljubica Lalić (HSS) u ime Kluba zastupnika HSS-a logičnim je ocijenila potrebu za novim zakonom koji će objediniti prijestupovno i prekršajno pravo i sadržavati materijalnopravne i procesnopravne norme primjenjive

na sve prijestupe i prekršaje propisane bilo kojim zakonima ili drugim propisima. Takvo objedinjavanje u predloženom zakonu pridonosi pravnoj sigurnosti i vladavini prava i Klub zastupnika HSS-a pozdravlja nastojanje predlagatelja na objedinjavanju i preoblikovanju prekršajnog prava i prava privrednih prijestupa, rekla je zastupnica.

Potpuna je novost u prekršajnom pravu uvođenje načela krivnje prema kojem sankcija prekršajnog prava može biti izrečena samo počinitelju koji je bio kriv u trenutku počinjenja prijestupa ili prekršaja.

Odstupanje od ovog načela u dopustivosti zakona da pravna osoba za prekršaj može biti proglašena krivom i bez utvrđivanja krivnje odgovorne osobe ovaj Klub zastupnika drži neprihvatljivim. Predlaže da pravna osoba odgovara samo na temelju dokazane krivnje odgovorne osobe jer bez krivnje nema odgovornosti.

Pozitivnim se ocjenjuje uvođenje zamjene novčane kazne ili globe radom za opće dobro na slobodi, no s obzirom na brojnost izrečenih novčanih kazni u Republici Hrvatskoj dvojbena je mogućnost njene praktične primjene. Jasnije treba odrediti što se podrazumijeva »pod uvođenjem računa o tome je li počinitelj prijestupa ili prekršaja po zanimanju vozač motornog vozila« (članak 40. – zabrane upravljanja motornim vozilom). Treba razmisliti i o dužini prekršajnih postupaka (ako je potrebno produžiti rokove zastare) jer se vrlo često obustavljaju zbog proteka prekratkih rokova zastare.

• Zbog velikog broja predmeta prekršajni sudovi rade u dvije smjene, no hrvatska javnost nije obaviještena o rezultatima takvog rada odnosno jesu li postignuti pomaci. Treba utvrditi razloge dugotrajnosti prekršajnih postupaka i pojednostaviti ih.

U vezi s tim zastupnica je napomenula da zbog velikog broja predmeta prekršajni sudovi rade u dvije smjene no da hrvatska javnost nije obaviještena o rezultatima takvog rada odnosno jesu li postignuti pomaci. Treba utvrditi razloge dugotrajnosti prekršajnih postupaka i pojednostaviti ih. »Pretvrdom« se smatra odredba (članak 276.) prema kojoj suci imeno-

vani po dosadašnjim propisima a nemaju pravosudni ispit moraju ga položiti u roku od šest mjeseci. Predlagatelj ne promišlja o sucima koji vrlo uspješno obnašaju sudačku dužnost dvadeset i više godina (par godina im nedostaje do mirovine) a nemaju položeni ispit. Tu je potrebna određena fleksibilnost i te obveze osloboditi suce koji sudačku dužnost obavljaju više od 15 godina a do mirovine im preostaje 5 godina rada, rekla je, među ostalim zastupnica naglašavajući da takvo rješenje ne bi negativno utjecalo na kvalitetu rada prekršajnih sudova.

Klub zastupnika HSS-a predloženi zakon podržava te predlaže predlagatelju da razmotri ove primjedbe i pronađe najkvalitetnije rješenje.

Otvara se niz dilema

Vladimir Šeks (HDZ) govorio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a naglasivši da predloženi zakon predstavlja vrijedan rad stručne radne skupine ustrojene 1997. godine, na čelu s predstojnikom Katedre za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu prof. Horvatićem. Međutim, kaže zastupnik, predloženi zakon otvara velike dileme posebno u pogledu temeljnog pristupa, razlikovanje prijestupa i prekršaja ili jedinstveni prekršaj posebice s obzirom na to da imamo kaznena djela po Kaznenom zakonu.

Sa stajališta zakonitosti i ustavnosti posebne dvojbe otvaraju određeni prijedlozi i rješenja posebice zadržavanja uhićene osobe (članak 143. – razlozi uhićenja i postupanja s uhićenikom) jer nije određen rok kojim se može prekoračiti propisanih 12 sati zbog nepredviđenih i neotklopljivih razloga. Prekršajni sudovi imaju danonoćnu službu i nema potrebe za takvu mogućnost, ističe zastupnik. Posebnu dvojbu sa stajališta ustavnosti izazivaju odredbe o izvidnim radnjama prema kojima upravna tijela mogu i prije započinjanja prijestupnoga ili prekršajnog postupka privremeno zabraniti ili ograničiti djelatnost (članak 153.) što je dvojbeno, kaže zastupnik, i sa stajališta slobode poduzetništva, rekao je, iznoseći i druge primjedbe. Otvara i ozbiljne dileme sa stajališta učinkovitosti jer u mnogome se približava svim onim garancijama i jamstvima u kaznenom postupku što može blokirati potreban učinkovit rad prekršajnih sudova.

Što se tiče načela krivnje, jednog od temeljnih načela odgovornosti ono treba biti dosljedno i bez izuzetka pro-

vedeno odnosno da nema odgovornosti niti za prijestup niti prekršaj pravne osobe ako nema istodobno odgovornosti odgovorne osobe. Vrlo brzo suočit ćemo se s donošenjem zakona kojim će se regulirati kaznena odgovornost pravnih osoba što je i u skladu s preporukom Vijeća Europe iz 1998., napomenuo je zastupnik.

Do drugog čitanja ovog zakona, a Klub zastupnika HDZ-a uz iznesene primjedbe i prijedloge ga prihvaća, trebalo bi paralelno regulirati i uskladiti pitanje odgovornosti za privredne prijestupe u drugim zakonima, rekao je, među ostalim.

Preširoke zaštitne mjere

Darinka Orel (HSL) rekla je da Klub zastupnika HSL-a podržava predloženi zakon, ali uz određene primjedbe.

Tako je uz osvrt na dobra rješenja (sudska kontrola kazni koja izriču upravna tijela, ukinuće privrednih prijestupa, ali ostaje odgovornost pravnih osoba i drugo) napomenula da je pogrešno stanovište u obrazloženju Prijedloga zakona da se uspostavlja trihotomni sustav – zločini (kaznena djela), prijestupi i prekršaji jer taj sustav ima u vidu tri tipa kaznenih djela dok se ovdje radi o tri tipa kažnjivih djela uopće dok pojam kaznenog djela ostaje jedinstven.

Pogrešna je i tvrdnja (članak 1.) da se društveni prijekor izražava kaznom ili drugom sankcijom jer zaštitne mjere ne izražavaju nikakav prijekor nego se izriču radi otklanjanja opasnosti (članak 34.). Nije dosljedno provedeno načelo krivnje (definirano u članku 4.) a i ne vidi se iz predloženih rješenja kada se pravna osoba može kazniti po načinu objektivne odgovornosti. Nadalje, odredbe o sudioništvu (članci 18. i 20.) mehanički su preuzete iz Kaznenog zakona a da se ne pita jesu li ono dobro rješenje i za prijestupe i za prekršaje. Ovdje bi valjalo razmotriti mogućnost da se prihvati koncepcija jedinstvenog počinitelja kako je to riješeno u članku 14. Njemačkog zakona o prekršajima prema kojem se uopće ne pravi razlika između počinitelja, poticatelja i pomagatelja. Nasuprot tome u Prijedlogu potpuno nedostaju odredbe o kažnjavanju za pokušaj i dragovoljnom odustanku, koji su instituti mogući i kod prijestupa i kod prekršaja, navela je zastupnica. Dodala je, među ostalim, kako osobito začuđuje da se u ovom Prijedlogu zakona (članak 26.) ponovno vraća pojam »stvarna zabluda« s

pravom napušten u Kaznenom zakonu. Preširoko su propisane zaštitne mjere a odredbe Glave XI. (nemogućnost primjene Prekršajnog zakona zbog protoka vremena) treba terminološki uskladiti s najnovijim izmjenama Kaznenog zakona, rekla je zastupnica na kraju.

• Temeljna načela prekršajnoga i prijestupnog postupka trebala bi biti djelotvornost i ekonomičnost, što znači da postupak mora biti kratak, brz i jeftin.

U pojedinačnoj raspravi **Dubravka Šuica (SDP)** rekla je kako ovaj zakon smatra blažim oblikom reguliranja kažnjivih djela. Predloženi zakon čini joj se dosta kompliciran i smatra da bi temeljna načela prekršajnoga i prijestupnog postupka trebala biti djelotvornost i ekonomičnost, što znači da postupak mora biti kratak, brz i jeftin. Neka rješenja u tome su komplicirana i dopuštaju mogućnost odugovlačenja procesa, primijetila je zastupnica te rekla ako su prekršajni suci dosad, po nekim statistikama, rješavali oko 2.000 i više predmeta godišnje prema predloženom zakonu prekršajni bi sudac mogao godišnje riješiti oko 1500 predmeta. U takvoj situaciji prekršajni sudovi ne bi mogli ispunjavati svoju ustavnu i zakonsku funkciju jer bi dvije trećine predmeta moglo potpasti pod zastaru. Stoga ili treba zaposliti veći broj sudaca ili prekršajnim sudovima ostaviti samo prijestupe i najteže prekršaje a manja djela staviti u nadležnost upravnih tijela (ali to znači i izmjenu nekoliko stotina posebnih zakona), rekla je, među ostalim zastupnica.

Vladimir Šeks smatra da bi u Prijedlog ovog zakona trebalo ugraditi jedan temeljni institut koji postoji u cjelokupnom pravnom poretku i svim postupcima, a proističe iz Ustava – načelo samostalnosti i neovisnosti i ove grane i ovog dijela sudbene vlasti, ali i sankciju za kršenje toga načela. Ne bi se smjelo dogoditi, upozorio je zastupnik, da primjenom ovog zakona dolazi do utjecaja i miješanja izvršne vlasti na ovaj segment sudbene vlasti (kako ne bi, kao npr. potpredsjednik Vlade Slavko Linić, proglašavala suce nedostojnim za nošenje sudačkih odora, itd. ako joj se ne bi svidjele njihove presude).

Osigurana neovisnost pravosuđa

Dr. **Stjepan Ivanišević**, ministar, odgovorio je zatim na primjedbe iz rasprave. Najprije je naglasio da su se pri izradi ovog zakona (kolektivan rad vrlo stručne skupine profesora, sudaca, državnih odvjetnika, ljudi iz policije na čelu s prof. Horvatićem) neke koncepcijske dileme morale presjeći i odlučilo se ići na razlikovanje blažih protupravnih djela, prekršaji, i težih – prijestupi. Složio

se s primjedbom da su možda neka jamstva koja idu za zaštitu prava nauštrb ekonomičnosti i brzini postupka no pravi će test za tu hipotezu biti primjena zakona. Tada će se vidjeti hoće li se postupci oduljiti i biti više zastara, no, i pri sadašnjem prekršajnom postupku velik je broj zastara i penje se već na zabrinjavajućih 37 posto, rekao je ministar dodajući da će se osobno založiti, ako će biti potrebno, za unapređenje tog procesa.

U zakonu o sudovima, među koje spadaju i prekršajni sudovi, jasno su

označena sva jamstva koja su dovoljno čvrsta da osiguraju neovisnost pravosuđa u mjeri potrebnoj prema Ustavu a i po mjeri važnoj nekim političkim načelima, odgovorio je zastupniku Šeksu.

Rasprave više nije bilo pa se prešlo na glasovanje. Zastupnički je dom jednoglasno (83 glasa »za«) prihvatio Prijedlog zakona o prijestupima i prekršajima. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputit će se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga ovog zakona.

D. K.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OBRTU

Obrtništvo – tradicija i budućnost Hrvatske

Zastupnički dom je, uz podršku Zupanijskog doma, jednoglasno prihvatio predložene zakonske promjene kojima bi se ubrzala i postigla kvalitetnija provedba razvoja obrtništva i poticaja zapošljavanja, posebice na područjima koja su određena Zakonom o područjima posebne državne skrbi i Zakonom o otocima. Predlagatelj je bila Vlada Republike Hrvatske.

O PRIJEDLOGU

Izmjenama Zakona o obrtu omogućilo bi se sezonsko obavljanje obrta, a obrtnicima ostvarivanje prava u svezi s radnim odnosom, ukoliko ta prava ne ostvaruju po drugim osnovama. Inovatorima bi se omogućilo obavljanje vezanih obrta, a pojednostavio bi se postupak registriranja obrta na područjima određenim Zakonom o područjima posebne državne skrbi i Zakonom o otocima. Zatim bi se stvorile pretpostavke za uspostavu školskog sustava koji odgovara potrebama rada i gospodarstva. Zakon bi dalje omogućio donošenje podzakonskih propisa uključujući i obrazovne programe koji su primjereni potrebama gospodarstva posebice obrtništva, a u čijem je donošenju neosporno potrebno uvažavati mišljenje strukovne organizacije – Hrvatske obrtničke komore. Također je predloženo dati

šire ovlasti skupštini Hrvatske obrtničke komore u određivanju organiziranosti cjelokupnog obrtničkog komorskog sustava.

Donošenjem predloženog zakona ubrzala bi se i postigla kvalitetnija provedba vladine politike razvoja obrtništva i poticaja zapošljavanja, posebice na područjima koja su određena Zakonom o područjima posebne državne skrbi i Zakonom o otocima. Uspostavio bi se snažniji i usklađeniji komorski sustav koji bi pogodovao efikasnosti u zastupanju interesa obrtnika pred tijelima državne uprave te kvalitetnijoj izobrazbi mladih. Zakonom bi Hrvatska gospodarska komora mogla utjecati na podzakonske propise od bitnog utjecaja na razvitak obrtništva, na osmišljavanje obrazovnih programa i posebnih propisa kojima se određuje način izvođenja strukovne izobrazbe u školi i kod obrtnika.

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo predložio je Domu da podrži prihvaćanje Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obrtu.

Odbori ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo te za gospodarstvo, razvoj i obnovu također su pozitivnim ocijenili predloženi zakon te ga podržali u prvom čitanju.

RASPRAVA

Uvodno je zamjenik ministra za obrt, malo i srednje poduzetništvo **Ivan Knok** upoznao zastupnike s predloženim izmjenama Zakona o obrtu. Na kraju je rekao kako se navedenim korekcijama želi olakšati sustav obrtništva u Republici Hrvatskoj uz njegovo prilagođavanje kriterijima Europske unije.

• Prihvaćanjem predloženih zakonskih rješenja morao bi se smanjiti dvojni sustav obrazovanja koji je dokazan kao kvalitetan te je ujedno preduvjet za postojanje kvalitetnijih obrtničkih kadrova, radionica i zadruga.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) smatra da bi trebalo liberalizirati uvjete za otvaranje obrta kako bi se što više zainteresiranih moglo baviti tom gospodarskom granom. Time bi se, kaže, jednim dijelom riješila neza-

poslenost i smanjio rad »na crno«. Predložila je dalje da se necentralizira komorski ustroj zbog toga što će on sputati kreativnost područnih obrtničkih komora i udruženja obrtnika, a postoji i vjerojatnost da će se komorski sustav birokratizirati, drži zastupnica. Lošim je ocijenila i smanjenje broja trgovačkih društava koja primaju učenike na naukovanje. Time bi, kaže, poslovi strukovnog obrazovanja bili obavljani na manje kvalitetan način, a niti bi se moglo osigurati mjesto za sve učenike. Ako bi predložena zakonska rješenja stupila na snagu, morao bi se smanjiti dvojni sustav obrazovanja koji je dokazan kao kvalitetan te je ujedno preduvjet za postojanje kvalitetnih obrtničkih kadrova, radionica i zadruga, zaključila je gđa Sućec-Trakoštanec.

Omogućiti polaganje majstorskog ispita

Zlatko Komadina (SDP) ukazao je na problem ljudi koji imaju po 15 i više godina radnog staža, stečajevima poduzeća su izgubili posao i nemaju srednju stručnu spremu. Došli su u situaciju da im nije dozvoljeno otvoriti vlastiti obrt unatoč tome što posjeduju sve potrebno znanje jer nemaju predviđenu školsku spremu, te oni rade »na crno«, ističe zastupnik. Kako bi se riješio taj problem, založio se za to da se osobi, ukoliko ima 15 godina radnog staža, omogući polaganje majstorskog ispita.

Zamišljeno je da obrtnik bude najdinamičniji i najkreativniji poduzetnik u Hrvatskoj u skladu s time država mora pojednostaviti njihovo poslovanje, poboljšati kreditnu politiku i poticati otvaranje obrta, smatra **Josip Majdenić (HDZ)**. Predložio je da se promijeni odredba članka 6. koji govori o pojednostavljenju postupka otvaranja obrta na otocima i područjima od posebne državne skrbi, te da se taj model primijeni na cijelu Republiku Hrvatsku. Svjestan je, kaže, da bi se time narušila kvaliteta obrtničkih usluga, ali drži da bi se to s vremenom selektiralo. Ukazao je na rad »na crno« te konstatirao da očito naše inspekcije ne obavljaju adekvatno svoj posao što stvara probleme obrtnicima. Istaknuo je i problem mladih budućih obrtnika glede majstorskog ispita. Smatra da su godine provedene u prakticanju limitirajući faktor koji usporava otvaranje obrta. Predložio je jedan liberalniji pristup uvjetima za polaganje navedenog ispita kako bi se on mogao prije položiti. Na kraju je iznio još jedno

mišljenje, a to je da bi obrtnici mogli ostvarivati svoja prava isključivo iz obrta, a ne temeljem nekog drugog radnog odnosa.

Stjepan Marić (HSS) je rekao da će uspjeh predloženog zakona biti ostvaren samo uz podršku Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo te Vlade. Tvrdi da obrtnici očekuju rješenje problema poslovnih prostora i porezne olakšice prilikom otvaranja obrta i zapošljavanja novih radnika. Drži kako je nužno na jednostavniji način voditi poslovne knjige sukladno zapadno-europskim standardima, budući da u tim državama mnogo više ljudi živi od obrta nego kod nas.

Zastupnici su tada jednoglasno podržali prihvaćanje Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obrtu.

Zamjenik ministra za obrt, malo i srednje poduzetništvo **Ivan Knok** uvodno je govorio i u Zastupničkom domu. Pojasnivši glavne značajke predloženih zakonskih izmjena rekao je da očekuje konstruktivni doprinos zastupnika kako bi se stvorili još bolji uvjeti za ukupni razvitak obrtništva u Hrvatskoj.

Bolji razvoj obrtništva i veće zapošljavanje

Za riječ se tada u ime Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu javila **Dragica Zgrebec**, predsjednica Odbora. Rekla je da Odbor podržava izmjene i dopune Zakona o obrtu jer one imaju za cilj povećanje razvoja obrtništva, a time i zapošljavanja. Naglasila je da se predstavnici Hrvatske obrtničke komore nisu složili sa svim predloženim odredbama te je predlagatelj izrazio želju za suradnjom oko izrade konačnog prijedloga.

Uvažavajući i uviđajući snagu obrta i obrtništva u svakom smislu te riječi Klub zastupnika HDZ-a će, uz podnošenje određenih amandmana u drugom čitanju, prihvatiti ovaj zakonski prijedlog, rekao je u ime Kluba **Velimir Pleša (HDZ)**. Nada se kako će se njime postići kvalitetniji razvoj obrtništva, poticanje zapošljavanja te pojednostavljeni uvjeti za polaganje majstorskog ispita. Najveću primjebu imao je oko definiranja područnih obrtničkih komora kao članova Hrvatske obrtničke komore, dok se, kaže, prema postojećem Zakonu o obrtu

područne obrtničke komore udružuju u Hrvatsku obrtničku komoru. Predloženom promjenom bitno se mijenja status područnih obrtničkih komora u pogledu prava i obveze te bi one imale status kao svaki obrtnik, tvrdi zastupnik. Time se te komore marginaliziraju i pokušava ih se centralizirati unutar Hrvatske obrtničke komore, zaključuje gospodin Pleša. Smatra kako je potreba da se nadležnosti koje država prenosi na obrtnički i komorski ustroj izvršavaju jednoobrazno i kvalitetno, ali dodaje kako je neprihvatljivo da zbog organizacije obrazovanja viša tijela imaju pravo nadzora i usmjeravanja djelovanja nižih glede pitanja nastupa na sajmovima i sudjelovanja u aktivnostima lokalne zajednice. Ukoliko je predloženi zakon nastao na temelju njemačkog iskustva, kaže zastupnik, predlagatelj je dužan objasniti zašto ne poštuje njemački Zakon o obrtu u kojem najviše prava i obveza imaju područne obrtničke komore.

U ime Kluba zastupnika HSL-a je govorio **Ante Grabovac (HSL)**. Drži da je jedan od najvećih problema današnjeg hrvatskog društva nezaposlenost. Upravo u obrtništvo vidi mogućnost povećanja zaposlenosti, budući da je to tamo najjeftinije i najjednostavnije, te bi predloženi zakon trebao ići za time, tvrdi zastupnik. Smatra da bi Republika Hrvatska trebala slijediti primjer Italije koja je značajnim ulaganjima u obrt i malo obiteljsko gospodarstvo od svog sjevera napravila jedan od najrazvijenijih dijelova svijeta. Zaključio je da se, radi loše politike u proteklih deset godina te ostataka komunističkog razmišljanja, u zadnje vrijeme obrtnici bez razloga kriminaliziraju te se stvaraju uvjeti u kojim se obrt još teže razvija. Svi moramo biti svjesni da bez razvoja obrtništva i poduzetništva nema izlaska Hrvatske iz socijalne krize, drži gospodin Grabovac. Klub zastupnika HSL-a podržat će predloženi zakon jer vjeruje, kaže zastupnik, da će njegovo donošenje stvoriti preduvjete za brži razvoj hrvatskog gospodarstva.

Obrtništvo - faktor stabilnosti moderne države

U ime Kluba zastupnika HNS-a i LS-a **Vesna Pusić (HNS)** je rekla da je obrtništvo za Hrvatsku jedna od rijetkih gospodarskih djelatnosti koja ima dugu tradiciju i predstavlja centralnu opciju gospodarskog oporavka i izlaska iz krize u kojoj se nalazimo. Ono je, kaže, kičma srednje klase

koja je faktor stabilnosti i razvoja moderne države. Iznijela je tri načelne primjedbe na predloženi zakon. Smatra da bi ga trebalo kombinirati s poreznim zakonom koji se odnosi na obrtništvo, riješiti pitanje licenciranja te provesti raspravu i u trećem čitanju. Od, kako je rekla, specifičnih primjedbi, istaknula je pitanje odgovornosti obrtnika. Obrtnik je jedini koji odgovara svojom cjelokupnom imovinom i jedan je od instrumenata pomoću kojeg se realizira vezanje obrtničke djelatnosti uz jedinstveni matični broj građana, konstatare da je zastupnica. Kao rješenje je navela mogućnost da se koristi matični broj obrta. Nadovezala se na navedenu problematiku i istaknula da su strani državljani po tome u boljem položaju, budući da oni nemaju jedinstveni matični broj građana i time ne odgovaraju svom svojom imovinom. Lošim je ocijenila i ukidanje odredbe postojećeg zakona prema kojoj za obavljanje obrta osoba mora prosjedovati odgovarajući poslovni prostor. Prema novom prijedlogu odgovarajući poslovni prostor bio bi potreban za neke posebno izdvojene obrte, čime bi bile stavljene u nejednaki položaj različite vrste obrta koje se licenciraju. Što se tiče situacije kada obrtnik prestaje privremeno poslovati, predložila je da se obrtnica predaje nadležnom županijskom uredu koji je obrtnicu izdao. Ukazala je i na efikasnije školovanje za obrtništvo i rekla da bi se tom problemu trebalo posvetiti više pažnje. Što se tiče funkcioniranja obrtničkih komora, drži da bi se trebalo definirati smisao njihove strukture i mehanizama, budući da se uloga koju im daje predloženi zakon ne uklapa u hijerarhiju udruženja obrta. Na kraju je zaključila kako zakon ne bi smio predstavljati kaznu, nego pomoć i oblik regulacije, a želja je Kluba da se pomogne razvoju obrtništva u Hrvatskoj.

• Bez razvoja obrtništva i poduzetništva nema izlaska Hrvatske iz socijalne krize.

Marijan Maršić (HSS) je u ime Kluba zastupnika HSS-a dao prikaz zakona s gledišta obrtnika i ostalih građana Republike Hrvatske. Rekao je da poduzetnici nisu zadovoljni tempom promjena no i samo su svjesni brojnih, već dovoljno, poznatih problema zbog kojih se promjene sporo odvijaju. Najviše je primjedbi ipak na poreznu politiku koja nije usklađena

s gospodarskim razvitkom a to je posebno uočljivo u domeni obrta, konstatare zastupnik. Posebno je pitao kako će se reflektirati zakoni o porezu na dobit i dohodak na predložene zakonske promjene. Istaknuo je da se nalazimo u situaciji razjedinjenosti te mali poduzetnici, organizirani djelatnici i javna administracija vuku svaki na svoju stranu. Zbog toga je, kaže, važno da članovi poslodavstva imaju smisla za gospodarsku poduzetnost, da vjeruju u sebe, svoju državu i ljude te da imaju osobnog entuzijazma i snage. Obrtnici se žale na rad inspekcija, konkurentnost u dobivanju poslova, još uvijek prisutnu tajkunizaciju te zaposlenike državnih službi koji se ponekad ponašaju izvan svojih ovlasti, kaže gospodin Maršić. Prikazao je tada zakon s gledišta građana Hrvatske, te je rekao kako je njima najvažnije zaposlenje i zarada plaće. Ako želimo stvarati bolje uvjete za život treba težiti što većoj zaposlenosti radno sposobnog stanovništva, zaključuje zastupnik. Za otvaranje radnih mjesta potrebne su investicije, a da bi uspješno ulagali treba znati u kakav gospodarski program ulagati, ističe dalje gospodin Maršić. Smatra da se upravo u malom i srednjem poduzetništvu nalaze takvi odgovori, naročito kada su u pitanju područja od posebne državne skrbi, otoci i manje razvijeni dijelovi Hrvatske. Osvrnuo se tada na dva članka postojećeg zakona za koja drži da su trebala doživjeti promjenu. To je, kaže, članak 9., koji govori o dobivanju obrtnice. Drži da je postupak predložen te predlaže da građanin odjednom plati sve troškove tijelima državne uprave za postupak koji vode. Druga primjedba je bila na članak 15. u kojem se navodi što sve obrtnik treba napraviti kako bi došao do upisa u sudski registar. Također je predložio da se navedeni postupak pojednostavi. Na kraju izlaganja je zaključio kako će Klub zastupnika HSS-a podržati predložene zakonske promjene te je uvjeren da će u drugom čitanju biti donesen zakon koji će biti svima na čast.

Zakon koji će definirati rad u obrtništvu

U ime Kluba zastupnika SDP-a **Miroslav Korenika (SDP)** pozdravio je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrtu nazvavši ga temeljnim zakonom koji će definirati rad u obrtništvu, od osnivanja obrta i zapošljavanja te prekinuti dosadašnju lošu praksu. Veseli ga, kaže, mogućnost

da se decentraliziraju ovlasti i da se prenesu na Hrvatsku obrtničku komoru čime bi i kontrola školovanja u obrtništvu bila jednostavnija i podložnija onim utjecajima koji djeluju na poboljšanje stanja u obrtništvu. Kad je u pitanju omogućavanje otvaranja obrta, na područjima od posebne državne skrbi i otocima, osobama koje nemaju majstorski ispit predložio je da se na cijelom pograničnom području s Republikom Slovenijom dade slična mogućnost. Također se založio za to da takav sistem važi i za cijelu Hrvatsku s time što bi se postavio kraći rok u kojem obrtnici moraju položiti navedeni ispit. Ukoliko obrtnik ne bi provodio obuku učenika, a majstorski ispit ne bi trebao biti nužan ili bi ga trebao imati bilo tko od zaposlenih – smatra zastupnik. Osvrnuo se i na otvaranje obrta stranih državljana u Republici Hrvatskoj. Trebala bi se ponovno razmotriti mogućnost da stranci imaju potrebnu radnu dozvolu, jer u situaciji kada imamo veliku nezaposlenost upitno je zapošljavati strance, zaključuje zastupnik. Ukazao je i na odgovornost obrtnika cijelom svojom imovinom te konstatare da je obrtnik u mnogo lošijoj poziciji nego trgovačka društva. Dobrim je ocijenio i odredbu postojećeg zakona prema kojoj je obrtnik prilikom otvaranja obrta morao imati poslovni prostor. Budući da takve odredbe nema u predloženom zakonu, konstatare da će sjedišta obrta moći biti na izmišljenim adresama. Smatra da bi to trebalo zakonski riješiti te da Hrvatska obrtnička komora ili Županijski ured unaprijed izda uvjete uređenja poslovnog prostora. Mišljenja je da bi trebalo glede prenošenja ovlasti u Hrvatsku obrtničku komoru propisati neko prijelazno razdoblje, a nužno je odrediti i tko će davati informacije vezane uz otvaranje obrta. Što se izdvojenog pogona tiče, kaže da bi se pobliže morao definirati taj pojam te definirati tko u njima može raditi. Diskutabilno je, kaže, i izdavanje obrtnica, jer se često događalo da je dobije osoba koja nije položila majstorski ispit. Na kraju je još jednom dao podršku predloženom zakonu.

• Predloženi zakon je temeljni zakon koji će definirati rad u obrtništvu, od osnivanja obrta i zapošljavanja te prekidanja dosadašnje loše prakse.

Netočni navod je ispravila **Marija Bajt (HDZ)**. Rekla je da nije istina da je za vrijeme bivše vlasti bilo onemogućeno zapošljavanje. Činjenica je da je do 1990. godine bilo 100 tisuća zaposlenih u obrtu, a danas je tu zaposleno 208 tisuća ljudi, zaključila je zastupnica.

– Nisam rekao ovaj podatak u cilju omalovažavanja bivše vlasti, nego da ukážem na pretjerano administriranje i ispričavam se ako ste me krivo shvatili, odgovorio je **Miroslav Korenika (SDP)**.

Uvažavajući kolegu Koreniku on nije ispravio netočan navod, nadovezala se **Marija Bajt (HDZ)**. Rekla je da podaci koje je iznijela o zapošljavanju govore upravo suprotno, budući da je u proteklih deset godina zapošljavanje u obrtu bilo više od 100 posto.

Još bolje stvaranje poduzetničkog duha

Klub zastupnika DC-a podržava izmjene i dopune Zakona o obrtu jer drži da će one pridonijeti razvoju obrtništva i poticanju zapošljavanja na područjima od posebne državne skrbi i na otocima, rekla je u ime Kluba **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**. Ovim zakonom stvorit će se još bolji uvjeti za ojačavanje poduzetničkog duha u našoj zemlji, smatra zastupnica. Ukazala je ipak na niz primjedaba nomotehničkog karaktera. Osvrnula se na članak 35. u kojem, kaže, nije precizirano jesu li umirovljenici izuzeti iz mogućnosti obavljanja sezonskog obrta, te je potrebno da predlagatelj to pojasni, smatra gđa Škare-Ožbolt. Lošim je ocijenila i brisanje postojećeg članka 7. gdje je određeno da obrtnik može obavljati obrt samo u prostorima za koji ima dokaz o pravu na korištenje i da taj prostor i oprema zadovoljavaju standarde glede tehničke ispravnosti opreme i zaštite radnika na radu. Istaknula je da se Klub protivi obavljanju obrta u nepovoljnim uvjetima te traži da se navedeni članak vrati u predloženi zakon. Osvrnula se i na članke 30., 31. i 32. kojima je brisana riječ »maloljetna« kada se radi o djeci koja mogu nastaviti obavljanje obrta bez ispunjavanja potrebnih uvjeta, u slučaju gubitka poslovne sposobnosti roditelja. Ne vidi razlog da su mladi ljudi čiji roditelji nisu bili obrtnici stavljeni u neravno-pravan položaj. Nelogičnost je uvidjela i u članku 17. Njime prestaje mogućnost obavljanja obrta ukoliko osoba izgubi državljanstvo ili ako strancu prestane važiti radna dozvola,

pojašnjava zastupnica te naglašava da je u članku 4. navedeno da su u pravima obavljanja obrta izjednačeni stranci i hrvatski državljani. Zadnje na što je ukazala je to da u Hrvatskoj više nema okupiranih područja te je zamolila da se to briše iz zakona.

Tonči Tadić (HSP) je u ime Kluba zastupnika HKDU-a i HSP-a rekao kako je cilj ovog zakona zaštita obrta kao značajne gospodarske djelatnosti. Istaknuo je samo neka pitanja koja su Klubu zanimljiva, a to su, kaže, mogućnost obavljanja sezonskog obrta, mogućnost da inovatori obavljaju vezane obrte te sve što se odnosi na poticanje zapošljavanja, školovanje obrtnika. Tvrdi kako je odredba članka 1. po kojoj se zabranjuje povremeno obavljanje gospodarske djelatnosti u suprotnosti s odredbama stavka 5. istog članka, odredbama članka 33. i članka 13. koji koriste pojam privremenog prestanka rada. Kaže, kako članak 2. uvodi pojam sezonskog obrta koji nije ništa drugo nego oblik povremenog obrta. Predložio je i promjenu članka 3. čime bi se izbjeglo izjednačenje majstorskog ispita sa stručnom osposobljenošću. Založio se za to da obrtnik u Hrvatskoj ima ista prava kao i obrtnik u Europi. To bi se ostvarilo promjenom članka 4. stavka 2. brisanjem riječi »ako ta prava ne ostvaruje po drugoj osnovi«, a promjenom u stavku 3. istog članka otvorilo bi se nekoliko tisuća radnih mjesta time što bi pojedinci ostvarivali pravo na rad na dva mjesta. Posebno je ukazao na to da obrtniku treba priznati sva prava iz rada koja pripadaju svakom zaposleniku. Naročito se založio za to da obrtnicu izdaju nadležni županijski uredi odnosno Ured Grada Zagreba kako se ne bi desilo da se obrtnice izdaju onima koji za to ne ispunjavaju uvjete. Naglasio je i nužnost izbjegavanja česte pogreške u povodačenju zakona kada se strukovno obrazovanje izjednačuje s obrazovanjem za majstora. Predložio je i izmjenu članka 21. Prema njoj bi se, i ukoliko obrtnik nema položen majstorski ispit, mogao provoditi dio naukovanja putem zaposlene osobe koja zadovoljava te uvjete. Smetalo ga je dalje to što je prijedlog zakona napravljen bez konzultacija s Hrvatskom obrtničkom komorom te pita čemu onda ona služi ako ne može utjecati na zakone koji je se direktno tiču? Založio se na kraju da Ministarstvo za malo i srednje obrtništvo kontaktira navedenu instituciju prilikom stvaranja konačnog prijedloga ovog zakona.

Obrtnici su kičma hrvatskog gospodarstva

Klub zastupnika IDS-a u svakom slučaju podržava ovaj zakon jer smatra da treba promijeniti odnos prema obrtnicima u Hrvatskoj, rekao je u ime Kluba **Dino Debeljuh (IDS)**. Rekao je kako potječe iz obitelji obrtnika te da zna što su sve obrtnici morali proći za vrijeme komunističkog režima. No, kaže, obrtnici su preživjeli što govori o njihovoj snazi i tradiciji koja je vrlo bitna, drži zastupnik. Hvalevrijednim je nazvao »zaokret« koji provodi Vlada kada je obrtništvo u pitanju, od osnivanja Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo te predloženog zakona. Smatra da će zakon ipak trebati malo doraditi do slijedećeg čitanja, što su, kaže, pokazale i dosadašnje rasprave. Zaključio je kako su obrtnici kičma gospodarstva Hrvatske a da bez jeftinih kredita i dodatnih garancija države ne mogu krenuti ozbiljnije naprijed.

I u ranijem sazivu Sabora bilo je dosta riječi o obrtnicima, te je vrlo dobro da je Vlada osnovala ministarstvo koje se bavi tom problematikom, čime je pokazala veći stupanj interesa, rekao je **mr. Marin Jurjević (SDP)**. Dobrim je ocijenio i stvaranje kreditnog fonda od gotovo milijardu kuna zahvaljujući udruživanju sredstava lokalne samouprave, poslovnih banaka i obrtničkih projekata. Loše je, kaže, što je 30 tisuća obrtnika 2000. godine bilo u blokiranom računu na ZAP-u, te što je njih 60 tisuća lani imalo dohodak od 30 tisuća kuna. Ti obrtnici dolaze na rub egzistencije, zaključuje zastupnik. Smatra da bi povjerenstva za dodjelu kredita tu trebala intervenirati kako se ne bi gasila postojeća radna mjesta te otvorilo koje novo. Ukazao je tada na izumiranje nekih starih obrta te drži da to više nije gospodarsko, nego i kulturološko pitanje.

• Uspostavom Hrvatske kao samostalne države obrtnici polako dobivaju mjesto koje im pripada.

Uspostavom Hrvatske kao samostalne države obrtnici polako dobivaju mjesto koje im pripada te je tako njihov broj danas dosegao više od 200 tisuća, ustvrdila je **Marija Bajt (HDZ)**. Smatra da je najvažnije pojednostaviti i pojeftiniti postupak dobi-

vanja kredita, a založila se i za vraćanje dvojnog sustava školovanja obrtnika te za vraćanje viših obrtnih škola. Primjedbe je imala na članak 4. za koji kaže da bi trebao sadržavati i odredbu da osoba može obavljati obrt ukoliko nije djelomično ili potpuno lišena poslovne sposobnosti te ukoliko nema određeni stupanj invalidnosti. U istom članku stavku 2. predložila je brisanje odredbe po kojoj obrtnik ne bi mogao ostvariti prava u svezi s radnim odnosom ukoliko ih ostvaruje po drugoj osnovi iz razloga jer je obrt vezan uz osobni rad i po tome se razlikuje od drugih oblika obavljanja gospodarskih djelatnosti. Založila se i za to da se 70 posto školovanja provodi kod obrtnika ili u trgovačkom društvu. Neprihvatljivim joj je i članak 34. kojim se otvara mogućnost tumačenja da udruženja obrtnika nisu obvezni članovi komorskog stroja, a iz tog postoji mogućnost tumačenja da obrtnici nisu obvezni članovi udruženja obrtnika. Potom je predložila da zakon osigura učinkovitu naplatu potraživanja u dužničko-javnim odnosima, da se izdavanje obrtnice i vođenje obrtničkog registra prenese u nadležnost Hrvatske obrtničke komore, da se definira status i pojam obiteljskog obrta te da se pojača inspekcijski nadzor i povećaju novčane kazne za osobe koje obavljaju djelatnost bez obrtnice. Također se založila za to da treba razmotriti mogućnost dugoročnog iznajmljivanja ili privatizacije poslovnih prostora za obrtnike i male poduzetnike koji su u vlasništvu Republike Hrvatske, županije, gradova ili općina.

Matični broj obrta – osnova identifikacije

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obrtu sadrži rješenja koja su neprimjerena boljitku obrtničke organizacije i obrtništva u cjelini, smatra **Dario Vukić (HDZ)**. Dvojbena su, kaže, i pojedina rješenja s pozicije ustavnosti i zakonitosti te autonomnosti komorskog stroja. Obrtništvo je zaslužilo zakon koji će biti donesen smireno i pažljivo te će cjelovito obuhvatiti sva rješenja koja će hrvatski obrt učiniti modernim i primjereno organiziranim, zaključio je zastupnik. Kaže, kako je jedan od najvećih problema s kojim se suočavaju obrtnici vezivanje uz JMBG, što ih dovodi u neravnopravan položaj u odnosu na druge pravne subjekte. Konstatira da obrt ima matični broj koji bi mogao biti osnova

za identifikaciju. Dalje je spomenuo sezonski karakter obavljanja djelatnosti te predlaže da ga se riješi zakonom o pojedinoj djelatnosti. Rješavanjem pitanja sezonskog poslovanja Zakonom o obrtu uvela bi se nejednakost među članovima, zaključuje gospodin Vukić. Istaknuo je i negativnost davanja prava stranim državljanima da otvore obrt. Smatra da bi to moglo dovesti do pravnih problema te do stavljanja domaćih obrtnika u neravnopravni položaj s obzirom na to da stranci nemaju odgovornost za svoje obveze. Lošim je ocijenio i ukidanje postojećeg članka 7. koji sadrži obvezu posjedovanja odgovarajućeg poslovnog prostora. Predložio je potom da se promijeni postojeći članak 20. te da glasi: »Za obveze koje nastaju u obavljanju obrta obrtnik odgovara unesenom imovinom koja je potrebna za obavljanje obrta«. Potrebni drži i da obrtnik ima obvezu da za vrijeme obustavljanja obavljanja obrta preda obrtnicu nadležnom županijskom uredu koji ju je izdao. Time bi se smanjio rad »na crno«, smatra zastupnik. Osvrnuo se ponovno na matični broj obrta te je rekao kako bi bilo dobro da se on propisuje i kao porezni broj. Složio se s odredbom o izdavanju licence za rad obrta, ali je predložio da je izdaje Hrvatska obrtnička komora. Na kraju izlaganja se osvrnuo na dualni sustav obrazovanja za koji se, kaže, zalagala Hrvatska obrtnička komora. Drži poželjnim da se takvo obrazovanje ponovno uvede za potrebe obrtništva kako bi se stvorio kvalitetan kadar. Dodao je kako nije stigao iznijeti sve primjedbe te da će ih prosljediti predlagatelju.

Viktor Brož (HSL) je istaknuo da je učešće obrta u stvaranju društvenog bruto proizvoda kod nas mnogo manje nego u gospodarski razvijenim zemljama a to dokazuje da u obrtu postoji prostor za otvaranje radnih mjesta. Velik pomak već je učinjen ako se ostvare dvije stvari, smatra zastupnik, a to je smanjenje suvišnog administriranja te svođenje uvjeta za obavljanje obrta u granice zaista potrebnog. Nužnim drži i usuglašavanje predloženog zakona sa Zakonom o mirovinskom osiguranju i Zakonom o zdravstvenom osiguranju u smislu uplate doprinosa. Potom je predložio da se obrazovanje za stjecanje srednje stručne sprema za obrtnička zanimanja izvodi prema programu koji se sastoji od općeg

obrazovnog dijela i naukovanja. Takvom formulacijom bi se izbjeglo često poistovjećivanje strukovnog obrazovanja i obrazovanja za majstorski ispit, drži zastupnik. Dalje smatra da bi trebalo omogućiti polaganje pomoćničkog ispita i osobama koje su stekle znanje i radni staž u trgovačkim društvima, a ne samo u obrtu. Na kraju je rekao kako vjeruje da će izmjene i dopune Zakona o obrtu pridonijeti ublažavanju osnovnog problema, a to je visok stupanj nezaposlenosti.

Radna dozvola ne ograničava prava stranih državljana

Vladimir Šeks (HDZ) se ograničio na samo jednu odredbu predloženog zakona. Radi se, kaže, o članku 5. kojim se predviđa ukidanje postojećeg članka 4. Članak 4. Zakona o obrtu određuje uvjete po kojima strani državljanin može obavljati obrt u Republici Hrvatskoj, pojašnjava zastupnik. Kao argument ukidanju te odredbe predlagatelj navodi članak 14. Ustava Republike Hrvatske prema kojem je svaki građanin Hrvatske uživatelj svih prava i sloboda te jednak pred zakonom, kaže gospodin Šeks. Smatra da ako bi se tako doslovno interpretirao Ustav, suci, državni odvjetnici, ministri i zastupnici mogli bi biti oni koji nisu državljani Republike Hrvatske. Zato, kaže da taj članak treba tumačiti zajedno sa člankom 16. Ustava koji govori o ograničavanju sloboda i prava radi zaštite drugih ljudi i pravnog poretka. Ako se spominje radna dozvola kao uvjet da strani državljanin obavlja obrt u Hrvatskoj, time im se ne ograničuje nikakvo pravo, budući da određene dozvole za obavljanje obrta moraju imati i naši državljani, pojašnjava zastupnik. Dodao je još da ne bi trebalo centralizirati ovlasti Hrvatske obrtničke komore, nego omogućiti veću samostalnost udruženjima obrtnika na razini županija i gradova.

Za ispravak netočnog navoda se javila **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Smatra da objašnjenje članka 5. kako ga je dao predlagatelj stoji i da bi ga samo možda trebalo nadopuniti zakonom koji uređuje pitanja zapošljavanja stranaca u Hrvatskoj. Interpretacija odredbe Ustava po kojoj bi i državni dužnosnici mogli biti strani državljani nije utemeljena, nego je to izigravanje odredbe jednakosti pred zakonom, zaključila je zastupnica.

• *Ispravnom treba ocijeniti politiku Vlade glede razvoja obrtništva, jer se na taj način otvara mogućnost novih radnih mjesta.*

Nisam razumio što ste zapravo ispravili, odgovorio je **Vladimir Šeks (HDZ)**.

Ispravnom treba ocijeniti politiku Vlade glede razvoja obrtništva, jer se na taj način otvara mogućnost novih radnih mjesta, rekla je **Ljubica Lalić (HSS)**. Pozdravila je omogućavanje sezonskog obavljanja obrta u trajanju od šest mjeseci, a kao nepotrebno ocijenila promjenu članaka koji preciziraju uvjete za obavljanje slobodnog i vezanog obrta. Zamjerila je predlagatelju i ispuštanje, kako kaže, nužne odredbe da fizička osoba koja obavlja obrt mora biti punoljetna i da nije djelomično ili potpuno lišena poslovne sposobnosti. Što se tiče toga da obrt mogu obavljati maloljetne osobe i osobe lišene poslovne sposobnosti, rekla je da to u praksi neće funkcionirati, budući da neće uvijek uz takvu osobu moći biti roditelj ili staratelj. Pozdravila je to da obrtnik radom u obrtu ostvaruje prava u svezi s radnim odnosom ako ta prava ne ostvaruje po drugoj osnovi. Time se, kaže zastupnik, ispravlja nepravda koja je dugo pratila obrtnike. Osvrnula se i na brisanje članka 4. postojećeg zakona koji regulira otvaranje obrta strancima u Hrvatskoj. Rekla je da podržava odustanak od načela uzajamnosti, ali da strani državljanin mora imati radnu dozvolu zbog težine posljedica do kojih bi moglo doći. Pozitivnim je ocijenila odredbe koje se odnose na poticanje obrtništva na područjima od posebne državne skrbi. Loše je, kaže, brisanje članka prema kojem obrtnik može obavljati obrt samo u prostoru za koji ima dozvolu, čime bi došlo do nedorečenosti i obrti bi se mogli obavljati svugdje. Dobre su, kaže, odredbe koje se odnose na obrazovanje, ali određene ovlasti bi trebale pripadati ministru prosvjete. Na kraju je zaključila da Zakon o obrtu u svakom slučaju treba promijeniti na način da bude poticajan za razvoj obrta.

Ivan Ninić (SDP) je značajnom nazvao strategiju oporavka hrvatskog gospodarstva kroz obrtništvo. Pozdravio je potom omogućavanje sezonskog obavljanja obrta do šest mjeseci te traženje više i visoke stručne spre-

me za polaganje majstorskog ispita koji se odnosi na vezani obrt i srednje stručne spremlje za polaganje istog ispita na područjima od posebne državne skrbi i otocima. Pozitivnim je ocijenio i promjene u školstvu te priznavanje svih prava iz rada obrtnicima. Na kraju je konstatirao da bi predloženi zakon trebalo uskladiti s poreznim zakonima.

Vrijeme će pokazati uspjehe ovog zakona

Vlada je predlaganjem ovog zakona te osnivanjem Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo napravila veliki iskorak na tom planu, smatra **Ante Markov (HSS)**. No, ipak će, kaže, vrijeme pokazati u kojoj je mjeri to ministarstvo uspjelo u svojoj namjeri. Ukazao je na proceduru registriranja i svih ostalih radnji da bi se jedan obrt pokrenuo te predlaže da se neke stvari ipak pojednostave. Što se tiče polaganja majstorskih ispita predložio je jedan period prilagodbe tim uvjetima, nalgasivši kako je to posebno nužno za ljude koji nemaju niti srednju stručnu spremu. Osvrnuo se tada na potrebu naukovanja i poziciju naučnika. Smatra da takva odredba po kojoj, recimo frizeri, moraju naukovati od tri do pet godina djeluje vrlo demotivirajuće na mlade ljude. Istaknuo je i članak koji govori o otvaranju obrta stranih državljana u Hrvatskoj. Mišljenja je da bi takvu odredbu trebalo provoditi u nekom određenom vremenskom periodu u sklopu usuglašavanja propisa s Europom, kako se neke stvari ne bi kasnije trebale ispravljati.

Zlatko Canjuga (HND) pozdravio je, kako kaže, intenciju Vlade da obrt polako zauzima sve jasnije mjesto u hrvatskom gospodarstvu. Istaknuo je da nema napretka obrta ako ga se oživljava na način da ne bude integralni dio gospodarstva, dodavši kako su mnoge multinacionalne kompanije proizašle upravo iz obrtničkih radionica. Založio se za uvođenje raznih modela zaštite obrtnika, ne samo putem kreditiranja, nego i utvrđivanjem njihovog statusa u hrvatskom društvu. Smatra da predloženi zakon može pružiti dobar temelj za daljnje pospešivanje rada i djelatnosti obrtništva, ali ističe da još uvijek nije definirano što se od obrtnika uopće želi. Gospodin Canjuga bi želio da hrvatski obrtnik preraste u nekog Bill Gatesa te da bude u kontaktima s novim tehnologijama čime bi se mlade ljude poticalo na izumiteljstvo. Za to mu je potrebna pravna zaštita i

kreditna potpora, zaključuje zastupnik.

Treba pojednostaviti obavljanje obrta

Šestorka se opredijelila za formiranje posebnog ministarstva koje će štiti obrtništvo i poduzetništvo, a i zakonima se u posljednje vrijeme nastoji upravo u tim sektorima povećati zapošljavanje, naglasio je **Želimir Janjić (HSL)**. Pozdravio je posebno obavljanje sezonskog obrta nazvavši to dobrim rješenjem. Ukazao je dalje na to da je trebalo, adekvatno brisanju odredbe o uvjetima po kojima stranci otvaraju obrt, promijeniti i članak 8. Smatra da bi bilo upitno i brisanje stavka 2. članka 4. budući da nema ograničenja strancima da obavljaju obrtničku djelatnost te se sada hrvatski državljanin i dalje mogu baviti obrtom i ako izgube hrvatsko državljanstvo. U članku 38. predložio je da se briše riječ »mjesec« i stavi riječ »do jedne godine«, budući da prema odredbi članka 33. obrtnik može obustaviti obavljanje obrta na godinu dana. Smatra dalje da u cijelosti treba pojednostaviti obavljanje obrta, zaključivši da predloženi zakon valja podržati.

• *Obrtništvo treba dati priliku da zaposli što više ljudi.*

Izmjene i dopune Zakona o obrtu podržala je i **Sonja Borovčak (SDP)**. Založila se potom za to da se malo smanje kriteriji vezani uz otvaranje obrta i polaganje majstorskog ispita. Vjeruje da rasprava o ovom zakonu još nije gotova, te da će se u nju uključiti i sami obrtnici. Zaključila je da i tu bilježi pozitivne rezultate.

Problem malog poduzetništva i obrtništva obiluje mnogim specifičnostima, te zato u svim zemljama turističkog privređivanja koje nam čine uzor postoje obrtničke organizacije i posebni oblici potpore obrtništva, rekao je **Dragutin Vrus (SDP)**. Jaka industrijska tradicija i kolektivno pamćenje bogatstava velikih tvrtki proizvelo je marginalizaciju obrtništva, pojašnjava zastupnik. Dao je odgovor na pitanje zašto uopće pomagati obrtništvu? Obrtničke djelatnosti, kaže, zahtijevaju manje poslovne prostore od industrije, lokalna zajednica time rješava pitanje egzistencije svojih građana, povećan broj obrta pridonosi i živosti lokalne zajednice te toplini i ugodnosti mjesta u kojem ljudi borave. Veza obrtništva i lokalne

zajednice je logična, zaključuje zastupnik. Naglašava kako obrtništvo uspijeva tamo gdje se osjeća sigurnost, te je dijeli s ostalim građanima lokalne zajednice koji žive opuštenije s višim životnim standardom.

Nakon rasprave za riječ se javio zamjenik ministra za obrt, malo i srednje poduzetništvo, **Ivan Knok**. Odgovorio je na neke primjedbe i nedoumice iznesene u raspravi. Što se tiče primjedaba da prilikom izrade zakona nisu uključene obrtničke komore, rekao je da se od travnja prošle godine radi na izmjenama i dopuna-

ma Zakona o obrtu u suradnji s Hrvatskom obrtničkom komorom. Nakon toga je, kaže, radni materijal dat raznim područnim obrtničkim komorama radi usklađivanja njihovih zahtjeva i tek se potom izradio predloženi zakon koji je nastojao uskladiti sve interese. Osvrnuo se i na primjedbe kako bi neke stvari trebalo u zakonu doraditi i precizirati. Rekao je da su u pripremi izrade mnogih podzakonskih akata te izmjene pravilnika kojima će se definirati detaljnije stvari. Istaknuo je potom kako Ministarstvo za obrt, malo i srednje

poduzetništvo poduzima niz aktivnosti vezanih uz kreditiranje obrtništva čime će se toj gospodarskoj grani poboljšati status. Izrazio je zadovoljstvo potporom dijelu zakona koji se odnosi na područja od posebne državne skrbi. Na kraju je zahvalio na ukazivanju na određene naznake zaključivši kako će to sigurno pridonijeti kvalitetnijem tekstu zakona u drugom čitanju.

Sa 82 glasa »za« Zastupnički dom je jednoglasno prihvatio Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obrtu. *M. S.*

PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA ODBORA ŽUPANIJSKOG DOMA ZA NACIONALNU SIGURNOST I VANJSKU POLITIKU POVODOM RASPRAVE O VANJSKOPOLITIČKOJ ORIJENTACIJI I MEĐUNARODNOM POLOŽAJU REPUBLIKE HRVATSKE

Budući da je ministar vanjskih poslova zbog obveza napustio raspravu o vanjskopolitičkoj orijentaciji i međunarodnom položaju Republike Hrvatske, zastupnici Županijskog doma su, na prijedlog predsjednice, odlučili da Odbor Doma za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku izradi zaključke o kojima će se naknadno glasovati. Rasprava je održana tijekom 50. sjednice Županijskog doma, a o njoj smo pisali u »IHS-u«, broj 285. na strani 39. Navedeni Odbor je izradio zaključke, a iznijela ih je predsjednica Odbora Ivana Sućec-Trakoštanec.

U njima stoji da je Vlada dužna osigurati konzistentnost vanjske politike i punu zaštitu nacionalnih interesa uz nužno uvažavanje svih pozitivnih rezultata ostvarenih u proteklih deset godina, da Republika Hrvatska nema alternative pristupanju Europskoj uniji a pregovori tog smjera ne

smiju biti uvjetovani suradnjom s Haškim sudom ili bilo kakvim institucionalnim povezivanjima sa zemljama koje su nekada činile Jugoslaviju. Zatim, da se mora redefinirati suradnja s Haškim sudom i ni pod kojim uvjetima obezvrijediti Domovinski rat. Odgovornost za dokazane zločine mora se svesti na individualnu razinu, a procesuiranje se mora voditi uz puno poštivanje hrvatskog pravnog i zakonodavnog sustava. Suradnja sa susjedima mora biti usmjerena na razvijanje što kvalitetnijih gospodarskih odnosa. Pri tome je potrebno posebno usmjeriti inicijativu na jačanje identiteta Hrvatske

kao mediteranske i srednjoeuropske zemlje.

Čla Sućec Trakoštanec je dalje naglasila kako je hrvatski interes što kvalitetnija suradnja s Bosnom i Hercegovinom na svim područjima, posebno što se tiče pomaganja hrvatskom narodu s ciljem uspostavljanja što ravnopravnijih odnosa s ostala dva konstitutivna naroda. Što se tiče normalizacije odnosa sa SRJ rekla je da tome treba prethoditi rješavanje niza spornih pitanja od sukcesije, ratne odštete, zatočenih i nestalih, izručenja ratnih zločinaca, reguliranja imovinsko pravnih odnosa i još niza drugih problema.

Zastupnici Županijskog doma su tada jednoglasno prihvatili prijedlog zaključaka povodom rasprave o vanjskopolitičkoj orijentaciji i međunarodnom položaju Republike Hrvatske. *M. S.*

ODGOVORI NA ZASTUPNIČKA PITANJA

UTVRĐIVANJE RATNIH I PORATNIH ŽRTAVA

Utrošak sredstava u deset godina

U svezi s pitanjem zastupnika **Nena Stazića (SDP)** o visini i utrošku

sredstava Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava u razdoblju od 1991. do 2000. godine stigao je odgovor **Ministarstva financija**.

U brojnim tabelarnim prikazima sadržana su izvješća o sredstvima za rad Komisije u razdoblju od 1992. do

konca 2000. godine gdje su posebno razrađene stavke utroška sredstava, i uplate donatora, ali smo se zbog brojnih i opsežnih tabela odlučili samo na objavu tabelarnog prikaza ostvarenih i utrošenih sredstava Komisije u razdoblju od 1991.–2000. godine.

PREGLED

ostvarenih i utrošenih sredstava Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava rata u razdoblju od 1991.–2000. godine

– u tisućama kuna –

RED. BR.	IZVOR SREDSTAVA	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Prijenos iz preth.	–	1.500	6.825	49.855	130.151	2.541	18	14	63	48
2.	Proračun RH	1.500	7.500	60.000	220.000	580.000	110.000	1.779	1.784	2.799	1.026
3.	Prilozi dobr. društ.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
4.	Prilozi međ. fundacija	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
5.	Doprinosi stranih država	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6.	Domaći donatori	–	26.445	2.500	–	50.750	–	1	200	60	–
7.	Ukupno ostvareno	1.500	35.445	69.325	269.855	760.901	1.768	1.798	1.998	2.923	1.074
8.	Ukupno utrošeno	–	28.619	19.471	139.703	758.360	1.757	1.784	1.934	2.875	593
9.	Ukupno neutrošeno	1.500	6.825	49.855	130.151	2.541	11	14	63	48	481

J. Š.

PROMET

Kontrola zračnog prometa nad dijelom hrvatskog zračnog prostora

Zastupnik Županijskog doma, **Srećko Kljunak (HSS)**, postavio je pitanje ministru pomorstva, prometa i veza **mr. Alojzu Tušek**u, ministru obrane, **Jozi Radošu** i ministru financija **dr. Mati Crkvencu**, u svezi s podatkom da je Hrvatska kontrola zračnog prometa prepustila dio hrvatskog neba (u Slavoniji 42 km, a u Konavlima 10 km) Jugoslovenskoj kontroli zračnog prometa. Hrvatski sabor nije razmotrio takvu mogućnost, a prema Aneksu 11 Chicago Konvencije, takva ustupanja kontrole zračnog prometa mogu potpisati samo države na koje se ugovor odnosi. Također, država koja ustupa zračni prostor ima pravo naplate svojih usluga, a za to mora prethodno postojati

međudržavni ugovor koji predviđa takvu mogućnost.

Zastupnika je zanimalo je li **Vlada Republike Hrvatske** potpisala sporazum kojim se **SR Jugoslaviji** ustupa obavljanje zračnog prometa u Slavoniji i Konavlima, te hoće li zatražiti poništenje štetnog ugovora i jesu li navedeni ministri dozvolili da se potpiše taj ugovor. Zastupnik Kljunak je želio znati kako **Ministarstvo obrane** koordinira letenje u hrvatskom zračnom prostoru s kontrolom letenja u Beogradu, hoće li, u slučaju hitne vojne intervencije, tražiti odobrenje iz Beograda, a na što obvezuje spomenuti ugovor, te što kane poduzeti prema potpisniku takvog ugovora.

U odgovoru koji je uputio ministar pomorstva, prometa i veza navodi se kako je zaključkom sa sastanka od 18. kolovoza 1998. godine, ministara vanjskih poslova Republike Hrvatske i SR Jugoslavije osiguran nastavak pregovora o zračnom prometu na razini eksperata dviju država uz konsta-

taciju da za to ne postoje političke prepreke.

Dopisom od 21. kolovoza 1998. potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske **dr. Mate Granića**, ministru pomorstva, prometa i veza **mr. Željku Lužavcu**, nalaže se: »... kako ne postoje nikakve političke zapreke da se što prije pristupi pregovorima na uspostavi sjevernog i južnog koridora« u odgovarajućoj dinamici.

Pod pokroviteljstvom međunarodne organizacije za civilno zrakoplovstvo (ICAO), u periodu od 21. do 23. rujna 1999. održan je u Parizu sastanak zemalja regije Albanija, Austrija, BiH, Bugarska, Hrvatska, SRJ, Grčka,

Mađarska, Italija, Rumunjska, Slovenija, Makedonija, Turska, EUROCONTROL – europska organizacija za sigurnost zračne plovidbe, IATA – međunarodno udruženje zrakoplovnih prijevoznika i IACA – međunarodno udruženje povremenih prijevoznika, s ciljem da se postigne bezuvjetan povratak stabilne situacije u zračnom prometu na području Balkana, u skladu sa ICAO-ovim Europskim regionalnim planom zračne plovidbe, u kojem su izraženi, na međunarodnoj razini dogovoreni zahtjevi koje postavljaju korisnici.

»U tome nikako ne bi smjelo doći do kašnjenja u uspostavi normalnog sustava zračne plovidbe prema standardima, preporučenom praksom i procedurama ICAO-a« (ICAO dokument 0/4.5.86.–L991120.ATM). Dokument daje preporuku s popisom zračnih putova koje će omogućiti uravnoteženu i optimalnu mrežu zračnih putova na području Balkana.

Važno je istaknuti da je potpisivanjem ugovora o koordinaciji između Republike Hrvatske i SRJ, u kojem su poštovana načela ICAO-a o primjenjenim standardima, preporučenom praksom i procedurama, otvoren zračni promet 27. siječnja 2000.

Sada, na kraju 2000. zapaženi rezultati o broju pruženih usluga kontrole letenja na teritoriju Republike Hrvatske, govore o značajnom poboljšanju prometne situacije u regiji i značajnom smanjenju kašnjenja. U gospodarskom smislu osiguran je stabilan rad HKZP d.o.o., koja je sukladno međunarodnim propisima neprofitna organizacija, dakle, svi troškovi po svom karakteru nastali pružanjem usluga kontrole letenja u potpunosti se pokrivaju prihodima od naplate preleta.

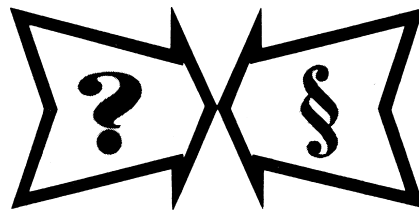
I. K.

ZDRAVSTVO

Davanje suglasnosti za osnivanje ljekarni

Zastupnica Zastupničkog doma Hrvatskog sabora **Dubravka Šuica (HDZ)** postavila je pitanje **ministrici zdravstva Ani Stavljenić-Rukavina: na temelju kojeg su propisa izdane suglasnosti za osnivanje privatne prakse u privatnoj ljekarni Gordane Rusković-Merčep, mr. pharm. i podružnice Ljekarne »Prima pharme«.**

U odgovoru koji je upućen iz **Ministarstva zdravstva** stoji kako je

osnivanje privatnih ljekarni, ljekarničkih ustanova i podružnica uređeno Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, Zakonom o ustanovama, Pravilnikom o uvjetima u pogledu prostora, djelatnika i medicinsko-tehničke opreme za obavljanje privatne prakse i Pravilnikom o uvjetima za određivanje područja na kojima će se osnivati ljekarne.

Sukladno citiranim propisima, jedan od uvjeta je i broj stanovnika u pojedinoj općini ili gradu, te je ta odredba poslužila kao osnova za izdavanje dozvole za privatnu praksu mr. pharm. Gordane Rusković-Merčep i za osnivanje podružnice Ljekarne »Prima pharme«, budući da su izvješća o broju stanovnika za grad Dubrovnik govorila tome u prilog.

Uz odgovor na zastupničko pitanje dostavljena je i preslika navedenog izvješća.

I. K.

PLAN SJEDNICA ZASTUPNIČKOG DOMA HRVATSKOGA SABORA U 2001. GODINI

Siječanj	Veljača	Ožujak	Travanj	Svibanj	Lipanj	Srpanj	Kolovoz	Rujan	Listopad	Studen	Prosinac
1 Po	1 Če	1 Če	1 Ne	1 Ut	1 Pe	1 Ne	1 Sr	1 Su	1 Po	1 Če	1 Su
2 Ut	2 Pe	2 Pe	2 Po	2 Sr	2 Su	2 Po	2 Če	2 Ne	2 Ut	2 Pe	2 Ne
3 Sr	3 Su	3 Su	3 Ut	3 Če	3 Ne	3 Ut	3 Pe	3 Po	3 Sr	3 Su	3 Po
4 Če	4 Ne	4 Ne	4 Sr	4 Pe	4 Po	4 Sr	4 Su	4 Ut	4 Če	4 Ne	4 Ut
5 Pe	5 Po	5 Po	5 Če	5 Su	5 Ut	5 Če	5 Ne	5 Sr	5 Pe	5 Po	5 Sr
6 Su	6 Ut	6 Ut	6 Pe	6 Ne	6 Sr	6 Pe	6 Po	6 Če	6 Su	6 Ut	6 Če
7 Ne	7 Sr	7 Sr	7 Su	7 Po	7 Če	7 Su	7 Ut	7 Pe	7 Ne	7 Sr	7 Pe
8 Po	8 Če	8 Če	8 Ne	8 Ut	8 Pe	8 Ne	8 Sr	8 Su	8 Po	8 Če	8 Su
9 Ut	9 Pe	9 Pe	9 Po	9 Sr	9 Su	9 Po	9 Če	9 Ne	9 Ut	9 Pe	9 Ne
10 Sr	10 Su	10 Su	10 Ut	10 Če	10 Ne	10 Ut	10 Pe	10 Po	10 Sr	10 Su	10 Po
11 Če	11 Ne	11 Ne	11 Sr	11 Pe	11 Po	11 Sr	11 Su	11 Ut	11 Če	11 Ne	11 Ut
12 Pe	12 Po	12 Po	12 Če	12 Su	12 Ut	12 Če	12 Ne	12 Sr	12 Pe	12 Po	12 Sr
13 Su	13 Ut	13 Ut	13 Pe	13 Ne	13 Sr	13 Pe	13 Po	13 Če	13 Su	13 Ut	13 Če
14 Ne	14 Sr	14 Sr	14 Su	14 Po	14 Če	14 Su	14 Ut	14 Pe	14 Ne	14 Sr	14 Pe
15 Po	15 Če	15 Če	15 Ne	15 Ut	15 Pe	15 Ne	15 Sr	15 Su	15 Po	15 Če	15 Su
16 Ut	16 Pe	16 Pe	16 Po	16 Sr	16 Su	16 Po	16 Če	16 Ne	16 Ut	16 Pe	16 Ne
17 Sr	17 Su	17 Su	17 Ut	17 Če	17 Ne	17 Ut	17 Pe	17 Po	17 Sr	17 Su	17 Po
18 Če	18 Ne	18 Ne	18 Sr	18 Pe	18 Po	18 Su	18 Ut	18 Če	18 Ne	18 Ne	18 Ut
19 Pe	19 Po	19 Po	19 Če	19 Su	19 Ut	19 Če	19 Ne	19 Sr	19 Pe	19 Po	19 Sr
20 Su	20 Ut	20 Ut	20 Pe	20 Ne	20 Sr	20 Pe	20 Po	20 Če	20 Su	20 Ut	20 Če
21 Ne	21 Sr	21 Sr	21 Su	21 Po	21 Če	21 Su	21 Ut	21 Pe	21 Ne	21 Sr	21 Pe
22 Po	22 Če	22 Če	22 Ne	22 Ut	22 Pe	22 Ne	22 Sr	22 Su	22 Po	22 Če	22 Su
23 Ut	23 Pe	23 Pe	23 Po	23 Sr	23 Su	23 Po	23 Če	23 Ne	23 Ut	23 Pe	23 Ne
24 Sr	VE 24 Su	24 Su	24 Ut	24 Če	24 Ne	24 Ut	24 Pe	24 Po	24 Sr	24 Su	24 Po
25 Če	25 Ne	25 Ne	25 Sr	VE 25 Pe	25 Po	25 Sr	25 Su	25 Ut	25 Če	25 Ne	25 Ut
26 Pe	26 Po	26 Po	26 Če	26 Su	26 Ut	VE 26 Če	26 Ne	26 Sr	VE 26 Pe	26 Po	26 Sr
27 Su	27 Ut	27 Ut	27 Pe	27 Ne	27 Sr	27 Pe	27 Po	27 Če	27 Su	27 Ut	27 Če
28 Ne	28 Sr	28 Sr	28 Su	28 Po	28 Če	28 Su	28 Ut	28 Pe	28 Ne	28 Sr	28 Pe
29 Po		29 Če	29 Ne	29 Ut	29 Pe	29 Ne	29 Sr	29 Su	29 Po	29 Če	29 Su
30 Ut		30 Pe	30 Po	30 Sr	30 Su	30 Po	30 Če	30 Ne	30 Ut	30 Pe	30 Ne
31 Sr		31 Su		31 Če		31 Ut	31 Pe		31 Sr		31 Po

- državni blagdani i neradni dani
- sjednice Zastupničkog doma
- Vijeće Europe

Zasjedanja ostalih međunarodni
organizacija vidi na poleđini

Zasjedanja skupština međunarodnih organizacija u 2001.

Vijeće Europe (VE)	22. - 26. siječnja 23. - 27. travnja 25. - 29. lipnja 24. - 28. rujna
Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS) Kopenhagen	06. - 10. srpnja
Europski parlament (EP) Strasbourg/Bruxelles	15. - 18. siječnja 31. siječnja - 01. veljače 12. - 15. veljače 28. veljače - 01. ožujka 12. - 15. ožujka 02. - 05. travnja 02. - 03. svibnja 14. - 17. svibnja 30. - 31. svibnja 11. - 14. lipnja 02. - 05. srpnja 03. - 06. rujna 19. - 20. rujna 01. - 04. listopada 22. - 25. listopada 12. - 15. studenoga 28. - 29. studenoga 10. - 13. prosinca
Zapadnoeuropska unija (WEU) Pariz	18. - 21. lipnja 03. - 06. prosinca

izvješća HRVATSKOGA SABORA

• GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

- * OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6
- * REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Ina Kralj, Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirena Pehneć, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarlija i Vjekoslav Žugaj
- * GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin
- * TAJNICA REDAKCIJE: Anita Vuksanović
- * ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6, tel: 01/4569-722; fax: 6303-018
- * POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb
- * PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR. 30102-637-2650, Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6
- * www.SABOR.HR
- * TISAK: Tiskara ureda za opće poslove Vlade RH i Hrvatskog sabora